

ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

СВИРИД ІВАННА ЄВГЕНІВНА

УДК 793:005(477.86)''XIX/XX''(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
МЕНЕДЖМЕНТ СПЕЦІАЛЬНИХ ПОДІЙ В КУЛЬТУРНО-
ДОЗВІЛЛЄВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ КЛУБНОГО ТИПУ В
ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ КІНЦЯ XX – ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТЬ: ТЕОРІЯ І
РЕГІОНАЛЬНА ПРАКТИКА

Спеціальність 034 – Культурологія

Галузь знань 03 – Гуманітарні науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ І. Є. Свирид

Науковий керівник Карась Ганна Василівна, доктор мистецтвознавства,
професор

Івано-Франківськ – 2023

АНОТАЦІЯ

Свирид І. Є. Менеджмент спеціальних подій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця ХХ – початку ХХІ століть: теорія і регіональна практика. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки зі спеціальності 034 – Культурологія. – Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Міністерство освіти і науки України. – Івано-Франківськ, 2023.

Актуальність дослідження зумовлена недооцінкою ролі менеджменту спеціальних подій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця ХХ – початку ХХІ століть.

На основі аналізу наукової літератури та джерел було сформовано мету дисертації, що полягала у комплексному розкритті особливостей менеджменту спеціальних подій в культурно-дозвіллевій діяльності, вивченні й узагальненні основних тенденцій організації та закономірностей розвитку культурно-дозвіллевої діяльності клубних закладів Західної України кінця ХХ – початку ХХІ століть, у розробці рекомендацій творчого використання їх досвіду в соціокультурній діяльності регіону (на матеріалах Івано-Франківської, Тернопільської, Львівської областей).

Відповідно об'єктом дослідження є культурно-мистецька сфера Івано-Франківської, Тернопільської, Львівської областей, культурно-дозвіллева діяльність закладів клубного типу, а предметом – теоретичні та практичні аспекти менеджменту спеціальних подій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця ХХ – початку ХХІ століть. Це потребувало розширення методології дослідження з позицій міждисциплінарного, конкретно-історичного, культурологічного, соціологічного, системно-структурного, інституційного, порівняльного підходів. Для досягнення мети і реалізації поставлених завдань дисертації було використано *комплекс підходів і методів* загального й конкретно наукового

характеру, взаємодоповненість яких забезпечила об'єктивність і достовірність дослідження. При аналізі теоретичних та практичних аспектів менеджменту спеціальних подій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця XX – початку XXI століть було використано такі **підходи**: *міждисциплінарний*, що передбачає поєднання різних галузей знання задля розв'язання намічених проблем та розширення наукового досвіду; *конкретно-історичний, культурологічний, соціологічний, та системно-структурний*, які дозволяють встановити зв'язки і взаємодії між елементами поняття «менеджмент спеціальних подій» та підкреслюватимуть емерджентні (особливі) властивості новоутвореної системи; *інституційний* – для виокремлення типології клубних закладів; *порівняльний* – для визначення спільних та відмінних особливостей у діяльності клубних закладів різних областей Західної України. Серед **методів** дослідження: *джерелознавчий та емпірико-теоретичний* – для дослідження й аналізу історичної та культурно-мистецької фактичної бази, що включає: індукцію, дедукцію, ототожнення, синтез, комплексний мистецтвознавчий та кореляційний *аналіз* (зокрема, теоретичний аналіз педагогічної, культурологічної, психологічної, філософської наукової та методичної літератури стосовно проблеми event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності); *еволюційний* – для висвітлення окремих етапів поступового розвитку клубних закладів як послідовних ланок безперервних соціокультурних змін; *наукової реконструкції*, що, на базі джерельних матеріалів, дозволить відтворити історичну картину розвитку клубних установ; *систематизації та узагальнення* – для визначення об'єктивних закономірностей становлення клубних установ у взаємодії з різними аспектами культурно-мистецького життя Західної України другої половини XIX – початку XXI ст.; *соціокультурний та ретроспективно-еволюційний* – необхідний для відтворення етапів становлення і розвитку системи клубних установ, цілісної картини соціальних та культурних детермінант, що вплинули на їх формування та розвиток; *контент-аналіз* – при обробці статистичних матеріалів, який дозволить виокремити релевантні

інформаційні відомості, необхідні для дослідження особливостей розвитку клубних установ у різних областях Західної України;

Наукова новизна одержаних результатів визначається її метою, комплексом поставлених для виконання дослідницьких завдань, предметом дослідження. У дисертації *вперше*: проаналізовано й узагальнено теоретико-практичний досвід event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця XX – початку XXI століть; обґрунтовано історичну ретроспективу становлення клубних закладів західноукраїнського регіону у XIX – XXI століттях, встановлено їх періодизацію та типологію; охарактеризовано діяльність, розвиток та культурний потенціал клубних закладів; визначено стратегічні перспективи системи функціонування клубних закладів; висвітлено практичну значущість event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності як провідного виду діяльності закладів клубного типу; визначено роль масових свят у системі event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності; виявлено значущість концертної діяльності, розважальних шоу, конкурсів та фестивалів в контексті сучасних перетворень для закладів культури клубного типу; введено в науковий обіг і проаналізовано значну кількість нових для дозвіллезнавства наукових джерел, документів та фактів; розроблено методично-практичні рекомендації для застосування досвіду в клубній діяльності; проаналізовано мережу клубних закладів Івано-Франківщини, Тернопільщини, Львівщини, їх кадровий склад, відомості про матеріально-технічну базу та фінансування у 2018–2022 рр.; здійснено класифікацію клубних формувань. *Уточнено*: зміст категорії «менеджмент». *Запропоновано новий погляд*: на event-технології в культурно-дозвіллевій діяльності. *Набуло подальшого розвитку*: вивчення event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця XX – початку XXI століть.

Особистий внесок здобувача полягає в розв'язанні важливого наукового завдання у культурній галузі – розробці об'ємного, сучасного культурно-соціологічного бачення проблематики культурної, національної та професійної

ідентичності, а також самоідентичності сучасного менеджера закладу клубного типу кінця XX – початку XXI ст.

Матеріали дослідження сприяють збагаченню сучасного закладу культури клубного типу новими технологіями та підходами в оцінці культурно-дозвіллевої діяльності, забезпечують розширення фактологічного ареалу сучасного дозвіллезнавства на основі культурологічних досліджень щодо різних аспектів культурно-дозвіллевої діяльності. Матеріали дисертації можуть бути використані при написанні наукових досліджень мистецтвознавчого та культурологічного спрямування, а також у навчально-методичній роботі з написання підручників, посібників, підготовці курсів лекцій з дозвіллезнавства, основ менеджменту соціокультурної діяльності для студентів мистецьких закладів України, а також можуть бути використані для підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників культури.

Розроблені наукові і прикладні положення щодо формування, функціонування і розвитку закладів культури можуть бути застосовані місцевими органами державної влади і секторами, відділами культури територіальних громад у процесі планування соціально-економічного розвитку регіону та реалізації заходів із вдосконалення культурної політики.

Наукові розробки, висновки й рекомендації автора використовувались у практичній діяльності Навчально-методичного центру культури і туризму Прикарпаття при розробці науково-методичних матеріалів для закладів культури в процесі курсів підвищення кваліфікації працівників області (довідка № 39 від 15 лютого 2018 р.) [Додаток А3].

Матеріали дисертаційного дослідження використовуються у освітньому процесі Фахового коледжу культури і мистецтв (м. Калуш) при викладанні навчальних дисциплін «Дозвіллезнавство», «Основи менеджменту соціокультурної діяльності», «Навчальна практика з менеджменту», «Організація івент-заходів, інноваційні підходи в організації культурно-дозвіллевої діяльності» (Витяг з протоколу № 5 від 20 грудня 2022 р.) [Додаток А2].

Робота має практичне втілення: підготовлено та проведено культурно-дозвіллеві, мистецькі, творчі проєкти, тренінги, лекції, конференції, благодійні акції, аукціон, встановлено Рекорд України [Додаток К3].

Ключові слова: менеджмент спеціальних подій, культурно-дозвіллева діяльність, івент-технології, заклад культури клубного типу, культурні практики, актуальні культурно-мистецькі практики, Західна Україна.

SUMMARY

Svyrid I. E. Management of special events in the cultural and leisure activities of club-type institutions in Western Ukraine at the end of the 20th – beginning of the 21st centuries: theory and regional practice. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in the field of knowledge 03 «Humanities» in the specialty 034 «Culturology». – The Prykarpathian National University named after Vasyl Stefanyk, the Ministry of Education and Science of Ukraine. – Ivano-Frankivsk, 2023.

The relevance of the study is due to the underestimation of the role of the management of special events in the cultural and leisure activities of club-type institutions in Western Ukraine at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries.

On the basis of the analysis of scientific literature and sources, the purpose of the dissertation was formed, which consisted in the comprehensive disclosure of the features of the management of special events in cultural and leisure activities, the study and generalization of the main trends of the organization the patterns of the development of cultural and leisure activities of club establishments of Western Ukraine at the end of the 20th – beginning of the 21st centuries, in the development of recommendations for the creative use of their experience in the socio-cultural activities of the region (on the materials of Ivano-Frankivsk, Ternopil, Lviv regions).

Accordingly, the object of research is the cultural and artistic sphere of Ivano-Frankivsk, Ternopil and Lviv regions, the cultural and leisure activities of club-type

institutions, and the subject is theoretical and practical aspects of the management of special events in the cultural and leisure activities of club-type institutions in Western Ukraine at the end of the 20th century – beginning of the 21st century. This positions required an expansion of the research methodology of interdisciplinary, concrete-historical, cultural, sociological, systemic-structural, institutional, comparative approaches. A set of approaches and methods of a general and specifically scientific nature was used to achieve the goal of implementing the tasks of the dissertations, the complementarity of which ensured the objectivity and reliability of the research. When analyzing the theoretical and practical aspects of the management of special events in the cultural and leisure activities of club-type institutions in Western Ukraine at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries, the following approaches were used: interdisciplinary, which involves the combination of different fields of knowledge in order to solve the intended problems and expand scientific experience; specifically – historical, cultural, sociological and systemic-structural, which allow establishing relations and interaction between the elements of the concept of “special events management” and will emphasize the emergent (special) properties of the newly formed system; institutional to distinguish the typology of club establishments; comparative to determine the common and distinctive features in the activities of club establishments in various regions of Western Ukraine. Among the research methods: source studies and empirical-theoretical research and analysis of the historical and cultural-artistic factual base, which includes: induction, deduction, identification, synthesis, complex art history and correlational analysis (in particular, theoretical analysis of pedagogical, cultural psychological, philosophical, scientific and methodical literature regarding the problem of event technologies in cultural and leisure activities); evolutionary to highlight individual stages of the gradual development of club institutions as successive links of continuous socio-cultural changes; scientific reconstruction, which, on the basis of source materials, will allow to reproduce the historical picture of the development of club institutions; systematization and generalization – to determine the objective regularities of the formation of club institutions in interaction with various aspects of the cultural and

artistic life of Western Ukraine in the second half of the 19th – beginning of the 21st century; socio-cultural and retrospective-evolutionary is necessary to reproduce the stages of formation and development of the system of club institutions, a complete picture of social and cultural determinants that influenced their formation and development: content analysis – when processing statistical materials, which will allow to isolate relevant information necessary for research features of the development of club institutions in various regions of Western Ukraine.

The scientific novelty of the obtained results is determined by its goal, a set of research tasks, the subject of research. In the dissertation for the first time: the theoretical and practical experience of event technologies in the cultural and leisure activities of club-type institutions in Western Ukraine at the end of the 20th and the beginning of the 21st centuries is analyzed and summarized, substantiates the historical retrospective of the formation of club establishments in the Western Ukrainian region in the 19th and 21st centuries, establishes their periodization and characterizes the activities, development and cultural potential of club establishments; the strategic perspectives of the system of functioning of the club of institutions are defined; the practical significance of event technologies in cultural and leisure activities is defined; the significance of concert activities, entertainment competitions and festivals in the context of modern transformations for club-type cultural institutions was revealed; introduced into scientific circulation and analyzed a significant number of new scientific sources, documents and facts for leisure studies, developed methodical and practical recommendations for applying experience to club activities; analyzed the network of club establishments in Ivano-Frankivsk region, Ternopil region, Lviv region, their personnel, information on material and technical base and financing in 2018–2022; carried out the classification of club formations. The content of the «management» category has been clarified. A new perspective has been proposed: on event technologies in cultural and leisure activities. Further development has taken place: the study of event technologies of cultural and leisure activities of club-type institutions in Western Ukraine late 20th – early 21st centuries.

The recipient`s personal contribution consists in solving an important scientific task in the field of culture, developing a comprehensive, modern cultural-sociological vision of the problems of cultural, national and professional identity, as well as the self-identity of a modern manager of a club-type institution of the late 20th and early 21st centuries.

The research materials contribute to the enrichment of a modern club-type cultural institution with new technologies and approaches in the evaluation of cultural and leisure activities. The materials of the dissertation can be used in the writing of scientific research in the field of art studies and cultural studies, as well as in educational and methodological work on writing textbooks, manuals, preparing courses of lectures on leisure studies, the basics of management of socio-cultural activities for students of art institutions of Ukraine, and can also be used to increase qualifications and retraining of cultural workers.

The developed scientific and applied provisions on the formation, functioning and development of cultural institutions can be applied by local state authorities, sectors, cultural departments of territorial communities in the process of planning the socio-economic development of the region and implementing measures to improve cultural policy.

Scientific developments, conclusions and recommendations of the author were used in practical activities of the Educational and Methodological Center of Culture and Tourism of Prykarpattia in the development of scientific and methodical materials for institutions of culture in the process of professional development courses for employees of the region (Certificate No.39 dated February 15, 2018) (Appendix A3).

The materials of the dissertation research are used in the educational process of the Vocational College of Culture and Arts (Kalush) in the teaching of the educational disciplines «Leisure Studies», «Fundamentals of Management of Socio-Cultural Activities», «Educational Practice from Management», «Organization of events, innovative approaches in the organization of cultural and leisure activities» (Extract from the protocol No.5 dated December 20, 2022) (Appendix A2)

The work has a practical implementation: prepared and conducted cultural leisure, artistic, creative projects, trainings, lectures, conferences, charity shares, auction, Record of Ukraine established (Appendix K3).

Keywords: management of special events, cultural and leisure activities, event technologies, club-type cultural institution, cultural practices, current cultural and artistic practices, Western Ukraine.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Статті в наукових фахових виданнях:

1. Свирид І. Технологія конкурсно-розважальних шоу в діяльності сучасних клубних установ. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвуз. зб. наук праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені Івана Франка. Дрогобич, 2020. Вип. 30. Т.1. С. 223– 228.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/30.212248>

URL: <http://www.aphn-journal.in.ua/30-1-2020>

2. Свирид І. Є. Спеціальні події та event-технології як чинники інноваційного розвитку культурно-дозвілєвої діяльності: організаційно-методичний аспект. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*: наук. збірник. Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2022. Вип. 43. С. 72–77.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi43.583>

URL: <https://sborniki.rshu.edu.ua/index.php/ucpmk/issue/view/20>

3. Свирид І. Є. Мистецький проект в діяльності менеджера соціокультурної сфери (на прикладі мистецького проекту – встановлення рекорду України). *Культурологічний альманах*. Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2023. № 1. С. 213–218.

DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.1.28>

URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/issue/view/5/6>

Статті у періодичних виданнях за кордоном:

1. Свирид І. Є. Проблеми функціонування клубних закладів культури України. *KELM*. Fundacja Instytut Spraw Administracji Publicznej w Lublinie, 2021. № 2 Вип. 38. С. 41–45.

DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.2.2.7>

URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/jornal/55>

Праці що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Свирид І. Є. Інституціональні зміни в структурі клубних закладів. *Управління культурними проєктами і креативна індустрія: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Управління культурними проєктами і креативна індустрія»* (м. Київ, 13 берез. 2020 р.). Культурологічний альманах: Випуск 13. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2020. С. 90–93.

URL:https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29586/Kulturolohi_chnyi-Almanakh13.pdf?sequence=1

2. Свирид І. Є. Масові свята у системі івент-технологій. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2019 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»* (м. Івано-Франківськ, 6–8 квіт. 2020 р.). Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2020. С. 351–353.

URL: https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2020/08/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2_2020..pdf

3. Свирид І. Є. Навчальні ігри – активна форма підготовки майбутніх менеджерів сфери культури та дозвілля. *Теорія і практика мистецької освіти: збірник наукових праць. Ч. II / ред.-упор. Л. В. Обух (відп. ред.), М. А. Моїсєєва.* Житомир: О. О. Євенок, 2021. С. 154–160.

URL:http://eprints.zu.edu.ua/33395/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_11.pdf

4. Свирид І. Є. Підготовка менеджерів соціокультурної діяльності для галузі культури і мистецтв (з досвіду роботи Фахового коледжу культури і мистецтв м. Калущ). *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір: матеріали IV міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрів, 4–5 лист. 2021 р.* М-во культ. та інформ. політики України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. Київ: НАКККіМ, 2021. С. 68–69.

URL:https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/Akademiia/Vydannia/Kultura_i_mystetstvo_Tezy.pdf

5. Свирид І. Є. Менеджмент спеціальних подій у сучасному суспільстві та соціокультурній сфері. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (м. Київ, 22-23 березня 2022 р.)*. Київ: КНУКіМ, 2022. С. 287–291.

URL:https://drive.google.com/file/d/1RXRPigpWMwRCajNh_b_hP_AlpkIxFq9F/view

6. Свирид І. Є. Спеціальні події та event-технології як чинники інноваційного розвитку культурно-дозвіллевої діяльності. *Збірник матеріалів першої регіональної науково-практичної конференції «Сторінками історії та сьогодення коледжу: спадщина, історія, освіта, культура, мистецтво, особистість» (м. Калуш, 20 травня 2022 р.)*. Івано-Франківськ: «Фоліант», 2022. С. 39–48.

7. Свирид І. Є. Культура – основа мирного життя суспільства. *Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. / М-во культ. України та інформ. політики ; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. (Київ, 10 листопада 2022 р.)*. Київ : НАКККіМ, 2022. С. 272.

URL:https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4623/Kravchenko_Tezy_Kulturni_studii_10_11_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

8. Свирид І. Є. Філософія дозвілля і дозвіллева діяльність у роботі менеджера галузі культури. *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 23–24 берез. 2023 р. м. Київ / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка [та ін.]; редкол.: В. В. Виткалов, В. Ю. Головей, Г. В. Карась [та ін.]*. Київ: КНУКіМ, 2023. С. 213–216.

URL:<https://drive.google.com/file/d/1zW6cxykkVF0GVBR0dplc-en6l3Nj9jvf/view>

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ.....	2
ЗМІСТ.....	14
ВСТУП	17
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ EVENT-ТЕХНОЛОГІЙ В КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ КЛУБНОГО ТИПУ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ	28
1.1. Теоретичні підходи до дослідження події та event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу як соціального інституту	28
1.2. Історіографія, джерельна база та методи дослідження	43
РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ КЛУБНИХ ЗАКЛАДІВ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	66
2.1. Історична ретроспектива становлення та розвитку клубних закладів на західно-українських землях кінця ХІХ – ХХ століть.....	66
2.2. Реальний стан та стратегічні перспективи системи функціонування клубних закладів культури Західної України.....	101
2.3. Характеристика менеджера сучасного закладу культури та проблеми його підготовки в навчальних закладах.....	117
РОЗДІЛ 3. EVENT-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ПРОВІДНИЙ ВИД ДІЯЛЬНОСТІ КЛУБНИХ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОСТІ	130
3.1. Напрями і види діяльності сучасних клубних закладів.....	130
3.2. Масові свята у системі event-технологій	146
3.3. Концерти, розважальні шоу, конкурси та фестивалі як дієві форми діяльності сучасного клубного закладу.....	156
3.4. Особливості проєктного менеджменту та грантової діяльності у сфері культури.....	180
ВИСНОВКИ	200
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА ДЖЕРЕЛ.....	208
ДОДАТКИ	228

Додаток А1. Список праць здобувача за темою дисертації	229
Додаток А2. Довідка про впровадження дисертаційного дослідження у Фаховому коледжі культури і мистецтв (м. Калуш)	238
Додаток А3. Довідка про впровадження дисертаційного дослідження у Навчально-методичному центрі культури і туризму Прикарпаття.....	240
Додаток Б. Статистичні відомості про клубні заклади України за 2010–2017 роки.....	242
Додаток В. Регіональний аналіз стану мереж клубних закладів Івано-Франківщини	281
Додаток В1. Мережа клубних закладів Івано-Франківщини (2018–2022 рр.).....	281
Додаток В2. Культурно-масові заходи, відвідувачі клубних закладів Івано-Франківщини (2018–2022 рр.)	282
Додаток В3. Надходження та витрати коштів (Івано-Франківщина 2019–2022 рр.)	283
Додаток В4. Персонал закладів культури (Івано-Франківщина 2019–2022 рр.).....	284
Додаток В5. Матеріально-технічна база клубних закладів (Івано-Франківщина 2018–2022 рр.)	285
Додаток В6. Аматорські формування та їх учасники (Івано-Франківщина 2019–2022 рр.)	287
Додаток В7. Творчі колективи закладів культури Івано-Франківської області, які беруть активну участь у фестивалях, культурно-мистецьких заходах.....	288
Додаток Д. Регіональний аналіз стану мереж клубних закладів Тернопільщини.....	291
Додаток Д1. Мережа клубних закладів Тернопільщини (2018–2022 рр.)	291
Додаток Д2. Культурно-масові заходи, відвідувачі клубних закладів Тернопільщини (2018–2022 рр.)	292
Додаток Д3. Надходження та витрати коштів (Тернопільщина 2019–2022 рр.).....	293

Додаток Д4. Персонал закладів культури (Тернопільщина 2019–2022 рр.) ...	294
Додаток Д5. Матеріально-технічна база клубних закладів (Тернопільщина 2018–2022 рр.)	296
Додаток Д6. Аматорські формування та їх учасники (Тернопільщина 2019–2022 рр.).....	298
Додаток Ж. Регіональний аналіз стану мереж клубних закладів Львівщини	299
Додаток Ж1. Мережа клубних закладів Львівщини (2020–2022 рр.)	299
Додаток Ж2. Культурно-масові заходи, відвідувачі клубних закладів Львівщини (2020–2022 рр.)	300
Додаток Ж3. Надходження та витрати коштів (Львівщина 2020–2022 рр.) ...	301
Додаток Ж4. Персонал закладів культури (Львівщина 2020–2022 рр.)	302
Додаток Ж5. Матеріально-технічна база клубних закладів (Львівщина 2020–2022 рр.)	303
Додаток Ж6. Аматорські формування та їх учасники (Львівщина 2019–2022 р.).....	305
Додаток К. Спеціальні події	306
Додаток К1. Конкурсно-розважальні шоу-програми	306
Додаток К2. Молодіжний форум	307
Додаток К3. Культурно-мистецький проєкт	308
Додаток К4. Благодійна акція «Мистецтво заради життя»	310
Додаток К5. Благодійні концерти на підтримку ЗСУ.....	311
Додаток К6. Благодійний аукціон	312
Додаток К7. Аукціон менторів	313
Додаток К8. Інформаційний тренінг	314

ВСТУП

Обґрунтування теми дослідження.

Сучасний етап історичного розвитку України відбувається під впливом процесів глобалізації, які характеризуються значними соціально-ціннісними змінами. Вони формують вимоги та критерії вітчизняного ринку праці, визначають провідну здатність менеджера індустрії дозвілля реагувати на соціокультурні зміни та трансформації, що формуються і розвиваються на основі усвідомлення загальних засад різноманітних явищ культури, які безперервно формують сучасне суспільство.

Заклади культури клубного типу, як осередки культурно-освітнього та дозвілєвого призначення, набувають дедалі більшого значення в процесі становлення громадянського суспільства в Україні. Вони виконують запити суспільства із задоволення культурно-дозвілєвих потреб, всебічно сприяють розвитку ініціативи й самодіяльності населення; створюють сприятливі умови для розвитку творчих здібностей громадян; є осередками збереження, відродження й популяризації національних культурних традицій, звичаїв та обрядів.

Клубні установи сьогодні є невід'ємною складовою соціально-культурного, мистецького та громадського життя країни. Вони представлені як в державному (будинки та палаци культури, центри художньої творчості, палаци дітей та юнацтва тощо), так і в комерційному (дозвілєві центри, спортивно-розважальні комплекси, нічні клуби та ін.) секторах культури, характеризуються розгалуженою інфраструктурою, видовою різноманітністю, використанням відмінних форм, методів та засобів роботи.

Обрана для дослідження проблема набуває особливої актуальності у зв'язку з тим, що сьогодні активно впроваджуються інтерактивні, емоційно-видовищні, конкурсні форми, соціально-культурні практики, сприяючи розвитку міжкультурних комунікацій. Культурна ситуація в Україні позначена тенденцією зростання різноманітних подієвих форм у всіх сферах діяльності. У структурі духовних цінностей спеціальні культурні події стають дієвим засобом

впровадження культурних норм, уявлень і знань, важливим механізмом утримання в єдності частин соціального життя.

Дозвілля активно реагує на зміни в суспільстві як в соціальній системі і виступає певною характеристикою її життєздатності, відображенням потенціалу суспільного розвитку, а найбільш чутливим виявляється до політичних та економічних зрушень.

Розвиток дозвілля в Україні відзначається суттєвими протиріччями, що полягають у невідповідності між концептуальними визначеннями його соціального призначення та реалізацією заданих вимог у соціальній практиці.

Актуальним завданням постає визначення ефективності нових дозвіллевих технологій, культурних практик, поліваріантних способів організації культурно-дозвіллевої діяльності населення України.

Все вищезазначене повною мірою стосується інноваційних культурно-дозвіллевих систем, що виступають проявом інституціоналізації культурно-дозвіллевої діяльності. Основне призначення таких культурно-дозвіллевих утворень полягає у забезпеченні умов для активного культурного дозвілля населення, відтворення його фізичних та духовних сил, інтенсивного розвитку самодостатньої культурної діяльності та індивідуальних творчих здібностей.

Науково-організована система дозвілля, що обіймає сферу вільного часу населення України, спрямована на створення такого культурно-дозвіллевого середовища, де будуть забезпечені сприятливі умови соціалізації, засвоєння населенням нової системи суспільних цінностей та норм. З іншого боку, дозвілля стимулюватиме розвиток субкультур нових соціальних спільнот, забезпечить необхідні умови для творчості, просвітництва, відпочинку, без яких стає неможливим формування повноцінної особистості.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано на кафедрі музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. Вона є частиною науково-дослідної теми «Актуальні питання культурології: теорія та

історія культури» (державний реєстраційний номер 0117U004571). Тему дисертації затверджено 05 листопада 2019 р. (протокол № 9) на засіданні Вченої ради Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Мета дослідження полягає у вивченні й узагальненні основних тенденцій організації та закономірностей розвитку культурно-дозвілдової діяльності клубних закладів Західної України кінця XIX – початку XXI століть, у розробці рекомендацій творчого використання їх досвіду в соціокультурній діяльності регіону (на матеріалах Івано-Франківської, Тернопільської, Львівської областей).

Досягнення зазначеної мети передбачає розв’язання таких **завдань**:

- дослідити теоретичні засади event-технологій в культурно-дозвілловій діяльності закладів клубного типу;
- проаналізувати досвід формування та збереження клубних закладів в Західній Україні кінця XIX – початку XXI століть, особливості їх діяльності;
- встановити періодизацію становлення і розвитку клубних закладів, їх типологію та класифікацію клубних формувань;
- з’ясувати роль event-технологій як провідного виду діяльності клубних закладів західноукраїнського регіону України, виокремити основні форми цієї діяльності.

Об’єкт дослідження – культурно-мистецька сфера Івано-Франківської, Тернопільської, Львівської областей, культурно-дозвіллова діяльність закладів клубного типу України.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні аспекти менеджменту спеціальних подій в культурно-дозвілловій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця XX – початку XXI століть.

Хронологічні межі дослідження охоплюють кінець XX – початок XXI століть. Вихід за окреслені межі (кінець XIX – середина XX століття) обумовлені історичним екскурсом розвитку клубних установ в регіоні.

Географічні межі дослідження – територія сучасної Західної України (Івано-Франківщина, Львівщина, Тернопільщина).

Методи дослідження. Для досягнення мети і реалізації поставлених завдань дисертації було використано *комплекс підходів і методів* загального й конкретно наукового характеру, взаємодоповненість яких забезпечила об'єктивність і достовірність дослідження. При аналізі теоретичних та практичних аспектів менеджменту спеціальних подій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця ХХ – початку ХХІ століть було використано такі *підходи: міждисциплінарний*, що передбачає поєднання різних галузей знання задля розв'язання намічених проблем та розширення наукового досвіду; *конкретно-історичний, культурологічний, соціологічний, та системно-структурний*, які дозволяють встановити зв'язки і взаємодії між елементами поняття «менеджмент спеціальних подій» та підкреслюватимуть емерджентні (особливі) властивості новоутвореної системи; *інституційний* – для виокремлення типології клубних закладів; *порівняльний* – для визначення спільних та відмінних особливостей у діяльності клубних закладів різних областей Західної України.

Серед *методів* дослідження: *джерелознавчий та емпірико-теоретичний* – для дослідження й аналізу історичної та культурно-мистецької фактичної бази, що включає: індукцію, дедукцію, ототожнення, синтез, комплексний мистецтвознавчий та кореляційний *аналіз* (зокрема, теоретичний аналіз педагогічної, культурологічної, психологічної, філософської наукової та методичної літератури стосовно проблеми event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності); *еволюційний* – для висвітлення окремих етапів поступового розвитку клубних закладів як послідовних ланок безперервних соціокультурних змін; *наукової реконструкції*, що, на базі джерельних матеріалів, дозволить відтворити історичну картину розвитку клубних установ; *систематизації та узагальнення* – для визначення об'єктивних закономірностей становлення клубних установ у взаємодії з різними аспектами культурно-мистецького життя Західної України другої половини ХІХ – початку ХХІ ст.; *соціокультурний та ретроспективно-еволюційний* – необхідний для відтворення етапів становлення і розвитку системи клубних установ, цілісної картини

соціальних та культурних детермінант, що вплинули на їх формування та розвиток; *контент-аналіз* – при обробці статистичних матеріалів, який дозволить виокремити релевантні інформаційні відомості, необхідні для дослідження особливостей розвитку клубних установ у різних областях Західної України.

Методологічну базу дисертації складають наукові праці з філософії, соціології, культурології, менеджменту, мистецтвознавства, які всебічно розкривають теоретичні та практичні аспекти менеджменту спеціальних подій в культурно-дозвілєвій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця XX – початку XXI століть.

Наукова новизна одержаних результатів визначається її метою, комплексом поставлених для виконання дослідницьких завдань, предметом дослідження. У дисертації

вперше:

- проаналізовано й узагальнено теоретико-практичний досвід event-технологій в культурно-дозвілєвій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця XX – початку XXI століть;
- обґрунтовано історичну ретроспективу становлення клубних закладів західноукраїнського регіону у XIX – XXI століттях, встановлено їх періодизацію та типологію;
- охарактеризовано діяльність, розвиток та культурний потенціал клубних закладів;
- визначено стратегічні перспективи системи функціонування клубних закладів;
- висвітлено практичну значущість event-технологій в культурно-дозвілєвій діяльності як провідного виду діяльності закладів клубного типу;
- визначено роль масових свят у системі event-технологій в культурно-дозвілєвій діяльності;

- виявлено значущість концертної діяльності, розважальних шоу, конкурсів та фестивалів в контексті сучасних перетворень для закладів культури клубного типу;

- введено в науковий обіг і проаналізовано значну кількість нових для дозвіллезнавства наукових джерел, документів та фактів;

- розроблено методично-практичні рекомендації для застосування досвіду в клубній діяльності;

- проаналізовано мережу клубних закладів Івано-Франківщини, Тернопільщини, Львівщини, їх кадровий склад, відомості про матеріально-технічну базу та фінансування у 2018–2022 рр.;

- здійснено класифікацію клубних формувань.

Уточнено:

- зміст категорії «менеджмент».

Запропоновано новий погляд: на event-технології в культурно-дозвіллевій діяльності.

Набуло подальшого розвитку:

- вивчення event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця ХХ – початку ХХІ століть.

Особистий внесок здобувача полягає в розв’язанні важливого наукового завдання у культурній галузі – розробці об’ємного, сучасного культурно-соціологічного бачення проблематики культурної, національної та професійної ідентичності, а також самоідентичності сучасного менеджера закладу клубного типу кінця ХХ – початку ХХІ ст. Дисертація є самостійною роботою, здійсненою в галузі культурології.

Практичне значення одержаних результатів. Матеріали дослідження сприяють збагаченню сучасного закладу культури клубного типу новими технологіями та підходами в оцінці культурно-дозвіллевої діяльності, забезпечують розширення фактологічного ареалу сучасного дозвіллезнавства на основі культурологічних досліджень щодо різних аспектів культурно-дозвіллевої діяльності. Матеріали дисертації можуть бути використані при

написанні наукових досліджень мистецтвознавчого та культурологічного спрямування, а також у навчально-методичній роботі з написання підручників, посібників, підготовці курсів лекцій з дозвіллезнавства, основ менеджменту соціокультурної діяльності для студентів мистецьких закладів України, а також можуть бути використані для підвищення кваліфікації та перепідготовки працівників культури.

Розроблені наукові і прикладні положення щодо формування, функціонування і розвитку закладів культури можуть бути застосовані місцевими органами державної влади і секторами, відділами культури територіальних громад у процесі планування соціально-економічного розвитку регіону та реалізації заходів із вдосконалення культурної політики.

Наукові розробки, висновки й рекомендації автора використовувались у практичній діяльності Навчально-методичного центру культури і туризму Прикарпаття при розробці науково-методичних матеріалів для закладів культури в процесі курсів підвищення кваліфікації працівників області (Довідка № 39 від 15 лютого 2018 р.) [Додаток А3].

Матеріали дисертаційного дослідження використовуються у освітньому процесі Фахового коледжу культури і мистецтв (м. Калуш) при викладанні навчальних дисциплін «Дозвіллезнавство», «Основи менеджменту соціокультурної діяльності», «Навчальна практика з менеджменту», «Організація івент-заходів, інноваційні підходи в організації культурно-дозвіллевої діяльності» (Витяг з протоколу № 8 від 10 березня 2021 р.) [Додаток А2].

Робота має практичне втілення: підготовлено та проведено культурно-дозвіллеві, мистецькі, творчі проекти, тренінги, лекції, молодіжні форуми, аукціон менторів, благодійні акції, аукціони, встановлено Рекорд України [Додаток К3].

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дослідження упродовж 2019–2023 років оприлюднено у формі доповідей та обговорено на 12-ти міжнародних конференціях: XV Міжнародній науково-

практичній конференції «Європейський культурний простір і українські перспективи» (14–15 листопада 2019 р., м. Рівне); Міжнародній науково-практичній конференції «Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі ХХІ ст.: творчі діалоги» (4–5 грудня 2019 р., м. Київ); VII Міжнародній науково-практичній конференції «Управління культурними проєктами і креативна індустрія» (13 березня 2020 р., Київ); I Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення» (28–29 травня 2020 р.); VII Міжнародній науково-практичній онлайн-конференції «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (14 травня 2021 р., Київ); Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Українське мистецтво, культура, освіта: актуальні проблеми, тенденції та перспективи розвитку» (25–28 травня 2021 р., Івано-Франківськ); V Міжнародній науковій конференції молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір» (4–5 листопада 2021 р., Київ); XVII Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегія розвитку світової та української культури: сучасні акценти та перспективи» (18–19 листопада 2021 р., Рівне); Міжнародній науково-практичній конференції «Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи» (2–3 червня 2022 р., Тернопіль); Міжнародній науково-практичній конференції «Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації» (4–5 листопада 2022 р., Тернопіль); XVIII Міжнародній науково-практичній конференції «Світовий культурний простір крізь призму сучасних глобалізаційних і пандемічних викликів» (17–18 листопада 2022 р., Рівне); Міжнародній науково-практичній конференції «Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми третього року запровадження пілотного проєкту у закладах фахової передвищої та вищої освіти України» (23 листопада 2022 р., Київ);

– на 8-ми *Всеукраїнських та 3-х регіональних конференціях*: Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мистецька освіта в Україні:

проблеми та інновації» (2 березня 2021 р., Житомир); онлайн форумах: «Розвиток креативних індустрій» (4 листопада 2021 р., Київ), «Лідери освітніх змін» (16 грудня 2021 р., Київ); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (22–23 березня 2022 р., Київ); на *міжуніверситетських лекторіях*: «Хорова музика композиторів української діаспори: типологія і жанрово-стильова характеристика» лектор – професор Г. В. Карась (31 березня 2022 р., Івано-Франківськ), «Тайм-менеджмент: просто у 4 кроки» – лектор – І. Боришкевич (31 березня 2022 р., Івано-Франківськ); конференції «Кращі культурні практики установ культури України під час військових дій» (15 квітня 2022 р., Український центр культурних досліджень, м. Київ); Першій регіональній науково-практичній конференції «Сторінками історії та сьогодення коледжу: спадщина, історія, освіта, культура, мистецтво, особистість» (20 травня 2022 р., Калуш); Першій студентській науково-практичній конференції «Сучасна бібліотека як система виробництва інформаційних продуктів і послуг для користувачів бібліотек закладів освіти» (4 жовтня 2022 р., Калуш); другій Всеукраїнській конференції «Культурні практики установ культури України під час військових дій» (20 жовтня 2022 р., Київ); третій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Фахова передвища і професійна освіта: теорія, методика, практика» (23 жовтня 2022 р., Київ); Третій Всеукраїнській науково-практичній конференції «Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство» (10 листопада 2022 р., Київ); Всеукраїнському круглому столі «Оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти: теорія, методика, практика» (10 листопада 2022 р., Київ); II Всеукраїнській науково-практичній конференції «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (23–24 березня 2023 р., м. Київ);

– на чотирьох *звітних наукових конференціях викладачів, докторантів, аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника* за 2019–2023 роки (м. Івано-Франківськ);

– у серії вебінарів Web of Science 2020: «Публікації в міжнародних виданнях» (6 липня 2020 р.), «Оновлений Journal Citation Reports» (9 липня 2020 р.), «Демонстрація, аналіз і оцінка наукового доробку науковця» (9 липня 2020 р.), «Аналітичний інструмент In Cites для установи та науковця» (10 липня 2020 р.); вебінари: «Save Ukrainian Cultural Heritage in Digital» (Збереження української культурної спадщини в цифровому форматі) (11 квітня 2022 р., м. Київ); «Актуальні питання у роботі заступника директора з виховної роботи ЗФПО» (22 листопада, 14 грудня 2022 р., Київ, науково-методичний центр);

– *прочитала лекції*: «Види та форми шоу-програм. Методика організації та проведення» для працівників закладів культури Тлумацького та Надвірнянського районів на курсах підвищення кваліфікації (вересень 2019 р.); «Загальна характеристика форм культурно-дозвілєвої діяльності. Методика підготовки і проведення» для працівників закладів культури Івано-Франківської області в рамках проведення онлайн засідання обласного об'єднання творчих клубних працівників «Літопис» (16 листопада 2021 року);

– в рамках курсів *підвищення кваліфікації* відвідала лекцію наукового керівника, професора Г. В. Карась для працівників бібліотек Калуського району на тему «Зміст і особливості бібліотечного менеджменту» (14 листопада 2019 р.);

– виконала обов'язки помічника режисера обласної урочистої церемонії нагородження кращих спортсменів «Ніка-2019» в обласному музично-драматичному театрі (24 січня 2020 року);

– підготовлено навчальний посібник для студентів спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» з навчальної дисципліни «Дозвілєзнавство» (2021 р., рукопис);

– *організатор, автор ідеї, менеджер проєкту та режисер* мистецької події зі встановленням Рекорду України – найдовший рушник, виготовлений технікою «фелтинг» з використанням орнаментів різних етнографічних груп (20 травня 2021 року);

– *організатор, модератор та упорядник* збірника матеріалів Першої та Другої регіональної науково-практичної конференції «Сторінками історії та

сьогодення коледжу: спадщина, історія, освіта, культура, мистецтво, особистість» (20 травня 2022 року; 15–16 травня 2023 року);

– *організатор проведення* школи молодого викладача інформаційного тренінгу «Тайм-менеджмент у професійній діяльності сучасного педагога» для викладачів Фахового коледжу культури і мистецтв (м. Калуш, 22 грудня 2022 року);

Публікації. Основні положення роботи висвітлено у дванадцяти одноосібних публікаціях, три з яких надруковано в наукових фахових виданнях України, одна – у науковому зарубіжному виданні, вісім – у збірниках матеріалів конференцій та інших виданнях.

Структура і обсяг дисертації обумовлені проблематикою, метою та комплексом завдань наукового дослідження. Дисертаційна робота складається з анотації (українською та англійською мовами) зі списком публікацій за темою дисертації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів (дев'яти підрозділів), висновків, списку використаних джерел (182 позиції), додатків, до яких включено список праць за темою дисертації (12 позицій) та відомості про апробацію результатів дисертації. Загальний обсяг дисертації – 314 с. Основний текст складає 195 с.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ EVENT-ТЕХНОЛОГІЙ В КУЛЬТУРНО-ДОЗВІЛЛЄВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ КЛУБНОГО ТИПУ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

1.1. Теоретичні підходи до дослідження події та event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу як соціального інституту

Соціокультурна сфера України є не тільки відображенням її сучасного стану, а й чинником програмування подальшого розвитку культури. Тому актуальними видаються дослідження наукових засад прикладної культурології, актуальних чинників креативного розвитку в країні, зокрема спеціальних подій. Науковці наголошують: «Для сучасного стану розбудови соціокультурної сфери властиві інноваційні явища, зокрема спеціальні події, в основу яких покладається соціальна творчість та креативна управлінська діяльність. Відтак, мають бути вдосконалені методологічні засади та теоретичні підвалини загальної системи управління соціокультурними процесами на основі прикладної культурології, а також сучасного Івенту як прояву її новітніх форм. Стандартні та уніфіковані моделі соціально-культурної діяльності, які були на часі, лише певною мірою сприяють поступовому просуванню новітніх форм взаємодії в культурному просторі, за їх допомогою неможливе здійснення якісного системного переходу до нових засад організації й управління в сфері культури» [93, с. 218].

Тобто, аналізу потребують основи інноваційного розвитку культурно-дозвіллевої діяльності, спеціальні події та event-технології як фактори стимулювання соціокультурних новацій, подієвий менеджмент, вдосконалення соціокультурних процесів засобами реалізації сучасного івенту на засадах організаційно-управлінського менеджменту подій.

Спеціальні події є однією з основних форм як масового, так і індивідуального видів дозвілля, особливістю організації яких є креативний

підхід, а також створення якісного, унікального продукту, що орієнтується на запити та інтереси певних груп та населення в цілому.

Сьогодні сучасне суспільство в соціокультурній сфері потребує інноваційних процесів, зокрема спеціальних подій та івент-технологій, в основу яких закладена соціальна творчість та креативна управлінська діяльність, як прояв новітньої форми – івент, що має не тільки відповідати вимогам сьогодення, але й передбачати перспективи подальшого розвитку культури.

Спеціальні події та івент-технології в культурно-дозвілєвій діяльності сьогодні динамічно розвиваються і потребують залучення висококваліфікованих управлінських фахівців.

Івент-технології та подієвий менеджмент вивчали О. Бенюк [10], Т. Кузьменко [80], М. Пашкевич [109], І. Петрова [111–114], О. Радіонова [141] та ін. Особливості розвитку та застосування івент-менеджменту відстежували Гіп Гагоорт [24], Н. Цимбалюк [168]. Традиції та інновації в культурних практиках сучасності висвітлює А. Гоцалюк [31].

Розглядаючи **подію** як культурний текст, семантику та етимологію терміну, Ірина Петрова обґрунтовує це поняття, яке до недавнього часу «... було концептуально привабливим переважно для філософів, лінгвістів, соціологів. Ситуація докорінно змінилась, коли в культурному просторі України почала активно формуватись івент-індустрія, що є “осучасненою” спадкоємицею культурно-дозвілєвої та культурно-просвітньої галузі. Водночас, подія (англ. «event») як поняття, маючи різні ментальні, семантичні та етимологічні відтінки, виявилось одним із найскладніших та найзагадковіших у вітчизняній культурологічній думці. Подія як унікальний захід, подія як феномен культури, подія як досвід, подія як історія, подія як злам повсякдення – множинність підходів до визначення цього поняття, супроводжувана термінологічною нечіткістю та розпорошеністю, лише підкреслює нагальну необхідність обґрунтування значимості та змістового інтерпретування цієї категорії в сучасному суспільстві» [114, с. 128].

Розглядаючи зв'язок подієвої культури з івент-індустрією та інформаційними технологіями, О. Бенюк допускає, що вона «...створена на базі тих механізмів, законів і принципів, які застосовуються івент-індустрією та інформаційними технологіями. Ці механізми успішно працювали і працюють у масовій культурі. Але, розширивши сферу свого застосування, перетворилися на потужні суспільно та культуротворчі механізми, які й формують подієву культуру. Івенти творять сучасну культуру у всіх її сферах: мистецтві, науці, освіті, моралі, політиці, комунікаціях, технологіях. В інформаційному суспільстві творці івенту можуть формувати глобальні культурні цінності, керувати суспільством, творити культуру у той чи інший спосіб. Тому митці подієвої культури мусять чітко усвідомлювати, який вплив мають на людську спільноту, який потужний засіб у їхніх руках» [10, с. 18].

А. Гоцалюк стверджує: «Інновації сьогодні – це предмет вивчення різних наук з особливим баченням цієї проблеми. Інновація знаходиться у прямій залежності від креативної діяльності особистості (-тей), від сприйняття оточуючих таких результатів. Причому наслідки інновацій можуть виявлятися як у позитивних, так і негативних аспектах, бути короткочасними, середньостроковими чи виявлятися у довгостроковій перспективі.

Однак є істотна проблема поєднання нововведень із соціокультурним середовищем. Усяке новаторське рішення є приреченим на провал, відторгнення, або воно реалізується частково й не успішно, якщо воно не супроводжується розумінням з боку оточуючих, що приймають це нововведення, та належного суспільного інтересу, обумовленого як станом суспільства, так і тим, який його пласт виявляється найбільш зацікавленим у розвитку даної новації» [31, с. 42–43].

Т. Кузьменко привертає увагу до суперечливих тенденцій сучасності «... глобалізації і “приватності” особистого життя, “свободи – примусу”, “творчості – маніпуляції”. Учені занепокоєні “етикою примусу”, яка супроводжується небаченою швидкістю життєвого циклу культурних практик, творів мистецтва й дозвілєвих послуг. Цим темпам неможливо протистояти, але їм необхідно

відповідати. Масштаби прискорення, примноження, інтенсифікації переконливо демонструє нібито можлива свобода, яку має людина на дозвіллі і яку, здається, суб'єкт використовує на свій розсуд. Реалії урбанізованого способу життя змушують визнати: у людини є свобода вибору, доки вона здійснює “правильний” вибір. Інакше, вона втрачає й саму свободу вибору» [80, с. 90].

Про важливість осмислення концепту «подія» засвідчує проведення Всеукраїнської науково-практичної конференції «Філософія подієвої культури: теорія і практика» (2020 р.) [164].

Оскільки традиції та інновації взаємодоповнюють одне одного, то варто акцентувати увагу на понятті «**традиції**». П. Герчанівська доводить, що, «по-перше, традиції є колективною (не біологічною) пам'яттю певної людської спільноти; по-друге, вони є механізмом передачі соціально важливого досвіду, який виробляється, засвоюється спільнотою та проходить апробацію часом, забезпечуючи їй самототожність у процесі історичного розвитку соціуму» [27, с. 160–161].

Креативність та мобільність є основою інноваційних змін в соціокультурній сфері. Івент-технології є втіленням творчих, унікальних соціокультурних практик в умовах сучасного стану розвитку культури. Подієвий менеджмент є інструментом відкриття інноваційного потенціалу івенту, поєднуючи встановлені управлінські технології з сучасними засобами та формами діяльності у сфері культури.

О. Радіонова всебічно розглядає поняття «івент», яке «...включає в себе подію, захід, церемонію та шоу. Івент – запланована соціально-суспільна подія (захід), що відбувається в певний час, із певною метою та має певний резонанс для суспільства. У перекладі поняття event означає подію, проте включає в себе також смислові відтінки сприятливого випадку, виняткової події, найбільш ймовірного бажаного результату, заходу, спортивного змагання. Характерним для event (у дослівному перекладі – подія, включаючи зміст, який вкладається в це поняття в природничих науках та інформатиці) є те, що він приурочений до певного часу. У різних діалектах англійської мови вимова слова різна, так в

Англійі присутня вимова як івент, так і ефент (“стара” мова). У Австралії переважає вимова “Евент”. Значення слова при цьому не різняться. На Заході івент – це ціла індустрія з планування, організації, проведення, аналізу заходів, подій, шоу як приватного, громадського характеру, так державного і міжнародного масштабу (наприклад Інавгурація президента США). Event – технологія означає перетворення заходу шляхом допоміжних ефектів в щось абсолютно виняткове з точки зору відвідувачів. В основу успіху івент-технології покладено ретельне планування та бездоганна організація кожного заходу. Винятковість події приносить і додаткову вигоду, яка проявляється після часу, коли стає ясно, що можливі збої та невдачі вдалося попередити, і підтверджується виправданість заходу» [141, с. 5].

Івенти мають розважальний і рекламний характер, вони проводяться для того, щоб позитивно впливати на аудиторію, налагоджувати ділові контакти, обмінятися досвідом.

Існують такі види заходів: відкриття, виставки, ярмарки, презентації, свята, прес-заходи, майстер-класи, тренінги, семінари, фестивалі, концерти, торгові івенти, корпоративні та спеціальні івенти.

Для того, щоб подія мала успіх, потрібно ретельно і детально все спланувати. Організація і управління подіями здійснюється **менеджерами**. Термін «event-менеджер» з’явився відносно недавно, а професія сформувалася в середині минулого століття з відкриттям Діснейленду в США.

Дослідники М. Виноградський та О. Шканова вважають, що менеджер закладу культури виконує не тільки ті функції, які передбачені посадовими інструкціями, а загальні. Менеджер визначає цілі закладу, вирішує, що треба для їх досягнення, забезпечує реалізацію визначених цілей, дає працівникам конкретні завдання; забезпечує відповідні спонукувальні мотиви у працівників і зв’язки у колективі та поза ним; формує колектив закладу, забезпечує узгодженість усіх його ланок; організовує, налагоджує процес обслуговування, встановлює види та обсяги робіт, термін їх виконання, розподіляє роботу між керівниками колективів; створює структуру управління закладом, визначає

основні принципи, способи та методи керування у колективі; оцінює діяльність працівників закладу; забезпечує професійне та творче зростання підлеглих; аналізує результати діяльності закладу прогнозує розвиток її на перспективу; розробляє і здійснює маркетингову концепцію розвитку закладу; впроваджує інновації, дбає про завоювання закладом передових позицій серед інших закладів культури клубного типу. З точки зору організації управлінської праці розрізняють три основні функції менеджера: міжособистісну, інформаційну і функцію прийняття рішення [18, с. 56–57].

Менеджерам закладів культури важливо розробляти і впроваджувати практики з вивчення запитів, інтересів й потреб відвідувачів, співпрацювати з громадськими організаціями, незалежними митцями, закладами освіти, міжнародними організаціями, організувати відкриті конкурси на спільну організацію подій, створювати умови для проведення заходів незалежним митцям, системно розмішувати інформацію про роботу закладу на сайтах, сторінках закладу в соціальних мережах.

Роздумуючи над **підготовкою кадрів для роботи у дозвіллевій сфері** І. Петрова підкреслює, що робота спеціалістів дозвіллевої сфери ускладнюється необхідністю працювати з представниками різних соціальних груп та інститутів. Ці обставини зумовили істотне розширення освітнього спектра в дозвіллевій сфері, відмову від пріоритетної орієнтації на формування спеціалістів теоретичного профілю та привернули серйозну увагу до практичної підготовки кадрів цієї сфери [111, с. 346].

Професія івент-менеджера є новою для нашого суспільства. І. Петрова стверджує: «Зважаючи на те, що професія івент-менеджера є в сучасному суспільстві, по-перше, затребуваною, по-друге – практикоорієнтованою, вважаємо за доцільне проаналізувати можливості та наслідки запровадження дуальної форми здобуття освіти у процес професійної підготовки івент-менеджера. <...> Зокрема, йдеться про набуття таких здатностей фахівця, як вміння організувати й проводити івенти (для різних соціальних груп, різного масштабу й тематичного спрямування); застосовувати у роботі навички

проектного менеджменту; розумітися у HR-технологіях та у івент-логістиці; вміти провести масове свято для змішаної цільової аудиторії тощо. <...>. Водночас ефективність реалізації дуальної форми здобуття освіти залежить від ряду чинників (нормативної бази, розуміння усіма стейкхолдерами навчального процесу своїх обов'язків, відповідність освітньої складової вимогам ринку праці, цілеспрямованості студентів тощо). Зокрема, дуальна освіта передбачає подвійне навантаження на студентів, які мають одночасно і навчатися, й працювати, а тому її ефективність залежить від мотивації й цілеспрямованості студента та здійснення ним правильного вибору професії» [115, с. 85–86].

Тобто, сьогодні зростають вимоги до змісту підготовки менеджерів соціокультурної діяльності, педагогічна складова освітнього процесу спрямована для вирішення певних соціокультурних завдань, опанування методиками інтерактивного навчання. Проблеми формування та використання інтелектуального потенціалу, знань соціокультурної діяльності є пріоритетними для майбутніх менеджерів сфери культури та дозвілля.

На думку М. Пашкевич: «...професійно організований івент сприяє набуттю певного досвіду, безпосередньо пов'язаному з брендом, послугою, продуктом. Інтерактивні, емоційно-видовищні форми активно впроваджуються у соціально-культурні практики, сприяючи розвитку міжкультурних комунікацій» [109, с. 278].

Головним завданням івент-менеджменту (event-management) є перетворення звичайних заходів у незабутню подію для суспільства. Клубні заклади в Україні нині переживають не найкращі (кризові) часи, і надзвичайно важливим залишається оцінювання економічної ефективності всіх запланованих заходів, від чого залежить їх успіх.

Н. Цимбалюк стверджує, що «...фінансування культури передбачає сполучення розумної комерціалізації та державної підтримки, роздержавлення культури, відмову від тоталітарної моделі “керівництва” культурою, старих інструкцій, вказівок, розпоряджень. Раціональне використання елементів змішаної економіки, де вигода поєднується з загальнонаціональними

культурними інтересами, допомагає на практиці реалізувати основи самоврядування у сфері культури» [168, с. 120]. Автор наголошує на принципах, на яких будуються взаєностосунки між культурою і владою в Україні: «...необхідність захисту класичної спадщини; встановлення контролю над масовою культурою; забезпечення незалежності та самостійності творчої особистості; неприпустимість втручання у сферу професійного, особливо новаторського мистецтва» [168, , с. 120].

Подієвий менеджмент (event-management, з англійської перекладається як управління подією) має свої особливості. Дослідники зазначають: «Одним із креативних стимулів удосконалення соціокультурного простору є спеціальна подія, яка є емоційно неповторною, справляє позитивне враження та підвищує ступінь творчої взаємодії. Дослідивши проблему інноваційного розвитку соціокультурної сфери засобами спеціальних подій, визначено, що існує потреба створення управлінських умов для розвитку їх креативного потенціалу, зокрема: під час планування спеціальної події мають обґрунтовано використовуватися вже відомі загальні та специфічні функції менеджменту, проектуватися простір креативної комунікації; актуальні напрями менеджменту мають ураховуватися під час реалізації спеціальної події, однак ступінь інноваційності має бути збалансованим; доцільно застосовувати управління подією як соціокультурним проектом на основі методології прикладної культурології. Подієвий менеджмент є інструментом розкриття інноваційного потенціалу івенту, якщо враховує усталені управлінські технології в поєднанні з новітніми засобами та формами діяльності у сфері культури, що й буде перспективою подальших досліджень» [93, с. 224].

В Україні цей вид діяльності є одним з найістотніших інструментів PR, спрямованих на отримання довготривалого ефекту у формуванні іміджу закладу, його впливу на суспільні інтереси та потреби; один з найдинамічніших інструментів роботи на комунікаційному ринку. Розвиваються заклади, агентства, що надають послуги event-менеджменту, а організація та проведення заходів досягає європейського рівня. Отже, як і PR-галузь event-менеджмент має

великі перспективи розвитку в Україні, зокрема заклади культури нашої держави.

Event-менеджмент передбачає широкий спектр маркетингових комунікацій, що здійснюється за допомогою організації різних заходів. Event-менеджмент є програмою управління заходом, яка залежно від поставлених цілей передбачає виконання event-менеджером різнопланових дій – побудову логістики, драматургії, сценографії заходу. Організація заходу – це кожного разу новий проект.

Event-менеджмент включає функції планування, організування та контролювання заходу. Організація будь-якої події задумується з певними цілями, які обов'язково потрібно врахувати на етапі планування події. Крім цілей важливою є інформація про кількість учасників, вікову категорію аудиторії, процентне співвідношення чоловіків та жінок, що необхідно враховувати при виборі музики, артистів, тематики заходу, інтерактивних розваг. На основі цієї інформації розробляється концепція заходу.

Отже, для організації події необхідно: розробити її концепцію та тематику (при цьому івент-менеджери повинні бути досить винахідливі і креативні, щоб не тільки запропонувати незвичайну ідею, а й зуміти зреалізувати її в обмежений бюджет і терміни); підібрати та визначити (забронювати) майданчики відповідних концепції події і кількості гостей; розробити запрошення (друковані, електронні); визначити (підібрати) ведучого, спікерів, артистів, тренерів, підготувати розважальну програму і номери; розробити транспортну логістику – організація доставки обладнання, декору та персоналу до локації проведення заходу; організувати харчування (за потреби) – погодити меню банкетне, фуршетне чи обіду, кави-брейк на тренінгах, замовлення страв або кейтерингу; організувати технічне забезпечення події – фото і відеозйомка, звук, світло; повне адміністрування заходу від створення ідеї до її повної реалізації «під ключ»; підготувати фото-відео звіт про подію.

Таким чином, добре продумана, злагоджена командна робота над організацією заходу передбачає вирішення масштабного переліку завдань. Щоб

результат від заходу був максимально високим, важливо правильно вибрати формат (форма проведення заходу) і тематику співзвучну цілям.

Сьогодні найбільш затребуваними заходами є івенти з продажем доступу (найпростіша монетизація – реалізація квитків). Різновидом такої події може бути: тренінг, семінар, конференція (в форматах як онлайн, так і офлайн), фестиваль, концерт, розважальне або науково-освітнє дійство. Найголовніше це те, що учасники отримують реальну користь і емоції.

В роботі над організацією заходу можна використовувати як один формат (форму) заходу, так і чергувати або поєднувати декілька. Щоб все відбулося за планом і зусилля не були даремно витрачені, слід провести попередній аналіз аудиторії, вибрати правильне місце і час. Вдало проведений івент здатний вирішити безліч завдань, підняти впізнаваність бренду замовника на якісно нову висоту.

Історія менеджменту нараховує кілька тисячоліть. За цей час розвиток теорії й практики менеджменту відбувався шляхом безперервного нагромадження досвіду. На думку Гіпа Гагоорта, теорію менеджменту можна розглядати як систему основних поглядів на існування та функціонування організацій. Перші концепції теорії менеджменту розвинули європейські науковці в часи індустріальної революції XIX сторіччя. Важлива роль у цьому контексті належить Анрі Файолю, французькому промисловцеві, який розробив ідею практики менеджменту. Він визначив головні сфери менеджменту: планування, організаційні процеси, керування та контроль. У XX сторіччі теорія менеджменту стає окремою наукою, яка охоплює три основні сфери: стратегія, структура та керівництво [24, с. 23–24]. Праця «Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль» Гіпа Гагоорта є однією з поодиноких у цій сфері. Автор стверджує, що «...сучасний стан професійного стратегічного менеджменту у сфері культури можна назвати слабко розвиненим і в теорії, і на практиці. В американських працях про функціонування неприбуткових мистецьких організацій стратегічний менеджмент часто розглядають як формальний,

традиційний, протиставляючий його бюрократичному процесові планування» [24, с. 99].

Світ змінюється щодня. Якщо раніше працювали за одним стандартом, і це мало вплив на аудиторію, то тепер цього замало. Сучасне суспільство повністю контролює процес життєдіяльності засобами мережу інтернет. Природне середовище їхнього проживання – інтернет. Вони тут працюють, відпочивають і у ньому живуть за принципом «швидше зауглити, ніж запитати». Тому закладам культури потрібно змінювати підхід до роботи, популяризувати свою діяльність у соціальних мережах, і тим самим залучати відвідувачів. Зауважимо, що в період пандемії коронавірусу (COVID-19) в цьому напрямку зосередили свою діяльність більшість закладів культури. Адже, саме через соціальні мережі відвідувач отримує інформацію про роботу закладу в будь-який час доби. Відвідувач (глядач) нового зразка хоче, щоб заклад та його робота йому сподобалися. Звичайно, що для цього потрібно прикласти чимало зусиль, але результат того вартує.

Оскільки нами розглядається культурно-дозвіллева діяльність у закладах клубного типу, то постає завдання звернутися до **теорії інституційності**.

Культуролог Олександра Олійник пише: «Розуміння інституалізації культури і мистецтва й інституту мистецтва у вузькому сенсі – як мережі закладів культури, пов'язаних із розвитком інституційної системи освітніх мистецьких шкіл і напрямів підготовки фахівців, – є найбільш поширеним, але неповним, і відтак украй звужує предметне поле дослідження культуротворення як динамічного самоорганізаційного процесу. <...> Інституції культури – у вузькому розумінні – регулюють соціальні відносини, однак важливо зауважити –структурують, регламентують, координують, але не визначають їх. Інститути культури формуються під впливом соціальних відносин, але залишаються структурною частиною більш загальної практики, тому не можуть визначатися лише за організаційною сутністю» [102, с. 38]

Вихідними поняттями інституційної теорії є «світ мистецтва» і «мистецтво як соціальний інститут». Термін «світ мистецтва» запропонував один із

засновників теорії інституційного визначення мистецтва – Артур Данто – в 1964 р. в одноіменному есе, згодом – у монографії [180]. Автор зосередився на визнанні мистецькості через інституції (музеї, галереї, мистецтвознавці, аукціони, професійна критика).

Філософ Джордж Дікі, головний автор інституційної теорії мистецтва, наголошує на соціальній функції визнання суспільством статусу творця та артефакту таким, що є притаманним певному мистецькому середовищу. Тобто його визначення враховує два критерії: «артефакт» (кожен твір мистецтва у класифікаційному розумінні є предметом, створеним людиною) і інституційність, тобто визначена видова відмінність [181]. За концепцією Дж. Дікі, сутнісне зерно світу мистецтва складається з художників (творців мистецтва), виконавців (музиканти, актори) та споживачів мистецтва (аудиторії, яка включає критиків, теоретиків, мистецтвознавців і колекціонерів) [102, с. 39].

Концепція американського філософа Тімоті Бінклі побудована на полеміці з традиційною естетикою, з одного боку, і з визначенням Дж. Дікі – з іншого [178]. Він «...погоджується зі сутнісним концептом інституційної теорії мистецтва – інституційною природою мистецького середовища, оскільки вважає, що художній статус твору мистецтва засвідчується не його можливими естетичними якостями та цінностями, а лише його місцем у світі мистецтва, в художній практиці» [102, с. 40].

Теоретик культури Раймонд Вільямс у праці «Соціологія культури» звертається до аналізу інститутів і формацій культури, зауважуючи, що інституційна природа мистецтва підтверджується «досвідом давніх суспільств, коли митець отримував офіційне визнання як “частина центральної соціальної організації”» [182, с. 37].

Проаналізувавши теорії інституційності, О. Олійник узагальнює: «“Інститут культури” можна визначити як сферу, що включає соціальну організацію продукування, поширення та посередництва культурних продуктів та послуг, з одного боку, і як самоорганізаційні форми культурно-мистецького середовища (академії, гільдії, школи та творчі об’єднання тощо) – з іншого» [102, с. 41].

Теоретичного обґрунтування потребує і **дозвіллєва діяльність** або діяльність у сфері дозвілля. Ірина Петрова стверджує, що «...сфера дозвілля поєднує найрізноманітніші види людської життєдіяльності, адже людина на дозвіллі не обмежена зовнішніми чинниками і залежить лише від своїх внутрішніх бажань та уподобань. Тому діяльність на дозвіллі неможлива без внутрішньої установки людини, що сприяє або ж, навпаки, стримує розвиток, усвідомлення та реалізацію особистісних потреб. Вибір певного виду дозвіллєвої діяльності зумовлюється його індивідуальною та соціальною цінністю в очах особистості, а змістове наповнення дозвіллєвих занять відбиває мету та завдання людини, які вона ставить перед собою: набуття знань та навичок, вироблення норм практичної поведінки, засвоєння інших культурних цінностей, удосконалення чи опанування різними сферами суспільної діяльності» [116, с. 19].

Теорія дозвілля (**дозвіллєзнавство**) сьогодні характеризується міждисциплінарністю, опирається на такі науки, як психологія, педагогіка, філософія, соціологія, географія, економіка. Проте, з другої половини ХХ ст. дозвілля стає окремою і самостійною галуззю знань і розглядається як складова часового простору, як вид людської життєдіяльності, як психологічний стан людини, як ознака цілісного способу життя.

Ірина Петрова розглядає парадигмальні засади розвитку дозвілля в його теоретико-рефлексивному відображенні. У монографії вона обґрунтовує концептуальні засади формування джерельної бази для дослідження дозвілля у теоретичних рефлексіях; здійснює порівняльний аналіз основних теоретичних концепцій і підходів до розкриття сутності і особливостей дозвілля в сучасному світі; виявляє зміст еволюційного процесу (його етапів, тенденцій, закономірностей) парадигмальності дозвілля; обґрунтовує соціальне та культурне значення дозвілля в сучасному світі [112].

Дозвілля – це те, що не викликає нашого занепокоєння, до нього ми не готуємося з дитинства чи юності й не вважаємо, що повинні готуватися проводити дозвілля. Однак, цього потрібно вчитися, оскільки дозвілля є ключем

для розуміння вдалого, наповненого життя, усвідомлення особистістю усієї історії людства

Термін «дозвілля» з'являється в грецькій мові і пов'язаний з античним контекстом. Грецьке слово «shole» з'являється вперше зі значенням «вільний час, дозвілля», пізніше «місце проведення навчальних бесід, місце спілкування друзів на визначені теми». Саме це слово ввійшло потім у відоме нам значення слова «школа». З виникненням академії Платона, вчителів у ній називали «схалархи». Тому від дозвілля виникла форма навчання філософії, слова «школа», «схаларх» походить слово дозвілля. А є ще латинське слово «otium» або «otsyrum», яке залежить від середньовічної чи класичної вимови. «Otium» – це вільний час, відпочинок або стан душі, його протилежністю є інше слово – «negotium», звідси слово «negociant» той, хто зайнятий справами, ділова людина.

Англійське слово «leisure», що походить від латинського «licere», тобто бути дозволеним, те, що нам дозволене, те, що нам належить, що входить у сферу того, що нам можна.

Німецьке слово «musse» також має це походження, найімовірніше воно походить від дієслова «mussen» – бути винним, мати можливість. Отож, дозвілля пов'язане з якоюсь сферою, де люди діють як особистості. Мати дозвілля – це те, що нам дозволено.

Уперше теорію дозвілля розробив Арістотель, Про дозвілля філософ говорить відразу в трьох своїх важливих творах: на початку метафізики, поетиці й політиці. У метафізиці він дає визначення розвитку людської цивілізації, говорить про те, що ті, хто перші придумали термін «мистецтво», викликали дивування у своїх друзів, у своїх громадян. І одне мистецтво, – говорив Арістотель, – було придумане для того, щоб задовільнити потреби людини, тобто частина мистецтв пов'язана із задоволенням потреб [3, с. 17]. Знамениті фрагменти «Евдемової етики» й «Політики», де дозвілля прямо пов'язане зі свободою і щастям. Це знаменитий трикутник Арістотеля – дозвілля, щастя, дозвілля. Перший із них – це фрагмент «Евдемової етики», де вважається, що щастя полягає в дозвіллі, адже ми позбавляємось дозвілля, щоб мати його, і війну

ведемо, щоб жити в мирі. Тут дозвілля пов'язане з миром, а робота з війною. Фактично ми ведемо війну за щось. У той час, проводячи дозвілля, ми мирно проводимо час, спрямований на щастя. Самодостатність людини – це наявність дозвілля, ми самодостатні в дозвіллі і повне щастя – це таке щастя, яке охоплює повну тривалість нашого життя, бо при щасті не буває нічого неповного. Тобто якщо хочемо бути щасливими, потрібно навчитися проводити дозвілля, а проводити дозвілля потрібно так, щоб наповнювати своє життя, тоді воно буде вдалим. Бути успішним значить бути матеріально забезпеченим. Але це в корені неправильно, тому що за Арістотелем успішне життя – це життя, яке досягнуло цілі, життя, яке досягло результату, вдале життя, наповнене життя – ось що таке щасливе життя за Арістотелем. І ключ до цього – дозвілля.

Організація дозвіллевої діяльності в клубних закладах має великий вплив на формування особистості, її гармонійний і всебічний розвиток, оскільки вона спрямована на задоволення усіх потреб людини: духовних, пізнавальних, розважальних, художніх та інших. Тому проблема вдосконалення якості і підходу до роботи менеджерів галузі культури є актуальною і соціально важливою.

Ю. Богуцький, розглядаючи українську культуру в європейському контексті, надає великої уваги клубній діяльності, аматорському мистецтву, традиційній культурі [11].

В. Й. Бочелюк та В. В. Бочелюк стверджують, що треба не тільки знати сьогоденні культурні запити, передбачати їхні зміни, а й уміти швидко реагувати на них, вміти запропонувати нові форми і види дозвіллевих занять. Тому необхідно виробити диференційовані форми організації дозвілля різних груп населення. Ця організація повинна містити в собі різні види діяльності у віковому, професійному й соціальному аспектах. Різні категорії людей відрізняються один від одного потребами, рівнем культурної та професійної підготовленості, бюджетами вільного часу і відношенням до нього. Саме це й треба враховувати в роботі сучасних культурно-дозвіллевих установ, які повинні пропонувати людям найбільш ефективні в кожному конкретному випадку

дозвіллеві заняття, волю вибору і можливість зміни різних видів діяльності на науковій основі [12, с. 6].

М. М. Бровко наголошує, що сучасний глобалізований світ, нові покоління людей, що прийшли і будуть приходити в цей новий небачений раніше світ, все більше і більше будуть потребувати справжньої, високої і класичної, сучасної культури, без якої люди, щоб не перестати бути людьми, не можуть жити, так, як не можуть жити без повітря, сонця і всього того прекрасного, що дарує людям природа, життя [13, с. 23].

Дослідження Н. Бабенко присвячене питанню становлення і розвитку сімейного дозвілля в сільських клубних закладах. Вчена обґрунтовує специфіку організації такого дозвілля, побудованого на взаємодії закладів культури і сім'ї; аналізує культурно-виховний потенціал сімейного дозвілля. Важливо, що авторкою запропоновано педагогічну методику організації сімейного дозвілля в умовах тісного педагогічного співробітництва сім'ї та сільських клубних закладів, побудованого на принципах послідовного, цілеспрямованого залучення учасників сімейних клубів до педагогічної системи спеціально визначених організаційних форм культурно-дозвіллевої діяльності [4].

Розглянувши теоретичні підходи до дослідження події та event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу як соціального інституту встановлено, що ці категорії і терміни перебувають у полі зору сучасних українських і зарубіжних науковців.

1.2. Історіографія, джерельна база та методи дослідження

Завдання історіографічного огляду – з'ясувати висвітлення ролі менеджменту спеціальних подій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця ХХ – початку ХХІ століть (на матеріалах Івано-Франківської, Тернопільської, Львівської областей) в науковій літературі. При цьому термін «Західна Україна» на теренах сучасної України вживається саме у значенні лише цих трьох галицьких областей [16].

Для аналізу обрано історичні документи, наукові праці з філософії, соціології, культурології, психології, історії менеджменту, які всебічно розкривають означену проблематику. Вивчення джерел відбувається у рамках двох блоків: міждисциплінарного теоретично-історичного та суб'єктивно аналітичного за тематичним та хронологічним принципами.

У часи воєн й окупації саме культура зберігає ідентичність народу, оскільки його історію, традиції, мистецтво, самобутність прагнуть знищити вороги. Нині росіяни у війні з Україною знищують наші заклади культури й освіти, історичні пам'ятки, музеї, театри. Все це відбувається свідомо й прицільно. Тож варто звернутися до висвітлення проблеми **ідентичності**.

Українські вчені М. Козловець та Н. Ковтун всебічно проаналізували сучасні теоретико-методологічні підходи до визначення понять «ідентичність» та «ідентифікація». Ними встановлено, що «... ідентичність постає як особистісний конструкт, який відображає внутрішню солідарність людини з соціальними, груповими ідеалами і стандартами» [71, с. 17]. А тому як складне особистісне утворення має «...багаторівневу структуру, котра пов'язана з трьома основними рівнями людської сутності: індивідуальним, особистісним і соціальним» [71, с. 17]. При цьому, якщо «...ідентифікація (самоідентифікація) передбачає дії, деякий процес співвіднесення одного суб'єкта з іншим, виявлення спільних чи, навпаки, специфічних ознак, рис, то ідентичність постає як певна даність, результуюча процесу ідентифікації (самоідентифікації)» [71, с. 28]. Культурну національну ідентичність автори означають як «...культурну єдність на основі спільності мови, релігії й інших культурних принципів об'єднання» [71, с. 52].

Дослідниця Лариса Нагорна виокремлює структурні рівні ідентичності: перший – так звана базова ідентичність, яка передбачає, насамперед, особистісне самовизначення; другий рівень – це система соціокультурних ідентичностей: національних, професійних, вікових, гендерних, релігійних та інших; і, нарешті, на третьому рівні формується транснаціональна, глобальна ідентичність [99, с. 16–19]. Нею окреслено основні функції національної ідентичності, які

відіграють важливу роль у її збереженні: пізнавальна (когнітивна), комунікативна, емоційна, компенсаторна, ідеологічна, інструментальна [99, с. 55].

Британський дослідник феноменів нації та націоналізму Ентоні Сміт у праці «Національна ідентичність» здійснює її класифікацію: категорія роду, поділ на статі; категорія простору або території; соціоекономічний тип, категорія соціального класу [157, с. 13–14]. Вчений формує найголовніші риси національної ідентичності: історична територія або рідний край; спільні міфи та історична пам'ять; спільна масова, громадська культура; єдині юридичні права та обов'язки для всіх членів; спільна економіка з можливістю пересуватись у межах національної території [157, с. 23].

Відомий американський філософ, політичний економіст і публіцист Френсіс Фукуяма вивчає питання колективної ідентичності (релігійної, расової, етнічної, політичної) крізь призму тимосу (частина душі, що жадає визнання гідності), ізотимії (потреба мати повагу нарівні з іншими людьми) та мегалотимії (бажання здобути визнання своєї вищості) [165, с. 12]. При цьому важливим компонентом ідентичності є культура: «Ідентичність, яка раніше була справою індивіда, тепер стала властивістю груп, кожна з яких вважалася носієм своєї власної культури, сформованої її власним пережитим досвідом» [165, с. 110], а національна ідентичність «...поширюється на сферу культури й цінностей» [165, с. 123].

Таким чином, українські та зарубіжні вчені, висвітлюючи проблеми ідентичності, надають великої уваги значенню культури у її формуванні і збереженні.

Теоретичні **засади дозвілєзнавства** створюють В. Й. Бочелюк та В. В. Бочелюк [12], різні аспекти культурно-дозвілєвої діяльності розкриті у колективній монографії [86]. І. Петрова, розглядаючи особливості дозвілля в зарубіжних країнах, вважає, що дослідження змістового наповнення дозвілля відкривають значні можливості для оновлення, збагачення та актуалізації дозвілєвої діяльності відповідно до реальних запитів різних соціально-

демографічних груп, а соціокультурний потенціал дозвілля найповніше виявляється в розвитку активності людини, її творчості, задоволенні багатоманітних культурних потреб [111, с. 408].

Автори колективної монографії «Культурно-дозвілєва діяльність у сучасному світі» всебічно розкривають різноманітні аспекти цієї діяльності [86].

Ірина Петрова розглядає дозвілля як об'єкт наукових рефлексій, характеризує його різні концепції (часова, діяльнісна, психологічна, функціональна) та функції (компенсаційна, комунікативна, соціалізаційна, культуротворча, пізнавальна). Здійснивши аналіз наукової літератури, вчена пропонує авторське визначення терміну «дозвілля» «...як стану реального буття людини, в якому вона прагне “вийти за межі” своєї біологічної й соціальної детермінованості завдяки вільному визначенню в аксіологічних координатах суб'єктивного семантичного простору шляхів і засобів реалізації власного екзистенційного проекту» [113, с. 25].

Ольга Копієвська, порушуючи проблему ефективного використання професійно зорієнтованого культуротворчого потенціалу в розбудові закладу культури, пропонує зосередитись на таких питаннях: «...боротьба з професійним вигоранням соціокультурного сектору; розробка й упровадження професійно-зорієнтованих відповідно до вимог часу освітніх програм підготовки працівника культури, менеджера культури; формування ефективних механізмів забезпечення культуротворчої трансформації закладу культури; розвиток інноваційних, креативних механізмів, форм і методів виробництва і просування культурних послуг; професійна організація соціокультурної діяльності для збереження і подальшого розвитку національного культурного продукту; розробка ефективних державних і приватних механізмів підтримки соціокультурної сфери; цільова програма (грантова) підтримка локальних культурних форм та одиниць; активне вивчення світових трендів соціокультурної розбудови, вироблення механізмів засвоєння зарубіжного досвіду в Україні» [76, с. 158].

Окреслене вченою коло питань має не тільки вивчатися дослідниками, а й стати основою для реалізації практиками.

Найбільш близькою до нашої проблематики є праця Л. Поліщук, яка присвячена особливостям організації клубного дозвілля. Зокрема, автор пише: «Сучасна дозвіллева діяльність, незважаючи на її необов'язковий характер, потребує чіткої, цілеспрямованої організації соціально-культурними інститутами. Значний і поки що недостатньо реалізований потенціал в організації дозвілля різних категорій населення мають клуби, особливість яких полягає у неформалізованій, спокійній атмосфері, а також можливостях одночасно задовольняти потреби у саморозвиткові та розвагах, відпочинкові й навчання, творчості та спілкуванні, спорті й рекреації» [119, с. 166]. Тобто, автор наголошує на особливій ролі клубних закладів в організації дозвілля населення. Л. Поліщук пропонує такі основні напрями діяльності клубів: культурно-освітній, ціннісно

Дослідження Л. Карпової присвячене одному із важливих напрямів діяльності у сфері дозвілля – культурно-просвітницькому. Вчена здійснює ретроспективу цього напрямку на українських землях від XVI століття, значну увагу надає висвітленню культурно-просвітницької діяльності в Галичині, зокрема, створенню народних домів «Товариством “Просвіта”», «Товариством імені Михайла Качковського». Характеризуючи радянський період, авторка пише: «Головним соціальним інститутом культурно-просвітницької діяльності був клуб, у якому культивувалися групові форми роботи. Ідеалом її була проголошена праця радянської людини, і культурно-дозвіллева діяльність підпорядковувалась уславленню трудових подвигів» [66, с. 76].

М. Пашкевич розглядає івент-технології, які перетворюють подію на щось абсолютно виняткове, з точки зору її відвідувачів. Завдяки івент-технологіям певна подія – ділова чи наукова конференція, захід для преси, політична акція – набуває розважального характеру. Це пояснюється інформаційним перенасиченням сучасного суспільства і тотальним поширенням у ньому

елементів масової культури. Позитивне у цих технологіях – можливість планувати й організовувати події [109, с. 278].

Г. Пінковська, оцінюючи сучасний стану розвитку культурного середовища регіонів України, стверджує: «Культурне багатство країни залишається ще малодоступним для багатьох людей у зв'язку з їх низькою соціально-культурною активністю, що вимагає зміни економічної бази розвитку регіонів, підвищення рівня людського капіталу, вдосконалення системи культурного виховання як головної умови вирішення стратегічної задачі – формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Однією з причин зниження інтересу з боку держави до вирішення цих питань є різні соціальні умови споживання культурних благ і послуг. Під час трансформаційних процесів у країні з'явилися не тільки нові відносини між суб'єктами і закладами культури, а й новий зміст їх діяльності, нові пріоритети, а також відбулись значні зміни в системі цінностей, норм і принципів культурного життя» [117, с. 2].

У дослідженні Н. Цимбалюк, яке присвячене інституціональній модернізації культурно-дозвілдової сфери в Україні, наголошено, що розвиток дозвілля в клубних закладах України відзначається суттєвими протиріччями, що полягають у невідповідності між концептуальними визначеннями його соціального призначення та реалізацією заданих вимог у соціальній практиці. Огляд наукових джерел свідчить, що ні створена за радянської доби модель політизованого дозвілля, ні спроби його «рекреалізації» за американським та європейським варіантами у 90-х рр. не вирішили завдань модернізації культурно-дозвілдової сфери сучасного українського суспільства [168, с. 5–6].

Оглядаючи ретроспективу і перспективу масових свят, К. Гайдукевич наголошує, що в сучасному, динамічному і глобалізованому світі масове свято зберігає свій консолідуючий характер: «Відродження знаково-символічних, антропокультурних засад свята завдяки плеканню його народних форм і поєднанню з сучасними новаціями, мають велику культуропродуктивну й націотворчу перспективу» [25, с. 44].

Юлія Трач, аналізуючи віртуалізацію культурного середовища, привертає увагу працівників клубних закладів до використання технологій віртуальної реальності як засобу творчості, доступу до культурних надбань людства [162].

Характеризуючи новітні тенденції та інновації у трансформації культурно-дозвіллевих практик у провідних країнах світу та проектуючи їх застосування в Україні, В. Чебан приходить до невтішного висновку про те, що в нашій країні «...переважає низький рівень інноваційності у цій сфері діяльності» і змінити такий стан можна, «...створивши суспільство, відкрите інноваціям, орієнтоване на європейські стандарти» [169, с. 223].

Автори монографії «Культурно-дозвіллева сфера України: динаміка змін та перетворень» Ю. Ключко, В. Ковтун, Л. Троєльнікова та Н. Цимбалюк вважають, що недоформованість української політичної нації ставила перед національною культурою завдання, які в більшості сусідніх країн були в основному вирішені багато десятиліть тому. Однак україномовна національна культура, що їй раніше вдавалося так-сяк обслуговувати запити далеко не домінуючої в суспільстві групи «свідомих українців», не могла (а то й не бажала) дати собі раду зі смаками та культурними потребами усього суспільства України. Аби виникла взаємна відповідність між українською політичною нацією та українською національною культурою, обидва елементи цієї пари мусили пройти істотну еволюцію – строкате суспільство громадян України ще мало стати політичною нацією, а україномовна культура етнічних українців – перетворитися на культуру всього українського суспільства [69, с. 7].

К. Станіславська, аналізуючи мистецькі форми сучасної видовищної культури, стверджує, що видовищність виявляється сьогодні й у тотальній театралізації самого життя, й у зростанні експресивно-динамічної складової мистецьких форм, які набувають мистецько-видовищних рис [158].

Розглядаючи організаційно-управлінські технології в менеджменті соціокультурної сфери, О. Тадля стверджує, що управлінська діяльність залежить від системного підходу, який можна уявити у вигляді ланцюжка: мета – ресурси – план – рішення – реалізація. Системний підхід передбачає управління

процесом, що включає: стратегічне планування; формування мети за ступенем пріоритету; функціональне структурування команди за змістом діяльності; встановлення виробничих взаємовідносин; регулювання, оперативність і координація діяльності; система інформаційного забезпечення; аналіз діяльності; створення психологічного клімату; мотивація персоналу і учасників; стимулювання та підвищення кваліфікації, творча креативність, упровадження технологій [160, с. 157].

Н. Кочубей вважає, що «...організація заходів сильно впливає на суспільство в цілому. У деяких країнах це серйозна індустрія, що приносить державі багато мільярдів у вигляді податків. З її допомогою можна залучити безліч туристів (наприклад, карнавали в Ріо-де-Жанейро або у Венеції відвідують сотні тисяч людей), що стає помітною статтею доходу для місцевих бюджетів. Проведення конференцій і виставок допомагає появі ділових контактів, і цим активізує економічний розвиток» [78, с. 57].

Дозвіллева діяльність клубних установ відбувається в контексті **трансформаційних процесів** в культурі сучасної України, осмисленню яких присвячена монографія О. Копієвської [77]. Розглянувши різні моделі трансформації (інформаційну, економічну, суб'єктності, ціннісної трансформації, трансформації в мистецтві) [77, с.19–48], вчена наголошує, що заклади культури є одними з головних соціокультурних інститутів зі створення культурних благ і для ефективного забезпечення їх культуротворчої місії необхідно здійснити ряд важливих трансформаційних процесів, а саме: «...забезпечення дієвих соціально-економічних, правових умов для ефективної діяльності закладів культури; сприяння формуванню сучасної інфраструктури вітчизняних закладів культури; розробка та реалізація цільових державних програм для ефективного використання закладів культури; підвищення фахової кваліфікації працівників закладів культури; коригування системи оподаткування діяльності соціокультурних інститутів з урахуванням сезонності послуг, які надаються ними; розроблення принципово нової концепції – моделі закладів культури, програми їх діяльності, відповідно до сучасних вимог їх

функціональної діяльності та соціальної сутності; визначення принципів фінансування закладів культури на основі поєднання державного і приватних джерел; посилення добродійного ринку для здійснення програм, які реалізуються через заклади культури; координація зусиль державних, комерційних, громадських структур для спільного розв'язання проблем у галузі культури на всіх її рівнях» [77, с. 259–260].

Слід відзначити, що всі ці трансформаційні процеси відбуваються в умовах *глобалізації* (фр. global – загальний) – сучасної форми інтернаціоналізації суспільного життя, що характеризується комплексною взаємозалежністю націй і народів [28, с.43]. Вчені наголошують, що «...глобалізація не означає, що світ у культурному сенсі став більш однорідним, а швидше вказує на глокалізацію» [77, с. 50].

П. Герчанівська так трактує це поняття: «Глокалізація (англ. globalization – глобалізація + англ. localization локалізація від лат. localis – місцевий, локальний) – 1) одна з форм глобалізаційного процесу початку ХХІ ст., що характеризується проявом тенденцій, спрямованих на збереження рівноправності національних культур; 2) поєднання процесів глобалізації та локалізації на різних рівнях і в різних формах громадського життя з метою збереження місцевих (локальних) рис та традицій» [28, с. 44].

Р. Кісь запропонував власну теорію у праці «Глобальне – національне – локальне (соціальна антропологія культурного простору)», яка перегукується із ідеєю глокалізації європейських науковців. Ведучи мову про міжнаціональний діалог, він пише: «...діялогізм як засадничий спосіб існування культури неможливий без відносної окремішності, психокультурної самотності та самодостатності комунікантів [67, с. 55].

О. Олійник констатує, що багаторівневість глокалізації відображається в реалізації цього явища на світовому, національному, регіональному, галузевому, організаційному та особистісному рівнях. Для кожного з них характерна власна інституалізація [101].

Я. Верменич розглядає *регіоналізм* як природний принцип територіальної організації соціальних, політичних, економічних та інших процесів. Він знаходить свій прояв у різних звичаях, традиціях, типах менталітету, культурних особливостях, специфіці політичної поведінки. Вчена будує свій погляд на регіон як специфічну соціосистему з розташованими в її межах поселеннями, ландшафтом, виробничою та культурною інфраструктурою, пам'ятками історії й культури [17, с. 13]. В. Шикиринець та П. Вичівський вважають розвиток соціокультурної сфери важливим чинником вирішення регіональних проблем [175].

І. Петрова, проаналізувавши праці українських і зарубіжних авторів, узагальнює: «...у сучасних наукових джерелах під поняттям регіон розуміються різноманітні просторові системи різних масштабів – від групи держав до невеликих за площею адміністративно-територіальних одиниць, і дискусії стосовно розуміння суті регіону як наукової категорії тривають, активізуючись в останні роки» [116, с. 87].

У змісті поняття «регіон», на думку С. Виткалова, акцентуються різні складові: економісти визначають регіон як господарсько-економічну спільність; географи – як адміністративно-територіальну одиницю, краєзнавці – історико-культурну область, культурологи – культурно-цивілізаційний, духовно-моральний простір [20, с. 12]. Вчений розглядає регіони як самоорганізуючі територіальні спільноти людей: «Являючи собою єдність у розмаїтті, утворюють одиниці просторової таксономії, займаючи проміжні сходинки між індивідумом і державою. Оскільки єдність регіону мислиться при цьому саме як спільність людей, при такому методологічному підході неможливо обійтись без урахування фактору історичного спадку. А це – традиції, що увіковічені у фольклорному надбанні будь-якого народу. Отже, фольклорні, чи ширше – культурологічні дослідження окремих регіонів вказують на їх специфіку, забезпечуючи непорушну єдність української нації. Тобто регіональний у нашому випадку – це предметно-конкретизуючий аспект дослідження» [20, с. 12]. І хоч у випадку дослідження С. Виткалова мова йде про Волинь, ці засади вивчення культури

регіону застосовуємо до трьох областей Західної України – Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської.

Вони мають надзвичайно оригінальну культурно-мистецьку спадщину, сформовану у тисячолітніх культурних контактах з іншими інокультурними впливами, власні культурні пріоритети, відповідні нормативно-розпорядчі документи місцевого значення щодо збереження культурного надбання, розгалужену мережу закладів культури, у т. ч. клубних установ.

Розмислюючи над проблемами регіональної політики в Україні, вчені вважають, що її стратегія «...є ключовим інструментом здійснення власної соціально-економічної політики кожним регіоном, оскільки по суті є підґрунтям для розробки власних регіональних стратегій та тактичних схем з їх реалізації» [14, с. 304]. В контексті нашого дослідження виразом цих власних регіональних стратегій є регіональні цільові комплексні програми «Культура», які розробляються відповідними управліннями культури обласних державних адміністрацій та затверджуються обласними радами.

С. Виткалов та В. Виткалов привертають увагу до *регіональної культурної практики*, яка є сферою, «...на якій тримається художня діяльність країни, адже саме регіони є носіями численних культурних ініціатив, зберігають безліч яскравих артефактів, там зароджується чимало нових форм культурної діяльності. Саме в регіонах концентрується безліч осіб, що своєю творчою діяльністю принесли славу Україні. Отже, регіональний блок матеріалів є традиційно об'ємним, підтверджуючи актуальність ролі регіонів не лише у сьогоденні, але й в історичній ретроспективі» [19, с. 3].

Соціолог П'єр Бурдьє, розробляючи теорію культурного поля, звертає увагу на культурні практики, культурне споживання за шкалою «висока/обивательська/низька», які, відповідно до інституціональної легітимації, відіграють важливу роль у відтворенні культурної репродукції, соціальної та культурної стратифікації сучасного суспільства [179].

О. Лісеєнко, характеризуючи зрушення у сфері культурних практики населення України в останні роки, відносить до них медіатизоване приватне/домашнє дозвілля та мовні практики [88, с. 164].

У монографії Н. Бабій, яка присвячена актуальним *культурно-мистецьким практикам* та процесам Західної України кінця ХХ – перших двох десятиліть ХХІ ст., знаходимо висвітлення організації нових, альтернативних клубних формувань кінця 1980-х років [5]. Під актуальними практиками вчена розуміє «...громадянсько значущу, гостро експериментальну естетичну діяльність людини/людей, пов'язану з продукуванням мистецтва, його освоєнням у громадських просторах, збереженням, перманентним застосуванням чи демонстрацією. Актуальні процеси – це якісна зміна станів або явищ мистецьких форм, систем, об'єктів, взаємодій між митцями, суспільством та інституціями, що відбувається у ході розвитку загальної чи конкретної культури суспільства, вважаються сучасними на момент їх виникнення та породжують гострий соціальний резонанс» [5, с. 32]. Під культурно-мистецькими процесами вчена розуміє «... якісну зміну станів або явищ мистецьких форм, систем, об'єктів, взаємодій, що відбуваються у ході розвитку загальної чи конкретної культури суспільства. Формулювання терміну “мистецькі практики” пов'язується переважно з авангардними напрямками мистецтва початку ХХ ст., презентаціями творів на вулицях та інших просторах. Важливою функцією мистецтва цього періоду була дієвість, соціальна комунікація. Мистецтво повинно було вразити, викликати активну реакцію стороннього. Авангардне мистецтво відкидало традиційні академічні інституції для свого вираження: театральні та концертні зали, музеї, галереї, завойовуючи невластиві нові простори (як стаціонарні, так і пересувні)» [6, с. 73].

Особливим видом управлінської практики у закладах соціально-культурної сфери постає соціально-культурне проектування. Аналізуючи *проектний менеджмент* у праці «Проектування в соціально-культурній сфері», І. Петрова визначила, що «...управління проектами – це професійна діяльність, заснована на використанні сучасних навичок, знань, технологій і спрямована на досягнення

проектних цілей. Управління проектами дозволяє обґрунтувати актуальність та доцільність проекту, підготувати його бюджет, визначити час виконання проектної реалізації, скоригувати план здійснення проекту, забезпечити контроль за виконанням проектних робіт. Відповідальність за виконання проекту та досягнення поставлених цілей покладається на певну особу (менеджера проекту) або на групу осіб. Тобто, досягнення проектних завдань, оптимальне використання проектних ресурсів, максимальне задоволення учасників проекту, залежить від професіоналізму членів проектної команди та від компетенції проектного менеджера» [116, с. 154–155].

Підготувати та реалізувати соціально-культурний проєкт, на думку вченої, «...означає вміння спеціаліста втілювати творчі задуми у практику; дослідити та проаналізувати проблеми функціонування соціальнокультурної сфери; провести будь-який соціальний, культурний, дозвіллевий, рекреаційний захід, попередньо сформулювавши його мету, завдання, шляхи їх досягнення у конкретній ситуації. Соціально-культурне проектування класифікується за такими напрямками: проектування середовища, проектування виховних програм, проектування дозвіллевих та рекреаційних програм, проектування побутових послуг, проектування експозиційних структур. Життєвий цикл проекту складається із формування задуму, планування й оформлення проекту, реалізації проекту, завершення проекту» [116, с. 28].

Підготовлені І. Петровою теоретичні узагальнення та методичні рекомендації допоможуть студентам і фахівцям соціально-культурної сфери послідовно реалізовувати регіональну культурну політику з урахуванням культурної самобутності регіонів; гнучко вирішувати проблеми організації соціально-культурної діяльності різних верств населення; ефективно управляти соціально-культурними процесами в ринкових умовах, проектувати унікальні, інноваційні міжнародні програми.

У посібнику «Центр культурних послуг у територіальній громаді» зазначено, що «...заклади культури функціонують для того, щоб надавати якісні та доступні культурні послуги населенню. Відповідно, в ідеальному варіанті має

бути прямо пропорційна залежність між розподілом щільності населення і щільності мережі закладів по території України. Реальна ж ситуація така, що наявна мережа закладів культури є надто великою по чисельності і надто розгалуженою, що в певній мірі шкодить територіальним громадам, адже з одного боку – вимагає вкладення значних фінансових ресурсів на утримання, а з іншого – не генерує за ці кошти якісний культурний контент і продукт, що відповідав би запиту населення» [167, с. 21].

За визначенням М. Поплавського термін «проект» у контексті мистецької практики розуміється не лише як результат оригінального плану, а як унікальна сукупність скоординованих дій, спрямованих на досягнення конкретної культуротворчої, естетико-художньої мети [123, с. 253].

К. Давидовський розглядає ряд параметрів і особливостей проекту: народження нового прогресивного мистецького задуму; наявність сприятливих умов для впровадження нових мистецьких ініціатив; створення прецеденту історичного «ексцесу» – оприлюднення раніше невідомого, проте значного факту, здатного зацікавити культурно-мистецьке середовище, або народження принципово нової, актуальної та сучасної концепції культурного заходу; наявність лідера мистецького проекту; визначення чіткої (саме мистецького спрямування) мети і завдань проекту; визначення (вибір) певного часу для проведення заходу, що повторюється періодично й зумовлений найбільш сприятливими обставинами, передусім – соціальними; формування «своєї» аудиторії тривалого мистецького проекту»; підтримка мистецького проекту відповідними владними структурами; диверсифікація джерел фінансування мистецького проекту; для тривалого існування мистецького проекту необхідно створити суспільний і міжнародний резонанс першого ж заходу проекту, широкий розголос його в мас-медіа [32, с. 109–110].

Маркером утвердження культурно-дозвіллевого простору сучасної України є інтенсивний розвиток *конкурів та фестивалів*. Історія, культурно-мистецька та фольклорна спадщина, традиції, побут та інші індивідуальні риси

кожного із регіонів нашої держави додають фестивально-конкурсному руху в цілому унікальних та неповторних особливостей.

Великий тлумачний словник сучасної української мови визначає «конкурс» (лат. *concursum*), як змагання, яке дає змогу виявити найгідніших із його учасників або найкраще з того, що надіслане на огляд [155, с. 261].

Отже, конкурс – це визначення найкращих, послуговуючись певними правилами чи умовами. Ці умови є єдиними та обов'язковими для всіх. Учасникам конкурсу їх повідомляють до початку проведення чи перед початком конкурсу. Оцінює учасників фахове журі. До його складу входять компетентні особистості, які за узгодженими заздалегідь критеріями, оцінюють учасників певною кількістю балів. Якщо під час проведення конкурсу використовується громадське голосування, то оцінки виставлені журі узгоджуються із оцінками громадськості. Бали, виставлені компетентним журі та глядацькою аудиторією, або ж сумарні результати є найбільш об'єктивним, неупередженим механізмом визначення переможців та рейтингу учасників. Нагороди у вигляді премій дипломів грамот чи цінних призів вручаються лауреатам або володарям певних місць у кожній номінації.

Г. Карась наголошує: «Однією із важливих подій у сфері музичного мистецтва є конкурс, який дозволяє виявити лідерів у певній галузі. Це завжди змагання, боротьба за лідерство, вияв творчої потенції і ініціативи, видумки і винахідливості; це активна форма культурного відпочинку, можливість насиченого і цікавого спілкування. Характерними рисами конкурсу є самобутність, різноманітність, неочікуваність. Конкурси у сфері вокального мистецтва мають глибоку історію, яка корінням сягає часів Стародавньої Греції та Риму. У незалежній Україні маємо ряд конкурсів академічного вокального мистецтва» [59, с. 82].

Еволюція фестивалів та конкурсів, динаміка їх вдосконалення та становлення сформували поняття «фестивально-конкурсний рух». Зараз це поняття тлумачать як низку подій (івентів), що відбуваються в контексті фестивалів чи конкурсів у певній часовій динаміці. У Великому тлумачному

словнику сучасної української мови: «рух» це процес розвитку, внаслідок якого відбувається зміна якості предмета, явища, перехід від одного якісного стану до іншого, вищого [156, с. 914].

Я. Ігнатєва, досліджуючи фестивально-конкурсний рух як явище, вважає, що він «... з часу свого зародження і дотепер не припиняється, націлюючись на збереження і розвиток культурних надбань людства. Він неодмінно пов'язаний з історичними, політичними, соціальними процесами суспільства, що вказує на його особливу космополітичну функцію» [57, с. 145]. Саме завдяки фестивалям і конкурсам «... відбувається збереження й актуалізація національної та світової мистецької спадщини, розвиток і популяризація етнотворчості, виявлення і підтримка обдарованої молоді» [57, с. 145].

Отож, можна стверджувати, що фестивально-конкурсний рух трансформує фестивалі та конкурси у якісно новий вимір вдосконалюючи форму, зміцнюючи їхні мистецькі та творчі спроможності, забезпечуючи рух до якісно вищого стану.

У зарубіжних країнах фестивально-конкурсний рух має неабияку популярність, що сприяє його швидкому розповсюдженню. В Україні ж він набув актуальності за часи незалежності. Це дало поштовх для створення культурних осередків та формацій після розпаду тоталітарної системи. З 1990-х років кількість фестивалів в Україні щороку стрімко зростає. Вражає їхня різноманітність та унікальність. Завдяки такій популярності, кількість учасників цих подій постійно збільшується. Це свідчить про модернізацію та переосмислення сучасних мистецьких процесів та інтенсивне становлення культури сучасної держави України.

Фестивально-конкурсний рух класифікують за функціональними ознаками (за наявністю змагального складника). Він може бути зорієнтований на об'єднання людей, пов'язаних однією ідеєю чи родом діяльності, та виявлення загальних тенденцій, визначених напрямом фестивалю; або ж відкритою формою змагання на якому визначають найкращого, взірцевого представника в зазначеному напрямі.

Послугуючись такими визначеннями варто з'ясувати: чи висвітлює суть фестивального та конкурсного руху термін – «фестивально-конкурсний рух»? У дослідженні К. Давидовського розкрито зв'язок між фестивальним і конкурсним міжнародними рухами та їх місце у культурному середовищі [33].

Фестивальний рух має певні відмінності від конкурсного руху, оскільки не містить негативних викликів, пов'язаних з атмосферою «суперництва» за статус «переможця». Адже гіпотетично можна припустити, що конкурентна боротьба (за звання лауреатів, дипломантів, володарів призів, медалі й грошові премії, вигідні проекти, після конкурсні концертні виступи, гастрольні поїздки) провокують учасників вдаватися до будь-яких, іноді непопулярних, засобів заради досягнення своєї мети. Такі обставини можуть призвести до застосування будь-якого, у тому числі й не завжди чесного інструментарію у протистоянні, де поруч із конкурсантами стейкхолдерами виступатимуть їхні батьки, тренери-керівники, викладачі тощо. Такі суперечності можуть загострюватися на тлі міжрегіональних та національних розбіжностей, виконавських шкіл, мати політичне підґрунтя та ін. Часто на міжнародних конкурсах було зафіксовано очевидно несправедливе визначення фаворитів, із-за заангажованого рішення журі, впливу на результати голосування сторонніх осіб, організаторів конкурсу. В той же час констатуємо факт, що конкурентна боротьба мотивує учасників музичних чи мистецьких конкурсів до більшої самовіддачі, емоційності, інтерактиву, бажання встановити контакт із публікою. Варто визнати, що глядацька та слухацька аудиторії завжди слідкують за перебігом конкурсів з більшою зацікавленістю, прогнозують лідерство учасників перегонів, а ніж за музичним фестивалем. Певний азіотаж, що проявляється в аншлагах на концертах переможців музичних конкурсів завжди, засвідчує справжню зацікавленість прихильників конкурсною боротьбою.

Отже, відмінністю найвпливовіших у трансформації музично-мистецького середовища напрямків – конкурсного й фестивального рухів – є їхні цілі: міжнародний музичний конкурсний рух має перш за все визначити і популяризувати найкращих виконавців, а фестивальний рух пріоритетно

пропагує знакові події та явища в музичній практиці, враховуючи тенденції сучасності, традиційній (класичні) засади, композиторські та виконавські досягнення.

Безперечно конкурсна основа є фундаментальною, сприяє зростанню інтересу в учасників та глядацької аудиторії, але в тренді сучасності вона не повинна домінувати. Також помилковою є тенденція, коли фестивалем називають будь-який конкурс. Це нівелює поняття і сутність фестивалю та викликає відчуття невизначеності у намірах організаторів. Усвідомлюючи, що міжнародному музичному фестивалю притаманні всі елементи сучасного музичного життя (композитори, виконавці, критики, продюсери, менеджери), які тісно взаємодіють між собою, він може формувати уже нове унікальне мистецьке середовище, новий мистецький продукт.

Український фестивально-конкурсний рух у сучасних умовах певною мірою трансформується із естрадно-вокального фестивалю, як святкової демонстрації досягнень музичного мистецтва, до фестивально-конкурсного дійства. Така ж тенденція спостерігається і на світових чи міжнародних конкурсах, які певним чином синтезуються і втрачають ознаки «чистого» конкурсу, поєднуючи у своєму перебігу такі творчі івенти як: виставки, презентації, майстер-класи та ін.). Сучасна тенденція до асиміляції понять конкурс та фестиваль, спонукає до доцільності використання терміну «фестивально-конкурсний рух» але розмежовувати: «фестиваль», «конкурс» та «фестиваль-конкурс» (які різняться за своєю суттю).

Таким чином, визначення понять «фестиваль», «конкурс», створює ґрунт для тлумачення поняття «естрадно-вокальний фестиваль-конкурс» як одного з найбільш поширених масових заходів у музичному мистецтві.

Естрадно-вокальний фестиваль-конкурс – це мистецький захід чи ряд заходів, що передбачає оглядом та аналіз здобутків естрадно-вокального мистецтва, виявлення найкращих учасників, що відбувається за правилами чи умовами, анонсованими до початку відбору, проводиться одноразово чи періодично в певному місці чи регіоні і може мати визначену тематику. Його

організаторами виступають державні або місцеві органи влади, територіальні громади, культурно-мистецькі центри чи установи, мистецькі заклади освіти, музичні товариства, компанії або фізичні особи.

Водночас, фестивалі можуть тривати один або декілька днів; повторюватись з певною періодичністю або відбуватися одноразово. В залежності від масштабу та статусу розрізняють; місцеві, районні, обласні, національні, міжнародні фестивалі тощо. За музичною та стильовою спрямованістю можуть відбуватися фестивалі: класичної, джазової, естрадної музики та багато ін.

Фестиваль – французьке слово (франц. festival – свято), яке походить від лат. Festivus – веселий, святковий і означає масове свято, що демонструє досягнення в галузі музики, театру, кіно, естради. М. Швед трактує поняття «фестиваль» (стосовно саме музичних фестивалів), як «...цикл музичних імпрез, організованих періодично, найчастіше в той самий час і в тому самому місці, що має конкретну тематичну спрямованість <...> Фестивалі проводить, щоб презентувати нові композиції або спеціально дібраний репертуар, виконавців та відбуваються на різних рівнях – міському, регіональному, національному, міжнародному» [173, с. 78–79].

К. Давидовський вважає: «Фестивальна традиція має давню історію і пов'язана з раннім етапом традиційного суспільства, яка згодом унаслідок тривалої еволюції отримує форму культурно-мистецького явища найрізноманітніших видів і спрямувань [33, с. 94].

Українцям історично притаманний досвід проведення фестивалів, який набув нових форм та змісту після проголошення незалежності нашої держави. Проведення таких заходів створюють умови для самоутвердження громад та етно-регіонів, дають можливість продемонструвати свою неповторність та самобутність.

90-ті роки минулого століття були сприятливими для масштабного фестивального руху, який розгортався у столиці, обласних та районних центрах, містах та селах великих та малих громадах. Кожен із таких центрів, де

відбувалися мистецькі імпрези мав нагоду продемонструвати свою історію, культуру, мистецьку чи етно- унікальність. Провівши на належному рівні промо-акції організатори могли привабити численну глядацьку аудиторію чи то за особистими уподобаннями чи за професійною цікавістю. Такі події об'єднували велике коло однодумців, а місця їх проведення ставали центрами «фестивального спілкування». З початку здобуття незалежності і до сьогодні практично всі регіони нашої країни охоплені потужною хвилею фестивального руху. Вони набули різного статусу: міжнародні, національні, обласні та інших рівнів, що дозволило кожному бажаючому побувати на фестивальному майданчику чи то в ролі учасника чи то в ролі глядача. Слід зазначити, що поціновувачі конкурсів, відчувши особливу атмосферу яка панує під час проведення фестивалів, стали прихильниками цього руху, а це свідчить про своєрідну конкуренцію між фестивалями та конкурсами. Також слід зазначити, що окремі міста та населені пункти, використавши своє сприятливе мистецько-культурне та інфраструктурне середовище, заснували фестивалі міжнародного рівня, що було зреалізовано не тільки для столиці, а й обласних центрів та інших містах та населених пунктах.

Фестиваль вирізняється його з-поміж інших творчих чи культурно-мистецьких івентів завдяки певним особливостям. Об'єднавчим фактором фестивальних подій можуть бути: спільна тема, колективно підтриманий задум, певний вид мистецтва, стиль виконавства тощо. Святкова, творча, невимушена доброзичлива атмосфера, що панує на фестивалі, дозволяє кожному проявити свою індивідуальність, мистецький чи творчий потенціал, самоствердитись.

Історіографічний огляд порушеної проблеми засвідчив недостатнє висвітлення проблеми менеджменту спеціальних подій в культурно-дозвілєвій діяльності закладів клубного типу, що і зумовило актуальність та мету нашої роботи.

Джерельною базою дослідження обрано законодавчі акти держави (Конституція України [74], Закон України «Про культуру» [135], інші закони у культурно-мистецькій сфері [128; 136; 138], Укази Президента України [126;

127]), постанови Верховної Ради України і Кабінету Міністрів України з питань розвитку культури і мистецтва [129; 132; 133; 137]), накази Міністерства культури України [130; 131; 134; 139], регіональні цільові програми розвитку галузі культури [140], довідково-енциклопедичні видання, монографії, статті, статистичні відомості про клубні заклади в Україні за 2010–2017 роки Державного комітету статистики України [42–49], зведені звіти про діяльність клубних закладів 2018–2022 рр. Івано-Франківської, Тернопільської, Львівської областей за формою № 7-НК, які узагальнені автором дисертації у 2021–2022 роках [52–55; Додатки Б, В, Д, Ж].

Державні акти (Конституція України, Закони України, Постанови Кабінету міністрів, Накази Міністерства культури і мистецтв) є нормативно-правовою базою здійснення діяльності клубних об'єднань.

Для досягнення мети і реалізації поставлених завдань дисертації було використано *комплекс підходів і методів* загального й конкретно наукового характеру, взаємодоповненість яких забезпечила об'єктивність і достовірність дослідження.

При аналізі теоретичних та практичних аспектів менеджменту спеціальних подій в культурно-дозвілєвій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця ХХ – початку ХХІ століть було використано такі *підходи*: *міждисциплінарний*, що передбачає поєднання різних галузей знання задля розв'язання намічених проблем та розширення наукового досвіду; *конкретно-історичний, культурологічний, соціологічний, та системно-структурний*, які дозволяють встановити зв'язки і взаємодії між елементами поняття «менеджмент спеціальних подій» та підкреслюватимуть емерджентні (особливі) властивості новоутвореної системи; *інституційний* – для виокремлення типології клубних закладів; *порівняльний* – для визначення спільних та відмінних особливостей у діяльності клубних закладів різних областей Західної України.

Серед *методів* дослідження:

джерелознавчий та емпірико-теоретичний – для дослідження й аналізу історичної та культурно-мистецької фактичної бази, що включає: індукцію,

дедукцію, ототожнення, синтез, комплексний мистецтвознавчий та кореляційний *аналіз* (зокрема, теоретичний аналіз педагогічної, культурологічної, психологічної, філософської наукової та методичної літератури стосовно проблеми event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності);

еволюційний – для висвітлення окремих етапів поступового розвитку клубних закладів як послідовних ланок безперервних соціокультурних змін;

наукової реконструкції, що, на базі джерельних матеріалів, дозволить відтворити історичну картину розвитку клубних установ;

систематизації та узагальнення – для визначення об'єктивних закономірностей становлення клубних установ у взаємодії з різними аспектами культурно-мистецького життя Західної України другої половини ХІХ – початку ХХІ ст.;

соціокультурний та ретроспективно-еволюційний – необхідний для відтворення етапів становлення і розвитку системи клубних установ, цілісної картини соціальних та культурних детермінант, що вплинули на їх формування та розвиток;

контент-аналіз – при обробці статистичних матеріалів, який дозволить виокремити релевантні інформаційні відомості, необхідні для дослідження особливостей розвитку клубних установ у різних областях Західної України;

Дослідження культурних практик за допомогою *інституційного підходу* є комплексним методологічним підходом, в якому виокремлено чотири головні напрями:

культурний сектор (працівники культури, культурні інституції й культурне виробництво, гендерні питання, медіа, технології тощо);

культурна політика (законодавча мережа, політичні структури, макроекономічні умови);

економіка культури (культурні блага, обсяги культурного виробництва, зайнятість, спонсорство і благодійність);

публічна сфера (сприйняття та споживання культурних благ, види мистецтва в публічному просторі, культурна ідентичність і громадянське суспільство, культура і політичні артикуляції) [102, с. 42].

Методи дослідження становить органічна сукупність базових принципів дослідження: об'єктивності, історизму, багатофакторності, системності, комплексності, а для досягнення мети – використані такі методи наукового пізнання: проблемно-хронологічний, порівняльний, статистичний, описовий, логіко-аналітичний.

Розглянувши теоретичні підходи до дослідження події та event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу як соціального інституту встановлено, що ці категорії і терміни перебувають у полі зору сучасних українських і зарубіжних науковців.

Дослідження проблематики засвідчує, що обґрунтування таких основних термінів дисертації як «подія», «івент-технологія», «культурно-дозвіллева діяльність», «культурні практики», «менеджмент» знайшли своє місце в культурологічній, філософській, соціологічній, економічній науках.

Однак щодо закладів клубного типу ця проблематика залишається недостатньо висвітленою.

РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ КЛУБНИХ ЗАКЛАДІВ В ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ, СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

2.1. Історична ретроспектива становлення та розвитку клубних закладів на західно-українських землях кінця ХІХ – ХХ століть

Оглядаючи історичну ретроспективу становлення клубних закладів Західної України з кінця ХІХ – до ХХІ століть, можна простежити шість періодів, які різнилися між собою тенденціями, умовами та наслідками.

Перший хронологічний відтинок тривав з кінця ХІХ ст. до розвалу Австро-Угорської імперії (1918), утвердження Західноукраїнської Народної Республіки (1918).

Відсутність державності на українських землях протягом багатьох століть ускладнювала розвиток культури титульної нації та розбудову її інституцій.

Західноукраїнські землі (Східна Галичина) з середини ХІV ст. і до початку ХХ ст. перебували у складі Королівства Польського, Речі Посполитої, Австрійської та Австро-Угорської імперії, територія Наддніпрянської України – у складі Російської імперії.

В процесі національного відродження з середини ХІХ ст. формується інтелігенція, котра починає усвідомлювати свою національну та культурну ідентичність. Саме тому нагальною стала потреба створення мережі культурно-просвітницьких закладів, які б системно і систематично займалися пропагандою української культури і пробудженням національної свідомості серед населення Східної Галичини. Основою такої мережі стали *народні доми* – культурно-освітні заклади на зразок клубу, створені громадськими організаціями для здійснення просвітницької роботи [174]. У Східній Галичині – «...приміщення для організації культурно-просвітньої діяльності, збудовані здебільшого на кошти громад, меценатів і спонсорів, товариства “Просвіта”. Діяли в селах і містах краю від 2-ох половини 19 ст. При Народних домах працювали бібліотеки й читальні, аматорські художні колективи, зокрема драматичні та хорові,

подекуди духові оркестри. До 1939 року Народні дома були центрами збереження національної ідентичності української культури» [68, с. 606].

Метою української інтелігенції того часу було відродження української духовності та збереження національної пам'яті. Саме тому поставало питання будівництва мережі Народних домів, які були головним об'єднуючим фактором, який сприяв розвитку національних, патріотичних й визвольних ідей.

Ще з другої половини ХІХ ст. потреби громадського розвитку української спільноти зумовили будівництво народних домів практично у всіх містах Східної Галичини. Це створювало можливість отримати власний публічний простір у центрах міст, що традиційно мали неоднорідний етнокультурний характер.

Споруджуючи Народні дома, враховували особливості української архітектури. Будували й утримували їх за кошти громади, а допомагали меценати, різні товариства, народ. Звідси і назва походить «Народний дім». У цих закладах відбувалися важливі події національного й культурного життя громади. Спершу вони діяли як клуби для дозвілля, але з часом у цих закладах формувалися і громадські, політичні, просвітні, етнічні, мистецькі, професійні та багато інших організацій.

Перший Народний дім в Галичині був збудований у **Львові** у 1851–1864 роках [103]. Спроекували його архітектори В. Шмідт та С. Гавришкевич. З ініціативи Головної Руської Ради у 1848 році почали збирати кошти на його будівництво, а вже у жовтні 1851 року цісар Франц Йосиф І, будучи у Львові, заклав наріжний камінь на початок будівництва Народного дому. Згодом (1867–1906 рр.) при Народному домі відкрили бібліотеку й першу українську академічну гімназію. Свою діяльність тут вели товариства «Руська рада», «Товариство руських дам», «Академічний гурток». У 1864 році першим українським професійним театром «Руська бесіда» була поставлена вистава «Маруся» за повістю Квітки-Основ'яненка. 1 листопада 1918 року у цьому ж закладі культури було проголошено Західно-Українську Народну Республіку (ЗУНР). Після розпаду Австро-Угорщини (31 жовтня 1918 року) тут діяла українська книгарня та книжковий антикваріат. У вересні 1939 року Червона

армія увійшла до Львова і будівлю Народного дому назвали Будинком Червоної армії.

Народний дім у **Станиславові** (нині – Івано-Франківськ, вул. Чорновола, 22), споруджений москвофілами¹ товариства «Русській народный домъ», для розміщення своїх інституцій та проведення пропагандистської роботи [63, с. 73]. Грунт під забудову з кількома невеликими будинками придбаний товариством «Самопоміч» у 1906 р. Будівництво розпочате у червні 1912 р. і закінчене у квітні 1913 р. Автор проекту і керівник будови – арх. Ф. Януш. Після початку Першої світової війни, коли москвофіли змушені були утікати з міста і Галичини, кам'яницю зайняли народовці. Після проголошення ЗУНР в листопаді 1918 р., вона стала штабом української громади. В ній працювали філія «Просвіти», «Українська бесіда», «Молода громада». Народний дім бачив у своїх стінах М. Грушевського, С. Русову, І. Мирона, Ю. Олесницького, В. Яновича. Після Першої світової війни був тут також філіал Музичного інституту ім. М. Лисенка. На початку 1930-х рр. москвофіли відсудили будинок, українські товариства змушені були вибратись звідси. Четвертий поверх був відведений під житлові приміщення. В Народному домі бував письменник В. Стефаник. У радянський час будинок займали обласний та міський суд, юридична консультація, обласна колегія адвокатів. Від 1996 року в ньому міститься обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка. Кам'яниця має велике містобудівне значення, належить до перших залізобетонних споруд міста, зведених в стилі функціоналізму [63, с. 73].

Отож, історія становлення народних домів характеризувалася протистоянням в середовищі української спільноти, що поділялася на українофілів та москвофілів (русофілів). Це особливо прикметно щодо найстарішого Народного дому у Львові, який до кінця ХІХ ст. перебував у фарватері впливу русофілів. Але вже на початку ХХ ст. власне українська

¹ Течія серед українського населення Галичини у 1850–1930-х роках. Західноукраїнські москвофіли мали проросійські мовно-літературні та суспільно-політичні погляди, обстоювали ідею національно-культурної єдності з російським народом, а пізніше – державно-політичну єдність із росією [98].

національна течія, за рахунок розширення свого впливу та формування нових партій і громадських організацій, зміцнила свої позиції у всіх сферах життя Східної Галичини.

Зростання українських інституцій наочно проявилось у зведенні власних громадських будівель у містах Галичини – народних домів. Їх спорудження впливало на формування національної свідомості галичан і мало символічне значення – засобами візуальних мистецтв (архітектури, скульптури, монументального живопису) привернути увагу до творення новочасної української національної культури. Зокрема Народний дім у Стрию збудували у 1901 році за проектом бюро львівського архітектора Івана Левинського². Генерували ідею громадські діячі регіону, а саме: доктор Є. Олесницький, письменник О. Бобикевич та композитор О. Нижанківський. На фасаді встановлені погруддя Ю. Федьковича, М. Устияновича, Т. Шевченка, І. Котляревського, М. Шашкевича, М. Лисенка. Зверху напис «Руському народови» (від тогочасної назви українців «русини»). Над дверима був золотий лев на голубому тлі (герб королівства Руського, а згодом ЗУНР) [161].

До 40-річчя літературної діяльності Івана Франка, у 1913 році в Народному домі було організовано концерт, в програмі якого сам Іван Франко прочитав пролог до поеми «Мойсей». За часів ЗУНР (у 1919 р.) поставили виставу для січових стрільців і вояків УГА, на якій були присутні президент ЗУНР Євген Петрушевич і отаман УНР Симон Петлюра.

Будівля Народного дому в Лежайську (1912–1913 рр.) була прикрашена українським народним керамічним орнаментом [103].

Народний дім Радехова вважається найгарнішою будівлею у місті, яка прикрашена майоліковою плиткою і збудована у 1912 році. Проект належить теж І. Левинському. На початку ХХ ст. тут діяли товариства «Просвіта», Український спортивний союз, «Луг», «Рідна школа», «Сільський господар», кооператив,

² Архітектору, який працював у стилі українського модерну, також належить будівництво міського театру у Львові (1901). Дослідники відзначають, що він вносив у них «...елементи традицій національного будівництва Гуцульщини, Бойківщини та Наддніпрянщини» [8, с. 30].

промислова школа, футбольна дружина «Буй-Тур», і ряд інституцій. Тут деякий час жила родина Шухевичів. Діяла семикласна «Рідна школа» (30-ті роки), у якій велося навчання українською мовою. У приміщенні Народного дому у 1918 році було проголошено Акт утворення ЗУНР, а 1941 року районним провідником ОУН Р. Мандрикою було урочисто проголошено прийняття Акту про відновлення незалежності України. Зараз у цьому приміщенні здійснює свою роботу Радехівська центральна бібліотека, при якій працює кімната-музей [161].

У центрі Кам'янки-Бузької розташований Народний дім, який побудовано за зразком українського модерну священиком М. Цегельським. Він організував місцевий осередок «Просвіти» та з його ініціативи у 1912 році було споруджено Народний дім, при якому діяла актові зала, були додаткові приміщення для бурси, крамниці й приватні помешкання. Вперше драму Івана Франка «Украдене щастя» зіграли на сцені саме цього Народного дому. Режисером театру тут був Лесь Курбас. Сьогодні у цьому приміщенні діє Центр дитячої та юнацької творчості [161].

При кінці XIX – початку XX століть у місті Ходорів розпочала свою роботу читальня «Просвіти», читальня товариства ім. Качковського, народний дім, а згодом (весною 1914 р.) – місцева організація товариства «Рідна школа».

На зустрічі товариства «Просвіта» у місті Яворові (1905 р.) розпочали збір коштів на землю для будівництва Народного дому. Було залучено громадськість, еліта допомагала коштами, бідніші люди – робочою силою й інструментом. У 1908 році на площі Ринок було споруджено Народний дім, де діяли гуртки з виготовлення дерев'яних іграшок, займалися вишиванням, писанкарством, різними виробами ужиткового мистецтва. На сцені закладу ставили вистави, організовували різноманітні культурні події, концерти [161].

Українці міста Судова Вишня взяли кредит на 40 років і викупили будинок мадярської фронтової частини 1895 року будівництва. Для побудови Народного дому фінансовим підґрунтям стала кредитна спілка «Віра», з прибутків якої частина коштів була спрямована на потреби приватної української гімназії у Перемишлі. При Народному домі діяли такі організації, як: «Просвіта», «Рідна

школа», «Сільський господар», руханкові товариства «Січ», «Сокіл» і «Луг». На подвір'ї Народного дому працювали молочарня та пекарня. Як кандидат до австрійського парламенту у 1897 році на сцені закладу виступив із своєю промовою Іван Франко. Частими гостями були мандрівні театри з виставами, які користувалися великою популярністю серед відвідувачів. Зараз у приміщенні Народного дому діє історико-краєзнавчий музей Судової Вишні [161].

На Тернопільщині найвідоміші Народні доми у містах Борщів, Бучач, Бережани, на Станиславівщині (нині – Івано-Франківщина) – в Станиславові, Коломиї.

В часи Австро-Угорщини у Східній Галичині було збудовано понад 500 Народних домів, які збереглися до сьогодні. Окремі з них потребують відновлення, оскільки, це будівлі довоєнних часів.

Розбудова народних домів містила також прагматичну складову. Зазвичай у приміщеннях народних домів розташовувалися різні організації як культурного, так і економічного чи громадсько-політичного спрямування. Зокрема в народному домі в Перемишлі (відкритому у 1904 р.) перебувало кільканадцять українських громадських установ [103]. Народний дім Радехова (1912 р.) вмщував товариства «Просвіта», «Луг», «Рідна школа», «Український спортивний союз», «Сільський господар», футбольну дружину «Буй-Тур», кооператив, промислово-школу і ще кілька інституцій. Народний дім у Судовій Вишні став домівкою для позичкової каси, організацій «Просвіта», «Рідна школа», «Сільський господар», фізкультурних товариств «Січ», «Сокіл» і «Луг», а на подвір'ї працювали молочарня та пекарня [161]. Це дозволяло консолідувати зусилля українських діячів, що представляли різні сфери суспільства – культурно-просвітницьку, економічну чи політичну.

Таким чином, народні доми відігравали своєрідну організаційну функцію, вони були центрами, де українська інтелігенція могла організовувати свою діяльність в різних спрямуваннях.

Варто відзначити, що українська міська інтелігенція в умовах Австро-Угорської імперії мала змогу стежити за новітніми тенденціями розвитку

європейської цивілізації, що уможливлювало поширення української культури через популярні в той час стилі. Це особливо стосується музичного мистецтва та кінематографу. Культурні установи отримували змогу не тільки використовувати у своїй діяльності європейський досвід, а й ділитися своїм.

Перед Першою світовою війною «Просвіта» розбудувала розгалужену мережу читалень³. Станом на кінець 1908 року за статистичними даними Товариства в його мережі нараховувалося 2048 читалень [89, с. 47]. Важливо, що при цих закладах існували також аматорські гуртки, хори. Багато з них утримували також крамниці та шпихліри (житниці). Перша світова війна перервала розвиток читалень та бібліотек, завдавши їм непоправних втрат, хоча частина з них продовжувала функціонувати, не зважаючи на військові дії.

В означений період відбувається становлення театрального мистецтва. На перших порах функцію національної сцени відігравали уже згадувані нами галицькі народні доми, які популяризували українські театральні та музичні колективи і сприяли формуванню самобутньої сценічної культури [103]. Аматорське театральне мистецтво представляли численні драматичні гуртки, що діяли при різних громадських організаціях – «Руській бесіді» (в Стрию, Станиславі, Перемишлі та Коломиї), при читальнях «Просвіти». Наприклад, у 1909 році лише у Львові діяло 7 таких подібних театрів.

«12 лютого 1911 року в Станиславові постановкою “Наталки Полтавки” І. Котляревського в залі Д. Єгера на вул. Газовій (тепер – Дністровська) розпочав діяльність Український народний театр ім. Івана Тобілевича, який спочатку діяв як аматорський гурток. Протягом 1911–1914 років театр відіграв понад 50 п'єс народної та історичної тематики [39, с. 63]. Перша світова війна перервала творчу діяльність театру аж до 1918 року, коли він відновив роботу в Коломиї. Великий успіх мали вистави «Мартин Боруля» і «Чумаки» І. Тобілевича, «Ой не ходи, Грицю» М. Старицького, «Перехитрила» М. Кропивницького та ін. [122, с. 54].

³ Читальня – спеціальне приміщення в бібліотеці, клубі і т. ін., де відвідувачі читають, працюють над книгами [172].

У 1898 році популяризацією серед населення національного мистецтва та підтримкою українських митців займалась «Товариство для розвою руської штуки», яке виникло з ініціативи І. Труша, М. Грушевського, В. Нагірного та Ю. Панькевича у Львові. Це мистецьке об'єднання організувало виставки українських художників (1898, 1900, 1903), видавало часопис «Будучність» [177]. У 1905 році І. Труш разом з М. Грушевським заснували «Товариство прихильників українського письменства, науки і штуки», яке відіграло важливу роль у популяризації українського мистецтва [73, с. 109].

Важливим аспектом здійснення просвітньої діяльності серед населення Галичини була популяризація музичної культури. В цьому напрямку активно працювали організації «Боян», «Союз співацьких і музичних товариств», чоловічий студентський хор «Бандурист». Товариство «Боян» мало відділення у Львові, Перемишлі, Станиславові, Коломійі, Чернівцях, Снятині, Стрию, Тернополі та інших містах. Вони підтримували розвиток української музичної культури та хорового співу, а також опікувалися музичною освітою та нотодруком. На початках «Бояни» об'єднували аматорів, згодом стали важливими осередками діяльності відомих диригентів, композиторів, музикантів і педагогів. При товариствах діяли хори, музичні школи, нотні бібліотеки та видавництва, оркестрові гуртки, влаштовували різноманітні вечори, концерти, конкурси, передовсім, шевченківські. Культурно-просвітницька практика громадських товариств та їх вплив на розвиток музичного життя Галичини та Станиславова другої половини ХІХ – першої половини ХХ ст. багатогранно розкриті в монографіях Л. Романюк та М. Черепанина [142; 170].

Так, М. Черепанин, описуючи діяльність перших читалень в селах Галичини з кінця ХІХ ст., подає приклади існування при них хорів, театральних гуртків, музичних оркестрів різного типу [170, с. 84–91]. Він висновує: «Якщо в містах музична культура функціонувала в основному у музичних та громадських організаціях і товариствах, то провідниками культурного побуту селян були читальні «Просвіти». Створені при читальнях просвітянські хори були зразком у виконанні різдвяних, великодніх пісень, обробок народних мелодій, а також

окремих творів професійних композиторів. Хорові та інструментальні колективи вагомо впливали на загальний розвиток музичної культури Галичини» [170, с. 91].

Тож, на першому етапі виокремлюємо такі *види клубних закладів*: народні доми, читальні «Просвіти» [Таблиця 4]. В цей час відбувалося становлення осередків розвитку культури (народні доми, читальні – праобрази сучасних закладів клубного типу, бібліотеки, музеї, різноманітні культурно-просвітні товариства). Важливим моментом стало усвідомлення у середовищі української інтелігенції, що місто є тією платформою, яка має пропагувати та популяризувати українську ідентичність. Якщо «український світ» до цього часу ототожнювався переважно із селом, то тепер ефективним інструментом його поширення стає саме міське середовище. На цьому етапі чітко простежується своєрідна інтеграція в діяльності закладів культури. Народні доми одночасно були прихистком для театральних гуртків, бібліотек, музеїв, музичних товариств тощо, що давало змогу постійного моніторингу стану справ у різних сферах культури.

Другий хронологічний відтинок тривав з 18 липня 1919 року до початку Другої світової війни (1939 р.). В цей період Східна Галичина внаслідок польсько-української війни була окупована Польщею і перейменована на Східну Малопольщу.

Популярними в цей період були нічні заклади культури, так звані «нахтлокалі», при яких музиканти давали численні, різножанрові розважальні номери – естрадні рев'ю, де не останнє місце займала саме пісня. Любов'ю львів'ян користувалися й мистецькі кабаре, що діяли при казино і театральні виступи, які посприяли формуванню жанрів: радоспів, водевіль, оперета, зінгшпіль (або «гра», як його називали галичани), які обов'язково супроводжувались музичними номерами і окремі пісні з яких ставали хітами та звучали зі сцени навіть без постановок.

У міжвоєнне двадцятиліття для українців була важливою національна ідентичність, що проявлялося і в культурі: музиканти зі Львова усіма силами

намагалися створити продукцію, конкурентну тогочасній польськомовній естраді. До усвідомлення боротьби за молодь засобами культури прийшли численні українські молодіжно-спортивні, патріотичні, руханкові товариства, серед яких: «Пласт», «Рух», «Сокіл», «Січ» та інші, які виконували руханкові вправи під український музичний супровід. Окрім того, молодь часто збиралася на забави, тож і там старалися подавати якісну українську естрадну музику [118].

У міжвоєнний період тривало театральне життя. Український народний театр ім. Івана Тобілевича у січні 1919 року гастролував у Станиславові: «Саме там у 1921 році було проголошено відновлення його постійної діяльності в місті. 5 жовтня 1922 року відбулися вистави оперет “Циганка Маріуца” і “Бувальщина”. При театрі під керівництвом артистки балету Любові Левицької відкрилася студія пластичних, класичних і характерних танців для дітей 6–12 років. До 1926 року театр діяв як аматорський гурток, а вже з 1927-го року починає працювати постійно в театральній залі “Сокола”. <...> Крім театру ім. І. Тобілевича у Станиславові діяли також українські аматорські театральні колективи: драматичний гурток «Станиславського Бояна», драматичні гуртки при товаристві «Просвіта», драматична секція Українського студентського союзу тощо» [39, с. 63–64].

У 1920–1930-х рр., коли Східна Галичина входила до складу Другої Речі посполитої, польський уряд здійснював дискримінаційну політику щодо українського населення. Цензура обмежувала свободу слова, патріотичний елемент переслідувався і запроторювався до в'язниць. Проте, завдяки зусиллям громадськості, продовжували діяти національні культурно-освітні, наукові, мистецькі товариства, музеї, театри. Центрами національно-виховної роботи серед українців залишались читальні «Просвіти».

О. Луцький констатує: «У Галичині напередодні Другої світової війни діяло 83 філії і 3214 читалень «Просвіти», які об'єднували близько півмільйона членів. У читальнях працювали 2230 гуртків, 1318 хорів, 156 оркестрів, 673 самоосвітні гуртки, 133 жіночі секції, понад тисячу гуртків «Молодої

«Просвіти»». Спільними зусиллями вони щорічно влаштовували понад 20 тис. різних прилюдних виступів – концертів, вистав, національних свят [90, с. 6].

Разом з тим, простежується низка проблем, які поставали на шляху становлення культурних установ. Головною перешкодою була відсутність власної державності. Короткий період існування ЗУНР (фактично з листопада 1918 р. – до липня 1919 р.) кардинально не вплинув на зміну ситуації. Заклади культури в Східній Галичині функціонували в умовах тиску з боку чужонаціональної влади (австро-угорської, а згодом польської), який спрямовувався на асиміляцію українського населення. Українські культурні установи функціонували в умовах повного домінування польських та єврейських організацій. Ще однією проблемою була відсутність централізованого фінансування, що унеможливило активну просвітницьку діяльність. Функціонування читалень, музеїв, гуртків здійснювалось виключно на меценатські кошти, членські внески та пожертви населення. Брак коштів суттєво обмежував потенціал регіональних закладів культури, позначався на масштабах роботи та її якості. Негативним фактором, що ускладнював діяльність закладів культури був низький рівень освіченості українського населення. Тому доводилося багато уваги надавати елементарній грамотності мешканців регіону, в чому особливо активно проявило себе Товариство «Просвіта».

Тож, на другому етапі до сформованих уже *видів клубних закладів* (народні доми, читальні «Просвіти») додаються нові – нахтлокалі, мистецькі кабаре, казино [Таблиця 4]. В цей час для української інтелігенції важливо було зберегти свої культурні інституції, розвивати клубні установи та формування, зберігати свою національну і культурні ідентичність всупереч польській владі.

З початком Другої світової війни (1939) настав **третій період** розвитку закладів культури, що тривав від 1939-го до 1941-го року і з 1944-го до проголошення незалежності України в 1991-му році.

Війна та насильницька інтеграція цього регіону до складу УРСР внесла кардинальні зміни в культурне життя галичан. О. Луцький підкреслює, що

радянська тоталітарна влада розглядала культуру «...як один з найважливіших ідеологічних засобів зміцнення комуністичної системи» [90, с. 8]

Якщо спочатку окремі кроки нової влади у сфері культури сприймалися населенням з ентузіазмом, то згодом політика суттєво змінилася. «...з утвердженням автократичного режиму на західноукраїнських землях звичайними стали адміністративні, наказні методи керівництва культурою, всеохоплюючий контроль компартійних органів за діяльністю творчої інтелігенції, що дедалі більше сковувало їхню ініціативу, самостійність. З кожним днем все помітнішим ставало небажання прибулих зі східних областей республіки керівників, що зайняли практично всі важливі посади в державних і господарських органах, зважати на інтереси місцевого населення. Особливо болісно воно сприймало відверте нехтування частиною уповноважених українською мовою, їхню зарозумілість і пихатість. Розгубленість і апатію викликали в інтелігенції ті заходи нових властей в сфері культури, які базувалися на певних ідеологічних стереотипах і упередженому ставленні до місцевих традицій» [90, с. 9].

Академік НАН України М. Жулинський так пише про духовну атмосферу радянської влади: «Репресії, одержавлення культури, командно-адміністративне втручання в літературно-мистецький процес, поділ культурних цінностей за ідеологічними критеріями, деформація естетичних смаків та ідеалів, спотворення естетичних ціннісних орієнтацій – все це призвело до того, що національна культура не діє як цілісна система. Тому за роки радянської влади й не було створено цілісної концепції розвитку української культури» [40, с. 172].

Ці процеси стосувалися і клубних установ. Повна реорганізація закладів культури завершилася закриттям переважної більшості з них, тоді як знову створені функціонували часто погано, перебудова їх діяльності відповідно до нових вимог суттєво затягувалася.

З цього приводу О. Луцький пише: «Реорганізація системи культурно-просвітницької роботи на більшовицьких засадах передбачала створення на західноукраїнських землях клубів, будинків культури, хат-читалень, червоних

кутків на підприємствах – своєрідних філій робітничих клубів, інших типових радянських осередків ідеологічного впливу, діяльність яких була цілковито регламентована і характеризувалася гонитвою за формальними показниками. Новостворені осередки ставали місцем проведення політзанять, лекцій, бесід, агітаційних зборів та інструктивних нарад, іншої масово-пропагандистської роботи, безпосереднім організатором якої виступали партійні організації [91, с. 255–256].

На перший погляд можна відзначити позитивні тенденції в розвитку культурних установ. Мова йде про активну підтримку їх функціонування з боку нової держави – Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Комуністична влада прийняла низку постанов, що мали регламентувати культурно-просвітницьку діяльність. Поступово було подолано неписьменність західноукраїнського населення, що мало стати підґрунтям для популяризації бібліотек, музеїв, клубів. Ці установи поступово набувають масового характеру. Але ця тенденція є позитивною, якщо не заглиблюватися у суть тих процесів, що відбувалися, тобто денационалізація, тоталітаризм, репресії, заідеологізованість культурного життя.

Нормативне регулювання діяльності закладів культури в радянський період мало на меті уніфікацію і знищення того культурного розмаїття, що склалося до цього часу. По суті були втрачені контакти з європейською культурою, які вдалося налагодити в попередній період. Зведення до єдиного стандарту мало своїм наслідком «кадровий голод», адже значну частку діячів культури було репресовано, або усунуто від культурної діяльності, а нова «пролетарська» інтелігенція за своїм потенціалом суттєво поступалася попередньому поколінню.

Ще одна негативна тенденція того часу – це прагнення надати народному мистецтву масового характеру. Проте, мабуть, найбільшого удару по діяльності закладів культури Східної Галичини було завдано тим, що в процесі «культурної революції» вони трансформувалися в ефективні інструменти насадження комуністичної ідеології. Клуби були перетворені в засоби зомбування населення

і стирання національної ідентичності. Культурна революція супроводжувалася вилученням та знищенням тих культурних фондів, які не вписувалися в комуністичну ідеологію.

Початок німецько-радянської війни (1941) та встановлення нацистського окупаційного режиму в Галичині знаменує **четвертий період**, який тривав до 1944 року і знову зумовив нові виклики в діяльності культурних установ. Територія Східної Галичини увійшла до так званої Генеральної губернії як дистрикт Галичина⁴. Для організованого життя українці створюють Український Центральний Комітет (УЦК), який очолював відомий вчений, проф. В. Кубійович. Пізніше, вже в еміграції, він напише працю про діяльність УЦК [79].

О. Луцький так описує про ці події: «... українська інтелігенція влітку 1941 р. поновила діяльність організацій і товариств, що діяли тут до вересня 1939 р. («Просвіта», «Рідна школа», «Союз українок»), розпочала випуск національних газет, число яких сягнуло кількох десятків. Після короткочасної реорганізації запрацювали українські театри у Львові, Станіславі, Тернополі, Коломиї, Стрию. Швидко відбудовувалися професійні організації творчої інтелігенції. Письменники утворили Спілку українських письменників, художники та скульптори заснували Спілку українських образотворчих митців, актори – Спілку українських театральних митців, працівники преси – Спілку українських журналістів, композитори, музики-виконавці, музикознавці Спілку українських музик. <...> Центром культурного життя Львова стає літературно-мистецький клуб, де регулярно організовувалися наукові доповіді, творчі вечори, виставки, концерти, зустрічі з відомими діячами. Саме тут українська інтелігенція обговорювала актуальні проблеми літератури та мистецтва, вела дискусії щодо перспектив їх розвитку. <...> З великим успіхом у роки окупації пройшли у Львові і чотири виставки з різних ділянок образотворчого мистецтва – живопису, графіки, скульптури, в яких, окрім західноукраїнських майстрів, брали участь

⁴ Генеральна губернія, або Генерал-губернаторство – тимчасова адміністративно-територіальна одиниця, утворена 12 жовтня 1939 року гітлерівським урядом під час Другої світової війни у центрально-східній частині Польської держави. Адміністративний центр був у Кракові. 1 серпня 1941 року Генеральна губернія була об'єднана з дистриктом Галичина [26].

вихідці з Києва, Харкова, Полтави, інших міст Східної України. Справжньою мистецькою подією 1942 р. стала виставка творів П. Ковжуна, І. Труша, О. Новаківського і П. Холодного, де було представлено понад 300 експонатів, головним чином з приватних колекцій. <...> Починаючи від 24 березня 1942 р., для того, щоб прилюдно працювати в сфері літератури, музики, театру, преси, образотворчого мистецтва, кожен бажаючий повинен був одержати від нової влади ще й відповідний дозвіл. Надалі вся його діяльність підлягала наглядові відділу народної освіти та пропаганди при урядові генерал-губернатора» [90, с. 14–15].

Читальні «Просвіти» були реорганізовані в Українські освітні товариства (УОТ-и), які підпорядковувалися одночасно Українському центральному комітетові та відділу пропаганди і народної освіти при уряді Генеральної губернії. Український центральний комітет вимагав, щоб освітні товариства залучили до своїх лав якомога більше українців, дбали про піднесення їх культурного та освітнього рівня, поглиблення національної самосвідомості. Досягнути цього передбачалося шляхом організації постійних і мандрівних бібліотек, позичалень і читалень книжок та часописів, налагодження роботи гуртків для боротьби з неписьменністю, самоосвітніх, театральних, хорових та інших осередків, влаштування товариських сходин, національних свят, концертів, академій, екскурсій тощо. До 1 серпня 1941 р. у Генеральній губернії функціонувало 808 українських освітніх товариств (42 тис. членів), а при них працювало 119 самоосвітніх, 280 хорових, 429 театральних гуртків, 187 жіночих секцій [91, с. 256].

Проте в діяльності УОТ-ів поставало і багато проблем: репресивна нацистська політика, напруженість у стосунках з польською меншиною, слабка матеріальна база, відсутність достатньої кількості кваліфікованих кадрів, банальне несприйняття місцевого населення, яке ставилося до освітніх товариств як до чужого, нав'язаного їм німцями явища. Зокрема референт культурної праці Українського окружного комітету Львівської сільської округи Б. Романенчук, оцінюючи в 1943 році перший рік роботи підпорядкованих йому освітніх

товариств, змушений був визнати: «... Нарід не знав, що воно таке УОТ і УЦК, вважаючи ці установи за чужі, не свої. Багато УОТ-ів, можна навіть сказати що 90%, постало в дуже примітивний спосіб. Делегатура давала доручення мужам довір'я ліквідувати читальні «Просвіти» та інші товариства, а на їх місце засновувати УОТ, бо так наказав генерал-губернатор. Ніяких пояснень про цілі, завдання і характер УОТ та УЦК нарід не мав. Якщо хтось з делегатури виїжджав на село, то дуже часто обмежувався скликати провід і наказував робити те чи інше. А для кого і для чого це нарід мав робити, нікому і не приходило на думку пояснювати, бо для інтелігенції це було samozrozumіле, а для народу незрозуміле. Варто завважати, що селянство ніяк не могло зжитися з такою новістю, яку тепер впроваджено, тобто з провідницькою системою. Воно привикло вибирати собі провід усяких товариств, а тут нагло їм таких чи інших людей наказано слухати. Це прийшло троха занагло, без підготовки і ближчих пояснень. Очевидно, назначені мужем довір'я чи якимсь делегатом члени проводу не завжди були добірно дібрані, бо це діялося дуже швидким темпом. Інші знову члени проводу, а особливого голови та мужі довір'я, зміркувавши в чім річ, хотіли стати справжніми диктаторами в селі і ввійшли відразу в конфлікт із селом ...» [91, с. 259].

Особливою подією для галичан було проведення конкурсу аматорських хорів на відзначення 100-річчя з дня народження Миколи Лисенка. До участі у наймасштабнішому «Краєвому конкурсі українських хорів у Галичині» зголосилося 450 хорів, з яких до повітових конкурсів було відібрано 163, до краєвого свята, яке відбулося у Львові, – 26. Серед них своєю майстерністю вирізнялися сільські хори із Рошнева, Радчі (округа – Станиславів), Путятинців (округа – Бережани), Печеніжина (округа – Коломия), Піддністрян (округа – Стрий), Любіня (округ – Львів), Острова (округ – Тернопіль), Базару (округ – Чортків) та інші. Конкурс заманіфестував «... гордий тріумф українського духа, що всупереч супротивним силам, ішов і йде в переможному своєму поході на осяйні вершини свого вияву і свого безсмертного буття» [2, с. 8]. Зворушливо і сьогодні переглядати світлини альманаху конкурсу, на яких вміщено учасників і

керівників цих колективів у мальовничих національних костюмах, їх похід вулицями Львова під німецькою охороною. Г. Карась підкреслює: «Святкування українцями 100-літнього ювілею класика національної музики М. Лисенка, в умовах війни було фактором збереження їхньої національної і культурної ідентичностей, маніфестацією незламності духу нашого народу, який боровся за незалежність і свободу. Життєтворчість основоположника української академічної музики, який завжди був прикладом відданості й самопосвяти українству, сьогодні надихає митців на творчість і боротьбу» [62, с. 26].

Наприкінці 1943-го року, коли воєнні дії наблизилися до західноукраїнських земель і став очевидним майбутній крах Німеччини, культурне життя поступово припинялося.

Подальша політика радянської західноукраїнських земель у повоєнні роки була спрямована на остаточну інтеграцію регіону в загальносоюзну політичну, соціально-економічну та культурну системи. Усім культосвітнім та мистецьким закладам СРСР, відводилася роль ідеологічних інструментів у реалізації намічених комуністичним режимом завдань. В період загострення кризи радянської системи (наприкінці 1960–1970-х рр.) робота закладів культури, які поступово перетворювались на другорядні установи, не вирізнялася високим змістом.

Руслана Попп наголошує: «Розглядаючи культуру як дієвий засіб радянської західноукраїнських земель радянська система мобілізувала значні матеріальні і людські ресурси на відновлення і збільшення закладів культури краю» [124, с. 442]. Так, «...на кінець 1950 р. кількість тільки клубних установ тут досягла 6486, тоді як 1945 р. їх налічувалося 2959» [90, с. 21].

Формування мережі установ культури в галицьких містах у перші повоєнні роки, не зважаючи на певні успіхи у відновленні і розширенні, потребувало вирішення значної кількості проблем, зокрема щодо матеріально-технічного і кадрового забезпечення. Адже західноукраїнська інтелігенція «...не викликала у влади політичного довір'я. <...> Недовіра до місцевого населення, особливо інтелігенції, стала визначальною рисою сталінської кадрової політики» [124,

с. 444]. Не всі спеціалісти, що працювали у повоєнні роки у закладах культури мали відповідну освіту і фаховий рівень.

«Особливо негативний вплив на культурно-освітнє життя <...> у повоєнні роки мав ідеологічний диктат, уніфікація до загальносоюзних зразків. В усіх освітніх і культурних установах <...> утверджувалися компартійні і комсомольські організації, впроваджувалися різноманітні форми і методи ідейно-політичного виховання <...>. Для активної агітації за радянський режим широко використовувала пресу і кіно. <...> В умовах жорсткого ідеологічного контролю, перебудовувались музейні експозиції, регламентувався репертуар театрів й інших мистецьких колективів [124, с. 446–447]. Тому в цей час багато чого було поза правдивою творчістю і мистецтвом.

Значну увагу радянська влада надавала відновленню клубних закладів. Згідно зі звітом Наркомату освіти УРСР про відновлення установ народної освіти і культури в західних областях УРСР (від 23 лютого 1945 р.) у Львівській, Дрогобицькій, Тернопільській та Станіславській областях нараховувалося 134 районних клуби і будинки культури (не враховуючи мережі сільських закладів). При цьому констатувалося: «Мережа клубних установ західних областей в основному комплектується кадрами з місцевого населення. До цього часу не всі клубні установи укомплектовані працівниками, а наявний склад їх незадовільний за своїм загальноосвітнім рівнем і діловою кваліфікацією» [83, с. 244].

Про посилення ідеологічної складової у культурній сфері, механізми їх доведення до населення йшлося, зокрема, у «Постанові бюро Львівського обкому КПУ про підвищення відповідальності керівників засобів масової інформації, установ культури і мистецтва області за ідейно-політичний рівень матеріалів, що публікуються, та репертуару» від 28 березня 1969 р. [84, с. 314–320].

Яскраву характеристику застою останніх десятиліть радянської влади в клубній роботі подає О. Луцький: «Взяли верх певні штампи організації масових заходів, які склалися ще в перші десятиріччя радянської влади, а в 60–80-х роках вже не відповідали зрослим потребам різних соціально-демографічних груп

населення, особливо молоді. Були зведені нанівець індивідуальні форми роботи. З усіх форм культурно-освітньої діяльності найбільше поширення одержали лекції, вечори запитань і відповідей, усні журнали тощо. Престиж клубів та будинків культури різко впав, традиційні заходи рідко привертали постійних відвідувачів. Вони відбувалися при напівпорожніх залах. Зменшилася популярність практично всіх жанрів художньої самодіяльності. В аматорських колективах переважала репетиційна і концертно-виконавська діяльність, при цьому “ривками” – від огляду до огляду, методом підготовки репертуару для “комісії”. “Підтягування” аматорських колективів до рівня професіональних, часто не враховуючи інтереси та запити їх учасників, негативно впливало на розвиток масовості художньої самодіяльності. Нерідко в гонитві за “справжньою цифрою” охоплення трудящих художньою самодіяльністю забували про головне – задоволення потягу людини до краси, потреби у творчості. Непоодинокими були випадки, коли хори та ансамблі, дитячі студії існували лише на папері, формально» [90, с. 44].

В часи так званої «відлиги» створюються *альтернативні клубні формування*: клуби творчої молоді (у Львові під назвою «Пролісок, середина 1960-х рр.), мистецькі клуби (в Тернополі з назвою «Золотий вересень», 1978 р.) [5, с. 130–131]. Такі формування, за означення Н. Бабій, ставали осередками «...національної культури, де влаштовувалися неформальні літературні читання та художні виставки, вечори пам’яті репресованих митців, ставили спектаклі за п’єсами репресованих драматургів, що мало виразні ознаки ідеологічної опозиції за межами культурництва, набираючи громадянської значущості, відвертого протистояння режиму» [5, с. 130].

В період «перебудови», який був переломним етапом у клубній діяльності, відбувається зниження інтересу до теорії та практики клубної справи. На думку Л. Поліщук, яка досліджувала соціокультурну сутність клубу, вони сприймалися в цей час як анахронізм, як зразок заідеологізованих закладів адміністративно-командної системи, які виконують ідейно-виховну функцію у сфері дозвілля [120].

У другій половині ХХ ст. у містах Західної України виявом контркультури постає рок-музика. Для цього періоду характерне масове утворення рок-клубів, «... пов'язане із потребою не так об'єднання тусівки, як впровадження концертної діяльності, унікальним досвідом осібного самоменеджменту» [5, с. 159]. Одним з перших в Україні був створений Львівський рок-клуб (9 вересня 1986 року). Згодом, у 1988 році такий рок-клуб під назвою «Неформальне інформаційно-творче об'єднання» було створено у Івано-Франківську, у 1991 році – в Тернополі [5, с. 160, 161, 162]. Н. Бабій підсумовує: «Рок-клуби відіграли у кінці 1980-х років важливу роль самопрезентації та альтернативного менеджменту, комінкатора рок-середовища із міським соціумом, іншими суспільними, культурними рухами. Контркультурна діяльність не була протестною, а включала співпрацю з офіційними структурами» [5, с. 164–165].

Отож, у другій половині ХХ ст. заклади культури галицьких міст зазнали відчутної реорганізації. На перший план вийшли не якісні, а кількісні показники. Радянська влада робила акцент на масовості культури, яка, водночас, була однотипною. Вся культура була просякнута ідеологічним змістом, а окремі прояви національної самобутності українців радше були винятком із загальної тенденції. Культурним установам відводилась роль інструментів насадження комунізму (в культурі – соціалістичного реалізму), що мало своїм наслідком зниження професійності кадрів, відсутність ініціативності в діяльності, ізоляція та знищення культурних надбань попереднього періоду.

У цей час *типовими клубними закладами були*: Клуб, Будинок культури, Хата-читальня, Червоні кутки на підприємствах, Робітничі клуби, Будинки народної творчості, Палаці культури, Клубні формування (це гуртки, студії, колективи за видами мистецтва і народної творчості [Таблиця 4].

П'ятий період розпочався з проголошенням незалежності України і триває до цього часу. Він характеризується намаганням позбутися ідеологічних нашарувань тоталітарної доби. Примітно, що саме заклади культури Західної України досягли якісних результатів як у відродженні національної ідентичності українського народу, так і в декомунізації культури загалом.

У Законі України «Про культуру» йдеться, що: «Базова мережа закладів культури – комплекс закладів культури, інших підприємств, установ, організацій, закладів освіти сфери культури державної та комунальної форм власності, діяльність яких спрямована на створення умов для забезпечення: розвитку творчості людини, професійної художньо-творчої самореалізації особистості та отримання кваліфікацій у різних видах мистецтва; підготовки кадрів у сфері культури; збирання, збереження, використання і поширення інформації про матеріальні та духовні культурні цінності, наукові розробки; цілісності культурного простору України, доступності національного культурного надбання; дотримання прав громадян у сфері культури.

На законодавчому рівні культура – це сукупність матеріального і духовного надбання певної людської спільноти (етносу, нації), нагромадженого, закріпленого і збагаченого впродовж тривалого періоду, що передається від покоління до покоління, включає всі види мистецтва, культурну спадщину, культурні цінності, науку, освіту та відображає рівень розвитку цієї спільноти» [135].

У сучасному українському суспільстві відбуваються демократичні перетворення, які сприяють інституціоналізації суспільних відносин, адекватному та всебічному пізнанню дозвіллевого середовища. Культурно-дозвіллева діяльність в клубних закладах формувалася під впливом об'єктивних змін, зокрема, пов'язаних з індустріалізацією та урбанізацією суспільства, коли вільний час стає самодостатньою цінністю і набуває масового поширення.

В межах нових культурних парадигм відбувається розвиток культурно-дозвіллевої діяльності в закладах культури, враховуючи запити сучасного суспільства, тенденції та новітні здобутки світової культури, урізноманітнення духовного життя, формування нових культурних рис суспільства.

На думку Н. Цимбалюк розвиток дозвілля в клубних закладах України відзначається суттєвими протиріччями, що полягають у невідповідності між концептуальними визначеннями його соціального призначення та реалізацією заданих вимог у соціальній практиці. Огляд наукових джерел свідчить, що ні

створена за радянської доби модель політизованого дозвілля, ні спроби його «рекреалізації» за американським та європейським варіантами у 90-х рр. не вирішили завдань модернізації культурно-дозвіллевої сфери сучасного українського суспільства.

Отже, дозвілля активно реагує на зміни в суспільстві, як в соціальній системі і виступає певною характеристикою її життєздатності, відображенням потенціалу суспільного розвитку, а найбільш чутливим виявляється до політичних та економічних зрушень. Потреби життя вимагають розробки і впровадження нових наукових підходів до дослідження особливостей цього соціального явища, його змісту, принципів і специфіки функціонування. Актуальним стає також визначення ефективності нових дозвіллевих технологій, поліваріантних способів організації культурно-дозвіллевої діяльності населення України.

Все вищезазначене повною мірою стосується інноваційних культурно-дозвіллевих систем, що виступають проявом інституціоналізації культурно-дозвіллевої діяльності і пов'язані з процесом модернізації сфери дозвілля. Основне призначення культурно-дозвіллевих утворень полягає у забезпеченні умов для активного культурного дозвілля населення, відтворення його фізичних та духовних сил, інтенсивного розвитку самодостатньої культурної діяльності та індивідуальних творчих здібностей.

Науково-організована система дозвілля, що обіймає сферу вільного часу населення України, спрямована на створення такого культурно-дозвіллевого середовища, де будуть забезпечені сприятливі умови соціалізації, засвоєння дорослим населенням нової системи суспільних цінностей та норм. З іншого боку, дозвілля стимулюватиме розвиток субкультур нових соціальних спільнот, забезпечить необхідні умови для творчості, просвітництва, відпочинку, без яких стає неможливим формування повноцінної особистості [168, с. 5–6].

За роки Незалежності в Україні відбуваються численні зміни, як позитивні, так і негативні. В перші роки здавалося, що розпочинається нове потужне національне культурне відродження. Однак невдовзі українська культура

опинилася перед багатьма викликами: зміни суспільного ладу, розвал тоталітарного СРСР та його планової економіки, в рамках яких десятиліттями розвивалася національна культура; виклик відкритості та глобалізації; виклик націєтворення.

Українські дослідники Ю. Ключко, В. Ковтун, Л. Троєльнікова, Н. Цимбалюк вважають, що недоформованість української політичної нації ставила перед національною культурою завдання, які в більшості сусідніх країн були в основному вирішені багато десятиліть тому [69, с. 7].

Якщо в країнах Європи та Північної Америки уже в минулому столітті було визначено пріоритетність розвитку дозвілєвої сфери, зважаючи на значущість дозвілля для розвитку особистості, то в Україні до цієї важливої сфери увага надається тільки із відновленням її Незалежності.

Н. Максимовська вважає, що в Україні «...дозвілєва сфера за інституційним критерієм містить культурно-дозвілєві заклади (клуби, будинки культури, будинки народної творчості, палаци культури), установи соціокультурної сфери (бібліотеки, музеї, кінотеатри, філармонії, концертні зали), позашкільні заклади (палаци дитячої та юнацької творчості, клуби за місцем проживання тощо), літні табори, санаторії, освітні заклади (загальноосвітні, професійно-технічні, вищої освіти), туристично-готельні установи, розважальні заклади (нічні клуби), паркові комплекси, стадіони, басейни, спортивні майданчики. Суттєвий дозвілєвий потенціал мають громадські організації, благодійні фонди, різноманітні об'єднання громадян» [94].

Оскільки соціальні умови змінюються, диктують нові правила існування закладів культури та дозвілєвої сфери, зокрема, то організація її інфраструктури сьогодні перебуває в стані трансформації. Постає необхідність оптимізації дозвілєвої інфраструктури, інституціональних змін в структурі клубних закладів.

Сьогодні мережу установ культури характеризують за територіальною ознакою: район, місто, область, республіка. Типи закладів культури: клуби,

будинки культури, парки культури і відпочинку, бібліотеки, музеї, кінотеатри, центри дозвілля, культурні комплекси.

Поширеним типом установ культури є **клуб** (клубна установа, заклад клубного типу) – поліфункціональний заклад, який забезпечує відвідувачам різноманітні умови для всебічного розвитку й відпочинку. У сільській місцевості клуби увійшли не тільки в побут людей, а й стали великою частиною їхнього життя. Сьогодні клуби є центрами спілкування людей різних вікових категорій.

До клубних установ відносимо невеликі клуби, будинки й палаци культури. Відмінність у їхній діяльності проявляється у можливостях, якими володіє та чи інша клубна установа, а також у обсязі та масштабах роботи.

Всупереч реалізації реформи місцевого самоврядування та децентралізації влади, яка передала усі повноваження і ресурси у територіальні громади, з великими зусиллями у сільській місцевості здебільшого збереглися клубні установи. Центром стали відділи культури територіальних громад, які отримали у своє підпорядкування сільські Будинки культури, народні доми, клуби.

Будинок культури, розташований в адміністративному центрі територіальної громади, окрім проведення культурно-дозвілдової діяльності для населення надає методичну допомогу всім установам культури, які належать до їхньої територіальної громади. Має свій бюджет, два джерела фінансування: з місцевого бюджету і з зароблених коштів через спецрахунок (спецкошти).

Клубні заклади є універсальними установами в організації дозвілля. Основними функціями в їх діяльності є: культурно-творча; культурно-освітня; культурно-виховна; пізнавальна; рекреативна; розважальна; інформаційно-методична.

В Україні визначено загальнодержавний та місцевий *рівні базової мережі закладів культури*.

Базова мережа закладів культури включає: заклади культури, заклади освіти сфери культури загальнодержавного рівня, переліки яких затверджуються центральними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

До базової мережі загальнодержавного рівня належать державні, у тому числі національні заклади культури (бібліотеки, музеї, архіви, галереї, заповідники, цирки, театри, філармонії, музичні колективи і ансамблі, культурно-інформаційні та культурно-просвітницькі центри, кіностудії, художні галереї, виставки національного (загальнодержавного) значення тощо), заклади освіти сфери культури (мистецькі школи, мистецькі ліцеї, фахові мистецькі коледжі, заклади вищої мистецької освіти).

До базової мережі місцевого рівня належать комунальні заклади культури (бібліотеки, музеї, галереї, заповідники, виставкові зали, театри, філармонії, концертні організації, мистецькі колективи, кінотеатри, кіновідеопрокатні підприємства, об'єднання, палаци і будинки культури, інші клубні заклади, студії, центри народної творчості, центри народної культури, центри культурних послуг, парки культури та відпочинку тощо), заклади освіти сфери культури (мистецькі школи, мистецькі ліцеї, фахові мистецькі коледжі, заклади вищої мистецької освіти) [133].

Клубний заклад у його сучасному правовому розумінні О. Копієвська розглядає, як «... об'єкт культурного призначення, а саме: палаци, будинки культури, клуби, народні будинки, молодіжні центри, культурно-дозвіллеві комплекси, центри дитячої творчості, будинки мистецтв, будинки фольклору. Будинки народної творчості, інші клубні заклади, діяльність яких спрямована на створення, розповсюдження та популяризацію культурних надбань» [77, с. 232].

Статистична інформація кількісних показників базових закладах культури України, зокрема клубних закладах, засвідчує, що тільки за перші роки Незалежності (1990–2013 роки) вона зменшилась із 25,1 тисячі до 18,5 тисяч [77, с. 283].

Така ж негативна тенденція зберігається і в подальші роки, що спостерігаємо в регіонах.

Аналіз статистичних відомостей про клубні заклади Західної України у 2010–2017 роках [Додаток Б] засвідчує, такі негативні тенденції: їх кількісне

зменшення у Тернопільській області, високу частку приміщень, які потребують ремонту і тих, які знаходяться в аварійному стані.

Таблиця 1

Область	Рік	К-ть клубних закладів	У т. ч. в містах	У т. ч. в сільській місцевості
Львівська	2010	1407	133	1274
	2017	1419	118	1301
Івано-Франківська	2010	723	63	660
	2017	725	65	660
Тернопільська	2010	924	54	870
	2017	922	55	867

Таблиця 2

Стан приміщень клубних установ

Область	Роки	Потребують капітального ремонту	У відсотках	Аварійні приміщення	У відсотках
Львівська	2010	511	36,3 %	11	0,8 %
	2017	368	25,9 %	17	1,2 %
Івано-Франківська	2010	312	43,2 %	21	2,9 %
	2017	212	29,2 %	14	1,9 %
Тернопільська	2010	167	18,1 %	16	1,7 %
	2017	160	17,4 %	17	1,8 %

Як приклад ключової установи клубного типу у місті Івано-Франківську можемо назвати **Центральний Народний Дім** (ЦНД, вул. Шевченка, 1). У цьому приміщенні 3 січня 1919 р. на засіданні Української Національної Ради була прийнята ухвала про Злуку ЗУНР з УНР. З 1981 року тут знаходиться міський Будинок культури, Нині – ЦНД. Цей заклад основою проведення різноманітних культурно-масових заходів міста та міжнародних, всеукраїнських, обласних, міських фестивалів, заходів, концертів, конкурсів, оглядів. Багато заходів проводиться спільно з політичними партіями, організаціями, школами, військовими частинами, творчою інтелігенцією міста. Традиційно щороку ЦНД проводить загальноміські свята: театралізоване дійство «Миколай іде по світу»,

«Різдвяна Містерія», фестиваль народної творчості до роковин від дня народження Т. Шевченка, свято гаївки «Великдень», День міста Івано-Франківська, День Незалежності України, фестиваль стрілецької та повстанської пісні, фестиваль молодіжної музики «Едельвейс», раз у два роки – фестини духовної музики за участю церковних хорів міста, фестини хорової музики «Від Різдва до Великодня». При ЦНД спільно з професійно-технічними училищами та коледжами працює три народних університети: духовного відродження, музичної культури, правових знань та клуб цікавих зустрічей. З двадцяти клубних формувань 13 мистецьких колективів носять почесне звання «народний аматорський» з них п'ять мають статус «муніципального». Колективи ЦНД: муніципальний народний концертний оркестр духової музики, муніципальний народний оркестр народної музики «Рапсодія», муніципальний народний камерний хор «Галицькі передзвони», народна аматорська капела бандуристів, народна аматорська хорова чоловіча капела «Червона калина», народний аматорський чоловічий вокальний ансамбль «Черемош», народний аматорський ансамбль народного танцю «Візерунки», народний аматорський жіночий вокальний ансамбль «Смерічка», народний аматорський хор «Золота заграва», народний аматорський чоловічий вокальний квартет «Коло», народне аматорське тріо бандуристок «Намисто», хоровий колектив «Відродження», жіночий хор «Мелодія», а також колектив естрадно-спортивного танцю «Екстрім» [63, с. 74].

Народний дім «Княгинин» у м. Івано-Франківську збудований у 1930-х роках, а Міський народний дім побудований у 1970-х, коли освоювався новий мікрорайон міста «Позитрон».

Народні доми у приміських селах Івано-Франківська (Микитинці, Угорники, Хриплин) збудовані силами їх мешканців у 1930-х роках.

Прикладом ефективної культурницької діяльності впродовж майже століття є **Народний дім с. Микитинці** (вул. Зарічна, 75 а). Жителям села завжди була притаманна любов до хорового співу та аматорського мистецтва. У 1890 р. до села прибув громадський діяч Володимир Грицишин, який все життя віддав культурному розвитку села. Завдяки його старанням почала діяти двокласна

школа, читальня, при якій в 1890 році створює хор, до керівництва якого згодом запрошує композитора Д. Січинського. У 1921 році В. Грицишин поставив виставу «Вифліємська ніч», на якій був присутній єпископ Г. Хомишин. В репертуарі гуртківців були українські вистав. Микитинецький колектив на чолі з В. Борисом на конкурсі театральних гуртків Станіславського повіту в 1938 році завоював перше місце. У 1926 році активісти «Просвіти» села проводять перші великі фестини, на які збиралась вся молодь села та навколишніх сіл. При читальні організується товариство допомоги інвалідам УГА. Влітку на час польових робіт при читальні працював дитячий садок, де дітей навчали танцювати, співати, декламувати вірші. Діяв гурток самоосвіти. У 1932 р. Б. Ганушевський відновлює діяльність спортивного товариства сільської молоді «Сокіл». Його учасники брали активну участь в роботі різних гуртків, організації вистав, концертів, фестин, літературних вечорів. У 1934 р. коштом громади та особистих коштів В. Грицишина було збудоване нове приміщення читальні, яке діє до нині. Це двоповерхова будівля із залом на 250 місць, з балконом, іншими приміщеннями, бібліотекою, гурковими кімнатами.

В останні роки в НД традиційно відзначають загальнодержавні свята, знаменні та ювілейні дати з історії нашої держави. Традиційно щорічно проводяться мистецькі свята, на які запрошуються жителі села – поети, художники, майстри вишивання, лозоплетіння. При НД діють: народний аматорський хор «Первоцвіт», чоловічий та жіночий вокальні гуртки, гурток художнього читання, жіночий вокальний ансамбль «Відроджена пісня», молодіжний гурт «Вишиванка», дитячий гурт «Співаночка», вокальні тріо, народний аматорський хор духовної музики «Сяйво», працюють університет «Народознавство», любительське об'єднання «Книголюби» [63, с. 76–77].

Народний аматорський хор «Первоцвіт» цього закладу діє безперервно вже 133 роки і є одним із найстаріших аматорських колективів України. Його багатогранна історія представлена у монографії професора Ганни Карась, яка незмінно керує колективом від 1991 року [64].

Новим типом клубної установи є **культурно-дозвілєвий комплекс**, який створюється для координації і кооперування сил культурологічних, освітніх, спортивних закладів та інших організацій щодо забезпечення умов для реалізації прав населення на культурно-дозвілєву, спортивно-оздоровчу діяльність, а також для більш повного і раціонального використання матеріально-технічної бази і кадрів закладів культури, освіти, спорту, молодіжних організацій [12, с. 85].

Якщо на Рівненщині такі комплекси вже діють впродовж десяти років, про що пише С. Виткалов [21, с. 173–180], то на Заході України це тільки поодинокі випадки.

Так, в Івано-Франківську у 1998 році був створений *Муниципальний центр дозвілля*, як спортивно-мистецький комплекс. Тут проводиться багато культурно-мистецьких та спортивних заходів: фестивалі, конкурси, вечори відпочинку, лекції, бесіди, диспути; всеукраїнські, обласні та міські змагання з волейболу, баскетболу, міні-футболу, організовано заняття з аеробіки, фітнесу, важкої атлетики та бойового самозахисту (клуб «Еней»). Традиційною є співпраця з загально-освітніми школами міста, Угорницькою школою-інтернатом, реабілітаційно-педагогічним центром. При Центрі працюють мистецькі колективи, гуртки: муниципальний естрадно-симфонічний оркестр, народний аматорський ансамбль танцю «Карпати», танцювальний колектив брейк-дансу «Стиль», гурт брейк-дансу «Вертикал-Ліміт», танцювальний колектив «Тектонік», рок-гурти «Так треба», «Рура» [63, с.74–75].

В умовах трансформації сьогодні постають такі типи закладу як *Базовий історико-культурний інформаційний центр*, який об'єднує клубні і бібліотечні установи в єдину структуру, «...осередком згуртування громади, центром естетичного розвитку, виховання творчої та креативної особистості» [9, с. 64], *Центр місцевої активності* – «...установа культури, яка ставить за мету не просто надання послуг у сфері дозвілля, а й розвиток спільноти, залучення жителів до вирішення соціальних та інших проблем, що стоять як перед клубом, так і перед спільнотою. Будинок культури, який став центром місцевої

активності, є для жителів територіальної громади, її організацій та установ активними партнером у вирішенні місцевих проблем. Це клуб, який прагне стати не лише культурним дозвіллевим закладом, а й цивільним, громадським ресурсним центром мікрорайону, селища, села» [1, с. 56].

Структурними підрозділами закладів культури є **клубні формування**. Вони діють на засадах рівноправності усіх їх членів, самоврядування, законності і публічності, у своїй діяльності керуються законодавством України, Положенням про клубне формування, яке розробляється на основі Загального положення про клубне формування закладу культури системи Міністерства культури і мистецтв України та затверджується керівником закладу культури [130].

Клубні формування – це гуртки, студії, колективи за видами мистецтва і народної творчості. Заняття у них проводяться згідно розкладу та за програмою, затвердженою керівником закладу культури. Клубні формування функціонують на платній, і на безоплатній основі. Один раз на рік колективи клубних формувань звітують перед населенням у формі творчих звітних концертів, творчих виставок, днів відкритих дверей. Умовністю є оновлення програми не менше 1/3 діючого репертуару, новими виставами.

В діяльності закладу культури клубного типу однією з важливих напрямків роботи, є діяльність любительських об'єднань та клубів за інтересами, які працюють на задоволення потреб та інтересів учасників об'єднання. Мета любительських об'єднань та клубів за інтересами – об'єднати різних за віком людей, але із спільними інтересами.

За соціально-демографічними ознаками клубні об'єднання поділяються на: дитячі; підліткові; юнацькі; молодіжні; за віком (людей середнього, похилого віку, одновікові, різновікові); за соціальним станом.

Класифікують клубні об'єднання за напрямками діяльності: громадсько-політичні (клуби, об'єднання виборців, правозахисників, молодих депутатів тощо); соціально-громадські (клуби, об'єднання волонтерів, громадських ініціаторів, жіночі, людей похилого віку, молодіжні тощо); пошуково-

дослідницькі (клуби, об'єднання краєзнавців, любителів історії, культурологічні, дослідницькі тощо); природничо-наукові (клуби, об'єднання садівників, любителів тварин, тощо); виробничо-технічні (клуби, об'єднання винахідників, молодих майстрів, промисловців тощо); інформаційно-просвітницькі (клуби, об'єднання дискусійні, дебатні, етично-морального виховання тощо); національно-культурні (клуби, об'єднання українознавства, народознавства, національної культури, мови, кухні тощо); фольклорно-етнографічні (клуби, об'єднання фольклористів, любителів народної пісні, культури, традицій, звичаїв, тощо); родинно-побутові (клуби, об'єднання родинні, сімейні, шанувальників кави тощо); літературно-мистецькі (клуби, об'єднання любителів поезії, юних музикантів, любителів класичної музики, фанклуби окремих виконавців тощо); художньо-творчі (клуби, об'єднання любителів вокалу, хореографії, авторської пісні, творчої молоді тощо); колекційно-збирацькі (клуби, об'єднання нумізматів, книжкових раритетів тощо); рекреаційно-оздоровчі (клуби, об'єднання туристів, військово-спортивні, здорового способу життя, фітнесу, шахістів тощо).

За творчу й активну діяльність, високий художній рівень та виконавську майстерність постійно діючим аматорським колективам присвоюється почесне звання **«народний», «зразковий»** [139].

Так, в Івано-Франківській області ряд фольклорних колективів носять це почесне звання. Тільки в 2019 році присвоєно звання «народний аматорський» таким колективам: фольклорному колективу «Надвечір'я» Народного дому с. Сваричів Рожнятівського району, фольклорно-етнографічному колективу «Гвіздецькі молодиці» Будинку культури с. Гвізд Надвірнянського району, фольклорному колективу «Живиця» Народного дому с. Олеша Олешанської ОТГ Тлумацького району, фольклорному колективу «Горлиця» Народного дому с. Залуква Галицького району, фольклорному колективу «Горицвіт» Будинку культури с. Витвиця Витвицької ОТГ Долинського району, фольклорно-етнографічному колективу «Карпатські джерела» Будинку культури с. Замагора

Верховинського району та «зразковий» фольклорному колективу «Вишиваночка» клубу с. Дуба Рожнятівського району.

Це свідчення збереження фольклорних традицій в глобалізованому світі та високий професійний рівень цих колективів.

Аналіз статистичних відомостей про клубні заклади Західної України у 2010–2017 роках [Додаток Б] засвідчує тенденцію до їх зменшення.

Таблиця 3

Область	Роки	К-ть клубних формувань	В них учасників (осіб)
Львівська	2010	6900	82398
	2017	6036	79204
Івано-Франківська	2010	3999	55756
	2017	3843	50603
Тернопільська	2010	4166	49944
	2017	3648	43427

Отож, проаналізувавши особливості розвитку клубних закладів в Західній Україні з кінця XIX до початку XXI століть, встановлюємо таку їх типологію:

Таблиця 4

Типологія клубних закладів Східної Галичини (Західної України) з кінця XIX до початку XXI століть

№ п/п	Період	Тип закладу та клубні формування
1.	З кінця XIX ст. і розвалу Австро-Угорської імперії (1918), утворення ЗУНР	Народний дім Читальня «Просвіти»
2.	Від 1919 – до початку Другої світової війни	Народний дім Читальня «Просвіти» нічні заклади культури (нахтлокалі) мистецькі кабаре, казино
3	Від 1939 до 1941 і від 1944 року – до проголошення незалежності України в 1991 році	Клуб, Будинок культури, Хата-читальня, Червоні кутки на підприємствах, Робітничі клуби, Будинки народної творчості, Палаці культури, Клубні формування (це гуртки, студії, колективи за видами мистецтва і народної творчості)

4	Від 1941 до 1944 року	Народний дім Читальня «Просвіти» нічні заклади культури (нахтлокалі) мистецькі кабаре, казино
5	З часу проголошення Незалежності України в 1991 році і до сьогодні	Клуби, Будинки культури, Будинки народної творчості, Палаці культури, Народні доми (будинки), Нічні клуби, Клуби за місцем проживання, Мультикультурні центри, Хаби, Культурно-дозвілєві комплекси, молодіжні центри, центри дитячої творчості, будинки мистецтв, будинки фольклору. Будинки народної творчості, інші клубні заклади. Клубні формування (Клуби за інтересами, любительські об'єднання)

Вона засвідчує зміну вектора їх утримання і фінансування з громадськості (в першому, другому та четвертому періодах) – на державну підтримку (у третьому і п'ятому); з національно-патріотичного (в першому, другому та четвертому періодах) – до уніфіковано-радянського (у третьому).

Отож, в історичній ретроспективі становлення закладів культури Західної України протягом ХХ століття нами встановлено п'ять періодів, які різнилися між собою тенденціями, умовами та наслідками.

Перший хронологічний відтинок тривав з кінця ХІХ ст. до розвалу Австро-Угорської імперії (1918), утвердження Західноукраїнської Народної Республіки (1918). В цей час відбувалося становлення осередків розвитку культури загалом і установ клубного типу зокрема. Їх утримання і діяльність була справою громадськості, основна функція – формування і збереження національної і культурної ідентичності українців. Клубні заклади в цей час були головним об'єднуючим фактором, який сприяв розвитку національних, патріотичних й визвольних ідей. На цьому етапі чітко простежується своєрідна інтеграція в діяльності закладів культури. Народні доми одночасно були прихистком для театральних гуртків, бібліотек, музеїв, музичних товариств тощо, що давало змогу постійного моніторингу стану справ у різних сферах культури.

Другий хронологічний відтинок тривав з 18 липня 1919 року до початку Другої світової війни (1939 р.). В цей період Східна Галичина внаслідок польсько-української війни була окупована Польщею і перейменована на Східну Малопольщу. До сформованих типів клубних закладів додавалися нові, які знаменували собою європейські зразки дозвілля (нічні заклади культури (нахтлокалі), мистецькі кабаре, казино. В цей час для української інтелігенції важливо було зберегти свої культурні інституції, розвивати клубні установи та формування, зберігати свою національну і культурну ідентичність всупереч польській владі.

З початком Другої світової війни (1939) настав **третій період** розвитку закладів культури, що тривав від 1939 до 1941 року і з 1944 до проголошення незалежності України в 1991 році. Радянська тоталітарна влада розглядала культуру як важливий інструмент зміцнення комуністичної системи. Основна функція культури в цей час – культурно-виховна, яка охоплювала діяльність держави у галузі виховання (політичного, трудового, естетичного, етичного та правового) як молодого покоління, так і дорослого населення в душі свідомих будівників комунізму. Клуби були перетворені в засоби зомбування населення і стирання національної ідентичності. Культурна революція супроводжувалася вилученням та знищенням тих культурних фондів, які не вписувалися в комуністичну ідеологію.

Початок німецько-радянської війни (1941) та встановлення нацистського окупаційного режиму в Галичині знаменує **четвертий період**, який тривав до 1944 року і знову зумовив нові виклики в діяльності культурних установ. Хоч клубні заклади українців, які утвердилися в Галичині до приходу сюди радянської влади, були відновлені, однак українці стикнулися з проблемами: репресивна нацистська політика, напруженість у стосунках з польською меншиною, слабка матеріальна база, відсутність достатньої кількості кваліфікованих кадрів, банальне несприйняття місцевого населення, яке ставилося до освітніх товариств як до чужого, нав'язаного їм німцями явища.

П'ятий період розпочався з проголошенням незалежності України і триває до цього часу. Він характеризується намаганням позбутися ідеологічних нашарувань тоталітарної доби. Примітно, що саме заклади культури, у т. ч. клубні установи Західної України досягли якісних результатів як у відродженні національної ідентичності українського народу, так і в декомунізації культури загалом. Розширення типів клубних закладів в останньому періоді засвідчує можливість різних верст населення задовольняти свої культурні потреби. Однак, недостатнє фінансування галузі, неналежний технічний стан будівель, слабка матеріальна база (музичні інструменти, сценічний одяг, технічні засоби тощо) породжують негативні тенденції у житті людей на селі.

Проведений О. Копієвською аналіз сучасного стану та потенційних можливостей закладів культури в Україні, дозволив вченій виокремити об'єктивні та суб'єктивні причини, від яких залежить їх культуротворча місія та функціональний потенціал: дієве правове регулювання; зацікавленість різних стейкхолдерів у розвитку та функціонуванні закладу культури (від органів влади до потужного громадянського сектору); наявний науковий інтерес до вивчення фактологічного попиту на культурні послуги досліджуваного закладу культури; методично розроблені рекомендації щодо використання кращих зразків ефективного використання культуротворчого ресурсу закладу культури; орієнтація не на кількісні, а на якісні показники; високопрофесійне забезпечення функціонування закладу культури [77, с. 234].

О. Копієвська пропонує практичні рекомендації реалізації культурної функції держави в контексті національних інтересів України [75, с. 236–247].

Ведучи мову про інституалізацію дозвіллевих установ, І. Петрова стверджує, що вони розвиваються успішно «...саме завдяки професійному зростанню своїх працівників. Джерелом розвитку та ефективної діяльності кожної дозвіллевої установи є інтелектуальний потенціал та практичний досвід спеціалістів дозвіллевої сфери. А основними принципами підвищення кваліфікації кадрів дозвіллевої сфери є активність, розвиток, удосконалення [111, с. 363].

Тож, перспективними напрямками подальшої роботи клубних закладів є врахування рекомендацій та вищезначених аспектів, які запропоновані науковцями та практиками, вивчення дозвіллевих уподобань, запитів та інтересів різних категорій населення, визначення шляхів мотивації до активного дозвілля і на цій основі планування та реалізація сучасних дозвіллевих програм та проєктів.

2.2 Реальний стан та стратегічні перспективи системи функціонування клубних закладів культури Західної України

Проаналізувавши показники базової мережі закладів культури клубного типу **Тернопільської області** за 2020–2022 рр., зауважуємо, що суттєво зменшилася кількість функціонуючих закладів культури клубного типу [Додаток Д1].

Після закінчення процесу децентралізації утворилося 55 територіальних громад у Тернопільській області. У штати громад прийнято нових працівників, які мало знайомі із робочими процесами, зокрема, із специфікою роботи у сфері культури. Це ускладнювало взаємодію громад із обласними структурами.

У 2020 році базова мережа закладів культури клубного типу Тернопільської області складала 916 закладів, у 2021 році – 884, а в 2022 році – 883 заклади, це на 33 менше ніж у 2020 році. За цей період ліквідовано 4 клубних заклади в міській місцевості та селищах міського типу і 29 клубних закладів у сільській місцевості. Це свідчить про значне зменшення кількості функціонуючих закладів культури клубного типу в області [Додаток Д1].

До прикладу, за Погодження Міністерства культури та інформаційної політики від 21.01.2021 року № 3421/4.3 ліквідовано три народні доми сіл Бересток, Глушка, Ставки, Печорна Заліщицької територіальної громади. За Погодження Міністерства культури та інформаційної політики від 11.03.2021 року № 2665/4.10.9 та згідно рішення сесії Підволочиської селищної ради № 422 від 16.03.2021 року ліквідовано клуб села Шевченкове Підволочиської

територіальної громади. У 2022 році ліквідовано клуб села Рожанівка Товстенської територіальної громади.

Потребують капітального ремонту 156 закладів з 883 діючих. У 2021 році визнано три заклади, що перебувають в аварійному стані, а у 2022 році один з цих закладів культури вилучено з мережі [Додаток Д1].

У зв'язку зі зменшенням кількості закладів культури, зменшилася загальна кількість об'єктів дозвілля: з 2886, діють 2742 – це на 144 об'єкти дозвілля менше ніж у 2020 році [Додаток Д5].

У зв'язку зі зменшенням кількості закладів культури, зменшилася загальна кількість місць для відвідувачів: з 189862 залишилося 168374 місця – це на 21488 менше ніж у 2020 році [Додаток Д2].

Спостерігається прогресуюче зменшення активності аматорського мистецтва, що пов'язано із пандемією коронавірусу та війною в Україні. Якщо у 2020 році кількість учасників аматорських формувань складало 38559, то в 2022 році їх стало 33063 – це на 5496 менше [Додаток Д6].

У 2021 році ряд територіальних громад області зверталися до керівництва із пропозиціями зняти звання «народний» частині колективів. Ключовими причинами були: неможливість утримання їх на балансі громади у зв'язку із браком коштів; колективи не достатньо активно працюють, відсутність керівників впродовж тривалого часу. У 2020 році звання «народний» підтвердили 251 колектив, у 2021 році – 252 колективи, а в 2022 році – 257. Це свідчить не тільки про активну роботу керівників і учасників колективів, а й про чітке розуміння і бачення необхідності збереження, відродження і примноження української культури, її традицій і звичаїв. Впродовж 2022 року ситуацію із творчими колективами, які підтвердили звання «народний», у громадах було врегульовано, а двом колективам було присвоєно звання «народний» [Додаток Д6].

Упродовж трьох років спостерігається приріст майстрів народних художніх промислів та художників. Також збільшилася кількість й умільців, які беруть активну і системну участь у культурно-мистецькому житті області. У

2020 році було 252 художники та майстри народних художніх промислів, з них 10 мають звання «заслужений», а у 2022 році – 278 художників та майстрів народних художніх промислів, з них 16 мають звання «заслужений». Це свідчить про неабиякий розвиток художніх промислів у області.

Кількість культурно-мистецьких заходів у Тернопільській області в 2020 році складала 19139. У 2021 році у зв'язку з покращенням епідеміологічної ситуації щодо коронавірусної хвороби (COVID-19) збільшилася кількість культурно-мистецьких заходів – 23440, значну їх частину переформатовано в онлайн. У 2022 році у зв'язку з війною, збройною агресією росії проти України, велику кількість запланованих заходів у першому півріччі було скасовано. Поступово культурно-мистецька діяльність відновилася і набула благодійного характеру в підтримку вимушено переміщених осіб і ЗСУ. В 2022 році проведено 15423 культурно-мистецькі заходи. Можна констатувати, що пандемія коронавірусу і війна суттєво вплинули на діяльність закладів культури клубного типу [Додаток Д2].

У зв'язку із покращенням ситуації з пандемією коронавірусної хвороби (COVID-19) у 2021 році збільшилася кількість відвідувачів культурно-мистецьких заходів: 2020 рік – 1877564; 2021 рік – 2282945. У 2022 році через збройну агресію росії до України більшість заходів скасовано з міркувань безпеки, або переведено у формат онлайн, тому стрімко знизився показник відвідувачів – 1589798 осіб.

За 2020–2022 рр. спостерігається стабільне зростання числа відвідувачів культурно-мистецьких заходів осіб з інвалідністю. Це пов'язано із Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 р. № 366-р «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року», яке зобов'язало керівників громад у забезпеченні безперешкодного доступу до культурних послуг усіх верств населення. Кількість відвідувачів цієї категорії зросла на 8574 особи. Це свідчить про значну кількість встановлених пандусів у закладах культури клубного типу. Також

спостерігається збільшення кількості осіб з інвалідністю, спричиненої війною, яка і досі триває в Україні.

Негативною тенденцією є зменшення кількості персоналу, який працює у закладах культури клубного типу області за 2020–2022 рр. Причиною є не тільки низька заробітна плата, а й війна в Україні. Багато працівників закладів культури залишили роботу і виїхали за кордон у пошуках кращого заробітку й власної безпеки. Якщо у 2020 році було 1901 працівник, у 2021 році – 1714, то в 2022 році – 1688. Кількість працівників закладів культури зменшилася упродовж трьох років на 213 осіб.

З 1311 працівників, які здійснюють культурно-освітню діяльність, мають освіту відповідного спрямування – 875. Це свідчить про те, що є необхідність у підготовці фахових спеціалістів для галузі культури і мистецтва, або перепідготовці працівників закладів культури клубного типу [Додаток Д4].

У 2021 році спостерігається збільшення надходжень у сферу культури територіальної громади області: 2020 рік – 141384,8 грн., 2021 рік – 174745,62 грн., 2022 рік – 174137,67 грн. У 2022 році в зв'язку із воєнним станом у країні припинилося збільшення фінансування [Додаток Д3].

Станом на 01.01.2023 року в **Івано-Франківській області** нараховується 707 клубних закладів, у тому числі в управлінні виконавчих органів сільських, селищних рад – 390 закладів, виконавчих органів міських рад – 304, виконавчих органів рад об'єднаних територіальних громад – 11, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади – 2 заклади [Додаток В1].

В цих клубних закладах працюють 3767 клубних формувань (об'єктів дозвілля), з них – 3393 колективи аматорської творчості: 1302 – вокально-хорові, 205 – музично-інструментальні, 542 – театральні, 242 – хореографічні, 368 – фольклорних, 27 – образотворчого мистецтва і 33 – декоративно-ужиткового мистецтва (664 майстри), 4 – циркові, 16 – кіно та фото мистецтва, 275 – технічної творчості, 379 – любительських об'єднань та клубів за інтересами. 432 колективи носять почесне звання «народний», 90 – «зразковий» [Додаток В6].

У області системно проводиться регіональний етап Всеукраїнського огляду-конкурсу клубних закладів у сільській місцевості, в якому беруть участь близько 600 клубних закладів з сільської місцевості, багато з них стають переможцями на місцях (у 2018 році І місце в області зайняв Будинок культури с. Росохач Городенківського району (директор – М. Микитчук), а на Всеукраїнському рівні – почесне ІІІ місце). Огляд сприяє зміцненню матеріально-технічної бази закладів культури клубного типу у сільській місцевості, зростає кадровий потенціал, активізується робота з національно-патріотичного виховання, велика увага надається інтерактивним формам роботи. Для підтримки аматорського мистецтва в 2018 році в Івано-Франківській області засновано обласну премію імені Параски Хоми в галузі аматорського народного мистецтва.

В окремих громадах заклади культури закриті із-за поганого технічного стану, не опалюються, спостерігається дуже велика плинність кадрів. Частина працівників закладів культури потребують освіти відповідного спрямування, деякі з них мають вищу освіту іншого рівня [Додаток В4].

На сьогодні 241 заклад культури клубного типу потребує капітального ремонту, 11 закладів перебувають у аварійному стані [Додаток В1].

У 2019–2020 рр. спостерігалася тенденція до зменшення аматорських гуртків, учасників масових заходів. Причиною була пандемія коронавірусу і масовий виїзд населення за кордон. Станом на 01.01.2023 року ситуація дещо покращилася [Додаток В6].

За останні п'ять років (2018–2022 рр.) спостерігається негативна тенденція – суттєве зменшення кількості культурно-мистецьких заходів у Івано-Франківській області. Це все спричинено пандемією коронавірусу та війною росії в Україні. Якщо у 2018 році кількість проведених культурно-масових заходів складала 45377, то у 2019 році – 35479, у 2020 році – 17165 заходів, на зменшення вплинула пандемія коронавірусу. У 2021 році, у зв'язку з покращенням епідеміологічної ситуації щодо коронавірусної хвороби (COVID-19), збільшилася кількість культурно-мистецьких заходів (23452), більшу частину

проведено в режимі онлайн. У першому півріччі 2022 року більшість заходів скасовано, частина проведена в форматі онлайн. Ця тенденція пов'язана з війною в Україні. Згодом культурно-мистецька діяльність набула благодійного характеру – всі культурно-масові заходи проводилися на підтримку вимушено переміщених осіб і ЗСУ. В 2022 році проведено 17463 культурно-мистецькі заходи. Пандемія коронавірусу і війна внесли свої корективи у наше життя, які вплинули на діяльність закладів культури клубного типу [Додаток В2].

Аналіз фінансових надходження у сферу культури Івано-Франківської області засвідчують їх зменшення: 2019 рік – 183180,77 грн., 2020 рік – 10055116,72 грн., 2021 рік – 16962979,31грн., 2022 рік – 10874793, 04 грн. У зв'язку із воєнним станом в Україні у 2022 році фінансування не збільшувалося [Додаток В3].

Проаналізувавши матеріально-технічну базу закладів культури клубного типу Івано-Франківщини за 2018–2022 рр., відзначаємо, що більшість закладів культури мають доступ до глобальної мережі Інтернет. Оскільки, з 2019 року у зв'язку з коронавірусною хворобою (COVID-19) частина роботи проводилася в режимі онлайн, це пришвидшило процес забезпечення інтернетом закладів культури. Спостерігається збільшення комп'ютерної техніки, але цього недостатньо для здійснення якісної роботи. Є потреба у придбанні костюмів, музичних інструментів, звукового, світлотехнічного обладнання [Додаток В5].

В області є дві пам'ятки сакральної архітектури, які внесені до Списку об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО: церква Святого Духа 1598 р. в місті Рогатині та церква Різдва Пресвятої Богородиці 1808 р. в селі Нижній Вербіж Коломийського району. Реставрація таких об'єктів вимагає більше 20 млн. гривень. В 2018 році профінансовано виготовлення науково-проектної документації для реставрації церкви Святого Духа 1598 р. в м. Рогатині на суму 300 тис. гривень. Для повної реставрації об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в області необхідно прийняти відповідну державну програму з можливістю її фінансування за рахунок Державного бюджету.

Управлінням культури, національностей та релігій Івано-Франківської обласної державної адміністрації проводиться робота із збереження нематеріальної культурної спадщини. Велика увага надається популяризації та збереженню народних традицій та звичаїв. Регіональним центром народного мистецтва «Гуцульська гражда» організовано понад 60 експедицій та 27 виставок майстрів декоративно-ужиткового мистецтва. Працівниками Навчально-методичного центру культури і туризму Прикарпаття організовувались обласні семінари, творчі лабораторії, конкурси, фольклорні експедиції, майстер-класи для керівників гуртків, фольклорні світлиці, виставки майстрів декоративно-ужиткового мистецтва.

Доцільним є збільшення асигнувань на проведення культурно-мистецьких заходів.

Формування україномовного простору є надзвичайно актуальним для сьогодення. Всі культурно-мистецькі заходи, які проводить управління культури, національностей та релігій Івано-Франківської обласної державної адміністрації та підвідомчі установи відбуваються виключно українською мовою, що сприяє її розвитку й популяризації і забезпечує функціонування української мови як державної.

З початком широкомасштабної російсько-української війни у 2022 році, формування україномовного простору значно розширило свої межі щодо національної мовної політики в Україні. Цьому сприяло прийняття загальнодержавної програми з метою створення єдиного національного інформаційно-культурного простору та його захисту від негативних впливів геополітичних чинників і процесів глобалізації, підвищення популярності та конкурентоспроможності державної мови в Україні та світі (події в країні внесли ясність), максимальне збільшення частки контенту українською мовою в медіа, покращення якості українського мовлення у вітчизняному радіо- і телебаченні.

Культурно-мистецькій освіті у Івано-Франківській області надається велика увага. Проводиться робота із залучення молоді та дітей до здобуття мистецької освіти. В області працюють два заклади Фахової передвищої освіти:

Івано-Франківський фаховий музичний коледж імені Дениса Січинського та Фаховий коледж культури і мистецтв (м. Калуш). Студенти цих закладів освіти представляють культуру та мистецтво Прикарпаття на Міжнародних, Всеукраїнських та регіональних конкурсах і фестивалях, де здобувають нагороди.

Проаналізувавши показники стану мереж клубних закладів **Львівщини** за три останні роки (2020–2022 рр.), відзначаємо позитивний факт – кількість функціонуючих закладів культури клубного типу тут не змінилася впродовж років. В області діють 1383 клубні заклади, з них, 317 – в управлінні виконавчих органів сільських, селищних рад, 157 – у виконавчих органів міських рад, 906 – у виконавчих органів рад об'єднаних, 2 – у районних державних адміністрацій, 1 – у Міністерстві культури та інформаційної політики. 521 заклад культури клубного типу потребує капітального ремонту, 31 заклад перебуває у аварійному стані [Додаток Ж1].

В зазначених клубних закладах станом на 01.01.2023 р. працює 4777 об'єктів дозвілля, 6176 аматорських формувань: вокально-хорові, музично-інструментальні, театральні, хореографічні, фольклорні, образотворчого мистецтва, декоративно-ужиткового мистецтва, циркові, кіно- та фотомистецтва, технічної творчості, любительські об'єднання, клуби за інтересами, гуртки. Сьогодні область налічує у аматорському арсеналі 376 «народних» і 54 «зразкових» колективів [Додаток Ж6].

Спостерігається менша активність в плані доступу до глобальної мережі Інтернет у закладах культури клубного типу у сільській місцевості, однак позитивною тенденцією є збільшення кількості комп'ютерної техніки [Додаток Ж5].

Як і в інших областях Західної України, на Львівщині спостерігається суттєве зменшення культурно-масових заходів, це обумовлено пандемією коронавірусу і війною [Додаток Д2]. Є потреба у перекваліфікації клубних працівників, оскільки, значна частина з них не мають освіти відповідного спрямування [Додаток Ж4].

Провідне місце у Всеукраїнській системі методичного керівництва державними клубними закладами займає Львівський обласний центр народної творчості і культурно-освітньої роботи, який є творчою науково-методичною установою.

Сьогодні в Україні відбуваються процеси реформування, які впливають на всі сфери життя суспільства.

Розглядаючи трансформаційні процеси у сфері культури, Сергій Виткалов наголошує: «У процесі реформування місцевого самоврядування важливе місце посідає мережа установ культури, зокрема й клубних закладів, на яку покладаються питання інформування громадськості про стан реалізації реформи. До того ж кожна з об'єднаних територіальних громад (ОТГ), принаймні, на теренах Західної України, намагається зберегти клуб до кращих часів, а відтак цей клуб і надалі залишається достатньо привабливим в очах місцевого населення» [23, с. 170].

Сучасний стан української культури не зовсім відповідає головним параметрам економічного розвитку суспільства. Інноваційний розвиток неможливий без формування принципово іншого рівня інноваційної культури на рівні міста чи територіальної громади. Такого рівня культурно-інноваційної діяльності, який би слугував позитивному сприйняттю новизни духовного розвитку з урахуванням історико-культурологічної спадщини людиною, особистістю, суспільством, а також забезпечував готовність і здатність громади брати участь у процесі культуротворення.

Регіональний аналіз стану мереж клубних закладів, проведений у 2019 році щодо співвідношення кількості цих закладів до кількості населення та розміру території областей України, засвідчив, що всі три області Західної України мають найбільші відхилення в кореляції між кількістю закладів культури і чисельністю населення чи площі території області [81, с. 5]. А це в свою чергу дає підстави органам місцевого самоврядування приймати рішення щодо оптимізації мережі клубних закладів. Нова стратегія розвитку цих закладів дасть

можливість активізувати весь наявний їх потенціал та відкривати нові сторінки їх розвитку на користь громади.

Фінансове забезпечення – це одна з основ розвитку клубного закладу, його культурного середовища. Діяльність закладу вимагає певної стабільності фінансового забезпечення, адже це допомагає задовольняти потреби населення. Сьогодні, на превеликий жаль, основні проблеми розвитку культури пов'язані з виділенням коштів за залишковим принципом. Глядач з кожним днем стає все більш вимогливим до продукту, який презентує йому заклад культури. І які б не були задуми та ідеї в працівників, без фінансового забезпечення реалізувати їх повною мірою практично не можливо. Хочемо звернути увагу на те, що в умовах, яке диктує нам сьогодення (пандемія коронавірусу, російсько-українська війна), клубні заклади не в змозі повноцінно працювати. Однак, не зважаючи на це, своєю online-роботою вони привернули увагу тих людей, котрі не були прихильниками їхньої діяльності.

Важливим фактором стратегічних перспектив системи функціонування клубних закладів культури є постійні зміни потреб населення та конкурентоспроможність культурного продукту. Виникає потреба у постійному вивченні запитів та інтересів населення. Тому, важливим напрямом клубної діяльності має стати дослідження та вивчення соціокультурних переваг населення, динамічне впровадження форм соціально-культурної діяльності з урахуванням потреб, запитів та інтересів клубної аудиторії.

Необхідністю для клубних закладів є робота над підняттям іміджу, позиціонування їх як поліфункціональних закладів культури, які сприяють розвитку творчих здібностей, морально-етичних якостей, організують дозвілля, постійно комунікують з різними верствами населення, співпрацюють з засобами масової інформації, рекламними агенствами, використовують у своїй діяльності PR. Завдяки чіткій, налагодженій роботі заклад підтримуватиме доброзичливі взаємовідносини між клубом і громадськістю. Тому робота над іміджем є важливим напрямом діяльності клубного закладу.

Якість та ефективність роботи в клубах залежить від професійної підготовки кадрів. Фахівці соціокультурної діяльності сьогодні мають бути високоосвіченими, комунікабельними, здатними аналізувати та узагальнювати явища суспільного життя, знати інтереси та потреби населення, знаходити спільну мову з представниками альтернативних, неформальних рухів та організацій, вміти працювати в умовах жорсткої конкуренції, залучати до співпраці ініціативних людей, комунікувати з підприємцями, меценатами.

Вважаємо, що найважливішим напрямом загальнодержавного значення є удосконалення діяльності клубів в межах територіальних громад (у сільській місцевості), перед якими постають завдання: збереження й розвиток соціально-культурного потенціалу та культурної спадщини села, громади; створення інтегрованих, варіативних за функціональним складом соціокультурних закладів, які об'єднують дозвіллієві, спортивні та освітні організації, кав'ярні, клуби-кафе, бібліотеки тощо; створення сучасних та комфортних культурних комплексів; залучення молоді до традицій народної культури; підтримка талановитої та обдарованої молоді.

Отже, для покращення діяльності клубних закладів культури необхідно підтримувати престиж їхньої діяльності, формувати сприятливий імідж клубів як соціокультурних інститутів, підвищувати статус соціально-культурної діяльності в системі цінностей українців, організовуючи різноманітні за формою та змістом соціокультурні програми, брати участь у різних проєктах, залучати грантові кошти, налагоджувати зв'язки між закладами культури та вузами, які готують спеціалістів для закладів культури, упроваджувати позитивний досвід управління клубними закладами, формувати сучасну систему підвищення кваліфікації працівників культури, підвищувати якість клубних послуг та залучати в соціокультурну сферу недержавні джерела фінансування, організовувати майстер-класи, семінари, конференції, фестивалі, конкурси тощо.

Невід'ємною складовою соціокультурного, мистецького та громадського життя України є актуальні (модернізовані) клубні заклади культури, збереження яких є вкрай необхідним, адже сьогодні маємо реальну небезпеку втратити

значну частину мережі клубних закладів. Важливою передумовою їх збереження є розвинене культурне середовище, якісне вдосконалення продуктивних сил, підвищення ефективності діяльності закладу культури. В процесі здійснення масштабної трансформації реформування економічної системи загострились проблеми сфери культури, зокрема регіонального рівня (зменшення бюджетного фінансування, невідповідність мережі закладів культури з затвердженими нормативами, недостатньо удосконалене матеріально-технічного забезпечення, зменшення значної кількості працівників тощо).

Якість та ефективність роботи в клубах залежить від професійної підготовки кадрів. Сьогодні фахівці соціокультурної діяльності мають бути високоосвіченими, комунікабельними, здатними аналізувати та узагальнювати явища суспільного життя, знати інтереси та потреби населення, знаходити спільну мову з представниками альтернативних, неформальних рухів та організацій, вміти працювати в умовах жорсткої конкуренції, залучати до співпраці ініціативних людей, комунікувати з підприємцями, меценатами.

Наталія Цимбалюк пише: «Будь-яка соціальна структура являє собою або результат діяльності окремих індивідів, кожен з яких переслідує власну мету, або наслідок діяльності осіб, котрі об'єднуються для спільної діяльності, щоб реалізувати спільну мету» [168, с. 74]. Тобто, у діяльності клубного закладу великої уваги надаємо її працівникам і таким чинникам: психологічному, комунікативному, економічному, політичному.

Психологічні чинники включають такі елементи, як: мотивація, сприйняття, засвоєння, переконання, ставлення, що відіграє неабияку роль в роботі закладу культури.

Успіх закладу культури зумовлений не лише власним професійним (навчальним, творчим, організаційним, управлінським) досвідом, але й здатністю налагодити сталі комунікаційні стосунки як із відвідувачами, так із колегами.

Одним із видів комунікації є масова комунікація, яка притаманна діяльності закладу культури. Сьогодні, це виробництво інформації як продукції

(масові заходи, мистецькі події, конкурси, фестивалі тощо); масова культура (масові цінності, моделі поведінки). Під час масового спілкування виконуються різні ролі: автори (кореспонденти), організатори (менеджери, видавці, режисери), редактори, ведучі. Під впливом цих ролей комунікативний процес збільшує своє поле діяльності, що значною мірою впливає на роботу закладу культури загалом.

Економічна культура може впливати на формування професійних якостей особистості (працівника, менеджера). Вона формується впродовж тривалого часу розвитку суспільства, важкою працею впродовж поколінь, примножуючи цінності і досвід для свого подальшого розвитку.

Економічна культура клубних закладів формується в процесі їх розвитку, накопичення та систематизації відносин на рівні закладу. Великий вплив на неї має економічна поведінка людей, пануючі стереотипи діяльності, моральні цінності суспільства. Існує тісний зв'язок між економічною культурою та національною економічною ментальністю, яка визначає поведінку людей. Тому економічна культура в Україні відіграє далеко не останню роль у трансформаційних процесах і повинна братися до уваги і в процесі розробки економічної політики, і в усіх реформаторських перетвореннях.

Успішна модернізація суспільства безпосередньо залежить від забезпечення сталого культурного розвитку, проте творці державної політики не звертають на це уваги.

Нині, в час економічної кризи розуміємо, що інноваційна діяльність у сфері культури і мистецтва має стати національним пріоритетом розвитку України.

Підтримка різних культурних проєктів та формування конкурентного креативного середовища, в якому ці проєкти реалізовуватимуться, сприятиме становленню національно-культурної ідентичності, всебічному розвитку учнів шкіл мистецтв, діяльності клубних закладів, аматорських художніх колективів, клубів за інтересами, залучення молоді до творчої діяльності, популяризація та збереження культурної спадщини, примноження і підтримка народних культурних традицій.

Переконані, що саме створення належних умов для широкого залучення представників громадського суспільства до культурного процесу в закладах культури приведе до успіху. Тож, основна робота має здійснюватися структурами місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад і органами регіональної влади. Важливим напрямом в їхній роботі є модернізація обладнання, технічне переоснащення, комп'ютеризацію, ремонт будівель та комунальної інфраструктури заклади культури.

Матеріальна база закладів культури, особливо у сільській місцевості має незадовільний стан, що веде до втрати історичних й культурних пам'яток, знищення культурних традицій та надбань здобутих людством в процесі історичного розвитку. При залученні спонсорських ресурсів на основі приватно-державного партнерства наблизить заклад культури до сучасних вимог, підвищить якість менеджменту, приведе до впровадження нових управлінських технологій, відбудеться часткове оновлення управлінських кадрів.

Заклади культури України багато в чому ще тільки наздоганяють зарубіжні. Окрім покращення матеріально-технічної бази закладів, потрібно підвищити ефективність управління, впроваджувати новітні маркетингові та інформаційні технології. Тому на часі опановування новими ефективнішими методами управління, для конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості сфери культури. Потрібно працювати над розробкою ініціатив, для забезпечення економічної самодостатності закладів культури та інтеграцію української культури у світовий інформаційний простір. Пріоритетним завданням є робота з вивчення кращого зарубіжного досвіду функціонування закладів культури і визначення шляхів його застосування у вітчизняну практику.

Отже, першочерговим завданням є «перезавантаження» культурної політики України, а саме: впровадження системних реформ у сфері культури, в результаті яких буде сформовано державну політику інноваційного розвитку спрямовану на всебічний розвиток особистості, людини; оптимізація системи бюджетної підтримки закладів культури (прозорий розподіл бюджетних коштів); оновлення матеріально-технічної та інфраструктурної бази закладів культури,

яка сьогодні перебуває у незадовільному стані; зміни в кадровій політиці з метою підвищення рівня менеджменту закладу, впровадження новітніх підходів у сфері управління.

Тому, для покращення діяльності клубних закладів культури необхідно підтримувати престиж їхньої діяльності, формувати сприятливий імідж клубів як соціокультурних інститутів, підвищувати статус соціально-культурної діяльності в системі цінностей українців, організовуючи різноманітні за формою та змістом соціокультурні програми, брати участь у різних проєктах, залучати грантові кошти, налагоджувати зв'язки між закладами культури та вузами, які готують спеціалістів для закладів культури, упроваджувати позитивний досвід управління клубними закладами, формувати сучасну систему підвищення кваліфікації працівників культури, підвищувати якість клубних послуг та залучати в соціокультурну сферу недержавні джерела фінансування, організовувати майстер-класи, семінари, конференції, фестивалі, конкурси тощо.

Успішність будь-якої країни визначають не тільки за економічними показниками, але й за рівнем розвитку культури, яка формує завтрашній день і надає людям відчуття власної гідності.

Є необхідність трансформації застарілих клубів у сільській місцевості в більш новітні, з інноваційними технологіями осередки культурного дозвілля.

Роздумуючи над культурними потребами населення, можна констатувати, що в Україні сьогодні ще діють нормативи 1998-го року за якими, у кожній громаді чи сільській, селищній чи міській має вести свою діяльність найменше один (базовий) клубний заклад. Окрім клубних закладів, повинна функціонувати у територіальній громаді мережа бібліотек. Цей підхід діє без врахування демографічних змін, які відбулися в країні впродовж останніх двадцяти років, а також реформи децентралізації яка об'єднала громади. Із спостережень (на прикладі Верхнянської територіальної громади) можна зробити висновок, що у невеликому селі є приміщення Будинку культури, але, на жаль, воно дуже рідко використовується, в той час як у багатьох Будинках культури систематично проводяться заходи з участю переважної більшості громади.

Тому постає завдання для керівництва громади – першочергово провести опитування щодо потреб і запитів населення у культурних послугах і, проаналізувавши отримані пропозиції, взяти їх за основу і внести до стратегічного плану розвитку щодо діяльності культурної мережі громади.

Актуальними сьогодні є **багатофункціональні «хаби»**, які займаються в громаді формування нової, інноваційної культурної мережі.

Соціологиня В. Баласанян стверджує: «Одним з варіантів трансформації застарілих клубів може бути створення багатофункціональних «хабів», тобто культурно-освітньо-розважальних центрів, які об'єднують в собі функції і бібліотеки, і комп'ютерного клубу, і громадського простору для спілкування, і місця для проведення культурно-розважальних заходів. Такий підхід вже застосовують окремі громади. Так, у Тербовлянській ОТГ Тернопільської області створили п'ять Центрів культури і дозвілля, які об'єднують усі 25 сіл ОТГ й адміністративний центр громади та надають широкий спектр послуг. Приміщення колишніх сільських клубів продовжують функціонувати, в них проводяться заходи, але вони не являються окремими юридичними особами. А їхні працівники вважаються інструкторами центру. Так само, в Іллінській ОТГ Вінницької області усі бібліотеки та будинки культури об'єднали під координацію Центру культури, мистецтва та естетичного виховання» [7].

Нині розставлені акценти на пошук ресурсів: використання інструменту співробітництва громад, державна субвенція.

Соціологиня В. Баласанян вважає, що «Галузі культури – державну субвенцію. Так, на виконання громадами їх повноважень у сферах охорони здоров'я та освіти держава надає медичну та освітню субвенції. Разом з тим, фінансування галузі культури повністю покладено на місцеві бюджети. Тому доцільним було б на державному рівні запровадити державні субвенції на підтримку та розвиток культури в ОТГ.

Співробітництво громад — невикористані можливості. Не чекаючи державної субвенції на культуру, громади вже можуть використовувати механізм співробітництва територіальних громад. Закон України «Про

співробітництво територіальних громад» надає територіальним громадам право й можливість вирішувати спільні проблеми або ж реалізовувати спільні проекти через формалізоване співробітництво на основі договору.

Використовувати цей механізм можна у різних сферах, включаючи культуру. Наприклад, громади можуть спільно створити та утримувати заклад культури. Також на підставі договору одна громада може надавати населенню іншої культурні послуги (наприклад, забезпечувати навчання дітей у місцевій художній чи музичній школі). Важливо, що інструмент співробітництва доступний не лише ОТГ» [7].

В умовах децентралізації щодо розвитку сфери культури місцева влада у громадах отримала більші повноваження. Органи місцевого самоврядування взяли на себе і відповідальність за кращу якість життя населення, за її всебічний і культурний розвиток. Збільшилася роль регіональної (локальної) культури у громадах. Регіональні особливості кожної громади (території) – це можливості для розвитку економіки через туризм. Адже історія громад її традиції, культура, ремесла – є величезним надбанням людство в процесі історичного розвитку.

Хоча, децентралізація стала не тільки позитивним явищем, а й викликом для закладів культури. Виникли питання – як заклади культури мають існувати, у якому форматі вести свою діяльність, які послуги надавати населенню, щоб бути максимально потрібними й корисними для своєї громади.

2.3. Характеристика менеджера сучасного закладу культури та проблеми його підготовки в навчальних закладах

Трансформаційні зміни, які відбуваються сьогодні у сфері культури України, зумовлюють перезавантаження ролі менеджера культури, оскільки успішний розвиток закладу культури та його мистецького продукту залежить від професійності цього управлінця. Саме менеджер створює і забезпечує умови для популяризації та реалізації того чи іншого культурно-мистецького проекту. За цим основним принципом діють сьогодні культурні світові практики.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить про відмінність української соціокультурної сфери від європейських та американських зразків і стандартів, що зумовлено культурними традиціями, соціально-економічним і технологічним розвитком суспільства.

Якщо у країнах світу менеджмент став професією, галуззю знань, самостійною дисципліною і практичною справою, а менеджери – достатньо впливовою силою, то Україна – на шляху до такого усвідомлення, підтвердженням чого є масова підготовка фахівців за спеціальністю «Менеджмент організацій» [15, с. 69–71]. В нашій державі інститут менеджерів розпочав формуватися з початку дев'яностих років ХХ століття і є порівняно молодим.

Метою освітньо-професійних програм за спеціальністю 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» є підготовка фахівців у цій сфері зі сформованим комплексом теоретичних знань, практичних умінь і лідерських навичок достатніх для успішного виконання професійних обов'язків з організації соціокультурної діяльності, розвитку соціокультурного простору з можливістю працювати у галузі культури і мистецтва, індустрії дозвілля, туризму (туристично-рекреаційних комплексах) в клубних закладах та в закладах позашкільної освіти, у державних та приватних установах, закладах соціокультурної сфери [104–107].

У закладах вищої освіти у роботі з студентами основна увага сконцентрована на проблемно-орієнтованому студентоцентрованому навчанні з використанням наступних форм роботи: лекційні, практичні і семінарські заняття, консультації, практика (навчальна і професійна), елементи дистанційного навчання. Важливу роль відіграє самонавчання. Використовуються освітні технології: інтерактивні, на основі опорних схем і знакових моделей, тобто технології інтенсифікації навчання, технології розвитку критичного мислення й корпоративного навчання, технологія навчання як дослідження (курсова робота).

При підготовці менеджерів соціокультурної діяльності особливого значення надається застосуванню здобутих теоретичних знань у виробничих (практичних) ситуаціях (навики аналізу, пошук шляхів вирішення проблем, уміння виконати поставлені завдання), навчання використанню у своїй діяльності інформаційних та комунікативних технологій, планування та управління часом, уміння формулювати питання, аргументування відповіді, навикам ділового спілкування, критичне й самокритичне прийняття рішень в процесі виконання виробничих завдань, оволодіння сучасними знаннями (уміння сприймати, обробляти і засвоювати інформацію взявши за основу аналіз свого рівня знань), здатність до пошукової діяльності, опрацювання й аналізу інформації з усіх доступних джерел (аналіз та синтез), розвивати свій загальнокультурний та професійний рівень, заохочувати оточуючих до спільної діяльності (уміння і навички мотивувати до колективної діяльності), виявляти підприємливість, ініціативу та креативність, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), проявляти наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків, працювати автономно та в команді, спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, організовувати роботу згідно з вимогами безпеки життя і праці, генерувати нові ідеї, оцінювати та забезпечувати якість виконаних робіт.

Необхідно зазначити, що в менеджменті, у тому числі орієнтованому на створення культурного продукту, одним із ключових моментів є досвідченість, як вміння застосовувати досвід на практиці, як постійний пошук відповідей на складні питання сьогодення за допомогою творчого мислення. Особливо актуально це саме для менеджерів галузі культури і мистецтва.

У результаті підготовки менеджери соціокультурної діяльності готові до реалізації таких *професійних обов'язків*: здійснення соціокультурної діяльності (володіння технологіями створення культурно-мистецьких заходів на всіх етапах: від творчого задуму до його реалізації), планування роботи, управління та контроль за якістю виконання завдань і прийнятих рішень, розробляти соціокультурні проєкти та забезпечувати їх оперативну реалізацію, вивчати

інтереси та запити громади з метою вдосконалення діяльності, популяризувати національну і світову культури та мистецтва, застосовувати PR-технології (оскільки живемо в часі сучасної інформаційно-технологічної інфраструктури), співпрацювати і залучати до організації та проведення масових соціально-культурних заходів, мистецьких івентів громадські організації, волонтерів, спонсорів, соціокультурну сферу, працювати в команді, здійснення репетиційного процесу, аналізувати результати професійної діяльності, використовувати комп'ютерні технології в практичному втіленні професійних знань й умінь, використовувати комп'ютерні технології в практичному втіленні професійних знань й умінь, використовувати маркетингові підходи в професійній діяльності та менеджменті, вміти здійснювати планування та організацію проєктної діяльності як умову інноваційного розвитку галузі культури, володіти прийомами усного мовлення, застосовувати основні положення нормативно-правових документів галузі у своїй професійній діяльності, здатність проявляти в роботі знання і розуміння основних понять і термінів, функцій, принципів, сучасних концепцій, підходів, методів, що є в основі менеджменту соціально-культурної діяльності, розробляти і реалізовувати соціокультурні проєкти, культурно-дозвіллієві програми, різноманітні події, продемонструвати навички реалізації культурно-мистецьких проєктів у сфері соціокультурної діяльності, на основі соціальних досліджень та вивчення досвіду прогнозувати напрямки розвитку соціокультурної сфери, налагоджувати ділові й творчі відносини з організаціями, громадськими інституціями, спонсорами, меценатами, благодійними фондами тощо, впроваджувати нові та застосовувати актуальні технології, методи, форми, засоби для організації дозвілля, аналізувати виробничі ситуації та приймати рішення, раціонально використовувати матеріальні, трудові, фінансові та інформаційні ресурси.

Заклади культури працюють заради свого відвідувача та обов'язкової його участі. Частина творчо-організаційного процесу в закладі культури відбувається без їх участі, він стає учасником тільки в останній стадії цього процесу у якості

глядача, слухача, відвідувача заходів. На цьому етапі, коли без нього не відбудеться концерт, вистава, він виступає здебільшого як об'єкт і менше як суб'єкт діяльності організації. В заклад культурно-дозвіллевого типу відвідувач приходить за емоцією. Він не є пасивним слухачем чи глядачем, а головною дійовою особою. Тому головна функція закладу клубного типу та його менеджера – надати відвідувачу можливість творчої самореалізації, де він виступає як суб'єкт діяльності закладу, активний учасник усіх художньо-виробничих процесів і тільки потім як об'єкт з погляду соціально-педагогічних завдань керівників творчих колективів Будинку культури.

Директор (менеджер) закладу культури стає ключовою фігурою в здійсненні управлінської діяльності. Сучасному менеджеру притаманні наступні *ділові якості*: професійна компетентність і висока ерудиція, перевага лідерства в колективі, здоровий глузд і здатність рішуче діяти в умовах економічного ризику, практичний розум, комунікабельність, ініціативність, енергійність, дисциплінованість, висока працездатність, вимогливість, воля, цілеспрямованість тощо.

Керівник клубного закладу повинен створювати умови автономності підлеглим без втручання зверху, що в результаті приведе до успішного виконання службових обов'язків. Він має демонструвати самостійність в роботі, працювати над постійним розвитком організаційних здібностей, згуртуванням колективу, тим самим мобілізувавши колег на виконання поставлених завдань та досягнення цілей.

Психологи вважають, що ставлення до свого керівника в підлеглих виробляється за чотирма моделями: 1. один із нас; 2. кращий із нас – зразок для наслідування; 3. уособлення чеснот; 4. справдження усіх сподівань. Звичайно, це ідеальний тип менеджера. Нашим вітчизняним менеджерам, які тільки розпочинають свою діяльність, потрібно оволодіти цими навичками і формувати такі ж здібності. В активного менеджера є потенційні можливості стати загально визнаним лідером колективу.

Одна з найважливіших характеристик ідеального менеджера закладу культури – це його фахова (професійна) обізнаність. Збалансовані здібності фахівця, ентузіазм, здатність до творчості, а часто і до побутової роботи, гнучкість мислення високо цінуються в колективі. Проте, менеджера цінують більше за конкретні дії та їх результат, а ні ж за знання. Тому він повинен: управляти людьми ввічливо, всебічно вивчати кожного працівника, стежити за своїми висловлюваннями, без наявних на те причин (безпідставно, незаслужено) не скаржитися на своїх підлеглих, бути виваженим і об'єктивним у оцінці колег, критика повинна бути справедливою, уміти прощатися із не фаховими працівниками, систематично займатися самоосвітою, бути кмітливим і працьовитим, запозичувати практичний досвід колег, вміти аналізувати, логічно мислити, бути у курсі подій і проблем, які існують в закладі та оточують його, виявляти ініціативу і брати на себе відповідальність, визнавати свої помилки, уміти відстоювати свою думку чи бачення, твердо стояти на своїх переконаннях, особистим прикладом мотивувати колег, не акцентувати увагу на дрібних розмовах чи недомовленостях, проявляти хороші манери поведінки, витримки, володіти ораторськими здібностями.

Менеджер – це також самоорганізована й дисциплінована людина, яка цінує свій час і вміє берегти чужий, володіє знаннями з тайм-менджменту. Для чіткого управління йому треба: визначати мету закладу, вміти зосереджуватися на головному, встановлювати термін у всьому, що стосується роботи, бути рішучим, навчитися говорити «ні», виробити звичку вести записник і записувати все важливе, що можна використати у своїй діяльності, уникати пожирачів часу, які відволікають від роботи, працювати згідно плану й раціонально використовувати робочий час, важливо для сьогодення діяти нестандартно.

Підсумовуючи все наведене вище, І. Стеценко виокремлює основні уміння відмінного менеджера (керівника):

- уміння вести людей за собою та пристосовуватися до сприйняття роботи, виконаної іншими людьми;

- уміння чітко, по-діловому організувати справу, тобто дотримуватися розпорядку дня, регламенту роботи тощо;
- уміння приймати самостійні рішення, виявляти ініціативу;
- уміння домагатися результатів, бути наполегливим;
- уміння сприймати та стимулювати підлеглих [159, с. 116–118].

Невід’ємною складовою закладу культури є система менеджменту, яка об’єднує та координує зусилля всіх членів команди. Навіть в малому (сільському) закладі культури відсутність менеджменту може привести до марнування зусиль як її працівників, так і учасників колективів, відвідувачів закладу і найбільш ймовірно в ньому запанує хаос.

Отже, поняття менеджменту можна визначити так: *менеджмент* – мистецтво управляти людьми, метою якого є забезпечення досягнення цілей засобами вироблення, прийняття та реалізації ефективних рішень з використання всіх доступних ресурсів закладу.

Основними ресурсами закладу культури виступають: люди, фінанси, обладнання, мистецький продукт.

Стержень менеджменту закладу культури клубного типу – ефективна взаємодія багатьох і різних людей як єдиного механізму. Для цього менеджеру необхідно співпрацювати зі своїм керівництвом, колегами та представниками інших закладів культури, своїми підлеглими. Сьогодні вважається найпродуктивнішою співпраця керівника і підлеглих, коли кожна сторона бере на себе певні зобов’язання і відповідальність щодо виконання спільної роботи, мистецького проєкту.

На зміну формулі «робота через інших» у відносинах між керівником закладу культури і його підлеглими сьогодні актуальною є формула «робота з іншими». Співпраця з підлеглими дає змогу зробити заклад культури більш міцним, популярним серед відвідувачів, ніж робота поодиночці. Кінцевий результат у першому випадку значно вищий, ніж сума результатів праці кожного окремого працівника.

Ф. Хміль радить менеджеру при доборі працівників і формуванні колективу (команди): випробовувати кожного нового працівника, перш ніж прийняти його на роботу; вивчати і добре знати підлеглих, правильно оцінювати їхні позитивні риси і недоліки; допомагати підлеглим освоювати доручену справу, нові і суміжні професії; час від часу переглядати систему оплати та стимулювання праці; ефективно використовувати професійні вміння та здібності працівників з творчими нахилами, особливо керівників творчих колективів; створювати у колективі творчу робочу атмосферу, намагатися, щоб кожен працівник почував себе на своєму місці; уміти посміхатися, підтримувати гарний настрій; критично оцінювати результати своєї роботи і роботи підлеглих, а також умови, у яких вона виконується; не порушувати закони, особливо коли це стосується фінансування; не боятися конфліктів у колективі, вміти їх залагоджувати; вірити своїм працівникам на слово, довіряти їм, але водночас і пам'ятати, що не всі люди чесні, порядні; мати гарного і надійного помічника [166, с. 269–271].

Менеджер закладу культури у спілкуванні з своїми підлеглими повинен не допускати таких помилок: відмова від особистої відповідальності; перевірка результатів роботи підлеглих замість надання їм допомоги; керівництво всіма підлеглими за однаковим підходом; перебування весь час у ролі начальника, а не товариша; недотримання якихось загальних правил; надмірне повчання підлеглих; неуважне ставлення до них; висока оцінка роботи тільки кращих працівників; маніпулювання підлеглими; перешкоди підвищенню їх кваліфікації; зосередження уваги на проблемах, а не на цілях колективу, закладу; зневага до творчих, мистецьких результатів праці.

Менеджер закладу культури виконує дві основні функції, яких немає у жодного іншого працівника. Він поєднує роботу всіх підрозділів і ланок управління закладу, займається розвитком і пошуком ресурсів для реалізації всіх творчих проєктів закладу культури. Приймає і реалізує управлінські рішення, менеджер, як ніхто інший, дбає про перспективи розвитку закладу культури.

Кожен менеджер закладу культури має свої, передбачені посадовими інструкціями функції, але у нього є і загальні функції, які не залежать від посади. Менеджер: визначає цілі закладу, вирішує, що треба для їх досягнення, забезпечує реалізацію визначених цілей, дає працівникам конкретні завдання; забезпечує відповідні спонукальні мотиви у працівників і зв'язки у колективі та поза ним; формує колектив закладу, забезпечує узгодженість усіх його ланок; організовує, налагоджує процес обслуговування, встановлює види та обсяги робіт, термін їх виконання, розподіляє роботу між керівниками колективів; створює структуру управління закладом, визначає основні принципи, способи та методи керування у колективі; оцінює діяльність працівників закладу; забезпечує професійне та творче зростання підлеглих; аналізує результати діяльності закладу прогнозує розвиток її на перспективу; розробляє і здійснює маркетингову концепцію розвитку закладу; впроваджує інновації, дбає про завоювання закладом передових позицій серед інших закладів культури клубного типу. З точки зору організації управлінської праці розрізняють три основні функції менеджера: міжособистісну, інформаційну і функцію прийняття рішення [24, с. 56–57].

Міжособистісна функція пов'язана з тим, що менеджер організовує, узгоджує спільну діяльність працівників, тобто постійно знаходиться з ними у контакті. Для цього він наділяється належними повноваженнями і відповідальністю.

Інформаційна функція менеджера ґрунтується на тому, що він є своєрідним інформаційним центром з усіх основних питань діяльності закладу. Здійснюється ця функція шляхом пошуку необхідної інформації (особисто і через підлеглих), її поширення (передачі до відповідних служб і працівників, які повинні відреагувати на інформацію) і виступів (у формі виступів, доповідей, бесід, інтерв'ю тощо).

Функція прийняття рішення теж передбачає різноманітні ситуації. Це – проведення ділових переговорів, розподіл ресурсів, підготовка наказів і розпоряджень, завдань, залагодження конфліктів тощо.

Ключовою функцією менеджера як керівника є його стосунки з підлеглими, що включають: визначення завдань підлеглим; здійснення контролю за їх виконанням; створення таких умов, щоб підлеглі прагнули і змогли виконати завдання своєчасно, якісно; консультування у необхідних випадках підлеглих, коригування їх дій. Функції та ролі менеджера тісно пов'язані між собою і доповнюють одна іншу [15, с. 52–54].

Виконання менеджерських функцій є важливим для загальної діяльності закладу культури. Функції менеджерів: планування, організування, лідирування, робота з працівниками та відвідувачами, контролювання. Успіх менеджера визначається тим, наскільки старанно і послідовно виконуються ним ці функції. Шляхом планування встановлюються завдання закладу та визначаються шляхи і терміни досягнення цих цілей.

В Україні сьогодні відбувається модернізація сфери культури, працює нове покоління сучасних менеджерів культури, зокрема в недержаних організаціях, де реалізують цікаві культурно-мистецькі проєкти. Для сучасного менеджера закладу культури важливо не тільки мати великий багаж знань, але й креативно мислити, для того щоб впроваджувати з закладі нововведення, які диктує час та самостійно розв'язувати проблеми, що виникають в управлінській діяльності.

Важливими факторами успішної діяльності сучасного менеджера є розвинуте стратегічне мислення, здатність нести відповідальність і приймати ризиковані рішення в будь-яких ситуаціях, готовність до змін та інновацій.

Менеджер сучасного закладу культури повинна сприяти та робити усе можливе для залучення великої кількості відвідувачів та учасників гуртків, студій, колективів. Чим більше він працюватиме в ньому напрямку, тим кращий успіх та прибуток закладу культури. На сьогодні одна з недосконалих функцій закладів культури – це організаційна культура. Майбутній розвиток закладів культури у сфері менеджменту повинен бути направлений саме на цю функцію.

Отже, менеджмент сучасних управлінців закладів культури знаходиться на етапі формування та пошуку ефективних методів для покращення своїх закладів,

та їх більшої конкурентоспроможності. Менеджери повинні стежити за змінами та оновленнями сучасного менеджменту і мати необхідні навички для розвинення та успіху свого закладу, боротьби за майбутнє установи культури та її діяльності взагалі.

Здійснивши історичну ретроспективу становлення закладів культури Західної України протягом ХХ століття нами встановлено авторську періодизацію – п'ять періодів, які різнилися між собою тенденціями, умовами та наслідками.

Перший хронологічний відтинок тривав з кінця ХІХ ст. до розвалу Австро-Угорської імперії (1918), утвердження Західноукраїнської Народної Республіки (1918). В цей час відбувалося становлення осередків розвитку культури загалом і установ клубного типу зокрема. Їх утримання і діяльність була справою громадськості, основна функція – формування і збереження національної і культурної ідентичності українців. Клубні заклади в цей час були головним об'єднуючим фактором, який сприяв розвитку національних, патріотичних й визвольних ідей. На цьому етапі чітко простежується своєрідна інтеграція в діяльності закладів культури. Народні доми одночасно були прихистком для театральних гуртків, бібліотек, музеїв, музичних товариств тощо, що давало змогу постійного моніторингу стану справ у різних сферах культури.

Другий хронологічний відтинок тривав з 18 липня 1919 року до початку Другої світової війни (1939 р.). В цей період Східна Галичина внаслідок польсько-української війни була окупована Польщею і перейменована на Східну Малопольщу. До сформованих типів клубних закладів додавалися нові, які знаменували собою європейські зразки дозвілля (нічні заклади культури (нахтлокалі), мистецькі кабаре, казино. В цей час для української інтелігенції важливо було зберегти свої культурні інституції, розвивати клубні установи та формування, зберігати свою національну і культурну ідентичність всупереч польській владі.

З початком Другої світової війни (1939) настав **третій період** розвитку закладів культури, що тривав від 1939 до 1941 року і з 1944 до проголошення незалежності України в 1991 році. Радянська тоталітарна влада розглядала культуру як важливий інструмент зміцнення комуністичної системи. Основна функція культури в цей час – культурно-виховна, яка охоплювала діяльність держави у галузі виховання (політичного, трудового, естетичного, етичного та правового) як молодого покоління, так і дорослого населення в душі свідомих будівників комунізму. Клуби були перетворені в засоби зомбування населення і стирання національної ідентичності. Культурна революція супроводжувалася вилученням та знищенням тих культурних фондів, які не вписувалися в комуністичну ідеологію.

Початок німецько-радянської війни (1941) та встановлення нацистського окупаційного режиму в Галичині знаменує **четвертий період**, який тривав до 1944 року і знову зумовив нові виклики в діяльності культурних установ. Хоч клубні заклади українців, які утвердилися в Галичині до приходу сюди радянської влади, були відновлені, однак українці стикнулися з проблемами: репресивна нацистська політика, напруженість у стосунках з польською меншиною, слабка матеріальна база, відсутність достатньої кількості кваліфікованих кадрів, банальне несприйняття місцевого населення, яке ставилося до освітніх товариств як до чужого, нав'язаного їм німцями явища.

П'ятий період розпочався з проголошенням незалежності України і триває до цього часу. Він характеризується намаганням позбутися ідеологічних нашарувань тоталітарної доби. Примітно, що саме заклади культури, у т. ч. клубні установи Західної України досягли якісних результатів як у відродженні національної ідентичності українського народу, так і в декомунізації культури загалом. Розширення типів клубних закладів в останньому періоді засвідчує можливість різних верст населення задовольняти свої культурні потреби. Однак, недостатнє фінансування галузі, неналежний технічний стан будівель, слабка матеріальна база (музичні інструменти, сценічний одяг, технічні засоби тощо) породжують негативні тенденції у житті людей на селі.

Взявши до уваги усі позитивні і негативні фактори й передумови функціонування і розвитку клубних закладів культури за результатами цього аналізу виявлено, що є значна частина переваг та перспектив у прогресивному розвитку культури у областях Західної України.

Встановлено типологію клубних закладів Східної Галичини (Західної України) з кінця ХІХ до початку ХХІ століть, уточнено класифікацію клубних формувань (об'єднань).

РОЗДІЛ 3. EVENT-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ПРОВІДНИЙ ВИД ДІЯЛЬНОСТІ КЛУБНИХ ЗАКЛАДІВ КУЛЬТУРИ СУЧАСНОСТІ

3.1. Напрями і види діяльності сучасних клубних закладів

Діяльність сучасних клубних закладів спрямовується за такими основними *напрямами*: національно-патріотичне, морально-правове, естетичне, трудове виховання. Оглянемо їх на прикладі діяльності клубних закладів Івано-Франківської, Львівської та Тернопільської областей [52–55].

Концепція **національно-патріотичного** виховання молодого покоління передбачає таку важливу ділянку духовно-культурного життя в ідеологічній діяльності, як соціально-культурна, релігійна, культурно-просвітницька робота, важливе місце в якій займають заклади культури клубного типу.

Працівники клубних установ спільно з громадсько-патріотичними організаціями («Спілкою офіцерів України», «Всеукраїнським об'єднанням політичних в'язнів і репресованих», «Об'єднання ветеранів війни і Збройних Сил на демократичних засадах», політичними партіями правого спрямування, учасниками АТО/ООС та Революції Гідності), молодіжними організаціями, церковними громадами різних конфесій, ліцеями, гімназіями, бібліотеками, асоціацією ветеранів та інвалідів, музеями визвольної боротьби, Небесної Сотні, НСОУ «Пласт», місцевими органами влади розробляють і проводять цикли масових заходів, присвячених державним і релігійним святкам, визначним подіям й датам наживо та в соціальних мережах.

Основна мета національно-патріотичного виховання, яку ставлять перед собою працівники клубних закладів спрямована на: формування цілісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації; виховання громадянина патріота, вироблення глибокого розуміння громадянського обов'язку, готовності в будь-який час стати на захист України; спонукання зростаючої особистості до активної протидії українофобству,

аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму; вивчення героїчної історії українського народу, духовної спадщини, символів, культури.

Проводяться заходи до річниць: Незалежності України, дня народження Євгена Петрушевича – Президента ЗУНР, прийняття Конституції Пилипа Орлика, дня народження Олекси Довбуша, закінчення Другої світової війни, роковин Великого терору – масових політичних репресій 1937–1938 рр., Голодомору 1932–1933 років в Україні, дня народження Героя України, непохитного безстрашного революціонера, політика, лідера організації українських націоналістів, ідеолога національного руху Степана Бандери. В клубних закладах проводяться такі *форми роботи*: вечори-реквієми, вечори-портрети, літературно-мистецькі вечори, науково-практичні конференції, з нагоди відзначення проголошення Акту злуки УНР і ЗУНР організуються тематичні заходи.

Менеджери закладів культури свідомі того, що лише в єдності дій та соборності душ можемо досягти величної мети – розбудови економічно і духовно багаті, вільної і демократичної України. А відзначення Дня Соборності, вшанування творців Акту Злуки – це не тільки суспільна потреба, а й моральний обов'язок берегти світлу пам'ять незліченних жертв протягом віків, принесених українським народом на вівтар незалежності, соборності, державності. 22 січня ввійшло до національного календаря як велике державне свято. До відзначення Дня Соборності України в клубних закладах відбуваються заходи, присвячені цій визначній даті, проводяться тематичні вечори, святкові урочистості, акції, концерти.

У 2020-му році Народний дім міста Тисмениця та Тисменицька РДА Івано-Франківської області розпочали проєкт «Нас об'єднує любов до України», метою якого є проведення патріотичних заходів до історичних дат.

У місті Івано-Франківську відбуваються урочистості, присвячені річниці битви за українську державність біля залізничної станції «Крути». Заходи розпочинаються панахидою у Меморіальному сквері за загиблими героями, загальною міською ходою громадськості до Палацу Потоцьких, де відбувається

військово-історична реконструкція бою.

Подвиг Героїв Крут став символом героїзму та відданості своїй нації. Тому в більшості культосвітніх закладів відбуваються тематичні вечори, уроки мужності, смолоскипні походи, вечори-пам'яті, віче-панахиди в знак пошанування їхньої пам'яті.

Всі заходи з відзначення пам'ятної дати – проголошення Акту злуки УНР із ЗУНР розпочинаються із Служби Божої в церкві, потім процесія направлялася до пам'ятників, меморіальних дощок, символічних могил, де відбувалися мітинги-реквієми, години історичної пам'яті, покладання квітів. Після їх завершення присутні запрошуються в клубні заклади, де відбувалися вшанування, урочисті дійства, вечори-зустрічі, тематичні вечори, академії, тематичні концерти.

Відзначається закладами культури річниця виведення військ СРСР з Афганістану. І хоч з кожним роком це нікому не потрібне кровопролиття віддаляється від нас, забути всього, що було, не можна – надто болючий слід залишило воно в серцях українців. Напередодні цього дня у храмах населених пунктів областей Західної України відправляються панахиди за загиблими та померлими від ран українцями. У ці дні в клубних установах проводяться: зустрічі, спогади, виставки, вечори афганської пісні, реквієми-пам'яті, перегляд історичних фільмів, у храмах відбуваються Богослужіння за здоров'я воїнів-афганців та їх родин.

Болючою сторінкою сучасного життя українців є російсько-українська війна. З метою сприяння бойового духу та підтримки патріотизму з вшанування роковин за загиблими на Майдані в Києві тематичні заходи відбувалися під гаслом: «Небесна сотня. На сторожі Гідності». За участю молоді відбуваються покладання квітів, запалення лампадок біля пам'ятників Героям Небесної Сотні та воїнам АТО/ООС. Відбуваються перегляди художніх та документальних фільмів національно-патріотичної тематики для всіх верств населення.

Учасники масових заходів, присвячених річниці Чорнобильської трагедії, не тільки звертаються до сумних подій, а й застерігають людство від її

повторення. Спільно з європейською спільнотою 8 травня відзначається День пам'яті та примирення. Керівники закладів культури населених пунктів спільно з представниками органів місцевого самоврядування беруть участь у роботах з упорядкування та підтримання в належному стані меморіалів, пам'ятників та меморіальних дощок, які увічнюють ці події.

На відзначення Дня пам'яті жертв політичних репресій та з метою належного вшанування пам'яті жертв політичних репресій Великого терору – масових політичних репресій 1937–1938 років в клубних закладах організовується проведення інформаційно-освітніх тематичних медіа-заходів.

Відзначення роковин трагедії Бабиного Яру та з метою належного вшанування жертв нацизму у роки Другої світової війни проводяться вечори скорботи, літературно-музичні композиції.

Традиційно у третю неділю травня клубні заклади відзначають День пам'яті Жертв політичних репресій. У цей день згадують кожного, хто постраждав від сталінського режиму, був в'язнем у концтаборах або вивезений у далекий Сибір. Згадуються знищені радянською владою селяни, розстріляна інтелігенція, закатовані патріоти. З нагоди цієї трагічної події проводяться народні віче, вечори-спогади, тематичні години.

День Героїв вшановує тих, хто присвятив себе боротьбі за Незалежність України, коли віддається данина світлої пам'яті багатьом поколінням, які творили нашу націю і державність. Героїв національно-визвольного руху, учасників та свідків тих буремних подій запрошують в клубні установи, де на високому художньо-мистецькому рівні відбуваються заходи. До Дня Героїв в закладах культури організовуються години пам'яті, зустрічі з воїнами АТО/ООС.

Відбуваються заходи до відзначення річниці Конституції України та Дня молоді. Актуальними зараз є відео-привітання, оскільки, працюючи в умовах пандемії коронавірусу та у стані війни, працівники закладів культури використовують різноманітні форми онлайн. Окрім традиційних заходів

відбуваються майстер-класи з виготовлення Тризубу у різних техніках, флеш-моби, перегляди документальних й історичних фільмів.

Тематичні духовні заходи до 155-ої річниці від дня народження Митрополита Української Греко-Католицької Церкви Андрея Шептицького передбачають концертні програми духовної музики, розгорнуті книжкові виставки, які готують працівники бібліотечних систем.

Україна заявила про своє право на власні Збройні Сили, Внутрішні війська і органи безпеки, безпосередні і рівноправні відносини з іншими суб'єктами міжнародного права Декларацією про суверенітет України. До дня прийняття Декларації працівники клубних закладів спільно з політичними партіями, громадськими організаціями та об'єднаннями, місцевою владою, церковнослужителями, громадськістю проводять святкові заходи, урочисті дійства, святочні академії, тематичні-концерти, цикл інформаційно-просвітницьких заходів, присвячених історії українського державотворення, утвердження Незалежної України.

В День Державного Прапора відбуваються церемонії підняття Державного Прапора, автопробіг вулицями міст та сіл, стріт-арт на асфальті, мистецькі вечірки просто неба, селфі-квести, марафони за участю літераторів громад.

29 серпня 2022 року українці вдруге відзначили День пам'яті захисників України, установлений Президентом у День Незалежності. Його мета – гідне вшанування військовослужбовців і учасників добровольчих формувань, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України, увічнення їхнього героїзму та зміцнення патріотичного духу у суспільстві. Саме шість років тому розпочався вихід українських військових з оточення під Іловайськом на Донбасі. Цього дня у всіх містах, селищах та селах відбувається хода пам'яті за участю військових, жителів, представників влади.

Працівники закладів культури активно долучаються до онлайн-проектів (наприклад: онлайн-проект «Пісенна стрічка пам'яті» 2020 року), присвячених Дню перемоги над нацизмом у Другій світовій війні.

З нагоди вшанування захисників України, що загинули в боротьбі за суверенітет, територіальну цілісність України та 6-ї річниці Іловайської трагедії у громадах відбуваються панахиди пам'яті, покладання квітів до пам'ятників, пам'ятних знаків та місць поховання захисників України.

14 жовтня згідно з Указом Президента України в нашій державі відзначають День захисника України. Це свято ідейно і тематично переплелось із відзначенням річниці створення УПА і Днем українського козацтва. Українці свято бережуть пам'ять про цю історичну подію. З нагоди події в клубних установах на високому художньо-професійному рівні відбуваються зустрічі з славними героями ОУН–УПА, святочні академії, вечори-вшанування, вечори-пам'яті, вечори-зустрічі, тематичні вечори, поминальні віче, реквієми, урочисті концерти, фестивалі і конкурси патріотичної пісні. Наприклад, 14 жовтня в урочищі Копчин с. Микуличин Яремчанської міської ради відбувається регіональний фестиваль патріотичної пісні «Історії промовисті сторінки», в якому беруть участь мистецькі колективи. Захід проходить за участі учасників АТО/ООС, воїнів УПА, представників міської влади. В закладах культури сільських громад відбуваються обмінні тематичні концерти, за участі мистецьких колективів закладів культури ближніх міст і сіл.

На виконання листа Офісу Президента України «Про увічнення перемоги над нацизмом у Другій світовій війні 1939–1945 років» та відзначення дня вигнання нацистів з України, проводяться заходи, спрямовані на посилення турботи про ветеранів війни, учасників українського визвольного руху, жертв нацистських переслідувань, гідне вшанування пам'яті полеглих. У закладах культури відбуваються тематичні заходи, з відзначення річниці вигнання нацистів з України, зокрема: екскурс в історію, вечори історичної правди, церемонії покладання квітів до пам'ятників, пам'ятних знаків, місць поховань загиблих учасників Другої світової війни.

На Західній Україні свято бережуть пам'ять про історичну дату – утворення ЗУНР та її творців. З нагоди річниці її проголошення 1 листопада в

клубних установах урочисто відзначають цю дату, яка в радянський час була під забороною.

У День Гідності та Свободи при активній участі працівників клубних закладів відбуваються тематичні заходи, присвячені подіям Революції Гідності, питанням європейської та євроатлантичної інтеграції. В містах і селах біля стел, обелісків, пам'ятників Небесній Сотні відбуваються урочисті віче, акції, реквієми, присвячені Дню Гідності і Свободи, в день сьомої річниці початку трагічних подій на столичному Майдані.

Відповідно до листа Віце-прем'єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції України від 04.05.2020 року № 17090/1/1-20 про відзначення Дня Європи в Україні в клубних закладах організовано проведення заходів, присвячених Дню Європи в Україні.

На відзначення Дня пам'яті жертв голодоморів в закладах культури відбулись тематичні заходи. Працівники закладів культури взяли участь у поминальних панахидах за жертвами геноциду Українського народу 1932–1933 років, Голодоморів 1921–1922, 1946–1947 років в Україні і долучитися до загальнонаціональної хвилини мовчання на вшанування пам'яті жертв Голодоморів та Всеукраїнської акції «Запали свічку». Всі заходи спрямовані на донесення інформації про вчинення комуністичним тоталітарним режимом злочинів, вшанування пам'яті його жертв, а також сприяння вивченню історії України, виховання у громадян, особливо молоді, патріотизму.

До березня 2020 року клубні заклади культури діяли в штатному режимі. У зв'язку з запровадженням карантину, вони перейшли працювати онлайн (Постанова КМУ від 11 березня 2020 року № 2011 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19»).

Морально-правове виховання є одним з важливих напрямків клубної роботи. Формування правової культури громадянина України складається передусім зі свідомого ставлення до своїх прав і обов'язків перед суспільством і державою, закріплених у Конституції України з повагою до законів. Правова культура передбачає вміння людини вирішувати проблеми, співпрацювати з

оточуючими, орієнтуючись на морально- правові норми.

Для забезпечення наочної правової пропаганди в багатьох клубних закладах створені інформаційні кутки з правознавства (правових знань), проводяться тематичні бесіди, лекції та диспути на правову тематику, зустрічі з представниками правоохоронних органів, депутатами сільських, селищних, міських, районних та обласних рад, а також із представниками територіальних відділів соціального захисту населення, районних управлінь юстиції, працівниками прокуратури та суду. В сільських клубних установах здійснено організацію ілюстративних виставок, тематичних полиць, кутків.

Закладами культури проводиться відповідна робота з поширення знань про здоровий спосіб життя, формування високої моралі особистості. Вона проводиться спільно з відділами сім'ї і молоді, працівниками правоохоронних органів, педагогічними колективами шкіл. Відбуваються психологічні тренінги, майстер-класи для дітей і дорослих ВПО за участю благодійних організацій.

Морально-правове виховання є одним із найважливіших видів виховання підростаючого покоління. Це спільна виховна діяльність школи, сім'ї, закладів культури, правоохоронних органів, яка спрямована на формування правової свідомості, навичок і звичок правомірної поведінки дітей, підлітків та молоді. Для всебічного розвитку дітей, у вільний від навчання час, при клубних закладах працюють гуртки аматорської творчості та клуби за інтересами.

Актуальними і важливими питаннями у роботі клубних закладів **естетичне виховання** і розвиток естетичної культури молодого покоління. Сьогодні естетичне виховання трактується як виховання здатності цілеспрямовано сприймати, правильно розуміти і оцінювати красу в навколишній дійсності, у природі, праці, явищах мистецтва.

Клубними закладами трьох областей проводиться активна робота з естетичного виховання, що сприяє формуванню цілісної творчої особистості й охоплює інтелектуальну, емоційну, вольову, ціннісно-орієнтаційну її сторони. Клубні працівники проводять мистецькі акції, літературні вечори, інші заходи, на яких популяризують діяльність творчих краян, ювілейні та пам'ятні дати,

вечори гумору та відпочинку, свята поезії, семінари, фотовиставки, огляди-конкурси, перегляди кінофільмів та мультфільмів, вікторини, створювали інтерактивно-розважальні програми.

Проводячи заходи естетичного спрямування, клубні працівники значну увагу надають формуванню в особистості естетичних цінностей (прекрасне, витончене, граціозне, піднесене, героїчне, трагічне), відповідно до уявлень про їх характер, що усталилися в культурі нашого суспільства. До того ж, культурно-мистецькі події спрямовуються на розвиток у індивіда здатності до естетичного сприйняття світу, його естетичних смаків та ідеалів; до творчої діяльності за законами краси та до формування естетичних цінностей.

Заклади культури клубного типу активно сприяють вихованню любові до традицій малої батьківщини та їх культурної спадщини, рідної мови та писемності, вишивки. З цією метою до Міжнародного дня рідної мови і Дня української писемності та мови проводяться літературно-музичні вечори, флешмоби, квести, до Дня соборності України – урочисті концерти. На відзначення Всесвітнього дня поезії проводяться літературні години, зустрічі з поетами. Чимало заходів проходить в рамках відзначення першої писемної згадки про те чи інше місто або село, а також до святкування Днів села. Щорічно урочисто відзначаються дні народження видатних письменників Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Василя Стефаника. Клубними закладами здійснюються урочисті покладання квітів, проводяться конкурси читців, літературні, поетичні, літературно-музичні вечори, святкові концерти, мистецькі години та тематичні концерти. Шануються місцеві поети, письменники, майстри декоративно-ужиткового мистецтва та суспільно-громадські діячі. Працівники клубних установ організують різноманітні творчі зустрічі з кращими. Обговорюючи ту чи іншу проблему естетики, аналізуючи нову книгу, виставу чи кінофільм, відвідувачі закладів культури не тільки збагачують свої знання, але й вчаться аналізувати твори мистецтва.

При цьому клубні працівники не забувають про важливість етикету, проводять години етики.

Також варто зазначити, що в клубних закладах відбуваються концерти зірок української естради, поп- і рок-гуртів, блогерів, організуються та проводяться виставки сучасного мистецтва, живопису, світлові інсталяції, інтерактивні акції, відеопривітання, онлайн-виставки та зустрічі з митцями.

Працівники закладів культури вважають пріоритетним формування естетичних уподобань, тому активно співпрацюють з творчими особистостями – організують з ними різноманітні зустрічі, лабораторії та семінари, фотовиставки й виставки майстрів декоративно-прикладного мистецтва, конкурси та фестивалі.

Загалом, не зважаючи на карантинні обмеження та війну в Україні, клубними закладами трьох областей проводиться велика робота з естетичного виховання населення – концерти аматорських колективів та професійних артистів, конкурси та фестивалі, виставки робіт майстрів народної творчості, дітей, семінари та ін. Працівники культури докладають багато зусиль, щоб сприяти формуванню вмінь відчувати та розуміти художні образи, різні види мистецтва, на високому естетичному рівні виконувати творчі завдання, особливо серед дітей та молоді. У процесі естетичного виховання важливо навчити розуміти і сприймати красу.

В клубних закладах проводиться відповідна робота з **трудового виховання**. Значна увага приділялася вихованню свідомого ставлення до праці, формуванню активних навиків трудової діяльності, ознайомленню зі специфікою різних професій. В клубних закладах організують: зустрічі з фахівцями різних галузей народного господарства, вечори-розповіді про людей різних професій, інформаційні години, години спілкування, тематичні вечори, вечори-роздуми, зустрічі, свята за професіями, бесіди, сільські толоки, концерти-вітання до професійних свят, круглі столи, відео перегляди. Працівники клубних закладів проводять масові заходи до професійних свят на відкритих майданчиках, традиційно вітають працівників різних сфер (охорони здоров'я, комунальників, вчителів та інших).

Форми клубних об'єднань.

Любительські об'єднання та клуби за інтересами. Найбільш демократичними дозвілєвими установами залишалися державні заклади культури клубного типу, при яких активно працюють любительські об'єднань і клуби за інтересами, гуртки: суспільно-політичні, художньо-мистецькі, природничо-наукові, фізкультурно-оздоровчі, колекційно-збиральницькі, культурологічні, багатопрофільні (фольклорні), КВН, КВК. Спостерігається створення нових клубів за інтересами і любительських об'єднань.

Питання діяльності любительських об'єднань і клубів за інтересами порушується на обласних семінарах, який відбуваються для директорів та методистів з клубної роботи, міських Палаців та Будинків культури, Народних домів, директорів базових закладів об'єднаних територіальних громад; проводяться консультації для голів рад клубів за інтересами та любительських об'єднань; видаються Науково-методичними центрами культури методичні рекомендації з питань діяльності та планування роботи любительських об'єднань та клубів за інтересами національно-патріотичного спрямування, що зараз є дуже актуально і необхідно. Працівниками методичних кабінетів розробляються інструктивно-методичні рекомендації з питань створення любительських об'єднань і клубів за інтересами, є відповідна література (інструктивно-методичні листи, рекомендації, сценарії різноманітних засідань, примірні перспективні плани роботи, положення, статuti, досвіди роботи та інше) на допомогу клубним працівникам зі створення та діяльності клубів за інтересами і любительських об'єднань.

Наприклад: відмінно працює любительське об'єднання літераторів «Суцвіття» Коломийського міського Палацу культури «Народний дім», у якому налічується 71 учасник, з них – 18 чоловіків і 53 жінки. Завданням об'єднання є: розвиток і захист української мови та літератури; збереження духовної та літературної спадщини минулого; захист громадських та авторських прав письменників і поетів – членів об'єднання «Суцвіття»; відстоювання гідності і честі, доброго імені літератора, охорона творчих і соціальних інтересів, творчої

спадщини; боротьба проти переслідування за політичні, національні, релігійні переконання, сповідування власних творчих і естетичних принципів.

Основна мета любительського об'єднання – організація та участь у проведенні літературних свят та вечорів, автограф-зустрічей, презентація книг, конференцій, виступів, лекцій (розділ 2 статуту «Суцвіття»).

Об'єднання здійснює видавничу діяльність: має друкований періодичний орган – газету «Гомін», а також видавництво з однойменною назвою. При ньому діє осередок ВО «Просвіта». «Суцвіття» має власну літературну премію імені Михайла Кучірки, яка присуджується щорічно письменникам і поетам за кращі видані поетичні і прозові твори, а також літературно вартісний доробок.

Спостерігається створення рухів і угруповань у сфері молодіжної любительської діяльності. Наприклад, така робота яскраво проводиться у Муніципальному Центрі дозвілля (м. Івано-Франківськ), де створено чимало клубів за інтересами та сучасних гуртів: музична формація «Брацарі», гурт «ЛАКІДЕЙ» (рок-група), вокальний ансамбль «Переспіви», дитяча вокальна студія «Гармонія», гурт художнього читання «Скарбниця Слова», дитячий ансамбль бального танцю, дитячий ансамбль танцю «Кармен», танцювальний колектив з брейк-дансу «Кофі-брейк», клуб за інтересами з брейк-дансу «Фоундейшен рокерс», де свій вільний час проводять зацікавлені молоді особи та однодумці.

Члени любительських об'єднань та клубів за інтересами бачать своє основне завдання в організації змістовного відпочинку і дозвілля, культурно-просвітницькій діяльності серед населення у відродженні, збереженні і розвитку національної культури, фольклору, народних традицій і звичаїв, пам'яток історії і культури; розвитку художньої і технічної творчості, заняттях спортом і фізичною культурою, а також залученням до них широкого кола учасників.

Організація дозвілля молоді та дітей. Клубні працівники велику увагу надають роботі з дітьми та молоддю, організації їх дозвілля. У вирішенні цих питань вони співпрацюють з відділами у справах сім'ї та молоді райдержадміністрацій, з молодіжними радами та організаціями на місцях.

Молодіжна аудиторія настільки різнопланова і її відношення до життя таке неординарне, що перед клубними працівниками виникає питання: «Як зацікавити молодь, щоб вона відвідувала клубні заклади?». Тому вони постійно працюють над вирішенням цього питання, шукаючи нові форми та методи організації дозвілля, допомагаючи молоді реалізовувати свої творчі можливості, застосовуючи духовно-емоційні, розумові здібності. Цікавими в цьому плані є Різдвяні свята в Західній Україні. Вони особливі своїм родинним духом, унікальними традиціями, дзвінкими колядками, щедрівками. У цей період проводять різдвяні фестивалі, масові колядки, Маланки, вертепні театралізовані дійства, вечори-конкурси, флешмоби колядок.

В клубних закладах проводяться молодіжні розважальні заходи до Дня Святого Валентина. Це конкурсно-розважальні, ігрові програми, вечори відпочинку, українські вечірки з цікавими народними іграми, конкурсами, дефіле етнічного одягу. Часто проводяться заходи народознавчої тематики для дітей.

У час переформатування роботи клубних закладів в дистанційний режим проводились відео-майстер-класи, онлайн-виставки, конкурси. В періоди послаблення карантину організовувались диско-вечори, вечори відпочинку, заходи за ігровими, конкурсно-розважальними програмами на свіжому повітрі. Цікаві заходи проводяться до Міжнародного дня захисту дітей. Клубні працівники активно публікують у соціальних мережах записи дитячих свят, проводять відео-марафони – зараз на тему війни в Україні й національно-патріотичного характеру.

До Дня Святого Миколая проводяться театралізовані дійства, свята. Працівники клубних закладів долучаються до благодійних акцій в підтримку дітей-сиріт та дітей постраждалих від війни.

До Дня Європи проводяться віртуальні мандрівки. Молодь та діти беруть активну участь у роботі народних аматорських колективів різного спрямування та любительських об'єднаннях та клубах за інтересами.

Сімейне та родинне дозвілля. Спільно з працівниками сектору молоді, спорту культури та туризму, а також сектору у справах дітей, праці та соціального захисту населення працівники клубних установ проводять заходи щодо запобігання насильству в сім'ї. Ці події відбуваються за участю представників благодійної організації «Карітас».

Традиційно проводяться родинні свята, вшанування родин, династій, свята родинних талантів, ремесел, акції подяки матерям, вечори пісні, дитячі ранки, онлайн-привітання, вечори-розповіді, відео-колажі, години спілкування, онлайн-конкурси, концерти. Широкої популярності набули вечори молоді сім'ї, вечори-зустрічі із лікарями, психологами.

Організація дозвілля маргінальних груп населення. Клубні працівники спрямовують свою діяльність на розвиток фізичних, психоемоційних, інтелектуальних можливостей людини, самореалізацію творчого потенціалу особистості, задоволення культурних потреб, організацію змістовного дозвілля соціально незахищених верств населення, на організацію спілкування, розвиток світогляду, отримання допоміжних знань.

Основні форми клубної роботи для людей із обмеженими фізичними та психологічними можливостями – це: вечори спілкування, свята, дитячі ранки, вечори відпочинку, брейн-ринги, вечори знайомств, благодійні концерти, вистави, бесіди та зустрічі з лікарями-спеціалістами, ярмарки-розпродажі виробів декоративно-ужиткового мистецтва.

Найчастіше такі заходи проводяться до Міжнародного дня людей з особливими потребами. Для цієї категорії населення проводять Новорічні зимові бали, благодійні заходи, спрямовані на збір коштів для важкохворих людей. Тому велика робота для людей з обмеженими фізичними можливостями проводиться у клубних закладах спільно з благодійними організаціями.

Проблеми соціальної самотності посилюють почуття соціальної незахищеності. Ці процеси загострилися в період карантину. Із-за звуження кола спілкування або відсутності його, виникає проблема культурної відчуженості. Щоб запобігти цьому, клубні працівники проводили благодійні акції, відвідували

людей похилого віку та людей з обмеженими фізичними можливостями. Для цієї категорії населення знімали відеоролики, проводились онлайн-концерти, вечори, марафони милосердя, години спілкування, музичні вітання, благодійні концерти, вечори-вшанування, тематичні вечори, вечори-спогади, онлайн-вітання. Працівники клубних закладів значну увагу надають роботі з дітьми-сиротами, дітьми з малозабезпечених сімей. Для них організуються добродійні акції до Дня Святого Миколая.

Традиційно в клубних закладах вшановують літніх людей. Аматори клубних закладів з концертними програмами відвідують геріатричні будинки, територіальні центри реабілітації, госпіталі ветеранів війни, учасників АТО. У закладах культури проводять збір коштів на лікування поранених військовослужбовців, членів їхніх родин, дітей сиріт та важкохворих.

Робота методичних кабінетів та навчально-методичних центрів.

Останні п'ять років виявилися дещо незвичними в роботі закладів культури, працівники яких зіткнулися з новими викликами, отримали і отримують важливий досвід, навчилися дисциплінувати себе та знаходити нові можливості за будь-яких обставин. COVID-19 вніс зміни в усі сфери нашого життя. Криза, спричинена пандемією не могла не позначитися на роботі закладів культури. Карантинні заходи змінили попередні плани роботи галузі культури. Змінилися вони і в методичних кабінетах. Частково працювали художньо-методичні ради. Простежується налагодження роботи методичних кабінетів новостворених територіальних громад, які активно включилися в роботу.

У своїй діяльності методисти використовують різні форми культурно-просвітницької роботи: вечори-зустрічі, вечори-концерти, творчі вечори, дискусії, вечори поезії по порах року, уроки народознавства, фестивалі. Велика увага надається вшануванню пам'яті Героїв Небесної Сотні. Також у кожному методичному кабінеті оформлені стенди.

З метою підвищення кваліфікації працівників культури велика увага надається роботі з кадрами. Для клубних працівників районів та міст проводяться наради, творчі лабораторії, семінари. Методистами центрів

постійно надається методична та практична допомога працівникам клубних закладів на місцях, зокрема, щодо проведення різноманітних масових заходів, організації роботи гуртків аматорської творчості, клубів за інтересами, підбору репертуару. Це дає можливість вдосконалювати роботу закладів культури в організації дозвілля різних вікових груп населення. До послуг працівників сільських закладів культури сформовано сценарний фонд за всіма напрямками культурно-просвітницької діяльності, створена фонотека для забезпечення музичного оформлення державних, професійних та календарних свят, репертуарний фонд.

Системно проводяться наради-семінари, на яких розглядаються питання з клубної роботи, аматорської творчості, проводяться виїзні семінари.

Працівники методичних кабінетів на базі кращих клубних закладів культури проводяться стажування з молодими спеціалістами. На допомогу клубним працівникам розроблені методичні розробки, сценарії.

Впродовж багатьох років Навчально-методичний центр культури і туризму Прикарпаття видає інформаційний бюлетень «Первоцвіт», в якому публікуються нормативні документи сфери культури, методичні рекомендації та сценарії різноманітних подій. За більш як двадцять років їх надруковано майже 50. Як приклад, в одному з останніх, вміщено сценарії літературно-мистецького свята, народного віче, творчих вечорів, творчих зустрічей, драми-концерту розважально-ігрових, конкурсно-ігрових, пізнавально-розважальних молодіжних програм («Любов єднає нас», «Осяння симфонія», «Туристичний трансфер країнами»), дитячих ігрових програм («Барви осені», «Стежками Біблії») [110].

Відділ фольклору Навчально-методичного центру культури і туризму Прикарпаття активно співпрацює із ЗМІ в галузі популяризації кращих зразків автентичного фольклору. З цією метою проводяться семінари та наради з питань збереження кращих зразків автентичного фольклору. Відбуваються засідання художньо-методичної ради з питань збереження нематеріальної культурної спадщини опільського краю. Надається методична допомога керівникам

фольклорних колективів, на районних семінарах, курсах підвищення кваліфікації працівників культури.

Варто відзначити добре налагоджену роботу методичного кабінету Будинку культури м. Яремче Івано-Франківської області, в якому завжди людно (в зв'язку з приїздом туристів). Тут розроблено художньо-декоративне оформлення «Кутка туриста», де відображено план проведення всіх заходів, що будуть проводитися на теренах Яремчанщини.

Працівники методичних центрів постійно залучають людей до культурно-мистецьких заходів з тією метою, щоб культура стала їхньою духовною їжею, намагаються зробити галузь стратегічною для розвитку нашої країни і прикладають багато зусиль для того, щоби культура стала засобом репрезентації інтересів нашої держави, інтелекту спроможності для українців в Україні, а також в інтернаціональному середовищі. Головне завдання сьогодні – це зосередити зусилля на подальшому розвитку української народної пісні, фольклорних традицій краю, на створенні належних умов пошуку в кожному селі, селищі автентичного фольклору, реалізації конкретних проєктів з відродження духовної скарбниці нашого народу.

Здійснений огляд напрямів та видів діяльності клубних закладів Західної України з часу проголошення Незалежності України засвідчує їх різноманітність та врахування культурних запитів населення.

3.2. Масові свята у системі event-технологій

Від часу проголошення незалежності України демократизація суспільства позначилася на становленні та розвитку масових народних дійств як форми соціально-культурного дозвілля в системі івент-технологій. Сьогодні подієвість рідко усвідомлюється як художнє явище, переважає ставлення до організації події як процесу, який не вимагає спеціальних умінь і навичок. У суспільстві традиційні уявлення про роль та значення масових святкувань, їх функцій,

принципів, методів й стереотипів організації масових свят дещо трансформувалися.

Свято – це невід’ємна частина культури народу, яке несе емоційне навантаження, забезпечуючи, при цьому, передачу традицій поколінь, зближення людей, на основі духовних, естетичних і творчих інтересів. Масові свята – це комплекс культурних та мистецьких заходів, для яких характерна масштабність дії. Вони забезпечують широкі можливості спілкування, що є одним з видів духовної творчості людей. Як одна із форм проведення дозвілля у системі івент-технологій, масове свято задовольняє потреби людини у відпочинку та розвазі, розвиває здібності, а його організація ґрунтується на сприйнятті та активній дії. Масове свято у системі івент-технологій означає перетворення заходу шляхом допоміжних ефектів в щось абсолютно виняткове. Ретельне планування та бездоганна організація масового заходу – це основа успіху івент-технологій.

Оскільки масове свято сприймається його учасниками як виняткова подія, то позитивне сприйняття спонукає до активності. Підготовка такої події набагато масштабніша за витратами часу і коштів, як результат. Запорукою успіху є ретельна організація та сплановане інсценування, а результатом зусиль є сам захід.

Для досягнення поставлених цілей при підготовці та проведенні масового свята потрібно врахувати: вікові та психологічні особливості учасників; створення цілісності настрою, викликати переживання, спрямоване на формуванні певних установок; свято не повинно бути перевантаженим, і затягнутим в часі; захід повинен бути захоплюючим (це залежить від форми подачі, активності учасників); чим цікавіше і яскравіше поданий матеріал, тим ефективніший буде його вплив на почуття, свідомість та емоції глядача.

Види масових свят: суспільно-політичні, виробничо-трудова, сімейно-побутова, календарно-побутова, релігійні, свята мистецтв, спортивні, дитячі.

Першоосновою масового свята мають бути інтереси людей. Без вивчення запитів і знання інтересів населення, працівник клубної установи не може

розробити успішної дозвіллевої програми. Треба врахувати, що інтереси населення змінюються швидкими темпами, тому менеджерам, які займаються організацією свята, потрібно систематично вивчати їх, слідкувати за їх рухом. Основою масового свята є глядач, тому необхідно орієнтуватися в захопленнях аудиторії, знати їх уподобання.

Жодне масове свято, яке відбувається в наші дні, не може обійтися без партнерів, меценатів та спонсорів. Ними можуть виступати різні фірми, компанії, приватні особи. Всі вони надалі виконуватимуть свої функції в масовому святі. Наприклад, вручення подарунків, інформаційна підтримка, організація феєрверку та ін. Головне, чим можна привернути увагу і зацікавленість партнера або спонсора – це реклама.

При організації масового видовища ставиться акцент на масовості і популярності свята. Тому необхідно враховувати особливості реклами заходу.

На думку М. Пашкевич, сучасні івент-технології містять елементи розваги, але більше спрямовані залучати, ніж розважати цільові аудиторії. Організація івентів – це не лише організація дозвілля представників цільової аудиторії, а й потужний інструмент впливу і формування громадської думки [109, с. 294].

Менеджери та працівники закладів культури виконують ряд функцій і часто беруть на себе основну роботу, а саме: створюють оргкомітет, складають план заходу, забезпечують виконавців, працюють з партнерами та спонсорами, займаються рекламою видовищного заходу та інше.

О. Дутчак, В. Шикеринець та В. Орлова підкреслюють: «Життя сучасного суспільства можна охарактеризувати як масове. Не дивлячись на низку різних за своєю сутністю негараздів, які в різні часові проміжки та на різних локаціях сучасного глобалізованого світу з'являються, загалом спостерігається тенденція налагодження добробуту та зростання тривалості та якості життя. Не останню роль в таких процесах відіграють масові комунікації, які певним чином впливають на формування світоглядних орієнтирів, ціннісних орієнтацій, формування спільної (з незначними відхиленнями) системи спільних цінностей. Масові комунікації є транслятором модних тенденцій у різних сферах

суспільного життя, в тому числі й у соціокультурній діяльності. Такий вплив визначає споживацьку та купівельну активність споживачів соціокультурних послуг» [37, с. 86–87].

Тут зробимо невеликий відступ і звернемося до теорії масової комунікації, одним із авторів якої був канадський філософ і соціолог Маршал Мак-Люен (1911–1980). У книзі «Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги» (1962) він досліджує вплив медіа як засобів комунікації на аудиторію [92]. Власне в ній вчений намагався дати відповідь на питання: «Яким способом комунікаційні технології (переважно писемність і книгодрукування) впливають на організацію когнітивних процесів у суспільстві?».

М. Мак-Люен так окреслював етапи цивілізації:

- первісна дописьменна культура з усними формами зв'язку і передачі інформації, заснована на принципах колективного способу життя, сприйняття і розуміння довколишнього світу;

- писемно-друкована культура («Галактика Гутенберга»), епоха дидактизму і націоналізму, яка замінила природність і колективізм індивідуалізмом, деколективізацією і детрайбалізацією (від англ. *tribe* – плем'я);

- сучасний етап «глобального села», який відроджує природне аудіовізуальне, багатовимірне сприйняття світу і колективність, але на новій електронній основі – через заміщення писемно-друкованих мов спілкування радіотелевізійними і мережевими засобами масових комунікацій [96].

Власне, ми сьогодні переконуємося, що мережеві засоби масової комунікацій проникли в життя кожної людини, а тому в діяльності клубних установ має враховуватися цей вид комунікації.

Важливим елементом у організації масового свята є сам підхід, форми, способи і методи. Велике завдання постає перед менеджерами заходу, оскільки, сучасний глядач розраховує на фахові здатності працівників закладу культури. Якими б ефективними не були заходи, проведені раніше, неможливо їх просто скопіювати. Працюючи над кожним новим івентом, необхідно винаходити практично все заново, адже технології розвиваються, смаки людей змінюються.

Кожна подія унікальна, і її рішення також має бути унікальним. Готових рішень не буває тому, що неможливо вирішити декілька завдань одним і тим же способом. Крім того, працюючи над кожним таким рішенням, необхідно враховувати всі можливі фактори, а вони можуть змінюватися навіть під час проведення самого заходу. У таких випадках доводиться підключати весь наявний здоровий глузд і просто імпровізувати, виходячи з поставленого завдання, загальної концепції заходу і ситуації, що змінилася.

Організація івенту – це серйозна робота із синхронізації системи, що складається з великої кількості елементів. Це – гості, ведучі, артисти, техніки, хостес, охорона, музиканти, піротехніки, кейтерінг, водії, органи міської влади, спонсори, меценати та багато інших. Потрібно завжди пам'ятати, що кожен з елементів цієї системи, насамперед, – людина. А спрогнозувати поведінку людини дуже важко, особливо якщо всі ці люди перебувають під впливом несприятливих обставин, в умовах підвищеної відповідальності. Однак, не дивлячись на уявну складність і розмаїтість дій при підготовці та реалізації івентів, **загальні етапи** роботи все-таки існують. Взевши за основу розробки Г. М. Дергачової [34], означимо їх.

Розробка і проведення події. Напочатку необхідно розділити два важливих поняття: розробка івенту (планування) і його проведення (організація).

Розробка заходу – створення послідовного алгоритму дій, ефективно вирішення поставлених завдань.

Визначення завдань заходу. Перш, ніж приступити до планування будь-якої події, необхідно чітко усвідомити, для чого та з якою метою організовується захід, що потрібно вирішити, яких результатів досягти.

В практичній діяльності визначають такі типи івентів: внутрішні корпоративні заходи (HR – event) – основною метою, яких є підвищення рівня лояльності співробітників організації або оптимізація роботи колективу. У цю групу входять як виключно розважальні заходи (святкові вечірки, дні іменинника і т. д.), так і заходи навчального характеру (особистісний розвиток, підвищення кваліфікації, поліпшення командного духу та ін.). Зазвичай, внутрішні

корпоративні заходи не вимагають великого бюджету і титанічних зусиль. Тут достатньо створити позитивний настрій (винятком можуть бути розважальні заходи).

Також певні труднощі можуть викликати навчальні заходи, але, зазвичай, для проведення тренінгів або семінарів залучаються спеціалісти, які мають достатній досвід (займаються цим професійно).

Більш складними у розробці та реалізації є зовнішні корпоративні заходи або іміджеві заходи у рамках маркетингової стратегії рекламування (просування). Тут навіть невелика помилка або неточність може призвести до глобальних наслідків. Основною метою цих заходів є подання іміджу закладу (компанії, організації). Тому, цей тип заходів є найбільш складним у розробці та проведенні. Важливе значення тут відіграє маркетингова стратегія – процес планування і реалізації системи маркетингових заходів, які підпорядковані досягненню поставлених цілей.

Цілі і завдання заходу завжди повинні співвідноситися з цілями і завданнями маркетингової стратегії організації, яка його проводить. У будь-якому іншому випадку, подія не буде ефективною.

Отже, визначившись з цілями і завданнями заходу можна приступати до *розробки концепції події*. Концепція – це основна ідея події, виражена за допомогою інструментів створення певної атмосфери заходу. Такими інструментами можуть виступати – тема чи привід події, декорації, тематика розважальної програми, стиль спілкування з гостями ведучого заходу, стиль запрошень, тема інструментів рекламної та PR-підтримки заходу і навіть меню. Кращий спосіб визначити правильну концепцію заходу – це спробувати співвіднести раніше певні завдання заходу і існуюче позиціонування закладу, яка цю подію організовує.

Визначившись з завданнями заходу, вивчивши потреби цільової аудиторії, з'ясувавши маркетингову стратегію і позиціонування організації (закладу, компанії), можна приступати до мозкового штурму, в результаті якого і буде визначена найбільш ефективна концепція заходу.

Мозковий штурм – це створення і розвиток ідеї. Сьогодні існує багато різноманітних видів і технік мозкового штурму. Найбільш поширені: «Тихий штурм» – це індивідуальне створення ідеї та «Гучний штурм» – це колективне створення ідеї.

Вибір локації, місця, де проводитиметься захід, досить сильно впливає на ефективність події. Важливим є атмосфера, комфорт, художнє оформлення, брендування локації, сцена, звук і світло, піротехніка, кейтерінг (обслуговування фуршету), хостес (асистенти, помічники), ведучий заходу і артисти.

Складання бюджету заходу. Бюджет заходу – схема витрат на його організацію, тобто, – це кількість грошей, які необхідно витратити на досягнення поставлених цілей. При складанні бюджету потрібно враховувати можливі ризики. Одним з найважливіших з них є невірна оцінка власних можливостей. Працюючи над бюджетом завжди треба залишити вільні гроші, які в будь-який момент можна буде використати. Практика показує, що зазвичай заздалегідь передбачити всі можливі витрати практично неможливо.

Одним з найбільш важливих документів, які необхідні для розробки та проведення будь-якої події є *сценарій*. Це – детальний план всього заходу, в якому прописується (враховується) кожна дрібниця, кожна деталь, а саме: концепції заходу, кількість запрошених гостей, робота всіх учасників команди (підрядників), особливості локації та всі етапи заходу.

Перш, ніж приступити до написання сценарію, необхідно уявити собі майбутній захід. Грамотно написаний сценарій дозволить виконати титанічну працю щодо своєчасної координації величезної кількості всіх складових заходу. Крім того, кожен учасник події повинен чітко знати свою роль. Для цього створюється декілька видів сценарію: режисерський сценарій – докладний опис дії всіх учасників процесу; сценарій для ведучого заходу; сценарій для хостес; короткий сценарій (сценарний план) – для всіх інших учасників події.

Важливим етапом є *анонсування та рекламна підтримка події* інструментами реклами та PR. Це має великий вплив на ефективність запланованого івенту. Інструментами анонсування є: афіша, рекламні макети в

пресу, аудіоролики для радіо, PR-матеріали в ЗМІ, direct mail, promo. Залежно від специфіки заходу використання цих інструментів дозволить збільшити ефективність самого заходу і створить ажіотаж та обговорення події.

Організація події: визначено цілі та завдання, вивчено цільову аудиторію, зрозуміло напрям, вибрано правильну концепцію, розроблено розважальну програму, структуру заходу, складено бюджет, написано сценарій, анонсовано захід, розіслано запрошення. Завершальним етапом є генеральна репетиція.

Генеральна репетиція – це проведення заходу до того, як прийдуть всі запрошені, з метою виявлення всіх можливих помилок, а також спосіб налаштувати всю використовувану техніку, щоб у наслідку все спрацювало. Репетиція – це спосіб доведення ролей всіх учасників події до повного автоматизму. Під час проведення заходу немає права на помилку. Зазвичай генеральна репетиція, яка є останньою завершальною стадією підготовки заходу, проводиться в переддень або у той же день, коли заплановано сам захід.

Якщо сценарієм передбачено виступ музичних колективів, перед генеральною репетицією необхідно провести саундчек – настроювання всього звукового обладнання для того, щоб звук був максимально якісним (робота звукорежисера).

Важливим на генеральній репетиції є робота з фахівцями зі світла. Мета – створення світлових схем за сценарієм. Світло і лазери, налаштовані правильним чином, дозволять не тільки акцентувати увагу глядачів на необхідних моментах заходу, але і створять незабутню атмосферу.

Кожному виконавцеві (артистові) необхідно звикнути до приміщення, де відбуватиметься захід. Це стосується абсолютно всіх жанрів і стилів виступу.

До початку події потрібно бути абсолютно впевненими в тому, що всі працівники хостес чітко розуміють своє завдання.

Всі репетиції залишилися позаду, кожен з учасників процесу відмінно знає свою роль, ознайомлений з сценарієм – все йде за планом. Але так буває тільки в теорії. Практика показує, що чітко працювати за сценарієм на заході практично ніколи не вдається. Завжди присутні незначні відступи. В такому випадку

необхідна продумана імпровізація. Все що зроблено не так, можна розвинути, і закінчити успішно.

Оцінка ефективності, підсумки проведеного заходу призведуть до нового розуміння причин успіху і вкажуть на можливості подальшого вдосконалення.

Управління подіями чи event-менеджмент є новим для України. Актуальним залишається звернення до світового досвіду. Організація заходів – незмінна складова життя суспільства на всіх етапах його розвитку. Подієвий менеджмент є інструментом розкриття інноваційного потенціалу івенту, враховуючи встановлені управлінські івент-технології в поєднанні з сучасними засобами та формами діяльності у сфері культури.

Традиції та інновації взаємодоповнюють одне одного. Креативність та мобільність є основою інноваційних змін в соціокультурній сфері. Подієвий менеджмент є інструментом відкриття інноваційного потенціалу івенту, поєднуючи встановлені управлінські технології з сучасними засобами та формами діяльності у сфері культури.

Спеціальні події (special events) є соціальною практикою, яка широко використовується сьогодні в діловій активності, політичному житті, соціальних комунікаціях. Притаманні вони і культурному життю, культурним процесам.

Науковці виокремлюють кілька десятків *видів спеціальних подій*: відкриття, виставки, ярмарки, дефіле, карнавали, презентації, свята, прес-заходи, майстер-класи, тренінги, семінари, фестивалі, конкурси, вікторини, спортивні змагання, концерти, вистави, торгові і корпоративні івенти, спеціальні івенти, благодійні і спонсорвані акції і заходи, церемонії: відкриття, закриття, вручення премій, стипендій, вшанування, святкові чи ювілейні прийоми, конференції, семінари, круглі столи, екскурсії, дні відкритих дверей, знаменні дати і ювілеї: корпоративні, загальнонаціональні, міжнародні, конфесійні, професійні, регіональні, місцеві та інші [95, с. 37–38].

Будь-яка спеціальна подія організовується під чітким керівництвом event-менеджера, фахівця, який реалізовує найоригінальніші задуми та втілює в життя різноманітні ідеї.

Професійний event-менеджер повинен володіти такими особистісними навичками: комунікабельність – вміння налагоджувати зв'язки, здатність до конструктивного спілкування; доброзичливість – невід'ємна риса характеру event-менеджера (ведення перемовин, робота з людьми); висока працездатність та стресостійкість – одна із важливих навичок. Організація події – це великий обсяг роботи, який потребує дисциплінованості та результативності (дуже часто все йде не за планом, тому треба вміти швидко і без стресу вирішити проблему); креативність – реалізація оригінального творчого підходу в організації події, адже сьогодні відвідувачі прагнуть незабутніх вражень і позитивних емоцій; постійне самовдосконалення – невід'ємна частина будь-якої професії, світ змінюється щодня, тому треба бути завжди «в тренді» та знати нові тенденції.

Організація спеціальних подій – це дуже складна і, водночас, творча система, яка потребує акумуляції власних ресурсів, постановки чітких цілей, які працюватимуть на досягнення результату в конкретно визначені івент-проектom проміжки часу. Комунікація всередині команди і співпраця з зовнішніми партнерами утворюють фундамент діяльності команди. Усі етапи підготовки і реалізації події потребують постійної взаємодії з партнерами, спонсорами, підрядниками, учасниками. Тому, від ефективності комунікацій залежить прозорість і швидкість дій команди, а також формування і підтримка іміджу закладу який організовує подію, як надійного партнера на ринку надання послуг.

Організація спеціальних подій (event), сама собою яскрава й насичена з кожним днем розвивається у всіх напрямках, вбирає тренди та втілює найрізноманітніші фантазії і ідеї. Сьогодні існує багато ресурсів для ознайомлення, вивчення і спостереження за досвідом роботи в цій сфері інших країн.

Н. Кочубей вважає, що «організація заходів сильно впливає на суспільство в цілому. У деяких країнах це серйозна індустрія, що приносить державі багато мільярдів у вигляді податків. З її допомогою можна залучити безліч туристів (наприклад, карнавали в Ріо-де-Жанейро або у Венеції відвідують сотні тисяч людей), що стає помітною статтею доходу для місцевих бюджетів. Проведення

конференцій і виставок допомагає появі ділових контактів, і цим активізує економічний розвиток» [78, с. 57].

Перш ніж розпочати роботу над підготовкою заходу, менеджер повинен знати для чого він це робить, визначити цілі та завдання.

Цілі – це те, чого хоче досягти організатор в результаті проведення заходу; глобальні досягнення, заради яких проводяться подія, стратегічний напрямок.

Отже, event заходи – це барвисті, яскраві і нестандартні події, метою яких є популяризація, створення іміджу за допомогою запам'ятовування та демонстрації неординарних подій.

Формування цілей і завдань заходу – ключовий момент на початку роботи. Це обов'язковий етап, який проходить червоною ниткою у всій літературі, присвяченій організації заходів.

На підготовчому етапі, перш за все, необхідно визначити завдання події (вони повинні збігатися із цілями та стратегією). Завдання event-менеджменту – зробити з заходу по-справжньому масштабну подію, що запам'ятається, яку будуть згадувати довго після її закінчення.

Отож, спеціальна подія є емоційно неповторною, оскільки справляє позитивне враження, дарує емоцію, підвищує ступінь творчої взаємодії, а також є одним із креативних стимулів удосконалення соціокультурного простору. Подієвий менеджмент є інструментом розкриття інноваційного потенціалу івенту, враховуючи встановлені управлінські технології в поєднанні з сучасними засобами та формами діяльності у сфері культури.

3.3. Концерти, розважальні шоу, конкурси та фестивалі як дієві форми діяльності сучасного клубного закладу

Змістова діяльність клубного закладу представляється певною формою. Форма роботи клубного закладу – це засіб реалізації їх діяльності, способи і прийоми організації клубної аудиторії.

При використанні різних форм роботи необхідно враховувати обов'язкову умову – форма повинна відповідати змісту. В залежності від способів організації клубної аудиторії *форми* бувають індивідуальні (бесіди, консультації), групові (культурні, розважальні вечори, вечір-зустріч, вечір-спогад, вечір-відпочинку, камерні форми організації дозвілля, ігрові програми, інформаційно-просвітницькі заходи, виставка, екскурсія, круглий стіл, диспут, молодіжний форум, лекції, тренінги, майстер-класи) і масові. До масових форм належать видовищні програми, які розраховані на велику аудиторію глядачів та учасників (концерт, вистава, літературно-музична композиція, ярмарок, свято, бал, фестиваль, конкурс, мітинг, парад, шоу-програма).

Обласний організаційно-методичний центр культури з міста Ужгорода розробив методичні рекомендації «Методика організації дозвілля різних вікових груп населення», які допомагають клубним працівникам в практичній діяльності [97].

У практиці роботи клубних закладів сьогодні появились такі *нові форми* як квест, флешмоб, вебінар, воркшоп. Вони є популярними серед молодіжної аудиторії здебільшого у містах, проводяться і онлайн. У сільській місцевості дещо менше ці форми роботи використовуються у своїй діяльності. Тому виникає потреба пояснити зміст цих новітніх форм організації дозвілля та як їх застосовують в роботі закладів культури.

Важливою складовою сільського клубного закладу є художня, аматорська діяльність. У сільській місцевості здебільшого немає приватних гуртків, студій, мистецьких шкіл, тому для жителів села заклад культури відіграє чималу роль. Завдяки діяльності аматорських колективів (танцювальних, театральних, художніх, вокальних ансамблів та інших) село розвивається і живе, а молодь виховується на традиціях свого регіону, зберігає, примножує і передає усі ці надбання від покоління до покоління.

Сьогодні, коли в Україні іде війна, зруйновано багато культурних пам'яток, закладів культури, важливо, що у держави є розуміння того, що потрібно надавати велику увагу відродженню культурної галузі, зокрема, у

сільській місцевості. В окремих територіальних громадах відновлюються клубні заклади, які через брак фінансування впродовж багатьох років потребували ремонту і вдосконалення матеріально-технічної бази. Є клубні заклади які потребують капітальних ремонтних робіт, але завдяки активним та небайдужим учасникам аматорських колективів, гуртків – село продовжує жити, а клуби збережені. Попри зайнятість людей у сільській місцевості вони систематично відвідують репетиції і беруть участь в культурно-мистецьких заходах.

Клуби, у яких ведеться системна робота, проводяться заходи та відбуваються заняття у гуртках, практично ніколи не бувають порожніми. Клубні заклади у сільській місцевості є центрами соціокультурних послуг, де розвивається аматорське народне мистецтво, організовується дозвілля сільської молоді, дітей та дорослих. Тому сьогодні є важливим збереження цих закладів.

Проблема ефективного застосування професійно зорієнтованого культуротворчого потенціалу в розвитку закладів культури сіл та міст України сьогодні набуває особливої актуальності. С. Виткалов стверджує, що: «Розпад радянської політичної системи згорнув і її неодмінний атрибут – програму культурного обслуговування населення, запровадивши, натомість, нову культурно-мистецьку доктрину з бізнесовими елементами, яка, хоча й також має чимало вад, однак її перевагою є потужна мотиваційна складова та конкуренція, притаманна новій економічній формації, що стимулює в своїй основі постійне удосконалення не лише форм презентації відповідного культурного продукту, але й його змісту, тобто спрямована на само удосконалення її носія, зокрема й технічного оснащення його виступів» [22, с. 47].

Провідним видом діяльності клубного закладу залишаються **концерти**.

Дослідниця концерту як мистецького явища В. Левко наголошує, що він сформувався у ХІХ ст. як один «... із ключових компонентів мистецького життя, до якої долучаються такі компоненти, як: *музична індустрія*, куди входять *нотне видавництво*, *виробництво музичних інструментів*; система *мистецьких освітніх закладів*, *PR-блок (музична критика та журналістика)*. Таким чином, саме у ХІХ ст. концерт як форма публічної репрезентації музики формує навколо

себе систему соціокультурних зв'язків, які є визначальними для нього » [87, с. 43]. Дослідниця відзначає такі етапи розвитку концерту: підготовчий, який тривав до середини XIX ст., класичний (середина XIX – кінець XX ст.) та посткласичний (кінець XX – початок XXI ст.): «Організація концертів класичного і посткласичного періодів та форми їх проведення відповідають двом формам суспільства XX та XXI ст. – індустріальному та інформаційному. Індустріальний тип передбачає розвинену інфраструктуру, про яку говорив В. Мартинов – концертні зали, менеджмент, професійні музиканти, освітні заклади, музична преса тощо, постіндустріальний тип не відмінняє усього цього, але доповнює інтерактивністю артиста і слухача, ініціює пошуки нових форм промоції концертів, оскільки сьогодні, в інформаційну добу, слухача треба шукати та заохочувати, створює проміжні форми, які поєднують риси філармонічної та естрадної, передбачає використання нових технологій, у тому числі трансляцію концертів за допомогою мережі Інтернет» [87, с. 53].

Концертне життя впродовж окресленого періоду відбувалося у професійному та аматорському напрямках. Поступово професійна майстерність і її виконавці з аматорської творчості рухалися до професіоналізації.

Основою концертного життя клубних закладів Західної України залишаються виступи аматорських колективів (хорових, вокальних, інструментальних) з яскраво вираженим фольклорним забарвленням. Керівники і учасники фольклорних колективів пильно вивчають свої традиції, звичаї та обряди, не забувають і дуже шанують рідну пісню; відтворюють давні бойківські, гуцульські, покутські, опільські, лемківські традиційні звичаї, обряди, які пов'язані з віруванням, народною міфологією, створюють яскраві картини весілля і народного побуту. В репертуарі фольклорних колективів – призабуті народні пісні різних жанрів (козацькі, стрілецькі, повстанські, рекрутські, купальські, гаївки, колядки, щедрівки).

Так, на Івано-Франківщині аматори особливо яскраво відзначають свята зимового календаря. Немає такого села, щоб на Різдвяні свята не ходили з хати до хати колядники. Вертеп, Меланка, засівальники сповнені урочистістю та

веселим гумором. Працівники сільських, районних закладів культури проводять конкурси Вертепів, Меланок, колядок, щедрівок, а в селищі Верховина на Співочому полі проводиться театралізоване дійство «Гуцулска коліда». У святі традиційно беруть участь близько 15 чоловічих колядницьких гуртів із сіл Віпче, Буковець, Зелене, Бистрець, Ільці, Криворівня, Топільче, Шибене, Синиці, Дземброня, Голови, Плай та інші.

Оскільки ми живемо в так звану «цифрову добу», то інформаційні технології активно втручаються в культурне життя людини. І. Горохолінська з цього приводу пише: «Саме в наш час концерти рок / поп-зірок у трансляціях «наживо» в Instagram, важливі Міжнародні форуми чи культурні події в ZOOM, TikTok-серіаліті, навчальні заняття в Google-meet, онлайн 3-D виставки чи екскурсії з допомогою технологій реального часу, трансляції прем'єр драматичних, оперних чи балетних постановок театрів світу в YouTube тощо уже не є чимось дивним для багатьох. Вони перетворюються на звичний спосіб долучення до різних культурних форм [30, с. 235].

Тому працівники клубних установ все частіше записують відео-концерти, відео-привітання з концертними номерами і розміщують їх у соціальних мережах та на сайтах своїх установ.

Сучасна клубна установа пропонує змістовне та креативне дозвілля, одним з видів якого є **шоу-програми**, як чергування конкурсів з концертними номерами, що об'єднані однією концепцією. Основою цих програм є танцювальний, музичний, комедійний, цирковий жанри і представляються групою виконавців. Шоу – це яскраве вирішення сценічного видовища за участю улюблених виконавців. Технологія побудови програми конкурсно-розважальних шоу ґрунтується на виступах першокласних виконавців («зірок»), а також видовищах: інсценізаціях, театралізованих виступах, показах, конкурсах з використанням слайдів, фото-відео презентацій, кіно та танцювального супроводів, елементів гумору, клоунади, пантоміми тощо. Технологія конкурсно-розважальних шоу передбачає такі основні етапи їх підготовки: формування сценарно-постановочної групи, визначення теми шоу; робота з

літературним, документальним, музичним та іншими матеріалами; світло і звук; розробка сценарію програми; підготовка конкурсів, художніх номерів, сценографії; організація реклами, робота із ЗМІ та глядачами; забезпечення фінансування програми та спонсорської допомоги; проведення репетицій та власне самої шоу-програми. Видовищність, яскравість, барвистість, велика кількість світлових і звукових ефектів, перетворень – неодмінні ознаки конкурсно-розважального шоу.

Отож, розважальні видовища забезпечують задоволення людей у відпочинку, фізичній та емоційній розрядці, у розвагах, в задоволенні потреб у духовному піднесенні, внутрішній гармонії, залученні до прекрасного, в самопізнанні й пізнанні навколишнього світу, а знання технології їх підготовки і проведення сприяє високому рівню їх проведення і ефективності.

Суспільство сьогодні зіштовхнулося з досить вагомою проблемою: швидкий, сучасний ритм життя, впровадження новітніх технологій, різноманітних гаджетів, суттєво вплинуло на сучасну молодь й роботу клубних закладів, зокрема. Ці зміни, які відбуваються в суспільстві, в соціокультурній сфері, несуть за собою чималі наслідки. Важливу роль відіграють заклади культури, від яких залежить духовне майбутнє підрастаючого покоління, оскільки головний капітал країни – це її культурний потенціал, людина, як його творець і носій. Актуальними напрямками роботи з молоддю є реалізація сучасних дозвіллевих програм та проєктів. У зв'язку з цим необхідно працювати над вдосконаленням діяльності закладів культури, покращенням їх іміджу, придбанням сучасних технічних засобів.

Однією із найактуальніших форм в роботі закладу культури з молоддю є конкурсно-розважальні шоу. Шоу популярні ще з часів Давньої Греції і Давнього Риму, однак як пише видовище відновилося в 30-ті роки ХХ століття. Шоу – одна з популярних сучасних форм організації дозвілля. В перекладі з англійської шоу (show) – це: показ, демонстрація, видовище, вистава, показна пишність, парадність. Такі програми базуються на танцювальному, музичному, комедійному, цирковому жанрах.

Шоу – особлива форма масового естрадного видовища, яке передбачає розмаїтість складових його номерів-творів. Одним з них є особлива структура програми, система побудови якої цілком відповідає потребі глядача у яскравому, святковому, різноманітному видовищі. Шоу-програмам властива масштабність, вони відбуваються в культурно-дозвіллевих закладах. До таких програм рекомендовано залучати професійних акторів, зірок естради, їх безпосереднє спілкування з глядачами, прихильниками їх таланту є досить популярним.

Сама форма конкурсно-розважальних шоу-програм – це досить складне поєднання різних форм культурно-дозвіллевої діяльності, в основі яких лежить конкурс, змагання. Важливо дотримуватись вимог, щодо організації та проведення шоу-програм.

За тематикою шоу-програми поділяють на пізнавальні, розважальні, професійні, за кількістю учасників – на командні («КВК», «Брейн-ринги», «Старти надій», тощо) та індивідуальні («Міс ...», «Супермен», «Зоряний час», «Таврійські ігри» та ін.).

Серед закладів клубного типу поширеними є такі види шоу-програм: ігрові («КВК»), конкурси-змагання («Міс ...»), спортивні конкурси-змагання, мистецькі шоу-програми та інші.

Клубні установи представляють свої мистецькі колективи на Міжнародних, Всеукраїнських та регіональних **конкурсах та фестивалях**.

Так, в Івано-Франківській області проводяться масові культурно-мистецькі заходи Міжнародного, Всеукраїнського та обласного рівнів, які позиціонують регіон у його винятковому колориті та різновекторному соціокультурному, етнічному, мистецькому та інших проявах. Серед них: Обласне свято народної творчості «Розколяда», Міжнародний Різдвяний фестиваль «Коляда на Майзлях», Обласний відкритий фестиваль професійного музичного мистецтва «Прикарпатська весна», Обласний відкритий фольклорний фестиваль «Писанка», Обласний відкритий фольклорний фестиваль «Великдень у Космачі», Міжнародний етнокультурний фестиваль країн Карпатського Єврорегіону «Карпатський простір», Відкритий обласний фестиваль народного

танцю «Арканове коло», Міжнародний фестиваль карильйонного та дзвонарського мистецтва «Дзвони Ясної гори єднають усіх», Міжнародний гуцульський фестиваль, обласна Галицька хорова академія, Міжнародний форум Центральної та Східної Європи «VIA CARPATIA», Обласний фестиваль кераміки, ремесел та фольклору «Мальований дзбаник», Обласний відкритий фестиваль аматорського мистецтва «Покутські джерела», обласний фестиваль стрілецької і повстанської пісні імені Софії Галечко, Всеукраїнський фестиваль музичного мистецтва імені Кос-Анатольського, Обласний конкурс обрядів різдвяно-новорічного циклу (Вертепів та Меланок) та різдвяної атрибутики (дідухів, павуків).

Всі ці івенти потребують великої підготовчої роботи та збільшення асигнувань на їх проведення, зазначають у звітах працівники закладів культури.

Окремий масштабний сегмент у фестивальному русі займають етнофестивалі. Детальний аналіз сучасних українських етнографічних фестивалів, форм їх організації, здійснено Ніною Главацькою [29]. Науковиця зупиняється на типології етнофестивалів на території скансенів та міст. В Україні перші етнографічні фестивалі почали з'являтися у 1991 р., ще напередодні розпаду СРСР та прийняття Верховною Радою України доленосного документа – Акту проголошення незалежності України. У червні 1991 р. в Луцьку відбувся Перший Міжнародний фестиваль українського фольклору «Берегиня». Саме він започаткував фольклорно-фестивальний рух в незалежній Україні. У вересні цього ж року на Гуцульщині у селищі Верховина Івано-Франківської області відбувся Перший Міжнародний гуцульський фестиваль. Розпад СРСР та створення незалежних держав із колишніх «братніх республік» стало поштовхом для перегляду кожною з них власної історії, ставлення до своєї культури, традицій. Ці події і сприяли створенню етнографічних фестивалів, спрямованих на демонстрацію національного культурно-мистецького спадку [29].

Думка про те, що значна частка етнофестивалів локалізована в Західній Україні (етнорегіони – Бойківщина, Гуцульщина, Покуття) утверджується на тлі детального аналізу етноспадщини цих регіонів, в яких визначальну роль

відіграють народні традиції. Збережені поколіннями звичаї, культурно-побутові елементи, відроджені та примножені етноцінності поколінь знаходять своє відображення у обрядах, усній народній творчості, піснях, предметах побуту та ін. Маючи у своєму арсеналі великий потенціал Івано-Франківщина започаткувала низку етнофестивалів різного рівня: міжнародних, обласних, регіональних і посідає одне із чільних місць у масштабах держави.

Міжнародний Гуцульський фестиваль, започаткований в 1991 році як фольклорно-етнографічний, відбувається щорічно в одному з міст Гуцульщини. Відродити, зберегти та популяризувати гуцульську культуру і мистецтво стало метою проведення фестивального дійства [171, с. 158] На фестивалі відбуваються наукові та мистецькі події: науково-практичні конференції, круглі столи, симпозіуми, концерти, спортивні змагання, огляди-конкурси. Кожен із учасників може якнайкраще відобразити гуцульські звичаї, обряди, виконати пісні, танці унікальні народні мелодій, продемонструвати музейні експонати, репрезентувати роботу драматичних спільнот, познайомити присутніх із відеофільмами, гумористичними програмами, виробами майстрів. Непорушною традицією початку фестивалю стала молитва. Так, у 2016 р. XXV фестиваль стартував із с. Дори Духовної на Яремчанщині (Прикарпаття), яка в ці дні відзначала 400 років з дня першої писемної згадки. Дора з санскриту означає «ворота, брама», а ще – «земля, дар від Бога». Тому спільна молитва відбулася за участі вірян та близько 40-ка священників з усіх гір гуцульського краю. Міжнародний Гуцульський фестиваль багатий на встановлення рекордів:

Одночасне гощення найбільшої кількості людей стравами, приготуванням на вогні – рекорд зафіксовано у с. Поляниця, яке отримало титул «Столиця гостинної Гуцульщини» (налічуючи близько однієї тисячі жителів, – прийняли 1200 гостей). Це був перший рекорд України на Гуцульському фестивалі;

Найвитриваліший виконавець танцю «Аркан» – рекорд України зафіксовано у с. Татарів;

Змагання у вправлянні бартками – рекорд України зафіксовано у м. Ворохта (яка позиціонується спортивною столицею Гуцульщини). 43 (сорок три)

лицарі мали герць, як справжні опришки. Також відбулася фестивальна хода богатирів-гуцулів та конкурс «Найдужчий гуцульський край»;

Зустріч 37 ватагів на полонині «Горган» – рекорд України зафіксовано в с. Микуличин, яке є найбільшим селом в Україні, а може й у Європі;

Найдовша колона із гуцульського транспорту: найкращі коні, фіри, брички, протяжністю – 109 метрів 20 сантиметрів – рекорд України зафіксовано в с. Яблуниця на «Святі фіри».

Фольклорні колективи клубних закладів репрезентують самобутній та традиційний фольклор свого краю на різних локаціях фестивалю. Під час перебігу XXV фестивалю барвисте, гучне, веселе гуцульське весілля репрезентували яремчанці. Воно відбулося за усіма звичаями та обрядами, з використанням автентичного та сучасного стилізованого вбрання та одягу. Фестиваль завершився гала-концертом.

Міжнародний фольклорний фестиваль етнографічних регіонів України «Родослав» традиційно відбувається у м. Івано-Франківську. У ньому беруть участь колективи з різних областей нашої держави, а також Польщі, Румунії, Словаччини та інших країн. Містечко майстрів декоративно-ужиткового мистецтва є обов'язковою локацією фестивалю. Незмінним є урочисте відкриття імпрези. Колективи з інших областей беруть участь в культурно-мистецькій програмі «Храм української родини», що відбувається на концертних майданчиках міст області. Фестиваль «Родослав» ознайомить глядацьку аудиторію із самобутньою культурою етнографічних регіонів України, традиціями, обрядами, танцями, піснями, творами декоративно-ужиткового мистецтва, одягом, говіркою.

Міжнародний Різдвяний фестиваль «Коляда на Майзлях» проводиться в Івано-Франківську від 2010 року при монастирі Царя Христа отців Василян УГКЦ. За роки проведення з концертними програмами виступило понад 300 колективів, значна частина яких представляли саме клубні установи.

У 2019 році на фестиваль зареєструвалась близько 50 колективів-учасників. Хори, ансамблі, оркестри та вокалісти виконували традиційні та

старовинні колядки і щедрівки. Колективи прибули як з Прикарпаття, так і з різних куточків України. Також завітали гості із Польщі, Молдови та інших країн. Особливими були виступи колективів із зони бойових дій – Волновахи та Попасної.

У 2020 році фестиваль у зв'язку із карантинними обмеженнями відбувся в основному в режимі он-лайн. Учасниками фестивалю були аматорські та професійні хорові колективи (мішані, однорідні та дитячі), солісти-вокалісти, ансамблі, фольклорні колективи міста, області, України, а також колективи з Польщі, Німеччини, Бразилії, Ізраїлю, США. Гостями фестивалю були гурт «Шпилясті Кобзарі» та «Мала Хорея Козацька» з Тарасом Компаніченком.

У 2021 році на фестивалі були колективи з Литви, Румунії, Польщі. Проводився як в онлайн, так і офлайн-форматі. В онлайн-режимі виступили колективи з Бразилії, Канади, США, Аргентини.

Незважаючи на воєнний стан, у 2023 році у ньому взяли участь понад 50 колективів. Була використана практика часів пандемії, тобто – змішані форми роботи: офлайн і онлайн. Це дало можливість колективам з-за кордону (Європи, Південної та Північної Америки) брати участь в онлайн-форматі. До відкриття фестивалю долучили військових, які в режимі онлайн колядували і віншували. Фестиваль був особливий, по-родинному теплий, відкритий для всіх з думкою і молитвою про наших захисників, завдяки яким можемо відзначати усі знаменні події.

Наживо у храмі колядували колективи клубних установ з Івано-Франківської громади, зокрема з сіл Хриплина, Братківців, Чернієва, Крихівців. Крім того, на фестивалі виступили гурти з Рогатина, Коломийщини, Косівщини. Наживо долучилися вимушені переселенці, зокрема з центру «Я – Маріуполь».

Географія фестивалю значно зросла за останні роки. Це колективи з Києва, Дніпра, Одеси, Кривого Рогу, Донецької, Луганської, Дніпропетровської, Запорізької, Харківської, Волинської, Тернопільської та Львівської областей, а також з Латвії (народний хор «Джерело» м. Єлгава, 2017), Литви (хор «Cantus vita», м. Купішкіс, 2017; камерний хор «Друскінінкай», м. Друскінінкай, 2018),

Румунії (вокально-інструментальний ансамбль «Floralia» національного університету мистецтв Джорджа Енеску, м. Ясси; чоловічий хор м. Фінтеушу Марє, 2018) та Польщі (мистецька група Центру вокального мистецтва, м. Жешув; вокальний ансамбль «Sine Nomine», м. Люблін у 2018; церковний хор «Потік» м. Кошалін у 2017), Іспанії та інші.

Міжнародний фольклорно-етнографічний фестиваль «Коломийка» започаткований в с. Королівка Коломийського району у 2004-му році. Мистецькі колективи з Івано-Франківської, Донецької, Закарпатської Чернівецької областей Республіки Молдова та інших держав з великою зацікавленістю беруть участь у фестивалі, представляючи особливості свого регіону. Гуцульські, покутські, лемківські садиби традиційно представляють в локації «Фольклорно-музичне подвір'я». Звучать народні пісні, лунає троїста музика, демонструються запальні танці. Умільці готують неперевершені страви традиційної народної кухні, якими можна посмакувати.

Обласний відкритий покутський фестиваль аматорського мистецтва «Покутські джерела». Покуття (Тисменицький, Городенківський, Тлумацький, Коломийський, Снятинський райони) гостинно приймає учасників цього фестивалю. У його програмі: Богослужіння, презентація містечка майстрів народної творчості Покуття, а також розваги для дітей і частування традиційними стравами. Центральною вулицею міста проходить духовенство, представники влади, учасники та гості фестивалю. Подія передбачає барвисту мистецьку програму. Гості із області, районів, міст та сіл покутської землі з великою цікавістю спостерігають за яскравим дійством, яке перетворює одне з міст Покуття в епіцентр покутської культури. Впродовж фестивального дня барвистою мистецькою палітрою ваблять зі сцени фольклорно-етнографічні колективи, демонструючи пісенні, інструментальні, танцювальні виступи, інсценізації історичних подій та постатей, давні покутські обряди. Кожен фестиваль по-своєму унікальний. До прикладу у Коломії родзинкою свята стало виконання понад 700 учасниками аматорського мистецтва танцю «Канада». До них могли долучатися усі бажаючі. У Городенці – всі учасники виконували

забутий старовинний покутський танець «Падеспанець». Виставка майстрів декоративно-ужиткового мистецтва стала традиційним атрибутом фестивалю «Покутські джерела». На велике фольклорне подвір'я «Гостинне Покуття» перетворюється Центральна площа міста, яке приймає фестивалеве дійство. Аматори спільно з очільниками громад облаштовують стилізовані двори, продумують презентації та гостинно запрошують скуштувати смачні страви та повеселитися під звуки троїстих музик.

Метою Обласного відкритого фестивалю «Писанка» (XII обласний відкритий фестиваль «Писанка – 2019») є розвиток писанкарства, вдосконалення традицій народного мистецтва з декоративного розпису, виявлення і підтримка молодих майстрів. Під час фестивалю відбувається конкурс писанкового розпису, його переможці нагороджуються дипломами та призами. XII обласний відкритий фестиваль «Писанка – 2019» відбувався у м. Коломиї. Мистецька програма фестивалю демонструвалася на площі перед Музеєм писанкового розпису. В ній взяли участь 38 колективів народної аматорської творчості майже з кожного району Івано-Франківської області та із Хмельницької, Чернігівської, Київської областей. Кращі зразки автентичного фольклору свого краю репрезентували фольклорні колективи, що прибули на імпрезу. Оскільки дійство відбувалося в період великодніх свят, то учасники виконували гаївки, водили хороводи, проводили ігри. Свої мистецькі вироби на фестивалі представляли 85 майстрів. Діяла виставка-продаж творів декоративно-ужиткового та образотворчого мистецтва.

Обласний відкритий фольклорний фестиваль «Великдень у Космачі» має на меті зберегти та популяризувати кращі зразки нематеріальної культури Прикарпаття, виховати у підростаючого покоління повагу та шанобливе ставлення до традиційних звичаїв краю, обрядів, української національної культури в цілому та духовної спадщини зокрема. Аматорські колективи Івано-Франківської області, гості з інших міст України мають можливість демонструвати на фестивалі своє мистецтво. Свої роботи репрезентують писанкарі із Космача, звучать гуцульські співанки про писанки, працюють

виставки майстрів декоративно-ужиткового мистецтва. Фестиваль відбувається на високому духовному і творчому піднесенні у присутності багаточисельної громади мешканців Космача, гостей та жителів навколишніх сіл. Знаково, що фестиваль збирає до гурту фольклорно-етнографічні колективи, в яких переважає молоде покоління. У фестивальному дійстві, яке відбувалося на сцені сільського Будинку культури у 2021-му році, взяли участь понад два десятки розмаїтих колективів народної творчості з різних куточків Прикарпаття і сусідніх областей.

Відкритий фольклорний фестиваль «Бойківська ватра» відбувається традиційно в селі Саджава та в селищі Богородчани, має статус обласного. Дійство збирає делегації бойківських регіонів Івано-Франківщини, зокрема представників Богородчанського, Рожнятівського, Долинського, Калуського районів. Окрім мистецько-творчої складової у програмі фестивалю в с. Саджава передбачена конференція за темою «Бойківщина – частина українського етносу». Відбуваються конкурси («Гойний бойко» та «Чарівна бойківчанка»), вшанування пам'яті Василя Мороза – засновника музею етнографії та побуту с. Саджава. Виставка старовинної та сучасної вишивки, гармонійно поєднується із автентичною піснею західних бойків. Майстри декоративно-ужиткового мистецтва представляють свої ексклюзивні вироби під час перебігу фестивального дійства. Для гостей та учасників фестивалю організуються різноманітні забави, конкурси, є можливість скуштувати традиційну бойківську кухню. Дитячі атракціони працюють для наймолодших учасників події. Завершується фестиваль традиційною ватрою.

Фольклорне свято «Полонинське літо» відбувається традиційно в урочищі Запідок с. Верхній Ясенів Верховинського району та має статус обласного. Його проведення є частиною Міжнародного форуму Східної та Центральної Європи «VIA CARPATIA». Представники влади різних рівнів, народні депутати України, зарубіжні делегації урочисто відкривають свято. Це дає можливість прикарпатцям демонструвати свій колорит, багату культуру та автентичність світовій спільноті. «Полонинське літо» має свою особливість в

тому, що допомагає зберегти багатовікові традиції і звичаї Гуцульщини. Воно створює сприятливі умови для системного розвитку туристичного потенціалу регіону, пропагує автентику мешканців Карпат, яка славиться своєю оригінальністю та неповторністю. Розпочинають захід традиційно із запалення полонинської ватри. Своє гуцульське подвір'я репрезентує кожна громада. На ньому розміщують імпровізовані хати, зелені садиби, де можна скуштувати традиційні регіональні страви, бути інтерактивним учасником традиційних обрядів. Дійство на Запідку щорічно підтверджує свою самобутність, автентичність та ексклюзивність. На ньому можна спостерігати величезну кількість мистецьких виробів, слухати співанки, насолоджуватись запальними народними танцями, віртуозною грою троїстих музик, куштувати смачну бринзу, сир, медовуху та відчувати надзвичайно позитивну енергію свята. Виступи аматорських колективів Прикарпаття є традиційними на святі, однак до загального мистецького букету доречно влітаються програми гостей фестивалю. зокрема із Литви. Дужі юнаки та чоловіки змагаються в Гуцульських богатирських іграх.

Обласний відкритий фестиваль народної творчості «Пісні Опілля» відбувається в м. Рогатині за участі аматорських колективів Рогатинського, Надвірнянського, Тлумацького, Тисменицького районів, Більшівцівської ТГ Галицького району, Загвіздянської ТГ Тисменицького району, міста Бурштина, Львівської та Тернопільської областей. Програма фестивалю передбачає інсталяцію фольклорного подвір'я «Опільське село запрошує». Автентичні фольклорні колективи, троїсті музики, майстри декоративно-ужиткового мистецтва, народна кухня власне і створюють колорит та відображають сутність «Опільського села», що є привабливим для гостей фестивалю. В свою чергу, вони мають можливість пересвідчитись, якою багатою талантами, самобутньою, та неповторною в культурно-мистецькому аспекті, побуті та традиціях є опільська земля.

Обласний відкритий фольклорно-етнографічний фестиваль «Покутські джерела» традиційно збирає в Коломиї кращі аматорські мистецькі

колективи Покуття. Митці Тисменицького, Тлумацького, Городенківського, Снятинського, Коломийського районів та м. Коломиї з великою цікавістю беруть участь у фестивалі, представляючи свою концертну програму за участю найкращих колективів.

Відкритий фестиваль кераміки, ремесел та фольклору «Мальований дзбаник» є щорічним івентом, що проводиться в м. Косові та має статус обласного. Популяризація унікальної косівської кераміки як ексклюзивного феноменального явища в українській культурі трансформувалася у мету проведення цього мистецького заходу. Хоча в основу фестивального дійства покладено демонстрацію виробів із кераміки та процесу їх виготовлення, його колоритно доповнюють виступи фольклорних колективів, троїстих музик. Ці творчі формації з'їжджаються на фестивальні майданчики майже зі всіх сіл Косівського, Надвірнянського, Снятинського, Тисменицького та інших районів.

Працівниками Навчально-методичного центру Прикарпаття проводиться **обласне свято «Розколяда»**, на якому фольклорні колективи репрезентують колядки, щедрівки, повіншування, які притаманні їхньому краю. Зокрема співаний Вертеп смт. Більшівці Більшівцівського ОТГ Галицького району, Вертеп с. Павлівка Ямницької ОТГ Тисменицького району, Маланки із сіл Белелуя, Мала Кам'янка Снятинського, П'ядицької ОТГ Коломийського районів, обряд повіншування Василів с. Липівка Рогатинського району, колядники – сіл Микуличин, Витвиця Яремчанської міськради, Витвицької ОТГ Долинського району, смт. Богородчани, Ворохта, міст Яремче, Надвірна.

Працівниками відділу фольклору та етнографії проводиться **обласний конкурс обрядів різдвяно-новорічного циклу Вертепів та Меланок**. Конкурс відбувається з метою відродження та збереження традицій і обрядів різдвяно-новорічного циклу, сприяння їх успішного втілення в життя та популяризації шляхом ознайомлення з творчими колективами, їх репертуаром, залучення молоді до виконання автентичних колядок і щедрівок. В конкурсі беруть участь близько 25 колективів, майже зі всіх районів, міст, ОТГ області. Подія відбувається з дотриманням усіх умов конкурсу. Члени журі звертають увагу на

високу виконавську майстерність, відповідність репертуару традиціям і звичаям місцевості, яку представляв колектив-учасник. Відкритим голосуванням та за кількістю оцінок, журі визначає переможців обласного конкурсу та нагороджує дипломами. Наприклад, у 2019-му році нагороджені:

Дипломом та Гран-Прі – фольклорний колектив «Струмочок Покуття» Гвіздецької школи мистецтв Коломийського району (керівники – Л. Іванішин та М. Могильняк);

Дипломом за зайняте перше місце – фольклорний колектив Народного дому смт. Більшівці Більшівцівської ОТГ Галицького району (керівник – С. Хомин; народний аматорський фольклорно-етнографічний колектив «Карпатські зорі» Будинку культури с. Микуличин Яремчанської міськради (керівник – Н. Сорохманюк);

Дипломом за зайняте друге місце – народний аматорський чоловічий вокальний ансамбль «Соколи» Рогатинського районного Будинку культури (керівник – М. Кісіль; фольклорний гурт «Традиція» Будинку культури м. Бурштин (керівник – Т. Бояршинова);

Дипломом за зайняте третє місце – фольклорний колектив «Йорданські сестриці» Будинку культури с.Тростянець Долинського району (керівник – Л. Кіс; народний аматорський родинний ансамбль «Барвоцвіт» клубу с. Орелець Снятинського району (керівник – В. Пашковський; фольклорний колектив Будинку культури с. Чорнолізці Тисменицького району (керівник – М. Фицик).

Членами журі відзначено, що керівники фольклорних колективів добре попрацювали над підбором репертуару, виконавською майстерністю та артистичним виглядом. Відрадно, що в конкурсі брали участь дитячі та молодіжні колективи.

Щорічно в Городенківському районному Палаці культури Івано-Франківської області відбуваються Стрітенські зустрічі «Скарби Покутської скрині», в яких беруть участь народні аматорські фольклорні колективи сіл Вербовець, Раковець, Вікно, Острівець, Торговиця, Тишківці, фольклорні колективи сіл Котиківка, Чернятин та троїсті музики с. Семаківці. Фольклористи

репрезентують покутські пісні, фрагменти весільного обряду – вбирання деревця, вінкоплетення, дарування молодої дружкою, а також неперевершені вечорниці у виконанні народного аматорського фольклорного колективу с. Торговиця.

Фольклорні дійства з показом обряду в день величного свята Стрітеня Господнього традиційно проводять у клубних закладах сіл Хмелівка, Луквиця, Грабовець, Гута, Богородчанського району.

На Великодні свята всі заходи відбуваються на відкритих площадках біля церкви, де фольклорні колективи співають гаївки, водять хороводи, проводять різні ігри. Такі заходи проходять майже в кожному селі, місті Прикарпатського краю. Ось наприклад в м. Рогатині уже стало традицією на провідну неділю проводити фольклорне дійство «Великодній розмай на Рогатинщині» за участю фольклорних колективів сіл Путятинці, Стратин, Липівка, Добринів, Пуків, Світанок. На святі звучать неперевершені опільські гаївки, ігри, хороводи.

Працівниками відділу фольклору та етнографії НМЦКіТП проводяться фольклорні світлиці за участю фольклорного колективу клубу с. Гринівці Тлумацької ОТГ та народного аматорського фольклорно-етнографічного колективу Будинку культури с. Топорівці Городенківського району. Фольклористи показують кращі зразки нематеріальної культурної спадщини свого краю.

28 грудня 2019 р. елемент «Традиція колядування на Верховинщині» внесено до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України.

Кращі фольклорні колективи клубних установ Івано-Франківщини пропагують своє мистецтво не тільки в області, а й за її межами:

- народний аматорський фольклорно-етнографічний молодіжний гурт «Дністрові дзвони» були учасниками Всеукраїнської науково-практичної конференції «Хорове мистецтво України» (м. Бердичів), стали лауреатами на Всеукраїнському фестивалі «Червона рута» (м. Чернівці), дипломанти III

ступеня на Всеукраїнському фестивалі конкурсі «Вишгородська Покрова» (м. Київ), на фестивалі «Cristmas in Maramures -2019» в Румунії;

- Народний аматорський фольклорний колектив клубу с. Лужки Витвицької ОТГ Долинського району репрезентував своє мистецтво в прес-центрі Міністерства культури;

- Народний аматорський фольклорно-етнографічний ансамбль «Не сумуй» Будинку культури с. Топорівці Городенківського району був учасником регіонального фестивалю «Майданівські колядки» (м. Чернівці);

- народний аматорський фольклорно-етнографічний колектив «Перевесло» Будинку культури с. Воскресинці Коломийської ОТГ був учасником на етнофестивалі «Колорит» (м. Львів);

- народний аматорський фольклорно-етнографічний колектив «Доленька» був учасником XX Міжнародного фестивалю «Дзвони Лемківщини» (м. Монастириськ);

- народний аматорський лемківський фольклорний ансамбль пісні і танцю «Студенька» ПК «Мінерал» Калуської міської ради був учасником на фестивалях «Лемківська ватра» (с. Ждиня, Польща), XX Міжнародному фестивалі «Дзвони Лемківщини» (м. Монастириськ);

- народний аматорський фольклорно-етнографічний колектив Будинку культури с. Микуличин Яремчанської міської ради репрезентував своє мистецтво на Міжнародному фестивалі етнографії та фольклору «Гуцулія» в Румунії; XX Міжнародному фестивалі лемківської культури «Дзвони Лемківщини» (м. Монастириськ).

Я. Осипенко та О. Фабрика-Процька вважають, що різножанрові фестивалі покликані відроджувати гордість за своє рідне і викликають бажання любити щось своє, а не бути тільки споживачами чужої культури. У кожній сфері повинні працювати люди, чи це оборона країни, чи це виховання дітей, чи виробництво. У нашому випадку творчість – це також інструмент для зміцнення держави – відродження духовних, етнічних цінностей і об'єднання людей в любові до свого власного, українського [108, с. 9].

Конкурсно-розважальні програми – це пізнавально-розважальна форма відпочинку, яка виокремлює лідерів серед учасників чи команд. Конкурси поділяються на командні та індивідуальні.

Для підготовки конкурсно-розважальної програми необхідно створити постановочну групу конкурсу, до якої мають увійти люди, об'єднані однією ідеєю. Всі вони (*головний режисер і його помічники, сценарист і хореограф-постановник, звукорежисер*) повинні скласти єдиний творчий організм, бути однією командою. Цілісність і здорове функціонування цієї команди багато в чому залежить від режисера, який виступає не тільки як лідер, а й як психолог. Доброзичлива атмосфера в команді сприяє утвердженню добра і взаєморозуміння між учасниками конкурсної програми.

Щоб вибрати для участі в конкурсі гідних конкурсантів, необхідно організувати кастинг. Під кастингом в середовищі конкурсів розуміється відбір, тобто за допомогою відбору сформувати склад учасників, які стануть учасниками конкурсу. Проведення кастингу залежить від того, що має на меті організатор, проводячи конкурс. Наприклад, якщо це конкурс краси і талантів, то на самому кастингу необхідно пропонувати учасникам такі завдання, завдяки яким виявилися б ті грані, у яких вони найбільш талановиті. Якщо ж це конкурс краси і моди, то змінюються і завдання учасниць: у цьому разі вони мають максимально розкрити себе як моделі. Бажано продумати ці завдання наперед, за декілька днів до початку кастингу «змоделювати» його проведення. Допоміжною ланкою кастингу є також відповіді конкурсанток на питання спеціально складених анкет, які продумуються організаторами конкурсу заздалегідь. Питання анкет повинні бути тактовно сформульованими і спрямованими на отримання більш детальної інформації про різні сфери діяльності. Якщо анкети були вдало сформульовані, претендентки на участь у конкурсі були забезпечені часом і спокійним місцем для заповнення анкет, то та інформація, яку можна отримати в результаті вивчення відповідей учасників, зможе заочно розширити уявлення про кожного з претендентів, а значить, і зробити правильний вибір.

Важливим документом, який упорядковує діяльність, спрямовану на постановку конкурсу, є графік репетицій. Він складається заздалегідь, краще у присутності членів постановочної групи. У такому разі кожен зможе висловити свої побажання або зауваження з того чи іншого пункту. З графіком повинні бути ознайомлені всі учасники конкурсу (*ведучі, конкурсанти, гості конкурсу*), його копії слід спеціально вивісити на видному місці з метою повідомлення.

У міру наближення проведення конкурсу обов'язково слід провести так звані «чорнові прогони» (під час яких конкурс «проганяється вчорну», тобто із зауваженнями режисера, із зупинками для правок) і чистові «прогони» (під час яких конкурс «проганяється» без зупинок), «світлові репетиції» (репетиції, що проводяться тільки з світлорежисером і світловим устаткуванням, за необхідності запрошують учасників чи виконавців) і «звукові репетиції» (репетиції, які проводяться тільки із звукорежисером і звуковим устаткуванням). У графік репетицій неодмінно повинні входити такі компоненти: дата, час проведення репетиції, назва епізоду або номера, місце проведення репетиції і прізвища учасників епізоду або номера. У кінці графіка повинен стояти підпис головного режисера конкурсу. У разі непередбачених обставин (хвороба учасників або когось із постановочної групи) у графіку можливі зміни.

Сценарій конкурсу – це дуже важливий документ режисера. Після того, як сценарист передає його режисеру, робота над ним зовсім не вважається закінченою, просто вона переходить на новий етап уточнень і правок, розставлення режисерських акцентів. Крім того, під час втілення сценарію в дію режисер може знайти нове несподіване рішення, у такому разі сценарій піддається доопрацюванню. Навіть дійшовши до прем'єри, під час самого конкурсу, у сценарій все ще вноситимуться правки, переважно пов'язані з представленням гостей конкурсу, які не змогли прибути, або внесенням у фінальну частину імен переможців. Життя сценарію не закінчується і після проведення конкурсу. Інформація, поміщена на деяких його сторінках, може бути корисною для інформаційних партнерів конкурсу, наприклад, з метою його висвітлення на радіо, телебаченні.

Якщо це конкурс краси, то під час постановки конкурсу режисер має справу не просто з красивими виконавицями, а перш за все з дівчатками або дівчатами, для яких цей конкурс стане однією з хвилюючих подій життя, яка надовго запам'ятається. Працюючи з конкурсантками, режисеру потрібно запастися великим терпінням і тактом, бути доброзичливим, постаратись в кожній конкурсантці побачити потенційну переможницю. Крім того слід не забувати, що конкурс усе ж таки залишається конкурсом, і кожна конкурсантка бачитиме в іншій суперницю. Саме тому деякі організатори конкурсів краси практикують всілякі акції, які можуть об'єднати дівчат: вечірки, спільні екскурсії і поїздки. Під час подібних заходів, за словами учасниць, зникає гнітюча атмосфера конкурсності, з'являються нові знайомства і позитивні емоції, що забарвлюють монотонність репетицій. Не кожна конкурсантка здатна сама впоратись з тим психологічним і емоційним навантаженням, яке чекає її під час підготовки до конкурсу.

У шоу повинен бути ведучий – головна дійова особа програми. При великій кількості глядачів, чи якщо цього вимагає задум (сценарій), ведучих може бути двоє – парний конферанс. Основна функція ведучого – бути сполучною ланкою між всіма частинами заходу. Головне завдання ведучого – залучити усіх запрошених в загальний процес програми.

Сьогодні шоу-програми блискавично розширюють свої напрямки і форми. А тому стає зрозумілим, що – це не просто елемент, який доповнює роботу закладу культури, – це невід'ємна частина у плануванні, яка користується неабиякою популярністю серед відвідувачів. Щоб мати успіх у шоу, ведучий повинен тонко відчувати настрій глядацької аудиторії. Його функцію порівнюють з роботою диригента в оркестрі: він знає, де махнути паличкою, де додати темпу, гучності, де зробити паузу. А тому вміння імпровізувати є чи не найважливішою рисою майстрів конферансу, які вже завоювали симпатії публіки. Серед ведучих побутує фраза: «Краща імпровізація – це та, яка була ретельно підготовлена заздалегідь». У цьому вислові є значна доля істини. Проте і в такому випадку по-справжньому талановитий і кмітливий ведучий вміє

створити враження, що сказане щойно зімпровізовано, народилося тільки що, без попередніх репетицій. Ведучий повинен вміти залишати за кулісами всі свої проблеми, поганий настрій і виходити на сцену в доброму гуморі і налаштованим на доброзичливе спілкування з публікою.

Відповідально потрібно поставитися до добору і роботи з членами журі конкурсу, не забуваючи, що ними повинні бути люди поважні і компетентні. Право оцінити артистичність або техніку виконання творчого номера, ступінь ораторського мистецтва, дефіле, мають тільки професіонали. Бажано до складу журі запрошувати партнерів та спонсорів конкурсу. Важливу роль відіграє журі глядацьке. Серед членів журі обирається голова, який удостоєний найвищих звань, є найбільш компетентним та авторитетним. Голова журі контролює роботу всіх членів журі і ухвалює остаточний вердикт суддівської колегії під час церемонії нагородження. За день-два до початку конкурсу зі всіма членами журі бажано провести роз'яснювальну роботу: пояснити за яким принципом відбувається оцінювання конкурсанток, якими є основні умови конкурсу і т. д. У день конкурсу у залі визначаються спеціальні місця для журі. Це може бути окремий стіл або цілий ряд у залі, виділений спеціально для суддівської колегії. Усім членам журі даються спеціальні протоколи, в яких позначені порядкові номери конкурсанток, їхні імена і прізвища, назви конкурсів, і окремий документ з умовами конкурсу.

Ні один конкурс краси в наші дні не відбувається без партнерів або спонсорів конкурсу. Чим більше їх буде залучено до організації конкурсу, тим вищим буде престиж. Спонсорами і партнерами конкурсу можуть виступати різні фірми і компанії, які надалі виконуватимуть свої функції: вручення подарунків, інформаційна підтримка, пригостання спеціально запрошених гостей конкурсу, організація фесрверку і т. д. Головне, чим можна привернути партнера або спонсора до участі у шоу – це реклама. У свою чергу, партнер може запропонувати своє бачення співпраці. У результаті важливо домовитись на обопільній вигоді. Основною формулою такої співпраці є принцип «Ти мені – я тобі». Партнери майбутнього конкурсу мають бути вибрані не випадково.

Організованість будь-якого конкурсу пізнається внутрішнім світом його закулісної частини. Режисеру необхідно продумати ті основні завдання, які повинен виконувати той чи інший член команди. Не можна навантажувати одну людину багатьма завданнями, слід ознайомити з ними всіх членів команди.

За кулісами слід розмістити якомога більше сценарних схем конкурсу, де буде позначено послідовність епізодів та номерів гостей конкурсу в програмі. Цим режисер і вся команда буде звільнена від зайвих дратівливих питань. За кулісами обов'язково повинні знаходитися чергові, які не допустять проникнення сторонніх осіб на сцену. Слід добре продумати систему гримерок для конкурсанток і артистів. Одним словом, треба постаратись передбачити все до дрібниць та організувати свою команду.

Конкурси завжди мають атмосферу свята краси, молодості, енергії, завзяття. Тому сцена має бути прикрашена святковими кольорами і здивувати глядача несподіваним художнім рішенням, яке не тільки повноцінно відобразить атмосферу конкурсу, а й не вдарить по скромному його бюджету. Сучасні тенденції диктують повну свободу дій щодо декоративно-художнього оформлення, тому не слід соромитись експериментувати і фантазувати, боятися перетворити конкурс на справжнє свято.

Важливе місце у підготовці конкурсу займає розробка кошторису, в який входять найменування матеріалів для створення оформлення, їхня вартість і кількість. У роботі над конкурсом дрібниць не буває. Однак про такі потрібні речі, як афіша, запрошення, буклети з фотографіями учасників конкурсу, недосвідчені режисери часто згадують в останню мить. Дуже шкода, адже ця друкована продукція працює на рекламу конкурсу, а значить, і на глядача. Афіша повинна бути різноманітна, яскрава, в ній треба вказати імена ведучих конкурсу та його програму. Запрошення – це акт ввічливості, маленький «місток» між організаторами і глядачем. Тому вони виконуються з особливою увагою. Форми запрошень можуть бути вельми різноманітними (залежно від фантазії), а от зміст має неодмінно відповідати на питання: «Що? Де? Коли?», і найголовніше,

відповідати своїй головній функції – запрошувальній! Яскравим і ефектним видовищем конкурси роблять звукове, світлове та музичне оформлення.

Отже, в наш час, коли роль культури в час суспільної трансформації стає особливо важливою, необхідні нові підходи до дозвіллевої діяльності клубних закладів. Конкурсно-розважальні шоу, як одна з найактуальніших та затребуваних форм в роботі закладу культури, сприяють збереженню клубів і убезпечують розпад наявної їх мережі. Вирішення проблеми сфери культури сьогодні є необхідним. Якщо накопичувати та не реагувати на проблеми, які виникають сьогодні, то в результаті це призведе до значних втрат у національній культурній спадщині, втраті кращих кадрів у багатьох жанрах мистецтва.

Суспільство сьогодні зіштовхнулося з досить вагомою проблемою: швидкий, сучасний ритм життя, впровадження новітніх технологій суттєво вплинули на роботу клубних закладів. Зміни, які відбуваються в суспільстві, в соціокультурній сфері, несуть за собою чималі наслідки. Важливу роль відіграють заклади культури, від яких залежить духовне майбутнє підрастаючого покоління, оскільки головний капітал країни – це її культурний потенціал, людина, як творець і носій. Культурний досвід – це можливості для дозвілля, розваг, навчання й обміну досвідом з іншими. Об'єднуючи людей, культурні заходи, мистецькі та творчі проекти, фестивалі чи виставки, створюють соціальну солідарність і згуртованість, сприяють соціальній інтеграції, розширенню можливостей громад, а також зміцнюють гордість за свою країну. Актуальними напрямками роботи з молоддю є реалізація сучасних дозвіллевих проектів, зокрема благодійних проектів на підтримку Збройних Сил України. У закладах культури організуються проекти для вимушено переселених категорій українців.

3.4. Особливості проектного менеджменту та грантової діяльності у сфері культури

Однією з важливих складових частин загального культурного процесу в діяльності закладів культури України став **проектний менеджмент** – явище нове порівняно з попередніми роками. Комплексний підхід до розв'язання цього завдання дозволяє спеціалістам сфери культури сформулювати нагальні проблеми, розкрити поставлені питання, запропонувати інноваційні сучасні рішення в процесі проектного менеджменту. Для втілення на практиці цих питань необхідний аналіз кращих прикладів проектів, що професійно розв'язують питання проектного менеджменту в діяльності закладів культури.

Науковці сьогодні аналізують проектний менеджмент в контексті різноаспектних розробок. Теоретичні засади проектування визначено доктором культурології, професором Іриною Петровою [116, с.154–155], яка стверджує, що проектування, як процес створення проектів, пов'язувався переважно з архітектурними, будівельними, технологічними, машинобудівними процесами. Традиційними сферами використання проектів були складні динамічні системи (аерокосмонавтика, високі технології, оборонні об'єкти, будівництво великих промислових комплексів). Сьогодні ж проектування охоплює майже усі сфери діяльності людини та суспільства, породжуючи самостійні напрями у соціально-культурній сфері, екології, педагогіці, психології. Проекти використовуються в малих та середніх компаніях, громадських та державних організаціях, неприбуткових та комерційних структурах. Вони відрізняються за сферою застосування, змістом предметного поля, джерелами фінансування, періодом реалізації, складом учасників тощо. Проектом називають естрадні програми, нові телепередачі, мистецькі акції, культурно-дозвіллеві заходи, туристичні мандрівки, рекреаційну діяльність.

Дослідники у проекті «Центр культурних послуг у територіальній громаді» аналізують наявну мережу багатофункціональних закладів культури, її можливості щодо надання якісних, актуальних, доступних культурних послуг населенню [167, с. 21–23]. Гіп Гагоорт узагальнює інтерактивні стратегічні проекти та проектний підхід [24, с. 145–148].

Дослідження проєктного менеджменту у діяльності закладів культури України на сучасному етапі, його аналіз проблеми розвитку та визначення перспективи проєктного менеджменту у роботі закладів культури є пріоритетним.

Пандемія COVID-19 та повномасштабна війна росії в Україні завдали потужного удару у всіх сферах, але культура серед галузей, що постраждали особливо.

Сьогодні всі сконцентровані на кризі, що викликана війною. Насправді, будь-яка глобальна криза безповоротно змінює світ, і мистецтво та культура в цілому відчують на собі ці зміни найпершими. Люди змінюють свої звички та світогляд, стають більш обережними та водночас можуть пробувати те, на що раніше б не наважилися. Всі усвідомили, що життя змінилося назавжди: робота і навчання всупереч повітряним тривогам в укриттях та онлайн-життя стає нормою. Ця криза для галузі культури і мистецтва – великий удар. Ряд великих проєктів перенеслися на невизначений термін, або проводяться в режимі онлайн. Заклади культури спрямували свою роботу для категорії дітей та дорослих з окупованих територій, проводять курси з вивчення української мови, надають психологічні консультації усім, кому вони потрібні, організують тематичні книжкові виставки та години читання поезій, проводять майстер-класи тощо. Безперервно триває робота над плетінням маскувальних сіток для наших військових. Культурна менеджерка, співзасновниця агенції *proto produkcija* Ольга Дятел стверджує: «Зараз весь наш культурний фронт відвойовує право пролувати по-новому в міжнародному контексті. А саме – заявити про себе не лише як про країну, яка веде війну з росією, а й через культурні та мистецькі події показати, за що ми боремось» [38].

Карантинний досвід, війна змушує думати про можливості, недоліки й переваги онлайн, про важливість бути гнучкими й адаптуватися до змінних реалій та кризових ситуацій, а водночас про те, як попри зміни та виклики все-таки робити якісні культурні продукти і належно комунікувати з аудиторією.

Про управління проектами як науку згадують у другій половині ХХ сторіччя. У часи зневіри та випробувань людство зверталось до мистецтва, що робило його роль для суспільства ще більш значущим. Термін «проект» походить від латинського слова «projectus», що у перекладі означає «кинутий вперед». Раніше проект розглядався як попередня пропозиція, розробка попереднього тексту закону (законопроект), міри, плану забудови, кошторису витрат, план, задумана справа тощо.

Менеджери закладів культури, проектні менеджери знаходять додаткові способи заробітку для їхніх закладів. В сьогоденних реаліях життя усі проекти спрямовані на підтримку Збройних Сил України. У закладах культури створюються хаби, соціально-психологічні центри для бійців, налагоджена тісна співпраця з волонтерами та бізнесом. Заклади культури з початку вторгнення росії в Україну, одними з перших перейшли у інший формат роботи.

Сучасне мистецтво є досить привабливим об'єктом для інвестицій, оскільки допомагає генерувати ідеї для бізнесу. Проектний культурний менеджмент сьогодні відкриває широкі можливості для реалізації ініціатив у багатьох сферах, зокрема й у сфері культури, закликає виходити за межі звичних обставин, знаходити нестандартні рішення.

У посібнику «Центр культурних послуг у територіальній громаді» зазначено, що «...заклади культури функціонують для того, щоб надавати якісні та доступні культурні послуги населенню. Відповідно, в ідеальному варіанті має бути прямо пропорційна залежність між розподілом щільності населення і щільності мережі закладів по території України. Реальна ж ситуація така, що наявна мережа закладів культури є надто великою по чисельності і надто розгалуженою, що в певній мірі шкодить територіальним громадам, адже з одного боку – вимагає вкладення значних фінансових ресурсів на утримання, а з іншого – не генерує за ці кошти якісний культурний контент і продукт, що відповідав би запиту населення» [167, с. 21].

Працівники закладів культури шукають партнерів серед бізнесу (у часи кризи це важче, але можливо), розробляють та продають сувенірну продукцію.

Багато людей хочуть відчувати та продемонструвати свою причетність до тих питань, що підіймає проєкт чи інституція. Менеджери закладів культури дають їм таку можливість: організовують вуличні тижневі проєкти, просять про допомогу в аудиторії. Такі проєкти залишають відгук у серцях багатьох людей. Спільні кошти, підписки та інші форми краудфандингу (фінансування громадою) цього року є особливо актуальними.

За час роботи в режимі онлайн, спричиненого пандемією коронавірусу, розпочалося активне користування грантовою підтримкою. Грант – чудовий інструмент для того, щоби втілити в життя найрізноманітніші проєкти. Багато держав та міжнародних інститутів розробили грантові програми спеціально для подолання наслідків COVID-19. Разом з тим, продовжують працювати програми, не пов'язані з пандемією. Одна із них – «Креативна Європа». Конкурси в рамках цієї програми тривають постійно. Поступово заклади перейшли в онлайн. Лекції, дискусії та конференції проводять у Zoom, YouTube, Facebook та інших сервісах відеоконференцій.

Ще вчора онлайн-присутність була новацією, сьогодні вона бажана, а завтра стане обов'язковим елементом – навіть якщо карантинні обмеження знімуть повністю, війна завершиться, звичка залишиться сформованою. Споживач культурного продукту очікуватиме, що він буде доступний онлайн в тому чи іншому форматі. Тому працівники закладів культури сприйняли це не лише як виклик, тягар та вимушений захід, але як можливість розширити свою аудиторію. Частина найвідданішої аудиторії залишиться попри всі негаразди та перепони, але когось на цьому шляху неодмінно заклад втратить, і цю втрату необхідно швидко відновити. В цьому напрямку заклади системно ведуть сторінки у соціальних мережах, розповідають підписникам про проєкт, публікують пости на суміжні теми, онлайн-трансляції, опитування та інші інтерактивні заходи.

Будь-яка культурна ініціатива починається з проєкту. Важливо зрозуміти, чим проєкт відрізняється від процесу, і яку роль у ньому відіграє проєктний менеджер. Тут важливо провести межу між проєктом і процесом. Процес – це

завдання, які ведуть до очікуваного результату (наприклад: продаж квитків, управління командою, друк банерів). Головна ознака процесу – повторюваність, результат процесу передбачуваний. У свою чергу проєкт – це ряд дій, які мають часові рамки і спрямовані на досягнення конкретної мети.

Основні ознаки проєкту: обмежений час його виконання, є фіксація початку проєкту та фіксація його завершення; для його реалізації потрібні ресурси, і вони обмежені; проєкт – це тимчасова система, він не повторюється після завершення; проєкт – це завжди керування змінами; результат проєкту – непередбачуваний і завжди унікальний. Проєкт, на відміну від процесу, завжди має високу ступінь невизначеності, хоча і складається з відомих заздалегідь процесів (наприклад: створення сервісу з продажу квитків, набір команди проєкту, розробка дизайну банерів для концерту, марафон).

Розбудовуючи процес реалізації проєкту важливо акцентувати увагу на часі (time), що завжди обмежений у проєкті; змісті проєкту (scope), завданнях й активності проєкту, його наповненні; вартості (cost) ресурсів проєкту; якості (quality) – про неї не завжди говорять в проєктах, не описують вимоги щодо якості. Проте в результаті ми оцінюємо проєкт і за його якістю.

Якщо забрати хоча б одну з цих позицій, ще декілька з них це потягне за собою. Якщо лінія часу проєкту скорочується (потрібно завершити раніше), це може означати, що ми скорочуємо зміст проєкту, зменшуємо кількість активностей. Але якщо ми хочемо збільшити кількість активностей, ми маємо збільшити бюджет, чи додати час, чи пожертвувати якістю. Обмеження в проєкті існують. Керування цими обмеженнями для досягнення результату – і є завдання проєктного менеджера.

Ірина Петрова у праці «Проектування в соціально-культурній сфері» визначила, що «...управління проєктами – це професійна діяльність, заснована на використанні сучасних навичок, знань, технологій і спрямована на досягнення проєктних цілей. Управління проєктами дозволяє обґрунтувати актуальність та доцільність проєкту, підготувати його бюджет, визначити час виконання проєктної реалізації, скоригувати план здійснення проєкту, забезпечити

контроль за виконанням проектних робіт. Відповідальність за виконання проекту та досягнення поставлених цілей покладається на певну особу (менеджера проекту) або на групу осіб. Тобто, досягнення проектних завдань, оптимальне використання проектних ресурсів, максимальне задоволення учасників проекту, залежить від професіоналізму членів проектної команди та від компетенції проектного менеджера» [116, с. 154–155].

Не завжди менеджер проекту має велику команду. Дуже часто в закладі культури менеджер проекту – людина яка наділена не тільки широким спектром компетенцій, а ще є багатофункціональним керівником. Основні функції проектного менеджера співвідносяться з усіма процесами, які відбуваються в проекті, зокрема: керування комунікаціями – внутрішніми, між членами команди, а також внутрішніми та зовнішніми зацікавленими сторонами. Різні види та форми звітності; управління командою – часто керування талановитими людьми, робота з митцями. Тобто, все – від формування команди до організації її роботи, менторства й мотивування; керування зацікавленими сторонами – від партнерів і спонсорів до медіа й органів влади; керування змістом проекту – наповнення його контентом, внесення необхідних змін, коригування завдань проекту; керування часом – дотримання термінів, відстеження загального графіку проекту; керування вартістю – усе, що стосується фінансового ресурсу проекту; управління якістю (постійне відстеження та контроль); керування ризиками – одна з важливих функцій (аналіз ризиків, стратегія роботи з ризиками); загальний моніторинг і контроль виконання проекту, інтеграція усіх його компонентів та процесів задля досягнення цілей проекту.

Ключовими характеристиками проектного менеджера є лідерські якості, впевненість у собі та в тому, що ти робиш, аналітичні здібності, самоорганізація та бажання братися до роботи. До того ж важливо володіти знаннями із загального менеджменту та проектної діяльності, розуміти специфіку креативних індустрій, вміти працювати з людьми та вести перемовини, бачити картину в цілому й аналізувати її.

Важливо визначити ідею, актуальність, цільову аудиторію проєкту, відмінність від інших проєктів. Правильне визначення цілей – один із ключових етапів проєкту. Чим чіткіше й конкретніше поставлено мету, тим грамотніше можна визначити способи її досягнення. Важливий момент – зрозуміти, яку проблему вирішує проєкт.

Кожен культурний проєкт орієнтується на цільову аудиторію. Чітке окреслення цільової аудиторії – половина справи на шляху до успішної організації проєкту. Правильно визначити цільову аудиторію – одне з ключових завдань під час реалізації успішного проєкту, менеджер якого повинен уявити портрет людини, на яку спрямований проєкт. Вкрай важливо не тільки уявляти портрет, а й регулярно комунікувати зі своєю аудиторією. Інколи саме відвідувачі проєктів зможуть підказати, як розвивати ваш проєкт далі, що в ньому найкраще і чого йому, можливо, бракує.

Ірина Петрова стверджує: «Підготувати та реалізувати соціально-культурний проєкт – означає вміння спеціаліста втілювати творчі задуми у практику; дослідити та проаналізувати проблеми функціонування соціальнокультурної сфери; провести будь-який соціальний, культурний, дозвіллєвий, рекреаційний захід, попередньо сформулювавши його мету, завдання, шляхи їх досягнення у конкретній ситуації. Соціально-культурне проектування класифікується за такими напрямками: проектування середовища, проектування виховних програм, проектування дозвіллєвих та рекреаційних програм, проектування побутових послуг, проектування експозиційних структур. Життєвий цикл проєкту складається із формування задуму, планування й оформлення проєкту, реалізації проєкту, завершення проєкту» [116, с. 28].

Злагоджена команда – важливий фактор успіху будь-якого проєкту. Одночасно, команда – це один з найскладніших компонентів для будь-якого проєктного менеджера.

Формуючи команду, варто звертати увагу не тільки на компетенцію людини, її професійний досвід і навички, а й на характер, цінності та прагнення.

Щоб команда спрацювалася і була максимально ефективною, вона повинна складатися з людей, які мають схожі принципи та поділяють однакову корпоративну культуру.

Сьогодні існують різні підходи до організації команди: від традиційного, де кожна людина має свою зону відповідальності, до «бірюзового» і agile-підходу (гнучкого підходу), коли люди працюють в першу чергу як команда, а не окремі фахівці, і не завжди мають заздалегідь чітко сформульовані посадові обов'язки. Специфіка менеджменту у сфері культури полягає в тому, що його основу складає організація мистецтва. Це може бути філармонія або театр, продюсерський центр чи музей. У цьому випадку управління здійснюється у вигляді застосування сукупності засобів, методів і принципів, що дозволяють організувати можливості підприємництва у сфері мистецтва. Від правильно підібраної моделі менеджменту й буде залежати ефективність роботи установи культури. Важливу роль відіграє професійна підготовка й особистість керівника проєкту.

Отже, щоб проєктний менеджмент в Україні мав міцну основу, необхідно вирішити чимало проблем: брак знань (найвідоміші та найефективніші культурні менеджери переважно вчилися на власному досвіді); не згуртованість (наслідок конкуренції за обмежені ресурси); брак розуміння важливості комунікацій.

Вивчення культурного проєктного менеджменту дає можливість ширше зрозуміти контекст, поле діяльності, що в свою чергу дасть змогу отримати конкурентну перевагу на мистецькому ринку, забезпечить стабільність закладу культури.

Проєктний культурний менеджмент відкриває широкі можливості для реалізації ініціатив у сфері культури. Сьогодні сучасне мистецтво є привабливим об'єктом для інвестицій, оскільки допомагає генерувати ідеї для бізнесу, виходити за межі звичного, знаходити нестандартні вирішення. В результаті, заклади культури зміцнюватимуть уявлення про свою діяльність, як креативну, творчу, відповідальну та надійну спільноту.

Мистецтво – це місток, що поєднує не тільки реальність сьогодення і світ фантазій, а ще є справжніми ліками для наших душевних ран. Українці отримали їх чимало. Тому менеджери сфери культури, діячі мистецтв готові працювати беззупинно, тільки щоб полегшити душевні страждання людей які пережили жахіття війни, своєю творчістю і своїм мистецтвом дарують позитивні емоції як дорослим так і дітям, а ще своєю діяльністю відроджують надію та віру в краще майбутнє. Тому що культура – це життєва сила суспільства та основа мирного життя, яка здатна повернути українців до життєдіяльності у військовій реальності. Більшість вважають, що питання культури недоречні під час воєнних дій. Але культура – завжди проти війни. Миру можна досягти завдяки високому рівню культури та духовності суспільства. І саме культурні проекти допомагають нам не втратити віру у мирне майбутнє.

Ганна Карась стверджує: «Однією із важливих подій у сфері музичного мистецтва є презентації – громадське представлення чогось нового, що недавно з'явилося або створилося, наприклад книги, журналу, кінофільму, телепрограми, організації. Такі представлення можуть бути присвячені найрізноманітнішим подіям: новому проекту або програмі, відкриттю нового офісу або представництва організації, виходу на нові ринки, підсумкам діяльності за певний період» [61, с. 67].

Мистецький проект окрім ефективного менеджменту передбачає використання методів і засобів соціокультурної діяльності із залученням методик event-менеджменту, PR.

Методологічною основою дослідження є регіональний принцип пізнання, системний підхід та практика управління. Використовуються загальнонаукові та міждисциплінарні методи дослідження, зокрема, моделюючий та соціокультурний. Наукова новизна цього мистецького проекту в тому, що він відрізняється від інших своєю художньо-творчою діяльністю; охарактеризовано соціокультурний простір як середовище для реалізації художньо-творчого проекту; узагальнено етапи створення мистецького проекту (встановлення рекорду України) в діяльності менеджера соціокультурної сфери.

Мистецький проєкт в соціокультурній сфері є особливою організаційною складовою, який дозволяє співпрацювати з різними структурами, організаціями, залучати ресурси й бути ефективними в сучасному управлінні. Управління мистецькими проєктами – це організаційна діяльність, спрямована на розробку усіх етапів проєкту, які ведуть до ефективного вирішення поставлених завдань, є формою регулювання культурних і мистецьких процесів. У цьому напрямку дослідження зосереджено увагу на етапах створення мистецького проєкту, а саме встановлення Рекорду України в діяльності менеджера соціокультурної сфери.

Суб'єктом діяльності у соціокультурній сфері є сучасний менеджер, котрий постійно працює у цьому змінюваному середовищі. Питання створення проєкту, а зокрема її технології в діяльності менеджера соціокультурної сфери, заслуговує особливої уваги. Так, Гіп Гагоорт розглядає мистецький проєкт у діяльності сектору культури між лінійно-штабним та проєктним менеджментом [24], К. Давидовський розкриває мистецький проєкт у сучасній соціокультурній реальності України [32], О. М. Тадля аналізує організаційно-управлінські технології в менеджменті соціокультурної сфери [160], М. М. Поплавський охарактеризовує феномен проєктної діяльності «crossover point» та його поширення в сучасній мистецькій практиці [123].

У культурі кожного народу є те, що найбільш яскраво відображає його особливу національну традицію. Рекорд України, як проєкт виступає невід'ємною частиною подальшого розвитку міста, територіальної громади. Адже, право людини називатися найкращою є частиною людської природи, заслуговує на повагу, і стимулює інших на нові досягнення.

В діяльності менеджера соціокультурної сфери набули поширення такі форми роботи як «мистецькі проєкти», які позиціонують себе як самостійний напрям і як творчий задум. При їх підготовці та проведенні широко застосовується поняття «проєкт», «мистецький проєкт», «творчий проєкт», «культурно-мистецький проєкт», «художньо-творчий проєкт», «соціокультурний проєкт». Поняття «проєкт» – це схема, план, задум, заснування будь-якого об'єкта, чи виду діяльності. За визначенням М.

Поплавського термін «проект» у контексті мистецької практики розуміється не лише як результат оригінального плану, а як унікальна сукупність скоординованих дій, спрямованих на досягнення конкретної культуротворчої, естетико-художньої мети [123, с. 253].

К. Давидовський розглядає ряд параметрів і особливостей проекту: народження нового прогресивного мистецького задуму; наявність сприятливих умов для впровадження нових мистецьких ініціатив; створення прецеденту історичного «ексцесу» – оприлюднення раніше невідомого, проте значного факту, здатного зацікавити культурно-мистецьке середовище, або народження принципово нової, актуальної та сучасної концепції культурного заходу; наявність лідера мистецького проекту; визначення чіткої (саме мистецького спрямування) мети і завдань проекту; визначення (вибір) певного часу для проведення заходу, що повторюється періодично й зумовлений найбільш сприятливими обставинами, передусім – соціальними; формування «своєї» аудиторії тривалого мистецького проекту»; підтримка мистецького проекту відповідними владними структурами; диверсифікація джерел фінансування мистецького проекту; для тривалого існування мистецького проекту необхідно створити суспільний і міжнародний резонанс першого ж заходу проекту, широкий розголос його в мас-медіа [32, с. 109–110].

Живемо у непростий час – час змін та важких випробувань. Але, незважаючи на все, менеджери сфери культури не бояться йти вперед, навіть маленькі кроки в їхній діяльності краще, ніж стояти на місці. Постійний рух, прагнення до мети роблять їх успішними.

20 травня 2021 року у Фаховому коледжі культури і мистецтв (м. Калуш) відбулося велике свято національної єдності з встановленням та реєстрацією рекорду України – найдовший рушник виготовлений технікою «фелтинг» (валяння вовною) з використанням орнаментальної символіки різних етнографічних груп України. Викладачі та студенти закладу освіти, зокрема спеціальностей «Менеджмент соціокультурної діяльності», «Образотворче

мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» презентувати результат командної, творчої роботи – творчий, мистецький проєкт.

Працювали над мистецьким виробом викладачі та студенти закладу освіти впродовж шести місяців. Підбір орнаментів та керівництво з виготовлення рушника здійснювала викладач образотворчого мистецтва Ю. В. Олінкевич, її колеги й студенти спеціальності «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». Автор ідеї, менеджер проєкту – І. Є. Свирид (голова циклової комісії викладачів менеджменту соціокультурної діяльності та івент-технологій, викладач-методист). В основі проєкту закладено українські орнаменти етнографічних груп України, втілених в нетрадиційній декоративній техніці.

Мета встановлення рекорду: підвищення престижу коледжу як фахового мистецького закладу освіти; сприяти професійній орієнтації талановитої творчої молоді; популяризувати «фелтинг» (валяння вовною), як одну з найдавніших, особливих технік рукоділля; актуалізувати традиційні українські ремесла в сучасній інтерпретації; виховувати повагу до культурної спадщини українського народу; сприяти формуванню естетичних смаків підростаючого покоління; стимулювати до інновацій та розвитку працівників галузі культури і мистецтва й молодь міста.

Опис рекорду. Найдовший рушник (довжина 11 метрів 79 сантиметрів, ширина 1 метр 2 сантиметри) виготовлений технікою «фелтинг» (валяння вовною), з використанням орнаментальної символіки етнографічних груп України. В роботі використані орнаменти зі збірок «Наше Життя» Союзу Українок Америки та «Українське народне декоративне мистецтво. Декоративні тканини».

Національний Реєстр Рекордів України визначив сім етапів як стати рекордсменом і встановити рекорд України:

1 – ідея створення рекорду (організаторами ведеться пошук неординарної ідеї для встановлення рекорду);

2 – заявка на рекорд (про свій намір встановити рекорд потрібно заявити в Національний Реєстр Рекордів та залишити заявку. За правилами, весь процес спілкування ведеться у письмовій формі);

3 – термін розгляду заявки (усі етапи проходження заявки відстежуються в особистому кабінеті, який створюється при подачі заявки. На першому етапі надходить електронний лист з підтвердженням, далі іде опрацювання заявки впродовж 15 робочих днів);

4 – формування доказової бази (потрібно надати матеріали (фото, відео), які підтверджують наявність виробу для формування доказової бази);

5 – експертна оцінка заявки (надходить повідомлення, що ідею прийнято експертами. Далі рекордну справу передають у відділ експертизи. Саме від нього залежить підтвердження рекордопридатності заявки. Тоді коли з'ясовано, що такого рекорду досі ще не було зафіксовано, вас визнають першопрохідцями);

6 – схвалення заявки (найважливіший завершальний етап – отримання рішення Експертної Ради про можливість фіксації заявленого досягнення. Надсилають сповіщення про особливості реєстрації нашого рекорду, рекомендації та інструкції щодо його встановлення);

7 – реєстрація рекорду. На місце встановлення рекорду виїжджають представники засобів масової інформації та група експертів, яка за всіма правилами і з абсолютною точністю фіксує усі параметри досягнення в протоколі. На згадку про цю знаменну подію експерти вручають сертифікат про рекорд та подарункове видання «Національний Реєстр Рекордів України», куди увійшли всі рекорди зафіксовані експертами впродовж року. В наступному виданні книги розміщують фотозвіт та статтю про встановлений рекорд [100].

За твердженням Гіпа Гагоорта, «на хід проекту можуть впливати зовнішні сторони: спонсор, той, хто фінансує, або органи влади» [24, с. 211]. Тому, важливим у роботі над проектом є менеджерська складова. Саме менеджер об'єднує організацію, управління й пошук ресурсів, що веде до здійснення поставленої мети.

О. Тадея стверджує, що управлінська діяльність залежить від системного підходу, який можна уявити у вигляді ланцюжка: мета – ресурси – план – рішення – реалізація. Системний підхід передбачає управління процесом, що включає: стратегічне планування; формування мети за ступенем пріоритету; функціональне структурування команди за змістом діяльності; встановлення виробничих взаємовідносин; регулювання, оперативність і координація діяльності; система інформаційного забезпечення; аналіз діяльності; створення психологічного клімату; мотивація персоналу і учасників; стимулювання та підвищення кваліфікації, творча креативність, упровадження технологій [160, с. 157].

Встановивши Рекорд України, проєкт продовжився у співпраці з Національною бібліотекою України для дітей, а саме, організовано Всеукраїнську естафету єднання «Нас єднає рушник-рекордсмен». Спершу його урочисто презентували в Івано-Франківській обласній бібліотеці для дітей. Наступним пунктом призначення стала Національна бібліотека України для дітей у місті Києві, де 21 січня 2022 року в День Соборності України розпочав свою урочисту місію унікальний рушник, виготовлений у старовинній техніці фелтинг.

Мета цього проєкту – організувати естафету єднання, щоб рушник, як символ соборності, побачили у кожному обласному центрі нашої країни.

Акція набула особливого значення, коли 22 лютого Запорізька обласна бібліотека для дітей «Юний читач» представила рушник для своїх відвідувачів й 24 березня мала передати її у місто Харків. Та 24 лютого 2022 року став чорним днем в історії нашої держави, почалася війна – повномасштабне вторгнення російської федерації. Проєкт набув нових сенсів, коли, попри все, було відновлено місію і рушник, усупереч повітряним тривогам та відсутністю енергопостачання, помандрував Україною далі: 21 травня – у Полтаву, 1 червня – у Дніпро, 2 серпня – у Кропивницький, 26 серпня – у Черкаси, на свято Покрови (14 жовтня) його побачили жителі Чернівців, 9 листопада – у Хмельницькій обласній бібліотеці для дітей ім. Т. Г. Шевченка, 16 грудня – місто Рівне, з 20 по

30 січня 2023 року рушник-рекордсмен експонувався у Київській обласній бібліотеці для дітей. У лютому 2023 року естафету приймали найбільш постраждалі населені пункти Київщини: міста-герої Ірпінь, Буча, Гостомель, Бровари, Біла Церква та селища Макарів, Максимів і Бородянка які найпершими у лютому-березні 2022 року опинилися в окупації і вистояли завдяки незламності українського духу захисників України.

Рушник подорожуватиме країною і почергово розміщуватиметься в усіх куточках України в мережі спеціалізованих бібліотек для дітей. Ця естафета об'єднає дітей і дорослих – патріотів, які душою і серцем люблять Україну і все українське. На сьогодні проєкт охопив десять обласних центрів.

У розгорнутому вигляді рушник представляли в обласних бібліотеках для дітей. Професійний коментар до орнаментів виробу та щодо самої техніки, у якій він виготовлений, надавали голови обласних осередків Національних спілок майстрів народного мистецтва України, заслужені майстрині народної творчості України, берегині традицій, етнографи, дизайнери сценічних костюмів, журналісти, педагоги, Заслужені діячі мистецтв України, письменники, перекладачі, мистецтвознавці, органи місцевого самоврядування. Було підкреслено значення таких об'єднаних мистецьких проєктів у складний час, який переживають нині всі українці.

Кожен обласний центр готувався до великої презентації рушника єдності в контексті міських культурно-мистецького заходу, але нажаль сумні реалії війни в Україні стали на заваді проведення великих масових дійств. Тому довелося не тільки змінити маршрут, а й задум самої презентації.

Усупереч війні рушник-рекордсмен не лише став окрасою для обласних бібліотек, а на деякий час перетворював їх у світлицю єдності – тут дзвінко лунала українська пісня, бриніла поезія, звучала бандура, що наповнювала наші душі гордістю за свою націю, яка вміє цінувати і берегти своє, українське.

Анонс про те, що рушник-рекордсмен знаходиться у тій чи іншій області швидко поширювався містом, охочих його побачити і дізнатися про унікальність цієї роботи ставало все більше. Як діти так і дорослі активно цікавилися

рукотворним витвором. В ці складні часи для нашої держави люди ставали свідками великої події – презентації Рушника Єдності, занесеного до Національного реєстру рекордів України як найдовший рушник в категорії мистецтво.

У дослідженні зроблено акцент на етапах встановлення Рекорду України, особливостями якого є: мистецький проєкт як організаційний компонент, що дозволяє систематизувати практичні дії фахівців; управління мистецьким проєктом – специфіка системної форми регулювання організаційних процесів; узагальнення усіх складових щодо встановлення рекорду України здійснюється враховуючи спрямованість мистецького проєкту, менеджменту, професійних компетенцій менеджера галузі культури і мистецтва, технологій створення.

Грант у галузі культури і мистецтва – це кошти, які надаються на здійснення соціальних, благодійних проєктів, програм. Грантові кошти передбачені на реалізацію того чи іншого проєкту надаються на безповоротній основі, але обов’язковим є звіт про їх використання та результати проєкту. Виділення грантів відбувається в процесі реалізації грантової програми. Грантова програма – це план дій з організації цільового фінансування проєктів грантозаявників. Гранти відбуваються на конкурсній основі. Брати участь у конкурсі можуть зареєстровані громадські організації, муніципальні, державні організації, творчі колективи, фізичні особи. Всі деталі прописані в умовах конкурсу.

Грантові програми є як і постійними (проєкти приймаються для розгляд впродовж поточного року), так і періодичними (розглядається у межах певного періоду).

Розглянемо приклад успішно реалізованого гранту в Калуській громаді Івано-Франківської області на основі звітів закладів культури за 2018–2022 роки [52].

У грудні 2018 року Калуська громада виграла 10-мільйонний грант на реконструкцію концертного залу – найбільший грант в історії міста. Це була перемога в конкурсі грантових проєктів за програмою прикордонного

співробітництва «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна 2014–2020». Умовою участі в програмі було співфінансування: не менше 10% від суми коштів Європейського Союзу.

17 грудня 2015 року Європейською комісією було затверджено спільну операційну програму «Угорщина – Словаччина – Румунія – Україна 2014–2020». Проте, угода про співпрацю з містом Сеїні була підписана ще у 2009 році. На одній із спільних нарад було прийняте рішення взяти до уваги напрямок збереження історичних пам'яток архітектури. В місті Калуші на той час реконструкції потребувала пам'ятка архітектури місцевого значення – концертний зал, а в місті Сеїні – пам'ятка архітектури національного значення – Будинок культури. Тому саме на базі цих двох закладів вирішили створити мультикультурні центри. Далі було написання спільного проєкту, видано розпорядження міського голови міста Калуша про створення комісії з підготовки заявки на участь у грантовому проєкті, розподілено завдання щодо збору інформації та документів. Рішенням позачергової сесії Калуської міської ради, було надано дозвіл на виготовлення технічної документації та передано будівлю концертного залу на вул. Шевченка, 11 управлінню культури міської ради.

Загальна вартість проєкту на реконструкцію концертного залу в Калуші становила 326 тис. 286 євро. 10% від цієї суми вносило місто – 1,1 млн грн.

19 вересня 2022 року, відбулося урочисте відкриття Мультикультурного центру. Перша назва закладу «Концертний зал», який був збудований наприкінці XIX – початку XX століття та відкритий для відвідувачів 8 вересня 1907 року. У 2002 році заклад частково знищила пожежа, але через 20 років відновлено пам'ятку історичної спадщини – Мультикультурний центр.

Роботи над реконструкцією тривали упродовж трьох років у контексті європейського проєкту «Культура у віддзеркаленні – реставрація Будинку Культури в місті Сеїні (Румунія) та Концертного залу в місті Калуш (Україна)».

Сьогодні, це сучасна, відреставрована будівля. В приміщенні зберегли металеву сходову клітку та сходи з цільного природнього каменю, решта довелося модернізувати. У приміщенні облаштовано кабінети для занять із

народної творчості, передбачено студію звукозапису, кав'ярню. Придбано сучасний мікроавтобус, який автоматизований та пристосований для людей з інвалідністю. Загальна грантова сума коштів – 325 489.06 євро, з них місцевого бюджету – 32 548 091 євро, грантодавців – 292 940 015 євро.

Отже, нами встановлено, що event-технології сьогодні є провідним видом діяльності клубних закладів західноукраїнського регіону України, виокремлено такі основні дієві форми цієї діяльності: масові свята, концерти, розважальні шоу, конкурси та фестивалі

Масові свята у системі event-технологій є провідною формою діяльності закладів культури клубного типу, виконує ряд важливих функцій. Провідним завданням масових свят є розважально-рекреаційна діяльність. Відзначено, нова соціокультурна ситуація, яка склалася після виходу України з СРСР, позитивно вплинула на розвиток масових свят, їхній зміст в системі event-технологій.

Концерти залишаються важливою формою діяльності клубних закладів, оскільки залучають широке коло аматорських колективів (хорових, вокальних, інструментальних) та окремих виконавців з яскраво вираженим фольклорним забарвленням.

Розважальні шоу-програми, які базуються на танцювальному, музичному, комедійному, цирковому жанрах і представляються групою виконавців, сьогодні більше приваблюють молодь, тому важливим завданням працівників клубних закладів у їх проведенні є змістове наповнення, збереження національної та культурної ідентичностей.

Конкурси та фестивалі, як важлива складова у формуванні сучасного культурно-мистецького середовища України, є перспективним напрямком розвитку культури. Для клубних установ ці форми є актуальними з метою презентації різних видів народної творчості, що ефективно впливає на відродження й розвиток національного культурного надбання. Вивчення досвіду Прикарпаття, де проводяться масштабні культурно-мистецькі заходи Міжнародного, Всеукраїнського та обласного рівнів, засвідчує велику кількість

етнофестивалів та конкурсів, активними учасниками яких є аматори клубних установ. Ці заходи позиціонують регіон у його винятковому колориті та різновекторному соціокультурному, етнічному, митецькому та інших проявах.

ВИСНОВКИ

У висновках дисертації узагальнено основні результати дослідження та сформульовано принципові положення, що визначають специфіку і ступінь висвітлення окресленої проблематики, досягнуті наукові результати, які в сукупності розв'язують важливе для розвитку культурології наукове завдання, що полягає в розробці об'ємного, сучасного, філософсько-культурологічного бачення різновекторної діяльності event-технологій як органічної складової культурно-дозвілєвої діяльності закладів культури клубного типу. Відповідно до завдань, поставлених у науковому дослідженні, зроблено такі висновки:

1. Здійснивши аналіз теоретичних засад event-технологій в культурно-дозвілєвій діяльності закладів клубного типу встановлено, що окреслена проблема потребує додаткового наукового аналізу та більш глибокого цілісного висвітлення. Це є можливим лише за умов об'єктивної оцінки та неупередженого ставлення до вивчення порушеної проблеми. Це стосується, зокрема, різних форм та методів культурно-дозвілєвої діяльності, наукового та освітнього аспектів.

Багатовекторність джерел та літератури з проблеми event-технологій в культурно-дозвілєвій діяльності, наявність дисертацій, монографій, статей, науково-філософських публікацій, свідчить про те, що порушена проблема викликає інтерес в українських дослідників, однак вона ще недостатньо висвітлена. В українській науці питання історії дозвілля, його становлення та основних етапів розвитку є дискусійним і не вирішеним, оскільки мало вивчається й не недостатньо розробляється вченими.

Розглянувши теоретичні підходи до дослідження події та event-технологій в культурно-дозвілєвій діяльності закладів клубного типу як соціального інституту встановлено, що ці категорії і терміни перебувають у полі зору сучасних українських і зарубіжних науковців.

Дослідження проблематики засвідчує, що обґрунтування таких основних термінів дисертації як «подія», «івент-технологія», «культурно-дозвілєва

діяльність», «культурні практики» знайшли своє місце в культурологічній, філософській, соціологічній, економічній науках. Однак щодо закладів клубного типу ця проблематика залишається недостатньо висвітленою.

В результаті аналізу теоретичних джерел нами уточнено поняття «менеджмент», як мистецтво управляти людьми, метою якого є забезпечення досягнення цілей засобами вироблення, прийняття та реалізації ефективних рішень з використання всіх доступних ресурсів закладу.

2. Важливими шляхами та закономірностями розвитку дозвілля як соціально-культурного явища є історичні аспекти аналізу проблеми історичної ретроспективи становлення клубних закладів Західної України з кінця XIX століття – до наших днів.

Здійснення такої ретроспективи на основі джерельної бази та наукової літератури засвідчує формування закладів клубного типу в цьому регіоні ще в XIX-му столітті як громадської активності галичан з метою усвідомлення і збереження національної ідентичності в умовах бездержавності. В часи радянської влади ці заклади були центрами ідеологічного комуністичного виховання, уніфікованими у своїй діяльності. В часи відновлення Незалежності України клубні заклади долають наслідки тоталітарного режиму і утверджують свою місію в культурній політиці держави.

На основі аналізу та узагальнення практичної діяльності закладів клубного типу в Західній Україні визначено актуальні проблеми їхньої діяльності та запропоновано стратегічні перспективи системи функціонування клубних закладів культури їх вирішення.

Важливі зміни в сфері культури, що відбулись з часу відновлення Незалежності України, відобразились і в діяльності клубних закладів в Західній Україні. Це: реформи системи управління, зокрема, децентралізація управління, що сприяє демократизації управління в галузі культури та підвищенню ефективності діяльності як органів управління, так і закладів культури; сучасна культурно-дозвіллева діяльність визначається глобалізаційними процесами та змінами, характерними для закладів культури XXI ст. Характер культурно-

дозвіллевої діяльності невіддільний від глобалізаційних тенденцій та трансформацій, які змінюють, якщо не суть, то специфіку діяльності клубних працівників та сприйняття творчого доробку зацікавленою аудиторією.

Однак, недостатнє фінансування галузі, неналежний технічний стан будівель, слабка матеріальна база (музичні інструменти, сценічний одяг, технічні засоби тощо) породжують негативні тенденції у житті людей на селі, а саме: відсутність альтернативного відпочинку; породження негативних тенденцій у проведенні вільного часу (алкоголізм, наркоманія тощо); пасивність населення та певна духовна криза.

Проаналізувавши головні проблеми в діяльності клубних закладів культури України, визначено *перспективи системи функціонування*, що потребують змін та удосконалення, зокрема: законодавчої та фінансової бази; матеріально-технічного забезпечення; соціально-культурних послуг; формування іміджу та престижу клубних закладів культури як соціокультурних інститутів; підвищення рівня менеджменту клубів; впровадження новітніх підходів у сфері управління; діяльність сільських клубних закладів в об'єднаних територіальних громадах; кадрове забезпечення.

3. Запропоновано *авторську періодизацію становлення і розвитку клубних закладів, їх типологію та класифікацію клубних формувань*.

В історичній ретроспективі становлення закладів культури Західної України з кінця XIX століття до наших днів нами встановлено *п'ять періодів*, які різнилися між собою тенденціями, умовами та наслідками.

Перший хронологічний відтинок тривав з кінця XIX ст. до розвалу Австро-Угорської імперії (1918), утворення Західноукраїнської Народної Республіки (1918). В цей час відбувалося становлення осередків розвитку культури загалом і установ клубного типу зокрема. Їх утримання і діяльність була справою громадськості, основна функція – формування і збереження національної і культурної ідентичності українців. Клубні заклади в цей час були головним об'єднуючим фактором, який сприяв розвитку національних, патріотичних й визвольних ідей. На цьому етапі чітко простежується своєрідна

інтеграція в діяльності закладів культури. Народні доми одночасно були прихистком для театральних гуртків, бібліотек, музеїв, музичних товариств тощо, що давало змогу постійного моніторингу стану справ у різних сферах культури.

Другий хронологічний відтинок тривав з 18 липня 1919 року до початку Другої світової війни (1939 р.). В цей період Східна Галичина внаслідок польсько-української війни була окупована Польщею і перейменована на Східну Малопольщу. До сформованих типів клубних закладів додавалися нові, які знаменували собою європейські зразки дозвілля (нічні заклади культури (нахтлокалі), мистецькі кабаре, казино. В цей час для української інтелігенції важливо було зберегти свої культурні інституції, розвивати клубні установи та формування, зберігати свою національну і культурну ідентичність всупереч польській владі.

З початком Другої світової війни (1939) настав **третій період** розвитку закладів культури, що тривав від 1939 до 1941 року і з 1944 до проголошення незалежності України в 1991 році. Радянська тоталітарна влада розглядала культуру як важливий інструмент зміцнення комуністичної системи. Основна функція культури в цей час – культурно-виховна, яка охоплювала діяльність держави у галузі виховання (політичного, трудового, естетичного, етичного та правового) як молодого покоління, так і дорослого населення в душі свідомих будівників комунізму. Клуби були перетворені в засоби зомбування населення і стирання національної ідентичності. Культурна революція супроводжувалася вилученням та знищенням тих культурних фондів, які не вписувалися в комуністичну ідеологію.

Початок німецько-радянської війни (1941) та встановлення нацистського окупаційного режиму в Галичині знаменує **четвертий період**, який тривав до 1944 року і знову зумовив нові виклики в діяльності культурних установ. Хоч клубні заклади українців, які утвердилися в Галичині до приходу сюди радянської влади, були відновлені, однак українці стикнулися з проблемами: репресивна нацистська політика, напруженість у стосунках з польською

меншиною, слабка матеріальна база, відсутність достатньої кількості кваліфікованих кадрів, банальне несприйняття місцевого населення, яке ставилося до освітніх товариств як до чужого, нав'язаного їм німцями явища.

П'ятий період розпочався з проголошенням незалежності України і триває до цього часу. Він характеризується намаганням позбутися ідеологічних нашарувань тоталітарної доби. Примітно, що саме заклади культури, у т. ч. клубні установи Західної України досягли якісних результатів як у відродженні національної ідентичності українського народу, так і в декомунізації культури загалом. Розширення типів клубних закладів в останньому періоді засвідчує можливість різних верст населення задовольняти свої культурні потреби. Однак, недостатнє фінансування галузі, неналежний технічний стан будівель, слабка матеріальна база (музичні інструменти, сценічний одяг, технічні засоби тощо) породжують негативні тенденції у житті людей на селі.

Встановлено *типологію клубних закладів* Східної Галичини (Західної України) з кінця XIX до початку XXI століть:

1-ий період – Народний дім, Читальня «Просвіти»;

2-ий період – Народний дім, Читальня «Просвіти», нічні заклади культури (нахтлокалі), мистецькі кабаре, казино;

3 період – Клуб, Будинок культури, Хата-читальня, Червоні кутки на підприємствах, Робітничі клуби, Будинки народної творчості, Палаці культури;

4-ий період – Народний дім, Читальня «Просвіти», нічні заклади культури (нахтлокалі), мистецькі кабаре, казино;

5-ий період – Клуби, Будинки культури, Будинки народної творчості, Палаці культури, Народні доми (будинки), Нічні клуби, Клуби за місцем проживання, Мультикультурні центри, Хаби, Культурно-дозвілєві комплекси, молодіжні центри, центри дитячої творчості, будинки мистецтв, будинки фольклору. Будинки народної творчості, інші клубні заклади.

Уточнено *класифікацію клубних формувань (об'єднань)*:

– за соціально-демографічними ознаками (дитячі; підліткові; юнацькі; молодіжні; за віком (людей середнього, похилого віку, одновікові, різновікові); за соціальним станом;

– за напрямками діяльності: громадсько-політичні (клуби, об'єднання виборців, правозахисників, молодих депутатів тощо); соціально-громадські (клуби, об'єднання волонтерів, громадських ініціаторів, жіночі, людей похилого віку, молодіжні тощо); пошуково-дослідницькі (клуби, об'єднання краєзнавців, любителів історії, культурологічні, дослідницькі тощо); природничо-наукові (клуби, об'єднання садівників, любителів тварин, тощо); виробничо-технічні (клуби, об'єднання винахідників, молодих майстрів, промисловців тощо); інформаційно-просвітницькі (клуби, об'єднання дискусійні, дебатні, етично-морального виховання тощо); національно-культурні (клуби, об'єднання українознавства, народознавства, національної культури, мови, кухні тощо); фольклорно-етнографічні (клуби, об'єднання фольклористів, любителів народної пісні, культури, традицій, звичаїв, тощо); родинно-побутові (клуби, об'єднання родинні, сімейні, шанувальників кави тощо); літературно-мистецькі (клуби, об'єднання любителів поезії, юних музикантів, любителів класичної музики, фанклуби окремих виконавців тощо); художньо-творчі (клуби, об'єднання любителів вокалу, хореографії, авторської пісні, творчої молоді тощо); колекційно-збирацькі (клуби, об'єднання нумізматів, книжкових раритетів тощо); рекреаційно-оздоровчі (клуби, об'єднання туристів, військово-спортивні, здорового способу життя, фітнесу, шахістів тощо).

4. Встановлено, що event-технології сьогодні є провідним видом діяльності клубних закладів західноукраїнського регіону України, виокремлено такі основні дієві форми цієї діяльності: масові свята, концерти, розважальні шоу, конкурси та фестивалі.

Масові свята у системі event-технологій є провідною формою діяльності закладів культури клубного типу і виконують ряд важливих функцій: задовольняє потреби суспільства у відпочинку та розвагах, розвиває здібності людей. Цей вид дозвілля є доступним й відповідає інтересам широких верств населення.

Центральним принципом організації культурно-дозвілєвої діяльності є розвиток ініціативи, самодіяльності населення. Розважально-рекреаційна діяльність являється провідним завданням масових свят. Відзначено, нова соціокультурна ситуація, яка склалася після виходу України з СРСР, позитивно вплинула на розвиток масових свят, їхній зміст в системі event-технологій.

Концерти залишаються важливою формою діяльності клубних закладів, оскільки залучають широке коло аматорських колективів (хорових, вокальних, інструментальних) та окремих виконавців з яскраво вираженим фольклорним забарвленням.

Розважальні шоу-програми, які базуються на танцювальному, музичному, комедійному, цирковому жанрах і представляються групою виконавців, сьогодні більше приваблюють молодь, тому важливим завданням працівників клубних закладів у їх проведенні є змістове наповнення, збереження національної та культурної ідентичностей.

Встановлено, що до програми шоу входять інсценізації, покази, конкурси, театралізовані виступи, використовуються слайди, фото-відео презентації, кіно та танцювальні супроводи, елементи гумору, клоунада, пантоміма тощо.

Конкурси та фестивалі, як важлива складова у формуванні сучасного культурно-мистецького середовища України, є перспективним напрямком розвитку культури. Для клубних установ ці форми є актуальними з метою презентації різних видів народної творчості, що ефективно впливає на відродження й розвиток національного культурного надбання. Вивчення досвіду Прикарпаття, де проводяться масштабні культурно-мистецькі заходи Міжнародного, Всеукраїнського та обласного рівнів, засвідчує велику кількість етнофестивалів та конкурсів, активними учасниками яких є аматори клубних установ. Ці заходи позиціонують регіон у його винятковому колориті та різновекторному соціокультурному, етнічному, мистецькому та інших проявах.

Перспективним вектором дослідження є порівняльний аналіз менеджменту спеціальних подій в культурно-дозвілєвій діяльності закладів

клубного типу в різних регіонах України, пошук нових, дієвих форм їх діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамов Л. К., Азарова Т. В. Центр місцевої активності на базі будинку культури: методологія та технологія розвитку територіальної громади. Кіровоград: ІСКМ, 2010. 116 с.
2. Альманах першого Краєвого конкурсу хорів у Галичині. У сторіччя народин Миколи Лисенка. Львів, 1943. 63 с.
3. Арістотель. Метафізика. Харків: Фоліо, 2020. 300 с.
4. Бабенко Н. Педагогічні умови організації сімейного дозвілля в сільських клубних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06. Київ, 2004. 20 с.
5. Бабій Н. Актуальні культурно-мистецькі практики та процеси Західної України кінця ХХ – початку ХХІ століть: культурні доміанти, форми репрезентації, перспективи: монографія. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника; Фоліант, 2022. 400 с.
6. Бабій Н. Актуальні культурно-мистецькі практики та процеси: проблематика наукового дискурсу. *Питання культурології*. Київ. 2020, № 36. С. 69–78.
7. Баласанян В. Культура і реформа децентралізації: що робити з клубними установами? (Соціологиня у ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення»). URL: <https://blog.liga.net/user/vbalasanian/article/35236>
8. Барановська Н. Багатогранність культурної спадщини Івана Левинського. *Historical and Cultural Studies / Історико-культурні студії*. Львів: Національний університет «Львівська політехніка», 2017. Вип. 4, номер 1. С. 27–32.
9. Батан Я. В. Культура в умовах трансформування: досвід Черкаського БКІЦ. *У пошуку нових сенсів полікультурного світу. Повоєнний діалог культур* : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Київ, 2–3 лютого 2023 р.) / упоряд. В. П. Дячук. Київ : НАКККіМ, 2023. С. 62–64.

10. Бенюк О. Подієва культура: нове чи давно забуте старе? *Філософія подієвої культури: теорія і практика*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: КНУКіМ, 2020. С. 17–19.
11. Богуцький Ю. П. Українська культура в європейському контексті. Київ : Знання, 2007. 679 с.
12. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Дозвіллезнавство: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 208 с.
13. Бровко М. М. Культура ХХІ ст. в структурі глобалізаційних колізій. *Філософія подієвої культури: теорія і практика*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: КНУКіМ, 2020. С. 21–23.
14. Бугай С. М., Щепанський Е. В. Регіональна політика в Україні: термінологічна невизначеність та загальні проблеми становлення. *Університетські наукові записки*. Хмельницький, 2005. № 4 (16). С. 300–307.
15. Вачевський М. В., Долішний М. І., Скотний В. Г. Маркетинг для менеджера: монографія. Стрий: Просвіта, 2003. 139 с.
16. Верменич Я. В. Західна Україна, як термін. *Енциклопедія історії України*: Т. 3: Е-Й / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка», 2005. 672 с.: іл.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Zakhidna_Ukr_termin (останній перегляд: 21.07.2023).
17. Верменич Я. В. Історична регіоналістика в Україні: теоретико-методологічні проблеми: автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01 / НАН України. Ін-т історії України. Київ, 2005. 32 с.
18. Виноградський М. Д., Шканова О. М. Організація праці менеджера: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2002. 518 с.
19. Виткалов С. В., Виткалов В. Г. Культурно-мистецька спадщина України в нових суспільно-політичних обставинах. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*: наук. зб. Вип. 30. Рівне : РДГУ, 2019. С. 3–7.

20. Виткалов С. Культурно-мистецька Україна в регіональних вимірах: митці, художні колективи та організатори культурно-мистецького життя краю: монографія. Рівне: Дятлик М., 2014. 362 с., іл.

21. Виткалов С. Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності: монографія. Рівне: ПП ДМ, 2012. 416 с.: іл.

22. Виткалов С. В. Сучасна концертна музична практика як елемент суспільних змін. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*: наук. зб. (серія «мистецтвознавство»). Вип. 40. Рівне : РДГУ, 2022. С. 47–52.

23. Виткалов С. Трансформаційні процеси у сфері культури: нові підходи та тенденції. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Культурологія*. Рівне, 2019. № 31. С. 169–175.

24. Гагоорт Г. Менеджмент мистецтва. Підприємницький стиль / пер. з англ. Богдан Шумилович. Львів: Літопис, 2008. 360 с.

25. Гайдукевич К. А. Масові свята: ретроспектива і перспектива. *Культурно-дозвілєва діяльність у сучасному світі*: колективна монографія. Київ: Ліра-К, 2017. С. 28–47.

26. Генеральна Губернія. *Енциклопедія українознавства*: Словникова частина: [в 11 т.] / Наукове товариство імені Шевченка; гол. ред. проф., д-р Володимир Кубійович. Париж – Нью-Йорк: Молоде життя, 1955. Кн. 2, [т. 1]: А – Головна Руська Рада. С. 360.

27. Герчанівська П. Е. Культура в парадигмах ХХ–ХХІ ст.: монографія. Київ: НАКККіМ, 2017. 378 с.

28. Герчанівська П. Культурологія: термінологічний словник. Київ: НАКККіМ, 2015. 439 с.

29. Главацька Н. Етнофестивалі на території українських скансенів: культурно-просвітницький аспект. URL:

<https://www.pyrohiv.com/activities/etnofestivali-na-teritorii-ukrainskikh-skansniv-kulturno-prosvitnitskiy-aspekt.html>

30. Горохолінська І. Видовищні (ігрові) мистецтва: аспекти інновацій цифрової доби. Феномен культури у гуманітарному дискурсі: монографія / за заг.

наук. ред. проф., член-кор. НАПН України Балуха В. О. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 352 с.

31. Гоцалюк А. Традиції та інновації у культурних практиках сучасності. *Філософія подієвої культури: теорія і практика*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: КНУКіМ, 2020. С. 42–45.

32. Давидовський К. Мистецький проект у сучасній соціокультурній реальності України (досвід творчих ініціатив Київського інституту музики ім. Р. М. Глієра). *Мистецтвознавчі записки*. Київ, 2014. Вип. 25. С. 106–113.

33. Давидовський К. Міжнародний фестивальний рух у формуванні культурно-мистецького середовища України (на прикладі міжнародних музичних фестивалів «Київські літні музичні вечори» та «Віртуози планети»). *Культурологічна думка*. 2011. № 3. С. 94–100.

34. Дергачова Г. М. Івент-менеджмент: конспект лекцій; навчальний посібник. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 99 с.

35. Діяльність будинків культури по задоволенню потреб територіальних громад: звіт за результатами дослідження. Кіровоград: Інститут соціокультурного менеджменту, 2010. 64 с.

36. Дозвілля. *Новий тлумачний словник української мови у чотирьох томах* / укл.: В. В. Яременко, О. М. Сліпущко; наук. ред. Л. І. Андрієвський. Київ: Аконті, 1991. Т. 1. С. 798–799.

37. Дутчак О. І., Шикеринець В. В., Орлова В. В. Масові комунікації в системі PR-менеджменту підприємств соціокультурного сервісу. *Наукові перспективи*. 2022. № 6 (24). С. 82–91. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/issue/view/64>

38. Дятел О. Мої вміння – моя зброя. Чи є місце культурним заходам під час війни? *Українська правда*: веб-сайт. 2022. URL: <https://life.pravda.com.ua/ukr/columns/2022/05/14/248644/> (Дата звернення 14. 05. 2022).

39. Єгрешій О., Драгомирецька Л., Храбатин Н. Станиславів у складі Другої Речі Посполитої. *Галичина*: Всеукраїнський науковий і культурно-просвітній красназавчий часопис. Івано-Франківськ, 2011. Ч. 18–19. С. 55–67.

40. Жулинський М. Заявити про себе культурою. Київ: Генеза, 2001. 680 с.

41. Загальне Положення про клубне формування закладу культури системи Міністерства культури і мистецтва. Наказ Міністра культури і мистецтв України від 07 грудня 2004 року № 835. *Первоцвіт*: інформаційний бюлетень Навчально-методичного центру культури і туризму Прикарпаття. Вип. 16. Івано-Франківськ, 2007. С. 43–48.

42. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2010 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2011. 92 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

43. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2011 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2012. 92 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

44. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2012 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2013. 94 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

45. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2013 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2014. 94 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

46. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2014 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2015. 94 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

47. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2015 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2016. 94 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

48. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2016 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2017. 89 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

49. Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2017 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2018. 95 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

50. Запотоцька Ю. Діяльність закладів культури в сучасних умовах розвитку України: Кваліфікаційна робота (проект) на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр». Херсон: Херсонський дер. ун-т, 2021. 39 с.

51. Збірник нормативно-правових актів для керівників закладів культури клубного типу. URL: <http://www.kostvlada.org/justition/55-justition-inf/909-2012-03-02-13-31-48.html>

52. Звіти про роботу закладів культури клубного типу за 2018–2022 роки. *Архів Управління культури, національностей та релігій м. Калуш*. Фонд не описаний.

53. Звіти про роботу закладів культури клубного типу Івано-Франківської області за 2018–2022 роки. *Архів Навчально-методичного центру культури і туризму Прикарпаття*. Фонд не описаний.

54. Звіти про роботу закладів культури клубного типу Львівської області за 2018–2022 роки. *Архів Навчально-методичного центру культури і мистецтв Львівщини*. Фонд не описаний.

55. Звіти про роботу закладів культури клубного типу Тернопільської області за 2018–2022 роки. *Архів Тернопільського обласного методичного центру народної творчості*. Фонд не описаний.

56. Івано-Франківськ: енциклопедичний словник / автори-упорядники: Карась Ганна, Діда Роман, Головатий Михайло, Гаврилів Богдан. Івано-Франківськ, 2010. 496 с.

57. Ігнатєва Я. В. Фестивально-конкурсний рух в еволюції зарубіжного та українського музичного мистецтва. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка* / [редактори-упорядники В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря]. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Вип. 20. Том 1. С. 142–146.

58. Карась Г. Івано-Франківськ: культурно-мистецька хроніка Незалежності. Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2001. 289 с.

59. Карась Г. В. Конкурс вокального мистецтва імені Іри Маланюк як приклад успішного event-менеджменту. *Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі XXI століття: дослідницькі практики, динаміка розвитку, сфери реалізації*: зб. наук. пр. / упоряд., наук. ред. С. Садовенко. Київ: НАКККіМ, 2019. С. 81–85.

60. Карась Г. В. Культурно-мистецькі практики в умовах сучасної російсько-української війни. *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 23–24 берез. 2023 р. м. Київ / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка [та ін.]; редкол.: В. В. Виткалов, В. Ю. Головей, Г. В. Карась [та ін.]. Київ: КНУКіМ, 2023. С. 127–131.

61. Карась Г. В. Презентація реалізованого музичного проекту як вид event-менеджменту. *Культурологічний альманах*: наукове видання. Випуск 13, 2020. С. 67–70.

62. Карась Г. 100-літній ювілей Миколи Лисенка як фактор збереження української національної ідентичності в умовах Другої світової війни в Україні і еміграції. *Fine Art and Culture Studies*. Луцьк: Видавничий дім «Гельветика». Вип. 3, 2022. С. 19–30.

63. Карась Г., Дутчак В. Установи клубного типу та центри дозвілля. *Культурно-мистецька панорама Івано-Франківська: 350-річчю надання місту матдебурзького права присвячується*: монографія / Г. Карась (гол. авт. кол.), В. Дутчак, І. Монолатій, І Дундяк [та ін.]. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2012. С. 73–79.

64. Карась Г. Хорова родина «Первоцвіт» (до 130-річчя заснування народного аматорського хору «Первоцвіт»): монографія. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2020. 288 с.: іл.

65. Карлова В. В. Державна політика у сфері культури: сутність та особливості реалізації в сучасних умовах: автореф. дис. ... канд. держ. управління: 25.00.01. Київ: УАДУ при Президентові країни, 2003. 20 с.

66. Карпова Л. О. Становлення культурно-просвітницької діяльності у сфері дозвілля. *Культурно-дозвіллева діяльність у сучасному світі*: колективна монографія. Київ: Ліра-К, 2017. С. 62–80.

67. Кісь Р. Глобальне – національне – локальне (соціальна антропологія культурного простору). Львів: Літопис, 2005. 300 с.

68. Клим'юк М. Народні доми. *Тернопільський енциклопедичний словник*: у 4 т. / редкол.: Г. Яворський та ін. Тернопіль : Видавничо-поліграфічний комбінат «Збруч», 2005. Т. 2 : К – О. С. 606.

69. Ключко Ю. М., Ковтун В. Д., Троєльнікова Л. О., Цимбалюк Н. М. Культурно-дозвіллева сфера України: динаміка змін та перетворень: монографія. Київ, 2003. 174 с.

70. Ключові проблеми та перспективи розвитку культури в Україні: аналітичний звіт. Київ: Асоціація суспільного прогресу, 2002. 200 с.

71. Козловець М. А., Ковтун Н. М. Національна ідентичність в Україні в умовах глобалізації: монографія. Київ: ПАРАПАН, 2010. 348 с.

72. Колпаков В. М. Організація праці менеджера: навчальний посібник. Київ: ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. 432 с.

73. Кондратюк К. Українське професійне мистецтво Галичини. *Галичина: етнічна історія*: тематичний збірник статей, Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. С. 104–115.

74. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР), 1996, № 30, ст. 141). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

75. Копієвська О. Р. Культурна функція держави в контексті національного державотворення: монографія. Київ: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2010. 272 с.

76. Копієвська О. Р. Культуротворчий потенціал закладів культури в Україні. *Культурно-дозвілєва діяльність у сучасному світі*: колективна монографія. Київ: Ліра-К, 2017. С. 156–165.

77. Копієвська О. Р. Трансформаційні процеси в культурі сучасної України: монографія. Київ: НАКККіМ, 2014. 296 с.

78. Кочубей Н. В. Соціокультурна діяльність: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2021. 122 с.

79. Кубійович В. Українці в Генеральній Губернії 1939–1941. Історія Українського Центрального Комітету. Чикаго: В-во Миколи Денисюка, 1975. 664 с.

80. Кузьменко Т. Глобалізаційні процеси та їх вплив на сучасну подієву культуру. *Філософія подієвої культури: теорія і практика*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ: КНУКіМ, 2020. С. 89–91.

81. Кулініч М. Т., Чмир О. В. Регіональний аналіз стану мереж клубних закладів, бібліотек, мистецьких шкіл. Київ, 2019. 10 с.

82. Культурна політика та мистецька освіта: моделювання процесів / кол. авторів: кер. [Безгін О. І., Бернадська А. Є., Кочарян І. С., Успенська О. Ю.]. Київ: Інститут культурології НАМ України, 2013. 176 с.

83. Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали. Т. 1: (1939–1953) / упоряд.: Т. Галайчак, О. Луцький, Б. Микитів, Л. Батрак-Плодиста, Ю. Сливка, Л. Федоришин; Ред. кол.: Ю. Сливка (відп. ред.), Т. Галайчак, О. Луцький. НАН України. Інститут українознавства ім. І. І. Крип'якевича. К.: Вид-во «Наукова думка», 1995. 750 с.

84. Культурне життя в Україні. Західні землі : [док. і матеріали] / НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. Київ: Наук. думка, 1995. Т. 3: 1966–1971 / упоряд. Т. Галайчак, О. Луцький; відп. ред. О. Луцький. Львів: [Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича НАН України], 2006. 855 с.

85. Культурні практики і культурна політика. Актуальні питання соціокультурної модернізації в Україні : аналітична доповідь / Єрмолаєв А., Левцун О., Мельничук О., Щербина В. Київ, 2012. 163 с.

86. Культурно-дозвіллева діяльність у сучасному світі: колективна монографія. Київ: Ліра-К, 2017. 328 с.

87. Левко В. Концерт як мистецьке явище в культурному просторі України другої половини ХІХ – початку ХХІ століття: монографія. Київ: НАКККіМ, 2021. 152 с.

88. Лісеєнко О. В. Зрушення у сфері культурних практик населення України. *У пошуку нових сенсів полікультурного світу. Повоєнний діалог культур* : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф. (Київ, 2–3 лютого 2023 р.) / упоряд. В. П. Дячук. Київ : НАКККіМ, 2023. С. 163–165.

89. Лозинський М. Сорок літ діяльності «Просвіти». Львів: Друкарня НТШ, 1908. 75 с.

90. Луцький О. Передмова. *Культурне життя в Україні. Західні землі* : [док. і матеріали] / НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. Київ: Наук. думка, 1995. Т.1: 1939–1953 / упоряд. Т. Галайчак, О. Луцький, Б. Микитів та ін.; відп. ред. Ю. Сливка. [НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича]. С. 3–51.

91. Луцький О. «Просвіта» та українські освітні товариства в Галичині під час Другої світової війни. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*: зб. наук. пр. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2010. Вип. 19. С. 255–261 с.

92. Мак-Люен М. Галактика Гутенберга: становлення людини друкованої книги / пер. з англ. А. А. Галушки, В. І. Постнікова. Київ: Ніка-Центр, 2015. 388 с.(Серія «Зміна парадигми»).

93. Максимовська, Н., Поляничко А. Подієвий менеджмент як чинник інноваційного розвитку соціокультурної сфери. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : науковий журнал / МОН України, Сумський державний педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка; [редкол.: А. А. Сбруєва, М. А. Бойченко, О. А. Біда та ін.]. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020. № 3–4 (97/98). С. 218–227.

94. Максимовська Н. О. Сучасний стан дозвіллевої сфери в Україні: соціально-педагогічний аспект. *Вісник Харківської державної академії культури*. 2011. Вип. 33. С. 264–272. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/maksymovska.htm

95. Мальська М. П., Грицишин А. Т., Білоус С. В., Топорницька М. Я. Фестивальний туризм: теорія та практика: навч. посібник. Київ: Видавець ФОП Піча Ю. В., 2022. 232 с.

96. Маршалл Маклуен. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%88%D0%B0%D0%BB%D0%BB_%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%BB%D1%83%D0%B5%D0%BD

97. Методика організації дозвілля різних вікових груп населення: методичні рекомендації / укладач Л. В. Веклюк. Ужгород: Обласний організаційно-методичний центр культури, 2015. 22 с.

98. Московофільство. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%B2%D0%BE%D1%84%D1%96%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE>

99. Нагорна Л. Національна ідентичність в Україні / НАНУ. Ін-тут політичних і етнонац. досліджень. Київ: ІПіЕНД, 2002. 272 с.

100. Національний Реєстр Рекордів (2023). URL: <https://nationalrecords.world/yak-stati-rekordsmenom/> (Дата звернення – 07.04.2023).

101. Олійник О. М. Глокалізація як соціокультурний феномен: автореф. дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.03 / Запорізький нац. ун-т. Запоріжжя, 2010. 16 с.

102. Олійник О. Інституційні засади мистецтва й інституційний підхід дослідження культури. *Культурологічна думка*. 2016. № 10. С. 37–44.

103. Орлевич І., Серета О. Народні дома в Галичині. *Наше слово*. 2011. URL: <https://nasze-slowo.pl/narodni-domi-v-galichini/>

104. Освітньо-професійна програма «Менеджмент соціокультурної діяльності» першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 028 Менеджмент соціокультурної діяльності галузі знань 02 Культура і мистецтво. Освітня кваліфікація: Бакалавр з менеджменту соціокультурної діяльності. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2022. 16 с.

105. Освітньо-професійна програма «Менеджмент соціокультурної діяльності» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 028 Менеджмент соціокультурної діяльності галузі знань 02 Культура і мистецтво. Освітня кваліфікація: Бакалавр з менеджменту соціокультурної діяльності. Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2019. 20 с.

106. Освітньо-професійна програма «Менеджмент соціокультурної діяльності» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 028 Менеджмент соціокультурної діяльності галузі знань 02 Культура і мистецтво. Освітня кваліфікація: Бакалавр з менеджменту соціокультурної діяльності. Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2020. 20 с.

107. Освітньо-професійна програма «Менеджмент соціокультурної діяльності» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 028 Менеджмент соціокультурної діяльності галузі знань 02 Культура і мистецтво. Освітня кваліфікація: Бакалавр з менеджменту соціокультурної діяльності. Тернопіль: Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2021. 29 с.

108. Осипенко Я., Фабрика-Процька О. Фестиваль «Дністер-фест» у контексті культурно-мистецької панорами Буковини. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський зб. наук. пр. молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. І. Франка / ред.-упоряд. В. Ільницький, А. Душний, І. Зимомря. Дрогобич: Вид. дім «Гельветика», 2021. Вип. Т. 2. С. 4–10.

109. Пашкевич М. Ю. Івент-технології у сфері дозвілля. *Культурно-дозвіллева діяльність у сучасному світі*: колективна монографія. Київ: Ліра-К, 2017. С. 278–295.

110. Первоцвіт: інформаційний бюлетень / Навчально-методичний центр культури і туризму Прикарпаття. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2020. Вип. 48. 124 с.
111. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах: підручник. Київ: Кондор, 2005. 408 с.
112. Петрова І. П. Дозвілля в теоретичних рефлексіях: монографія. Київ: НАККККіМ, 2012. 294 с.
113. Петрова І. В. Дозвілля як об'єкт наукових рефлексій. *Культурно-дозвіллева діяльність у сучасному світі*: колективна монографія. Київ: Ліра-К, 2017. С. 7–27.
114. Петрова І. В. Подія як культурний текст: семантика та етимологія. *Всеукраїнська науково-практична конференція «Філософія подієвої культури: історія та сучасність*. Київ: КНУКіМ, 25–26 березня 2021. С. 125–128.
115. Петрова І. В. Професійна підготовка івент-менеджерів у контексті дуальної форми здобуття освіти. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Менеджмент соціокультурної діяльності*. 2019. Т. 2. № 1. С. 82–104.
116. Петрова І. В. Проектування в соціально-культурній сфері: навчальний посібник. Київ, Вид-во КНУКіМ, 2017. 372 с.
117. Піньковська Г. В. Оцінка сучасного стану розвитку культурного середовища регіонів України. *Ефективна економіка*. 2014. № 10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2014_10_36
118. Пісні міжвоєнного Львова: як формували українську естрадну музику. URL: <https://www.032.ua/news/2580749/pisni-mizvoennogo-lvova-ak-formuvali-ukrainsku-estradnu-muziku-video>
119. Поліщук Л. А. Особливості організації клубного дозвілля. *Культурно-дозвіллева діяльність у сучасному світі*: колективна монографія. Київ: Ліра-К, 2017. С. 166–188.

120. Поліщук Л. А. Соціально-культура діяльність клубів України (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): автореф. дис.... канд. культурології: 26.00.01. Київ: КНУКіМ, 2011. 17 с.

121. Примірне Положення про клубний заклад державної та комунальної форм власності в Україні. URL: <https://mkir.gov.ua/files/pdf/123456789.pdf>

122. Полякова І., Дейчаківська І. Діяльність Українського народного театру ім. Івана Тобілевича. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. Івано-Франківськ, 2004, Вип. VI. С. 58–60.

123. Поплавський М. М. Мистецький проект: дискурс художньої культури початку нового тисячоліття (у точці перетину – crossover point). *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019. № 1. С. 248–254.

124. Попп Р. П. Культурно-освітнє життя Дрогобича у повоєнні роки (1944–1953). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 17: Українсько-польсько-білоруське сусідство: ХХ століття. Львів: Вид-во Інститут українознавства НАН України ім. І. Крип'якевича, 2008. С. 442–449.

125. Про атестаційну комісію з питань присвоєння, підтвердження та зняття звання «народний (зразковий аматорський колектив (студію)». *Наказ Управління культури, національностей та релігій Івано-Франківської ОДА* від 18 жовтня 2017 р. № 72-ОД.

126. Про державну підтримку клубних закладів. *Указ Президента України* від 21 березня 2000 року N 485/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/485/2000#Text>

127. Про додаткові заходи щодо державної підтримки культури і мистецтва в Україні. *Указ Президента України* від 30 грудня 2013 року. № 717/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/717/2013#Text>

128. Про засади державної регіональної політики. *Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 13, ст.90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text>

129. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: *Постанова Кабінету Міністрів України* від 19.09.2007 № 1158. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-%D0%BF#Text>

130. Про затвердження загального Положення про клубне формування закладу культури системи Міністерства культури і мистецтв України. *Наказ Міністра культури і мистецтв України* № 835 від 07.12. 2004 року.

131. Про затвердження заходів щодо збереження та відновлення діяльності закладів культури та позашкільних мистецьких навчальних закладів у сільській місцевості. *Наказ Міністерства культури і туризму України* від 05 травня 2006 року № 268/0/16-06. *Первоцвіт*: інформаційний бюлетень Навчально-методичного центру культури і туризму Прикарпаття. Вип. 16. Івано-Франківськ, 2007. С. 9–12.

132. Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися державними і комунальними закладами культури. *Постанова Кабінету Міністрів України* від 12 грудня 2011 року № 1271. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1271-2011-%D0%BF#Text>

133. Про затвердження Порядку формування базової мережі закладів культури: *Постанова Кабінету Міністрів України* від 24.10.2012 № 984. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984-2012-%D0%BF#Text>

134. Про затвердження Примірного положення про клубний заклад. *Наказ Міністерства культури і туризму України* № 35 від 23.05.2007 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0035655-07#Text>

135. Про культуру: Закон України від 14.02.2010 №2778-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 24. Ст. 168. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2778-17>

136. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997. №280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

137. Про нормативи забезпечення населення клубними закладами: *Постанова Кабінету Міністрів України* від 12.11.1998 № 1775. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1775-98-%D0%BF#Text>

138. Про об'єднання громадян. *Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992. № 34, ст. 504. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2460-12#Text>

139. Про Положення про народний (зразковий) аматорський колектив у культурно-освітніх закладах системи Міністерства культури і мистецтв України. Наказ Міністра культури і мистецтв України № 415 від 23. 06. 1999 р. *Первоцвіт: інформаційний бюлетень Навчально-методичного центру культури і туризму Прикарпаття*. Вип. 16. Івано-Франківськ, 2007. С. 26–33.

140. Про регіональну цільову комплексну програму «Культура Івано-Франківщини» на 2022–2026 роки. *Рішення Івано-Франківської обласної ради*. Восьме демократичне скликання (Дев'ята сесія) від від 10.09.2021. № 228-9/2021. 27 с.

141. Радіонова О. М. Конспект лекцій з курсу «Івент-технології». Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова, 2015. 67 с.

142. Романюк Л. Б., Черепанин М. В. Музичне і театральне життя Станиславова (друга половина ХІХ – перша половина ХХ століття): монографія. Івано-Франківськ: Супрун В. П., 2016. 508 с.

143. Свирид І. Є. Інституціональні зміни в структурі клубних закладів. *Управління культурними проєктами і креативна індустрія: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Управління культурними проєктами і креативна індустрія»* (м. Київ, 13 берез. 2020 р.). Культурологічний альманах: Випуск 13. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2020. С. 90–93.

144. Свирид І. Є. Культура – основа мирного життя суспільства. *Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. / М-во культ. України та інформ. політики ; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. (Київ, 10 листопада 2022 р.)*. Київ : НАКККиМ, 2022. С. 272.

145. Свирид І. Є. Масові свята у системі івент-технологій. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2019 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (м. Івано-Франківськ, 6–8 квіт. 2020 р.)*. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2020. С. 351–353.

146. Свирид І. Є. Менеджмент спеціальних подій у сучасному суспільстві та соціокультурній сфері. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (м. Київ, 22-23 березня 2022 р.)*. Київ: КНУКіМ, 2022. С. 287–291.

147. Свирид І. Є. Мистецький проєкт в діяльності менеджера соціокультурної сфери (на прикладі мистецького проєкту – встановлення рекорду України). *Культурологічний альманах*. Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2023. № 1. С. 213–218.

DOI <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.1.28>

148. Свирид І. Є. Навчальні ігри – активна форма підготовки майбутніх менеджерів сфери культури та дозвілля. *Теорія і практика мистецької освіти: збірник наукових праць*. Ч. II / ред.-упор. Л. В. Обух (відп. ред.), М. А. Моїсєєва. Житомир: О. О. Євенок, 2021. С. 154–160.

149. Свирид І. Є. Підготовка менеджерів соціокультурної діяльності для галузі культури і мистецтв (з досвіду роботи Фахового коледжу культури і мистецтв м. Калуш). *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір: матеріали IV міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрів, 4–5 лист. 2021 р. М-во культ. та інформ. політики України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец.* Київ: НАКККіМ, 2021. С. 68–69.

150. Свирид І. Є. Проблеми функціонування клубних закладів культури України. *KELM. Fundacja Instytut Spraw Administracji Publicznej w Lublinie*, 2021. № 2 Вип. 38. С. 41–45.

151. Свирид І. Є. Спеціальні події та event-технології як чинники інноваційного розвитку культурно-дозвіллевої діяльності: організаційно-методичний аспект. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку:*

наук. збірник. Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2022. Вип. 43. С. 72–77.

152. Свирид І. Є. Спеціальні події та event-технології як чинники інноваційного розвитку культурно-дозвіллевої діяльності. *Збірник матеріалів першої регіональної науково-практичної конференції «Сторінками історії та сьогодення коледжу: спадщина, історія, освіта, культура, мистецтво, особистість» (м. Калуш, 20 травня 2022 р.)*. Івано-Франківськ: «Фоліант», 2022. С. 39–48.

153. Свирид І. Технологія конкурсно-розважальних шоу в діяльності сучасних клубних установ. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені Івана Франка*. Дрогобич, 2020. Вип. 30. Т.1. С. 223–228. URL: <https://orcid.org/0000-0003-2838-9188> DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/30.212248>

154. Свирид І. Є. Філософія дозвілля і дозвіллева діяльність у роботі менеджера галузі культури. *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 23–24 берез. 2023 р. м. Київ / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка [та ін.]; редкол.: В. В. Виткалов, В. Ю. Головей, Г. В. Карась [та ін.]*. Київ: КНУКіМ, 2023. С. 213–216.

155. Словник української мови: в 11 томах. Том 4. Київ, 1973. 261 с.

156. Словник української мови: в 11 томах. Том 8. Київ, 1977. 914 с.

157. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність / пер. з англ. П. Тарашука. Київ: Основи, 1994. 224 с.

158. Станіславська К. І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури: монографія. Вид- 2-ге перероб. і доп. Київ: НАКККіМ, 2016. 352 с.

159. Стеценко І. Основи менеджменту. Хто такий менеджер: навчальний посібник. Київ: А.С.К., 2005. 221 с.

160. Тадля О. Організаційно-управлінські технології в менеджменті соціокультурної сфери. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Культурологія*. Рівне, 2017. №. 25, С. 155–162.

161. Там плекали українську культуру. URL: <https://cultua.media/culture/actual-novini/tam-plekaly-ukrainsku-kulturu/>

162. Трач Ю. В. Віртуалізація культурного середовища. *Культурно-дозвіллева діяльність у сучасному світі*: колективна монографія. Київ: Ліра-К, 2017. С. 188–208.

163. Фабрика-Процька О. Р. Музична культура лемків і русинів Карпатського регіону: традиція, трансформація, ідентифікація. Івано-Франківськ, Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»; Супрун В. П., 2020. 492 с. + 24 іл.

164. Філософія подієвої культури: теорія і практика: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 26–27 березня 2020 р.). Київ: КНУКіМ, 2020. 186 с.

165. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреби в гідності й політика скривдженості / пер. з англ. Тетяна Сахно. 3-тє вид. Київ: Наш Формат, 2022. 192 с.

166. Хміль Ф. Менеджмент: підручник. Київ: Академвидав, 2003. 608 с.

167. Центр культурних послуг у територіальній громаді: посібник / Петраков Я., Кулініч М., Чмир О., Копил О., Остапенко П., Остапенко Д. Київ: Міністерство культури та інформаційної політики України, Товариство дослідників України, 2022. 296 с.

168. Цимбалюк Н. М. Інституціональна модернізація культурно-дозвіллевої сфери в Україні: дис. ... доктора соц. наук: 22.00.04 / Київський нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ, 2005. 375 с.

169. Чебан В. О. Новітні тенденції та інновації у трансформації культурно-дозвіллевих практик. *Культурно-дозвіллева діяльність у сучасному світі*: колективна монографія. Київ: Ліра-К, 2017. С. 209–225.

170. Черепанин М. Музична культура Галичини (друга половина XIX – перша половина XX століття): монографія. Київ: Вежа, 1997. 328 с.

171. Чернецька С. Ю. Фольклорні фестивалі в системі сучасних засобів поширення етнографічної інформації та популяризації культурно-мистецької спадщини. *Культура України*. Вип 35: зб. наук. пр. / М-во культури України,

Харк. держ. акад. культури; за заг. ред. В. М. Шейка. Харків: ХДАК, 2011. С. 155–164.

172. Читальня. *Словник української мови*: в 11 томах. Том 11. 1980. С. 337.

173. Швед М. П. Тенденції розвитку міжнародних фестивалів сучасної музики: монографія. Львів, 2010. 438 с.

174. Шевчук О. В. Народний дім. *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. URL: <https://esu.com.ua/article-71313>

175. Шикеринець В. В., Вичівський П. П. Розвиток соціокультурної сфери як важливий чинник вирішення регіональних проблем. *Карпатський край. Наукові студії з історії, культури, туризму*. Івано-Франківськ, 2019. № 12–13. С. 202–209.

176. Шологон Л. І. Джерела про національно-культурне життя українців Галичини другої половини XIX – початку XX ст. в особових фондах Центрального державного історичного архіву України у Львові. *Вісник Прикарпатського університету. Історія*. Івано-Франківськ, 2009. Вип. IV. С. 72–79.

177. Ясіновський Ю. П. Товариство для розвою руської штуки. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Tovarystvo_rozvoiu

178. Binkley T. Piece: Contra Aesthetics. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*. Vol. 35. № 3. Wiley, 1977. PP. 265–277.

179. Bourdieu P. The Field of Cultural Production: Essays on Art and Literature. Cambridge. 1993. 322 p.

180. Danto A. What art is. New Haven: Yale University Press, 2014. 192 p.

181. Dickie G. Art and the aesthetic: an institutional analysis. Ithaca, N.Y.: Cornell University Press, 1974. 204 p.

182. Williams R. Sociology of culture / Raymond Williams, foreword Bruce Robbins. Schoken Books, The University of Chicago: USA, 1995. 248 p.

ДОДАТКИ

Додаток А1. Список праць здобувача за темою дисертації

Відомості про апробацію результатів дисертації

Статті в наукових фахових виданнях:

1. Свирид І. Технологія конкурсно-розважальних шоу в діяльності сучасних клубних установ. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвуз. зб. наук праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту імені Івана Франка. Дрогобич, 2020. Вип. 30. Т.1. С. 223– 228.

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/30.212248>

URL: <http://www.aphn-journal.in.ua/30-1-2020>

2. Свирид І. Є. Спеціальні події та event-технології як чинники інноваційного розвитку культурно-дозвіллевої діяльності: організаційно-методичний аспект. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*: наук. збірник. Рівне: Рівненський державний гуманітарний університет, 2022. Вип. 43. С. 72–77.

DOI: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi43.583>

URL: <https://sborniki.rshu.edu.ua/index.php/ucpmk/issue/view/20>

3. Свирид І. Є. Мистецький проект в діяльності менеджера соціокультурної сфери (на прикладі мистецького проекту – встановлення рекорду України). *Культурологічний альманах*. Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2023. № 1. С. 213–218.

DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.1.28>

URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/issue/view/5/6>

Статті у періодичних виданнях за кордоном:

1. Свирид І. Є. Проблеми функціонування клубних закладів культури України. *KELM*. Fundacja Instytut Spraw Administracji Publicznej w Lublinie, 2021. № 2 Вип. 38. С. 41–45.

DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.2.2.7>

URL: <https://kelmczasopisma.com/ua/jornal/55>

Праці що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Свирид І. Є. Інституціональні зміни в структурі клубних закладів. *Управління культурними проєктами і креативна індустрія: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції «Управління культурними проєктами і креативна індустрія»* (м. Київ, 13 берез. 2020 р.). Культурологічний альманах: Випуск 13. Вінниця: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2020. С. 90–93.

URL:https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/29586/Kulturolohi_chnyi-Almanakh13.pdf?sequence=1

2. Свирид І. Є. Масові свята у системі івент-технологій. *Матеріали звітної наукової вебконференції викладачів, докторантів, аспірантів університету за 2019 рік ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»* (м. Івано-Франківськ, 6–8 квіт. 2020 р.). Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. В. Стефаника, 2020. С. 351–353.

URL: https://nauka.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/122/2020/08/%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8_%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2_2020..pdf

3. Свирид І. Є. Навчальні ігри – активна форма підготовки майбутніх менеджерів сфери культури та дозвілля. *Теорія і практика мистецької освіти: збірник наукових праць. Ч. II / ред.-упор. Л. В. Обух (відп. ред.), М. А. Моїсєєва.* Житомир: О. О. Євенок, 2021. С. 154–160.

URL:http://eprints.zu.edu.ua/33395/1/%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82_11.pdf

4. Свирид І. Є. Підготовка менеджерів соціокультурної діяльності для галузі культури і мистецтв (з досвіду роботи Фахового коледжу культури і мистецтв м. Калущ). *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір: матеріали IV міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрів, 4–5 лист. 2021 р.* М-во культ. та інформ. політики України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. Київ: НАКККіМ, 2021. С. 68–69.

URL:https://nakkkim.edu.ua/images/Instytuty/Akademiia/Vydannia/Kultura_i_mystetstvo_Tezy.pdf

5. Свирид І. Є. Менеджмент спеціальних подій у сучасному суспільстві та соціокультурній сфері. *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (м. Київ, 22-23 березня 2022 р.)*. Київ: КНУКіМ, 2022. С. 287–291.

URL: https://drive.google.com/file/d/1RXRPigpWMwRCajNh_b_hP_AlpkIxFq9F/view

6. Свирид І. Є. Спеціальні події та event-технології як чинники інноваційного розвитку культурно-дозвіллевої діяльності. *Збірник матеріалів першої регіональної науково-практичної конференції «Сторінками історії та сьогодення коледжу: спадщина, історія, освіта, культура, мистецтво, особистість» (м. Калуш, 20 травня 2022 р.)*. Івано-Франківськ: «Фоліант», 2022. С. 39–48.

7. Свирид І. Є. Культура – основа мирного життя суспільства. *Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. / М-во культ. України та інформ. політики ; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. (Київ, 10 листопада 2022 р.)*. Київ : НАКККіМ, 2022. С. 272.

URL: https://elib.nakkkim.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4623/Kravchenko_Tezy_Kulturni_studii_10_11_2022.pdf?sequence=1&isAllowed=y

8. Свирид І. Є. Філософія дозвілля і дозвіллева діяльність у роботі менеджера галузі культури. *Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні: матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 23–24 берез. 2023 р. м. Київ / М-во освіти і науки України, Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка [та ін.]; редкол.: В. В. Виткалов, В. Ю. Головей, Г. В. Карась [та ін.]*. Київ: КНУКіМ, 2023. С. 213–216.

URL: <https://drive.google.com/file/d/1zW6cxykkVF0GVBROdplc-en6l3Nj9jvf/view>

Основні положення й результати дослідження упродовж 2019–2023 років оприлюднено у формі доповідей та обговорено на дванадцяти міжнародних

конференціях:

1. XV Міжнародна науково-практична конференція «Європейський культурний простір і українські перспективи» (14–15 листопада 2019 р., м. Рівне). Виступ на тему: «Використання івент-технологій клубними закладами міста Калуша в організації мистецьких фестивалів» (участь – заочна);
2. Міжнародна науково-практична конференція «Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі ХХІ ст.: творчі діалоги» (4–5 грудня 2019 р., м. Київ). Виступ на тему: «Сучасний менеджер закладу культури: функції та специфіка діяльності» (участь – заочна);
3. VII Міжнародна науково-практична конференція «Управління культурними проектами і креативна індустрія» (13 березня 2020 р., м. Київ). Виступ на тему: «Інституціональні зміни в структурі клубних закладів» (участь – заочна);
4. I Міжнародна науково-практична Інтернет-конференції «Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення» (28–29 травня 2020 р.);
5. VII Міжнародна науково-практична онлайн-конференція «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики ХХІ століття» (14 травня 2021 р., м. Київ). Виступ на тему: «Особливості підготовки менеджерів соціокультурної діяльності для галузі культури і мистецтв (з досвіду роботи ФККиМ м. Калуш)» (участь – заочна);
6. Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Українське мистецтво, культура, освіта: актуальні проблеми, тенденції та перспективи розвитку» (25–28 травня 2021 р., м. Івано-Франківськ). Виступ на тему: ««Культура академічної доброчесності: роль закладів культури» (участь – заочна);
7. V Міжнародна наукова конференція молодих вчених, аспірантів та магістрантів «Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір» (4 – 5 листопада 2021 р., м. Київ). Виступ на тему: «*Підготовка менеджерів соціокультурної діяльності для закладів культури і мистецтв*» (участь – заочна);

8. XVII Міжнародна науково-практична конференція «Стратегія розвитку світової та української культури: сучасні акценти та перспективи» (18–19 листопада 2021 р., м. Рівне). Виступ на тему: *«Спеціальні події та event-технології як чинники інноваційного розвитку культурно-дозвілєвої діяльності»* (участь – заочна);

9. Міжнародна науково-практична конференція «Трансформаційні процеси соціально-гуманітарної сфери сучасної України в умовах війни: виклики, проблеми та перспективи» (2-3 червня 2022 р., м. Тернопіль. Виступ на тему: «Особливості розвитку соціокультурної сфери в умовах сьогодення» (участь – заочна);

10. Міжнародна науково-практична конференція «Психосоціальні ресурси особистісного та соціального розвитку в епоху глобалізації» (4-5 листопада 2022 р., м. Тернопіль. (участь – заочна);

11. XVIII міжнародна науково-практична конференція «Світовий культурний простір крізь призму сучасних глобалізаційних і пандемічних викликів» (17-18 листопада 2022 р., м. Рівне. (участь – заочна);

12. Міжнародна науково-практична конференція «Дуальна форма здобуття освіти: успіхи та проблеми третього року запровадження пілотного проекту у закладах фахової передвищої та вищої освіти України» (23 листопада 2022 р., м. Київ. (участь – заочна).

На восьми всеукраїнських науково-практичних конференціях:

1. Всеукраїнська науково-практична конференція «Мистецька освіта в Україні: проблеми та інновації» (02 березня 2021 р., м. Житомир). Виступ на тему: «Навчальні ігри – активна форма підготовки майбутніх менеджерів сфери культури та дозвілля» (участь - заочна);

2. Всеукраїнська науково-практична конференція «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (22-23 березня 2022 р., м. Київ). Виступ на тему: «Менеджмент спеціальних подій в сучасному суспільстві та соціокультурній сфері» (участь – заочна);

3. Всеукраїнська конференція «Кращі культурні практики установ культури України під час військових дій» (15 квітня 2022 р., Український центр культурних досліджень, м. Київ);

4. II Всеукраїнська конференція «Культурні практики установ культури України під час військових дій» (20 жовтня 2022 р., м. Київ);

5. III Всеукраїнська науково-практична конференція «Фахова передвища і професійна освіта: теорія, методика, практика» (23 жовтня 2022 р., м. Київ);

6. III Всеукраїнська науково-практична конференція «Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство» (10 листопада 2022 р., м. Київ);

7. Всеукраїнський круглий стіл «Оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти: теорія, методика, практика» (10 листопада 2022 р., м. Київ);

8. II Всеукраїнська науково-практична конференція «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (23-24 березня 2023 р., м. Київ). Тези «Філософія дозвілля і дозвіллева діяльність у роботі менеджера галузі культури» прийняті до друку у збірнику матеріалів конференції (участь – заочна).

На чотирьох звітних конференціях:

1. Звітна наукова конференція викладачів, докторантів, аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за 2019 рік (6–10 квітня 2020 р., м. Івано-Франківськ). Виступ на тему: «Масові свята у системі івент-технологій» (участь – очна);

2. Звітна наукова конференція викладачів, докторантів, аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за 2020 рік (5–9 квітня 2021 р., м. Івано-Франківськ). Виступ на тему: «Стратегічні перспективи системи функціонування клубних закладів культури» (участь – заочна);

3. Звітна наукова конференція викладачів, докторантів, аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за 2021 рік (4–8 квітня 2022 р., м. Івано-Франківськ). Виступ на тему: «Івент-менеджмент: стан, потенціал можливостей і розвитку закладів культури» (участь – заочна);

4. Звітна наукова конференція викладачів, докторантів, аспірантів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника за 2022 рік (3–7 квітня 2023 р., м. Івано-Франківськ). Виступ на тему: «Філософія дозвілля і дозвіллева діяльність у роботі менеджера галузі культури» (участь – заочна);

На трьох регіональних конференціях:

1. I регіональна науково-практична конференція «Сторінками історії та сьогодення коледжу: спадщина, історія, освіта, культура, мистецтво, особистість» (20 травня 2022 р., м. Калуш). Виступ на тему: «Спеціальні події та event-технології: як чинники інноваційного розвитку культурно-дозвіллевої діяльності» (участь – очна);

2. I регіональна студентська науково-практична конференція «Сучасна бібліотека як система виробництва інформаційних продуктів і послуг для користувачів бібліотек закладів освіти» (4 жовтня 2022 р., м. Калуш. (участь – очна);

3. II регіональна науково-практична конференція «Сторінками історії та сьогодення коледжу: спадщина, історія, освіта, культура, мистецтво, особистість» (15-16 травня 2023 р., м. Калуш). Виступ на тему: «Мистецький проєкт в діяльності менеджера соціокультурної сфери (на прикладі мистецького проєкту – встановлення рекорду України)» (участь – очна, була модератором конференції і упорядником збірника матеріалів).

На сімнадцяти форумах, вебінарах, лекторіях, семінарах, тренінгах

1. Онлайн форум «Розвиток креативних індустрій» (4 листопада 2021 р., м. Київ. (участь – заочна);
2. Онлайн форум «Лідери освітніх змін» (16 грудня 2021 р., м. Київ. (участь – заочна);
3. Міжуніверситетський лекторій «Хорова музика композиторів української діаспори: типологія і жанрово-стильова характеристика» лектор – професор Карась Г. В. (31 березня 2022 р., м. Івано-Франківськ. (участь – заочна);
5. Міжуніверситетський лекторій «Тайм-менеджмент: просто у 4 кроки» лектор – І. Боришкевич (31 березня 2022 р., м. Івано-Франківськ. (участь – заочна);
6. Вебінар Web of Science 2020 «Публікації в міжнародних виданнях» (6 липня 2020 р. м. Київ. (участь – заочна);
7. Вебінар «Оновлений Journal Citation Reports» (9 липня 2020 р. м. Київ. (участь – заочна);
8. Вебінар «Демонстрація, аналіз і оцінка наукового доробку науковця» (9 липня 2020 р. м. Київ. (участь – заочна);
9. Вебінар «Аналітичний інструмент In Cites для установи та науковця» (10 липня 2020 р. м. Київ. (участь – заочна);
10. Вебінар «Save Ukrainian Cultural Heritage in Digital» (11 квітня 2022 р., м. Київ. (участь – заочна);
11. Семінар «Актуальні питання у роботі заступника директора з виховної роботи ЗФПО» (22 листопада, 14 грудня 2022 р., м. Київ, науково-методичний центр. (участь – заочна);
12. Прочитала лекцію на тему: «Види та форми шоу-програм. Методика організації та проведення» для працівників закладів культури Тлумацького району в контексті курсів підвищення кваліфікації (вересень 2019 р., м. Тлумач. (участь – очна);
13. Прочитала лекцію на тему: «Види та форми шоу-програм. Методика організації та проведення» для працівників закладів культури Яремчанського та

Надвірнянського районів в контексті курсів підвищення кваліфікації (жовтень 2020 р., м. Надвірна. (участь – очна);

14. Прочитала лекцію на тему: «Загальна характеристика форм культурно-дозвілєвої діяльності. Методика підготовки і проведення» для працівників закладів культури Івано-Франківської області в рамках проведення онлайн засідання обласного об'єднання творчих клубних працівників «Літопис» (16 листопада 2021 р., м. Івано-Франківськ. (участь – заочна);

15. Лекція наукового керівника, професора Г. В. Карась для працівників бібліотек Калуського району на тему «Зміст і особливості бібліотечного менеджменту» в рамках курсів підвищення кваліфікації (14 листопада 2019 р., м. Калуш. (участь – очна).

16. Підготувала і провела в контексті школи молодого викладача інформаційний тренінг «Тайм-менеджмент у професійній діяльності сучасного педагога» для викладачів Фахового коледжу культури і мистецтв (23 грудня 2022 р., м. Калуш. (участь – очна);

17. Підготувала навчальний посібник для студентів спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності» з навчальної дисципліни «Дозвілєзнавство» (2021 р., рукопис);

18. Автор ідеї, менеджер проекту та режисер дійства з встановлення Рекорду України – найдовший рушник виготовлений технікою «фелтинг» з використанням орнаментів різних етнографічних груп (20 травня 2021 р., м. Калуш).

**Додаток А2. Довідка про впровадження результатів дослідження у
Фаховому коледжі культури і мистецтв (м. Калуш)**

Міністерство культури та інформаційної політики України
Івано-Франківська обласна державна адміністрація
Управління культури, національностей та релігій

ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ (М. КАЛУШ)

Україна, 77301, Івано-Франківська обл., м. Калуш, вул. Ковжуна, 44, тел./ факс (03472) 5-45-07
E-mail: kkkim1976@ukr.net код ЄДРПОУ 02214656

Довідка

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Свирид Івanni Євгенівни

на тему «Менеджмент спеціальних подій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця XX – початку XXI століть: теорія і регіональна практика»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 культурологія.

У сучасних історичних реаліях XXI ст., в контексті гуманістичного дискурсу у культурологічній площині, в умовах чіткого орієнтиру держави Україна на загальноєвропейські цінності, активну інтеграцію в економічний, культурологічний та культурно-мистецький простір європейської спільноти, активної трансформації та інтенсивного реформування фахової передвищої освіти в контексті європейського вектору розбудови вітчизняної освітньої системи, в дисертаційній роботі Свирид Івanni Євгенівни запропоновано новий погляд на event-технології в культурно-дозвіллевій діяльності з огляду на історичний досвід закладів клубного типу в Західній Україні кінця XX – початку XXI століть.

Оскільки в роботі ґрунтовно розкриті особливості менеджменту спеціальних подій в культурно-дозвіллевій діяльності клубів Західної України кінця XX – початку XXI століть, узагальнено досвід в соціокультурній діяльності закладів клубного типу в Україні, культурно-мистецької сфери Західного регіону (на матеріалах Івано-Франківської, Тернопільської, Львівської областей), вона слугує теоретичним підґрунтям для вивчення тем освітніх компонентів на спеціальності 028 Менеджмент соціокультурної діяльності, зокрема з дисциплін: «Основи менеджменту соціокультурної сфери», «Дозвіллезнавство», «Навчальна практика з менеджменту», «Організація івент-заходів, інноваційні підходи в організації культурно-дозвіллевої діяльності».

Результати дисертаційного дослідження аспіранта Свирид І. Є. системно впроваджуються та реалізуються впродовж 2020-2023 рр. на циклових комісіях Фахового коледжу культури і мистецтв (м. Калуша). Викладачі та студенти отримали доступ до новітньої, науково-обґрунтованої інформації через призму регіонального

аспекту дослідження культурно-мистецької сфери Івано-Франківської, Тернопільської, Львівської областей, в силу того, що в дисертації вперше проаналізовано й узагальнено теоретико-практичний досвід event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця XX – початку XXI століть, обґрунтовано історичну ретроспективу становлення закладів культури галицьких міст у XX столітті, охарактеризовано культурний потенціал закладів культури Незалежної України. Матеріали дисертації успішно використовуються педагогами та здобувачами освіти для досліджень мистецтвознавчого та культурологічного спрямування, а також підготовки посібників, методичних розробок, курсів лекцій, комплексів методичного забезпечення дисциплін, підвищення кваліфікації педагогів.

Педагоги та майбутні управлінці у сфері культури і дозвілля дали високу оцінку новим науковим знанням про стратегічні перспективи системи функціонування клубних закладів культури, практичну значущість event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності як провідний вид діяльності закладів культури сучасного українського міста, визначено роль масових свят у системі event-технологій в культурно-дозвіллевій діяльності та ін. Важливо, що автором дослідження зроблено акцент на самоідентичності сучасного менеджера закладу клубного типу кінця XX – початку XXI ст.

Досліджені у дисертації технології були втілені викладачами та студентами у практично-зреалізованих івентах та заходах: мистецьких та творчих проєктах, тренінгах, лекціях, науково-практичних конференціях, благодійних акціях, аукціоні, встановленні рекорду України.

Теоретична цінність наукових напрацювань Свирид Іванни Євгенівни полягає у нових наукових відомостях для поглиблення знань майбутніх менеджерів соціокультурної сфери, формування методологічних аспектів щодо шляхів трансформації та модернізації освітнього процесу у закладах фахової передвищої освіти. Велике практичне значення роботи полягає у синхронному русі теоретичного пошуку із практичною реалізацією досліджуваного арсеналу в реаліях освітнього процесу Фахового коледжу культури і мистецтв (м. Калуша), удосконаленні, в цьому контексті, фахових компетентностей студентів, залученні здобувачів освіти до дослідно-орієнтованої діяльності, проєктних методів реалізації культурно-мистецьких заходів, застосування сучасних цифрових технологій, наповненні змісту професійно-орієнтованих дисциплін матеріалом.

Результати дисертаційного дослідження Свирид І. Є. схвалено на засіданні циклової комісії викладачів менеджменту соціокультурної діяльності та івент-технологій Фахового коледжу культури і мистецтв (м. Калуша) (протокол № 10 від 23 травня 2023 року).

Директор

Ярослав ЯЦІВ

Додаток А3. Довідка про впровадження дисертаційного дослідження у Навчально-методичному центрі культури і туризму Прикарпаття

Україна
Управління культури, національностей та релігій
облдержадміністрації
**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР КУЛЬТУРИ
І ТУРИЗМУ ПРИКАРПАТТЯ**

вул. Незалежності, 12, м. Івано-Франківськ, 76018, тел./факс (03422) 53-73-60, 53-05-79
тел. (03422) 53-72-00, 53-05-78, 75-23-71 E-mail: ifnmzkitp@gmail.com Код ЄДРПОУ
02219336

01.08.2023 р. № 9/76

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Свирид Івани Євгенівни
на тему «Менеджмент спеціальних подій в культурно-дозвіллевій
діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця ХХ –
початку ХХІ століть: теорія і регіональна практика»
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 034 культурологія

Аналіз наукових результатів, отриманих дисертанткою Іванною Євгенівною Свирид, свідчать, що вони мають високий потенціал для практичної апробації у діяльності Навчально-методичного центру культури і туризму Прикарпаття. Особливу цінність становлять напрацювання щодо event-технологій як провідного виду діяльності закладів культури сучасного українського міста, села.

Результати дисертаційного дослідження використовувались у процесі підвищення кваліфікації працівників культури, при розробці науково-методичних матеріалів для закладів культури.

В контексті курсів підвищення кваліфікації клубних працівників І. Є. Свирид було проведено ряд занять для клубних працівників Надвірнянського, Тлумацького районів, ТГ області та м. Яремче, де окрім апробації дисертаційного дослідження було презентовано методичні рекомендації «Підготовка, проведення та сценарії конкурсно-розважальних програм» розроблені дисертанткою.

І. Є. Свирид брала участь у онлайн засіданні обласного об'єднання творчих клубних працівників «Літопис», де у ролі доповідача поділилася напрацюваннями дисертаційного дослідження.

Впровадження наукових та практичних результатів дисертаційного дослідження І. Є. Свирид на тему: «Менеджмент спеціальних подій в культурно-дозвіллевій діяльності закладів клубного типу в Західній Україні кінця XX – початку XXI століть: теорія і регіональна практика» фахівцями Навчально-методичного центру культури і туризму Прикарпаття сприяють покращенню процесу вдосконалення і розвитку сфери культури та реалізації культурних ініціатив.

Матеріали дисертаційної роботи є актуальними, мають вагомое теоретичне і практичне значення у процесі діяльності клубних працівників.

В.о. директора

Світлана ПАНЬКО

Додаток Б. Статистичні відомості про клубні заклади в Україні за 2010-2017 роки

Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2010 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2011. 92 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

Заклади культури і мистецтв в Україні

	1990	1995	2000	2005	2008	2009	2010
--	------	------	------	------	------	------	------

Кількість клубних закладів

(на кінець року), тис.

25,1 23,0 20,4 19,1 18,8 18,7 18,6

в них місць, тис.

6 502 5 921 5 381 4 960 4 822 4 785 4 740

Забезпеченість населення закладами культури в Україні

	1990	1995	2000	2005	2008	2009	2010
--	------	------	------	------	------	------	------

Кількість на 100 тисяч осіб

бібліотек

49,4 46,4 42,4 42,2 44,7 43,6 42,6

демонстраторів фільмів

52,4 31,4 14,1 7,1 5,2 4,7 4,8

клубних закладів

48,4 44,7 41,7 40,8 40,7 40,7 40,6

На 100 осіб

кількість місць у

клубних закладах

13 12 11 11 10 10 10

Клубні заклади за регіонами на кінець 2010 року

(дані Міністерства культури і туризму України)

(одиниць)

	Кількість закладів			В них місць		
	всього	у тому числі		всього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	18 593	2 122	16 471	4 739 580	866 806	3 872 774
Автономна						
Республіка Крим	638	123	515	189 774	44 333	145 441
Вінницька	1 151	110	1 041	349 884	50 056	299 828
Волинська	673	48	625	148 033	18 999	129 034
Дніпропетровська	615	101	514	171 882	46 079	125 803
Донецька	663	256	407	213 887	107 283	106 604
Житомирська	1 084	78	1 006	247 891	32 916	214 975
Закарпатська	474	36	438	102 728	11 983	90 745
Запорізька	469	75	394	141 669	36 981	104 688
Івано-Франківська	723	63	660	159 710	22 413	137 297
Київська	841	67	774	205 418	25 613	179 805
Кіровоградська	594	69	525	176 268	29 245	147 023
Луганська	562	181	381	132 929	61 895	71 034
Львівська	1 407	133	1 274	258 598	50 132	208 466
Миколаївська	540	53	487	150 377	23 550	126 827
Одеська	736	55	681	185 809	22 054	163 755
Полтавська	855	66	789	225 462	29 533	195 929
Рівненська	678	44	634	137 067	18 158	118 909
Сумська	634	72	562	168 369	28 306	140 063
Тернопільська	924	54	870	191 426	19 457	171 969
Харківська	710	88	622	192 504	46 373	146 131
Херсонська	455	54	401	119 820	22 172	97 648
Хмельницька	1 183	87	1 096	311 707	37 541	274 166
Черкаська	746	57	689	233 488	25 414	208 074
Чернівецька	393	38	355	101 614	10 368	91 246
Чернігівська	780	66	714	199 094	26 505	172 589
м. Київ	32	32	-	14 060	14 060	-
м. Севастополь	33	16	17	10 112	5 387	4 725

Клубні формування¹ та кількість учасників в них за регіонами на кінець 2010 року

(дані Міністерства культури і туризму України)

	Кількість клубних формувань, одиниць			В них учасників, осіб		
	всього	з них		всього	з них	
		для дітей	у % до загальної кількості		дітей	у % до загальної кількості
Україна	107 565	44 599	41,5	1 354 253	604 095	44,6
Автономна						
Республіка Крим	5 080	2 906	57,2	70 060	41 699	59,5
Вінницька	6 731	2 847	42,3	77 313	34 482	44,6
Волинська	3 184	851	26,7	35 961	10 297	28,6
Дніпропетровська	3 835	1 987	51,8	65 482	33 206	50,7
Донецька	6 158	3 383	54,9	120 969	70 083	57,9
Житомирська	4 063	1 407	34,6	39 448	15 808	40,1
Закарпатська	3 578	1 173	32,8	42 195	15 141	35,9
Запорізька	3 231	1 625	50,3	50 901	24 236	47,6
Івано-Франківська	3 999	1 089	27,2	53 756	15 827	29,4
Київська	4 442	2 012	45,3	51 880	25 084	48,4
Кіровоградська	3 605	1 347	37,4	42 862	15 877	37,0
Луганська	3 895	2 010	51,6	55 697	29 781	53,5
Львівська	6 900	1 834	26,6	82 398	23 022	27,9
Миколаївська	2 735	1 414	51,7	39 075	20 270	51,9
Одеська	4 304	2 395	55,6	47 000	27 895	59,4
Полтавська	4 579	1 434	31,3	50 778	18 830	37,1
Рівненська	3 152	1 445	45,8	37 224	17 726	47,6
Сумська	3 892	1 451	37,3	41 182	16 560	40,2
Тернопільська	4 166	1 723	41,4	49 944	20 593	41,2
Харківська	4 324	2 185	50,5	56 599	29 237	51,7
Херсонська	3 323	1 709	51,4	37 390	20 298	54,3
Хмельницька	5 062	1 789	35,3	51 650	19 218	37,2
Черкаська	5 811	2 095	36,1	62 031	24 682	39,8
Чернівецька	3 025	1 126	37,2	37 164	14 766	39,7
Чернігівська	3 836	1 081	28,2	38 025	12 490	32,8
м. Київ	379	117	30,9	9 625	2 148	22,3
м. Севастополь	276	164	59,4	7 644	4 839	63,3

¹ Любительські об'єднання та клуби за інтересами, колективи самодіяльної художньої творчості (у т.ч. оркестрові та інструментальні, вокально-хорові, хореографічні, пісні і танцю, театральні, кінофотостудії, дискотеки, фізкультурно-оздоровчі, курси, інші).

Стан приміщень клубних закладів за регіонами на кінець 2010 року

(дані Міністерства культури і туризму України)

	Кількість закладів, які потребують капітального ремонту		Кількість закладів, які знаходяться в аварійному стані	
	одиниць	у % до загальної кількості клубних закладів	одиниць	у % до загальної кількості клубних закладів
Україна	7 012	37,7	536	2,9
Автономна				
Республіка Крим	321	50,3	28	4,4
Вінницька	306	26,6	10	0,9
Волинська	212	31,5	9	1,3
Дніпропетровська	399	64,9	43	7,0
Донецька	322	48,6	8	1,2
Житомирська	509	47,0	20	1,8
Закарпатська	114	24,1	7	1,5
Запорізька	255	54,4	23	4,9
Івано-Франківська	312	43,2	21	2,9
Київська	356	42,3	29	3,4
Кіровоградська	225	37,9	13	2,2
Луганська	200	35,6	15	2,7
Львівська	511	36,3	11	0,8
Миколаївська	190	35,2	42	7,8
Одеська	393	53,4	39	5,3
Полтавська	476	55,7	42	4,9
Рівненська	75	11,1	-	-
Сумська	223	35,2	14	2,2
Тернопільська	167	18,1	16	1,7
Харківська	376	53,0	15	2,1
Херсонська	222	48,8	47	10,3
Хмельницька	78	6,6	4	0,3
Черкаська	364	48,8	54	7,2
Чернівецька	142	36,1	13	3,3
Чернігівська	245	31,4	10	1,3
м. Київ	8	25,0	-	-
м. Севастополь	11	33,3	3	9,1

Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2011 році:
 статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2012.
 92 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

Заклади культури і мистецтв в Україні

	1990	1995	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Кількість клубних закладів (на кінець року), тис.	25,1	23,0	20,4	19,1	18,8	18,7	18,6	18,5
в них місць, тис.	6 502	5 921	5 381	4 960	4 822	4 785	4 740	4 714

Забезпеченість населення закладами культури в Україні

	1990	1995	2000	2005	2008	2009	2010	2011
Кількість на 100 тисяч осіб								
бібліотек	49,4	46,4	42,4	42,2	44,7	43,6	42,6	42,4
демонстраторів фільмів	52,4	31,4	14,1	7,1	5,2	4,7	4,8	4,8
клубних закладів	48,4	44,7	41,7	40,8	40,7	40,7	40,6	40,6
На 100 осіб								
кількість місць у клубних закладах	13	12	11	11	10	10	10	10

Клубні заклади за регіонами на кінець 2011 року

(дані Міністерства культури України)

(одиниць)

	Кількість закладів			В них місць		
	всього	у тому числі		всього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	18 537	2 119	16 418	4 713 983	864 842	3 849 141
<i>Автономна</i>						
Республіка Крим	637	121	516	185 415	39 831	145 584
Вінницька	1 139	105	1 034	345 862	48 234	297 628
Волинська	671	48	623	147 906	19 000	128 906
Дніпропетровська	599	105	494	162 502	46 690	115 812
Донецька	656	250	406	215 142	108 790	106 352
Житомирська	1 084	78	1 006	247 871	32 916	214 955
Закарпатська	469	37	432	101 103	13 053	88 050
Запорізька	470	75	395	141 769	36 981	104 788
Івано-Франківська	722	63	659	159 498	22 856	136 642
Київська	843	66	777	205 332	25 743	179 589
Кіровоградська	597	69	528	176 516	30 245	146 271
Луганська	564	181	383	132 951	61 205	71 746
Львівська	1 413	134	1 279	259 366	50 965	208 401
Миколаївська	539	52	487	148 962	22 979	125 983
Одеська	737	59	678	186 327	24 394	161 933
Полтавська	858	66	792	224 455	28 107	196 348
Рівненська	676	43	633	135 477	17 098	118 379
Сумська	635	75	560	168 119	28 571	139 548
Тернопільська	923	54	869	191 382	19 275	172 107
Харківська	698	87	611	190 410	45 973	144 437
Херсонська	453	54	399	119 545	22 017	97 528
Хмельницька	1 176	88	1 088	310 581	37 641	272 940
Черкаська	744	57	687	233 175	25 029	208 146
Чернівецька	393	38	355	102 551	11 937	90 614
Чернігівська	776	66	710	197 634	25 905	171 729
м.Київ	32	32	-	14 060	14 060	-
м.Севастополь	33	16	17	10 072	5 347	4 725

**Рівень забезпеченості клубними закладами за регіонами
на кінець 2011 року**

(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних закладів у розрахунку на 100 000 осіб			Кількість місць у клубних закладах у розрахунку на 100 осіб		
	всього	у тому числі		всього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	40,6	6,8	115,2	10	3	27
Автономна						
Республіка Крим	32,5	9,8	70,6	9	3	20
Вінницька	69,7	12,9	126,3	21	6	36
Волинська	64,6	8,9	124,7	14	4	26
Дніпропетровська	18,0	3,8	90,1	5	2	21
Донецька	14,9	6,3	97,6	5	3	26
Житомирська	85,1	10,5	188,8	19	4	40
Закарпатська	37,5	8,0	55,0	8	3	11
Запорізька	26,2	5,4	95,8	8	3	25
Івано-Франківська	52,3	10,5	84,2	12	4	17
Київська	49,0	6,2	117,7	12	2	27
Кіровоградська	59,6	11,1	139,1	18	5	39
Луганська	24,8	9,2	127,2	6	3	24
Львівська	55,6	8,7	128,4	10	3	21
Миколаївська	45,7	6,5	128,1	13	3	33
Одеська	30,9	3,7	85,5	8	2	20
Полтавська	58,1	7,3	138,4	15	3	34
Рівненська	58,6	7,8	105,1	12	3	20
Сумська	55,1	9,6	150,1	15	4	37
Тернопільська	85,4	11,4	143,5	18	4	28
Харківська	25,5	4,0	112,1	7	2	27
Херсонська	41,8	8,2	94,8	11	3	23
Хмельницька	89,1	12,1	183,8	24	5	46
Черкаська	58,2	7,9	122,9	18	3	37
Чернівецька	43,4	9,9	68,0	11	3	17
Чернігівська	71,3	9,6	177,0	18	4	43
м.Київ	1,1	1,1	-	0,5	0,5	-
м.Севастополь	8,7	4,5	72,0	3	1	20

**Клубні формування¹ та кількість учасників в них за регіонами
на кінець 2011 року**

(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних формувань, одиниць			В них учасників, осіб		
	всього	з них		всього	з них	
		для дітей	у % до загальної кількості		дітей	у % до загальної кількості
Україна	106 443	44 376	41,7	1 340 106	597 581	44,6
Автономна						
Республіка Крим	5 044	2 839	56,3	69 496	40 925	58,9
Вінницька	6 754	2 982	44,2	75 777	34 943	46,1
Волинська	3 171	832	26,2	36 228	10 279	28,4
Дніпропетровська	3 614	1 898	52,5	63 867	30 674	48,0
Донецька	6 145	3 374	54,9	119 505	69 077	57,8
Житомирська	4 240	1 591	37,5	41 020	17 079	41,6
Закарпатська	3 461	1 199	34,6	40 142	15 021	37,4
Запорізька	3 283	1 621	49,4	52 238	25 474	48,8
Івано-Франківська	3 953	1 080	27,3	53 271	15 775	29,6
Київська	4 545	2 018	44,4	52 973	25 171	47,5
Кіровоградська	3 533	1 326	37,5	42 607	15 600	36,6
Луганська	3 875	1 951	50,3	55 719	29 426	52,8
Львівська	6 930	1 941	28,0	83 328	24 424	29,3
Миколаївська	2 687	1 344	50,0	37 575	19 316	51,4
Одеська	4 332	2 404	55,5	48 940	28 598	58,4
Полтавська	4 537	1 480	32,6	50 989	19 156	37,6
Рівненська	3 135	1 460	46,6	37 281	18 041	48,4
Сумська	3 610	1 310	36,3	38 121	15 044	39,5
Тернопільська	4 046	1 697	41,9	47 859	19 736	41,2
Харківська	4 335	2 185	50,4	57 861	30 044	51,9
Херсонська	3 155	1 542	48,9	34 220	17 676	51,7
Хмельницька	4 820	1 727	35,8	48 069	18 303	38,1
Черкаська	5 821	2 074	35,6	61 560	24 547	39,9
Чернівецька	3 001	1 127	37,6	36 792	14 803	40,2
Чернігівська	3 758	1 094	29,1	37 189	11 870	31,9
м. Київ	379	117	30,9	9 628	2 152	22,4
м. Севастополь	279	163	58,4	7 851	4 427	56,4

¹ Любительські об'єднання та клуби за інтересами, колективи самодіяльної художньої творчості (у т.ч. оркестрові та інструментальні, вокально-хорові, хореографічні, пісні і танцю, театральні, кінофотостудії, дискотеки, фізкультурно-оздоровчі, курси, інші).

Стан приміщень клубних закладів за регіонами на кінець 2011 року

(дані Міністерства культури України)

	Кількість закладів, які потребують капітального ремонту		Кількість закладів, які знаходяться в аварійному стані	
	одиниць	у % до загальної кількості клубних закладів	одиниць	у % до загальної кількості клубних закладів
Україна	6 820	36,8	468	2,5
Автономна				
Республіка Крим	285	44,7	28	4,4
Вінницька	302	26,5	9	0,8
Волинська	214	31,9	9	1,3
Дніпропетровська	386	64,4	36	6,0
Донецька	328	50,0	7	1,1
Житомирська	482	44,5	16	1,5
Закарпатська	104	22,2	7	1,5
Запорізька	254	54,0	21	4,5
Івано-Франківська	295	40,9	17	2,4
Київська	321	38,1	23	2,7
Кіровоградська	189	31,7	16	2,7
Луганська	204	36,2	20	3,5
Львівська	501	35,5	7	0,5
Миколаївська	190	35,3	41	7,6
Одеська	398	54,0	27	3,7
Полтавська	469	54,7	42	4,9
Рівненська	90	13,3	-	-
Сумська	210	33,1	12	1,9
Тернопільська	166	18,0	17	1,8
Харківська	342	49,0	15	2,1
Херсонська	223	49,2	43	9,5
Хмельницька	81	6,9	4	0,3
Черкаська	370	49,7	27	3,6
Чернівецька	152	38,7	15	3,8
Чернігівська	245	31,6	6	0,8
м. Київ	8	25,0	-	-
м. Севастополь	11	33,3	3	9,1

Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2012 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2013. 94 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

Заклади культури і мистецтв в Україні

	1990	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Кількість бібліотек								
(на кінець року), тис.	25,6	23,8	20,7	19,8	20,1	19,5	19,3	19,2
Бібліотечний фонд, млн. примірників	419,0	369,9	343,0	329,5	338,2	325,5	317,6	315,1
Кількість клубних закладів								
(на кінець року), тис.	25,1	23,0	20,4	19,1	18,7	18,6	18,5	18,5
в них місць, тис.	6 502	5 921	5 381	4 960	4 785	4 740	4 714	4 684

Забезпеченість населення закладами культури в Україні

	1990	1995	2000	2005	2009	2010	2011	2012
Кількість на 100 тисяч осіб								
бібліотек	49,4	46,4	42,4	42,2	43,6	42,6	42,4	42,2
демонстраторів фільмів	52,4	31,4	14,1	7,1	4,7	4,8	4,8	3,8
клубних закладів	48,4	44,7	41,7	40,8	40,7	40,6	40,6	40,6
На 100 осіб								
кількість місць у клубних закладах	13	12	11	11	10	10	10	10

Клубні заклади за регіонами на кінець 2012 року

(дані Міністерства культури України)

(одиноць)

	Кількість закладів			В них місць		
	всього	у тому числі		всього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	18 476	2 080	16 396	4 684 098	854 973	3 829 125
Автономна						
Республіка Крим	631	118	513	184 149	39 552	144 597
Вінницька	1 138	104	1 034	344 959	47 851	297 108
Волинська	671	47	624	147 890	18 939	128 951
Дніпропетровська	596	105	491	157 888	45 128	112 760
Донецька	646	241	405	213 252	106 989	106 263
Житомирська	1 087	78	1 009	248 142	32 916	215 226
Закарпатська	469	34	435	100 252	11 837	88 415
Запорізька	447	74	373	137 634	36 331	101 303
Івано-Франківська	723	64	659	159 375	22 856	136 519
Київська	842	66	776	204 350	25 749	178 601
Кіровоградська	597	68	529	175 826	30 495	145 331
Луганська	556	173	383	129 697	58 382	71 315
Львівська	1 410	132	1 278	258 250	49 956	208 294
Миколаївська	540	51	489	148 307	22 274	126 033
Одеська	737	56	681	189 390	25 517	163 873
Полтавська	858	66	792	222 287	27 960	194 327
Рівненська	678	44	634	135 132	16 703	118 429
Сумська	634	73	561	167 309	28 432	138 877
Тернопільська	923	54	869	191 005	19 365	171 640
Харківська	695	85	610	189 572	46 338	143 234
Херсонська	453	51	402	117 375	21 237	96 138
Хмельницька	1 176	88	1 088	309 745	37 341	272 404
Черкаська	744	56	688	232 136	25 159	206 977
Чернівецька	385	38	347	98 330	11 734	86 596
Чернігівська	775	66	709	197 394	26 205	171 189
м.Київ	32	32	-	14 380	14 380	-
м.Севастополь	33	16	17	10 072	5 347	4 725

**Рівень забезпеченості клубними закладами за регіонами
на кінець 2012 року**
(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних закладів у розрахунку на 100 000 осіб			Кількість місць у клубних закладах у розрахунку на 100 осіб		
	всього	у тому числі		всього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	40,6	6,6	115,7	10	3	27
Автономна						
Республіка Крим	32,1	9,6	70,1	9	3	20
Вінницька	69,9	12,7	127,5	21	6	37
Волинська	64,5	8,7	125,2	14	3	26
Дніпропетровська	18,0	3,8	90,2	5	2	21
Донецька	14,8	6,1	98,5	5	3	26
Житомирська	85,7	10,5	191,0	20	4	41
Закарпатська	37,4	7,3	55,2	8	3	11
Запорізька	25,0	5,4	91,1	8	3	25
Івано-Франківська	52,3	10,7	84,2	12	4	17
Київська	48,9	6,2	118,1	12	2	27
Кіровоградська	60,0	11,0	141,2	18	5	39
Луганська	24,6	8,8	128,7	6	3	24
Львівська	55,5	8,5	128,5	10	3	21
Миколаївська	46,0	6,4	129,6	13	3	33
Одеська	30,8	3,5	85,9	8	2	21
Полтавська	58,5	7,3	139,9	15	3	34
Рівненська	58,6	8,0	105,0	12	3	20
Сумська	55,5	9,4	152,7	15	4	38
Тернопільська	85,7	11,4	144,3	18	4	29
Харківська	25,3	3,9	113,1	7	2	27
Херсонська	42,0	7,7	96,0	11	3	23
Хмельницька	89,5	12,1	186,0	24	5	47
Черкаська	58,6	7,8	124,3	18	4	37
Чернівецька	42,4	9,9	66,5	11	3	17
Чернігівська	71,9	9,6	180,4	18	4	44
м.Київ	1,1	1,1	-	0,5	0,5	-
м.Севастополь	8,6	4,4	71,7	3	1	20

**Клубні формування¹ та кількість учасників в них за регіонами
на кінець 2012 року**

(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних формувань, одиниць			В них учасників, осіб		
	всього	з них		всього	з них	
		для дітей	у % до загальної кількості		дітей	у % до загальної кількості
Україна	106 195	44 526	41,9	1 343 803	599 563	44,6
Автономна						
Республіка Крим	5 011	2 819	56,3	70 631	41 637	59,0
Вінницька	6 802	3 065	45,1	75 684	35 669	47,1
Волинська	3 164	859	27,1	36 260	10 686	29,5
Дніпропетровська	3 688	1 911	51,8	65 224	30 326	46,5
Донецька	6 107	3 313	54,2	119 010	68 862	57,9
Житомирська	4 310	1 621	37,6	39 704	16 417	41,3
Закарпатська	3 401	1 195	35,1	39 374	14 807	37,6
Запорізька	3 286	1 594	48,5	52 986	24 967	47,1
Івано-Франківська	4 000	1 096	27,4	53 831	15 684	29,1
Київська	4 669	2 173	46,5	53 911	26 340	48,9
Кіровоградська	3 511	1 302	37,1	43 095	15 486	35,9
Луганська	3 655	1 728	47,3	51 868	26 725	51,5
Львівська	6 803	1 871	27,5	81 540	24 856	30,5
Миколаївська	2 694	1 306	48,5	37 986	19 381	51,0
Одеська	4 279	2 395	56,0	45 992	27 273	59,3
Полтавська	4 642	1 526	32,9	52 591	19 708	37,5
Рівненська	3 229	1 552	48,1	38 442	19 596	51,0
Сумська	3 366	1 217	36,2	35 859	13 913	38,8
Тернопільська	3 997	1 682	42,1	48 359	19 480	40,3
Харківська	4 611	2 431	52,7	63 808	33 538	52,6
Херсонська	3 129	1 552	49,6	37 509	17 700	47,2
Хмельницька	4 643	1 732	37,3	47 532	18 581	39,1
Черкаська	5 864	2 088	35,6	61 010	23 982	39,3
Чернівецька	2 985	1 118	37,5	36 432	14 677	40,3
Чернігівська	3 733	1 059	28,4	37 014	11 932	32,2
м. Київ	340	157	46,2	9 000	2 500	27,8
м. Севастополь	276	164	59,4	9 151	4 840	52,9

¹ Любительські об'єднання та клуби за інтересами, колективи самодіяльної художньої творчості (у т.ч. оркестрові та інструментальні, вокально-хорові, хореографічні, пісні і танцю, театральні, кінофотостудії, дискотеки, фізкультурно-оздоровчі, курси, інші).

Стан приміщень клубних закладів за регіонами на кінець 2012 року

(дані Міністерства культури України)

	Кількість закладів, які потребують капітального ремонту		Кількість закладів, які знаходяться в аварійному стані	
	одиниць	у % до загальної кількості клубних закладів	одиниць	у % до загальної кількості клубних закладів
Україна	6 589	35,7	408	2,2
Автономна Республіка Крим	309	49,0	20	3,2
Вінницька	296	26,0	7	0,6
Волинська	199	29,7	7	1,0
Дніпропетровська	395	66,3	29	4,9
Донецька	303	46,9	4	0,6
Житомирська	441	40,6	16	1,5
Закарпатська	115	24,5	7	1,5
Запорізька	251	56,2	18	4,0
Івано-Франківська	238	32,9	16	2,2
Київська	311	36,9	25	3,0
Кіровоградська	147	24,6	8	1,3
Луганська	189	34,0	18	3,2
Львівська	490	34,8	10	0,7
Миколаївська	199	36,9	38	7,0
Одеська	397	53,9	23	3,1
Полтавська	461	53,7	47	5,5
Рівненська	89	13,1	-	-
Сумська	211	33,3	11	1,7
Тернопільська	159	17,2	17	1,8
Харківська	369	53,1	1	0,1
Херсонська	228	50,3	46	10,2
Хмельницька	82	7,0	4	0,3
Черкаська	321	43,1	19	2,6
Чернівецька	137	35,6	9	2,3
Чернігівська	234	30,2	5	0,6
м. Київ	8	25,0	-	-
м. Севастополь	10	30,3	3	9,1

Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2013 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2014. 94 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

Заклади культури і мистецтв в Україні

	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Кількість бібліотек								
(на кінець року), тис.	25,6	23,8	20,7	19,8	19,5	19,3	19,2	19,1
Бібліотечний фонд, млн. примірників	419,0	369,9	343,0	329,5	325,5	317,6	315,1	311,0
Кількість клубних закладів								
(на кінець року), тис.	25,1	23,0	20,4	19,1	18,6	18,5	18,5	18,5
в них місць, тис.	6 502	5 921	5 381	4 960	4 740	4 714	4 684	4 664

Забезпеченість населення закладами культури в Україні

	1990	1995	2000	2005	2010	2011	2012	2013
Кількість на 100 тисяч осіб								
бібліотек	49,4	46,4	42,4	42,2	42,6	42,4	42,2	42,1
демонстраторів фільмів	52,4	31,4	14,1	7,1	4,8	4,8	3,8	3,5
клубних закладів	48,4	44,7	41,7	40,8	40,6	40,6	40,6	40,6
На 100 осіб								
кількість місць у клубних закладах	13	12	11	11	10	10	10	10

Клубні заклади за регіонами на кінець 2013 року

(дані Міністерства культури України)

(одиноць)

	Кількість закладів			В них місць		
	всього	у тому числі		всього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	18 452	2 057	16 395	4 664 391	843 506	3 820 885
Автономна						
Республіка Крим	631	115	516	184 490	39 568	144 922
Вінницька	1 132	101	1 031	343 552	46 184	297 368
Волинська	672	47	625	147 620	18 737	128 883
Дніпропетровська	595	104	491	156 988	45 100	111 888
Донецька	649	237	412	211 755	105 911	105 844
Житомирська	1 088	78	1 010	247 651	32 486	215 165
Закарпатська	467	34	433	99 777	11 787	87 990
Запорізька	445	72	373	137 679	36 326	101 353
Івано-Франківська	722	64	658	159 492	22 227	137 265
Київська	839	65	774	204 032	25 513	178 519
Кіровоградська	596	67	529	174 766	28 985	145 781
Луганська	555	171	384	129 750	58 563	71 187
Львівська	1 416	132	1 284	258 514	49 836	208 678
Миколаївська	532	50	482	141 988	22 595	119 393
Одеська	738	54	684	187 663	22 767	164 896
Полтавська	856	65	791	223 949	28 110	195 839
Рівненська	679	44	635	134 750	16 703	118 047
Сумська	635	73	562	167 442	28 265	139 177
Тернопільська	923	54	869	191 426	19 536	171 890
Харківська	697	86	611	190 160	46 875	143 285
Херсонська	454	51	403	116 261	20 312	95 949
Хмельницька	1 166	87	1 079	306 664	36 833	269 831
Черкаська	740	56	684	231 384	24 887	206 497
Чернівецька	387	38	349	98 081	11 454	86 627
Чернігівська	775	66	709	196 005	26 119	169 886
м.Київ	30	30	-	12 480	12 480	-
м.Севастополь	33	16	17	10 072	5 347	4 725

**Рівень забезпеченості клубними закладами за регіонами
на кінець 2013 року**
(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних закладів у розрахунку на 100 000 осіб			Кількість місць у клубних закладах у розрахунку на 100 осіб		
	всього	у тому числі		всього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	40,6	6,6	116,4	10	3	27
Автономна Республіка Крим	32,1	9,3	70,3	9	3	20
Вінницька	69,9	12,4	128,4	21	6	37
Волинська	64,5	8,6	125,6	14	3	26
Дніпропетровська	18,1	3,8	90,8	5	2	21
Донецька	14,9	6,0	101,4	5	3	26
Житомирська	86,2	10,5	193,2	20	4	41
Закарпатська	37,2	7,3	54,8	8	3	11
Запорізька	25,1	5,3	91,7	8	3	25
Івано-Франківська	52,2	10,7	84,2	12	4	18
Київська	48,6	6,1	118,1	12	2	27
Кіровоградська	60,3	10,8	143,1	18	5	39
Луганська	24,8	8,8	130,5	6	3	24
Львівська	55,8	8,5	129,4	10	3	21
Миколаївська	45,5	6,3	128,7	12	3	32
Одеська	30,8	3,4	86,3	8	1	21
Полтавська	58,7	7,2	141,5	15	3	35
Рівненська	58,6	7,9	104,9	12	3	20
Сумська	56,0	9,5	155,7	15	4	39
Тернопільська	86,0	11,4	145,3	18	4	29
Харківська	25,5	3,9	114,3	7	2	27
Херсонська	42,3	7,8	96,8	11	3	23
Хмельницька	89,2	11,9	186,8	23	5	47
Черкаська	58,7	7,9	124,9	18	3	38
Чернівецька	42,6	9,8	67,1	11	3	17
Чернігівська	72,6	9,7	184,3	18	4	44
м.Київ	1,0	1,0	-	0,4	0,4	-
м.Севастополь	8,6	4,4	71,1	3	1	20

**Клубні формування¹ та кількість учасників в них за регіонами
на кінець 2013 року**

(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних формувань, одиниць			В них учасників, осіб		
	всього	з них		всього	з них	
		для дітей	у % до загальної кількості		дітей	у % до загальної кількості
Україна	106 378	45 104	42,4	1 366 363	615 024	45,0
Автономна						
Республіка Крим	5 118	2 976	58,1	71 833	43 441	60,5
Вінницька	6 876	3 102	45,1	77 532	36 341	46,9
Волинська	3 209	879	27,4	37 155	11 091	29,9
Дніпропетровська	3 704	1 918	51,8	66 654	30 770	46,2
Донецька	5 873	3 177	54,1	118 171	69 818	59,1
Житомирська	4 307	1 687	39,2	40 623	16 958	41,7
Закарпатська	3 337	1 184	35,5	39 784	14 617	36,7
Запорізька	3 300	1 601	48,5	55 578	24 947	44,9
Івано-Франківська	3 960	1 118	28,2	53 610	15 941	29,7
Київська	4 727	2 138	45,2	56 603	27 191	48,0
Кіровоградська	3 472	1 302	37,5	42 661	15 216	35,7
Луганська	3 765	1 850	49,1	66 717	34 202	51,3
Львівська	6 817	1 985	29,1	81 070	25 846	31,9
Миколаївська	2 594	1 288	49,7	36 672	18 383	50,1
Одеська	4 261	2 426	56,9	46 454	27 926	60,1
Полтавська	4 722	1 593	33,7	53 869	20 383	37,8
Рівненська	3 252	1 565	48,1	38 339	19 389	50,6
Сумська	3 287	1 176	35,8	34 246	13 123	38,3
Тернопільська	3 978	1 732	43,5	47 154	19 961	42,3
Харківська	4 750	2 412	50,8	65 607	34 203	52,1
Херсонська	3 494	1 651	47,3	38 546	19 257	50,0
Хмельницька	4 414	1 649	37,4	45 339	17 556	38,7
Черкаська	5 894	2 202	37,4	61 467	24 869	40,5
Чернівецька	2 998	1 135	37,9	36 498	14 681	40,2
Чернігівська	3 653	1 037	28,4	36 030	11 574	32,1
м. Київ	340	157	46,2	9 000	2 500	27,8
м. Севастополь	276	164	59,4	9 151	4 840	52,9

¹ Любительські об'єднання та клуби за інтересами, колективи самодіяльної художньої творчості (у т.ч. оркестрові та інструментальні, вокально-хорові, хореографічні, пісні і танцю, театральні, кінофотостудії, дискотеки, фізкультурно-оздоровчі, курси, інші).

Стан приміщень клубних закладів за регіонами на кінець 2013 року

(дані Міністерства культури України)

	Кількість закладів, які потребують капітального ремонту		Кількість закладів, які знаходяться в аварійному стані	
	одиниць	у % до загальної кількості клубних закладів	одиниць	у % до загальної кількості клубних закладів
Україна	6 341	34,4	408	2,2
Автономна				
Республіка Крим	316	50,1	20	3,2
Вінницька	234	20,7	6	0,5
Волинська	168	25,0	8	1,2
Дніпропетровська	385	64,7	22	3,7
Донецька	334	51,5	10	1,5
Житомирська	427	39,2	16	1,5
Закарпатська	103	22,1	7	1,5
Запорізька	250	56,2	19	4,3
Івано-Франківська	229	31,7	14	1,9
Київська	312	37,2	29	3,5
Кіровоградська	129	21,6	8	1,3
Луганська	211	38,0	13	2,3
Львівська	433	30,6	10	0,7
Миколаївська	191	35,9	43	8,1
Одеська	383	51,9	26	3,5
Полтавська	445	52,0	48	5,6
Рівненська	76	11,2	-	-
Сумська	195	30,7	9	1,4
Тернопільська	154	16,7	20	2,2
Харківська	372	53,4	-	-
Херсонська	228	50,2	43	9,5
Хмельницька	89	7,6	4	0,3
Черкаська	267	36,1	16	2,2
Чернівецька	141	36,4	9	2,3
Чернігівська	246	31,7	5	0,6
м. Київ	8	26,7	-	-
м. Севастополь	15	45,5	3	9,1

Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2014 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2015. 94 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

Заклади культури і мистецтв в Україні

	2010	2011	2012	2013	2014
Кількість бібліотек					
(на кінець року), тис.	18,6	18,5	18,4	18,3	16,9
Бібліотечний фонд, млн. примірників	310,7	303,5	300,6	297,0	257,6
Кількість клубних закладів					
(на кінець року), тис.	17,9	17,9	17,8	17,8	16,8
в них місць, тис.	4 540	4 518	4 490	4 470	4 175

Забезпеченість населення закладами культури в Україні

	2010	2011	2012	2013	2014
Кількість на 100 тисяч осіб					
бібліотек	42,9	42,7	42,5	42,5	39,3
демонстраторів фільмів	4,8	4,9	3,7	3,5	2,9
клубних закладів	41,3	41,3	41,2	41,3	39,2
На 100 осіб					
бібліотечний фонд, примірників	715	701	696	690	600
кількість місць для глядачів у залах для демонстрування фільмів	1	1	1	1	1
кількість місць у клубних закладах	10	10	10	10	10

Клубні заклади за регіонами на кінець 2014 року

(дані Міністерства культури України)

(од.)

	Кількість закладів			В них місць		
	всього	у тому числі		всього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	16 823	1 521	15 302	4 174 857	635 769	3 539 088
Вінницька	1 129	97	1 032	343 851	45 933	297 918
Волинська	673	47	626	147 545	18 737	128 808
Дніпропетровська	585	102	483	156 084	44 027	112 057
Донецька	-	-	-	-	-	-
Житомирська	1 087	77	1 010	247 062	32 286	214 776
Закарпатська	467	34	433	99 200	11 440	87 760
Запорізька	445	72	373	137 572	36 219	101 353
Івано-Франківська	723	64	659	159 727	22 757	136 970
Київська	842	65	777	204 132	25 513	178 619
Кіровоградська	594	59	535	172 141	28 230	143 911
Луганська	257	30	227	59 587	12 257	47 330
Львівська	1 410	120	1 290	254 622	45 088	209 534
Миколаївська	532	52	480	141 797	22 699	119 098
Одеська	738	54	684	189 645	22 864	166 781
Полтавська	860	66	794	223 255	28 172	195 083
Рівненська	679	44	635	134 582	16 673	117 909
Сумська	635	74	561	166 677	28 250	138 427
Тернопільська	923	54	869	191 933	20 143	171 790
Харківська	698	86	612	187 273	45 550	141 723
Херсонська	449	49	400	116 075	18 802	97 273
Хмельницька	1 166	88	1 078	305 844	35 883	269 961
Черкаська	740	56	684	230 562	24 882	205 680
Чернівецька	388	38	350	98 078	11 779	86 299
Чернігівська	773	63	710	195 133	25 105	170 028
м.Київ	30	30	х	12 480	12 480	х

**Рівень забезпеченості клубними закладами за регіонами
на кінець 2014 року**

(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних закладів у розрахунку на 100 000 осіб			Кількість місць у клубних закладах у розрахунку на 100 осіб		
	всього	у тому числі		всього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	39,2	5,1	115,4	10	2	27
Вінницька	70,1	11,9	129,7	21	6	37
Волинська	64,5	8,6	125,8	14	3	26
Дніпропетровська	17,9	3,7	90,0	5	2	21
Донецька	-	-	-	-	-	-
Житомирська	86,5	10,4	194,9	20	4	41
Закарпатська	37,1	7,3	54,7	8	2	11
Запорізька	25,2	5,3	92,4	8	3	25
Івано-Франківська	52,3	10,6	84,5	12	4	18
Київська	48,7	6,0	118,8	12	2	27
Кіровоградська	60,6	9,6	146,4	18	5	39
Луганська	11,6	1,6	77,8	3	1	16
Львівська	55,6	7,8	130,2	10	3	21
Миколаївська	45,7	6,6	129,2	12	3	32
Одеська	30,8	3,4	86,2	8	1	21
Полтавська	59,4	7,4	143,5	15	3	35
Рівненська	58,5	7,9	104,6	12	3	19
Сумська	56,5	9,6	158,0	15	4	39
Тернопільська	86,3	11,3	146,2	18	4	29
Харківська	25,6	3,9	115,3	7	2	27
Херсонська	42,0	7,5	96,5	11	3	23
Хмельницька	89,6	12,0	188,8	24	5	47
Черкаська	59,1	7,9	126,3	18	4	38
Чернівецька	42,6	9,7	67,3	11	3	17
Чернігівська	73,2	9,3	188,4	18	4	45
м.Київ	1,0	1,0	x	0,4	0,4	x

Клубні формування¹ та кількість учасників в них за регіонами на кінець 2014 року

(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних формувань, од			В них учасників, осіб		
	всього	з них		всього	з них	
		для дітей	у % до загальної кількості		дітей	у % до загальної кількості
Україна	91 795	37 702	41,1	1 101 117	476 071	43,2
Вінницька	6 884	3 202	46,5	78 383	38 796	49,5
Волинська	3 216	916	28,5	36 648	11 084	30,2
Дніпропетровська	3 797	1 977	52,1	67 192	32 156	47,9
Донецька	-	-	-	-	-	-
Житомирська	4 219	1 698	40,2	38 855	16 797	43,2
Закарпатська	3 220	1 201	37,3	38 191	14 796	38,7
Запорізька	3 287	1 604	48,8	54 164	26 237	48,4
Івано-Франківська	3 935	1 116	28,4	52 939	15 921	30,1
Київська	4 750	2 204	46,4	56 620	27 577	48,7
Кіровоградська	3 422	1 299	38,0	43 647	15 196	34,8
Луганська	1 479	611	41,3	18 113	8 843	48,8
Львівська	6 755	1 886	27,9	79 992	24 556	30,7
Миколаївська	2 516	1 252	49,8	34 475	18 000	52,2
Одеська	4 161	2 404	57,8	45 501	27 662	60,8
Полтавська	4 678	1 849	39,5	51 216	20 287	39,6
Рівненська	3 154	1 518	48,1	37 175	18 756	50,5
Сумська	3 215	1 124	35,0	33 460	12 369	37,0
Тернопільська	3 854	1 697	44,0	45 773	19 633	42,9
Харківська	4 747	2 408	50,7	65 200	36 047	55,3
Херсонська	3 279	1 558	47,5	36 778	18 684	50,8
Хмельницька	4 407	1 689	38,3	45 683	18 476	40,4
Черкаська	5 865	2 147	36,6	61 404	24 653	40,1
Чернівецька	2 944	1 113	37,8	34 972	13 873	39,7
Чернігівська	3 671	1 072	29,2	35 736	13 172	36,9
<u>м. Київ</u>	<u>340</u>	<u>157</u>	<u>46,2</u>	<u>9 000</u>	<u>2 500</u>	<u>27,8</u>

¹ Любительські об'єднання та клуби за інтересами, колективи самодіяльної художньої творчості (у т.ч. оркестрові та інструментальні, вокально-хорові, хореографічні, пісні і танцю, театральні, кінофотостудії, дискотеки, фізкультурно-оздоровчі, курси, інші).

**Стан приміщень клубних закладів за регіонами
на кінець 2014 року**

(дані Міністерства культури України)

	Кількість закладів, які потребують капітального ремонту		Кількість закладів, які знаходяться в аварійному стані	
	всього	у % до загальної кількості клубних закладів	всього	у % до загальної кількості клубних закладів
Україна	5 575	33,1	383	2,3
Вінницька	258	22,9	7	0,6
Волинська	174	25,9	7	1,0
Дніпропетровська	381	65,1	23	3,9
Донецька	-	-	-	-
Житомирська	418	38,5	15	1,4
Закарпатська	105	22,5	7	1,5
Запорізька	252	56,6	24	5,4
Івано-Франківська	220	30,4	15	2,1
Київська	308	36,6	28	3,3
Кіровоградська	149	25,1	8	1,3
Луганська	126	49,0	5	1,9
Львівська	448	31,8	10	0,7
Миколаївська	205	38,5	50	9,4
Одеська	371	50,3	26	3,5
Полтавська	423	49,2	47	5,5
Рівненська	64	9,4	-	-
Сумська	182	28,7	8	1,3
Тернопільська	147	15,9	21	2,3
Харківська	373	53,4	-	-
Херсонська	236	52,6	42	9,4
Хмельницька	83	7,1	3	0,3
Черкаська	277	37,4	21	2,8
Чернівецька	136	35,1	9	2,3
Чернігівська	231	29,9	7	0,9
м. Київ	8	26,7	-	-

Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2015 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2016. 94 с.

URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

Заклади культури і мистецтв в Україні

	2010	2012	2013	2014	2015
Кількість бібліотек					
(на кінець року), тис.	18,6	18,4	18,3	16,9	17,3
Бібліотечний фонд, млн. примірників	310,7	300,6	297,0	257,6	266,0
Кількість клубних закладів					
(на кінець року), тис.	17,9	17,8	17,8	16,8	17,2
в них місць, тис.	4 540	4 490	4 470	4 175	4 264

Забезпеченість населення закладами культури в Україні

	2010	2012	2013	2014	2015
Кількість на 100 тисяч осіб					
бібліотек	42,9	42,5	42,5	39,3	40,4
демонстраторів фільмів	4,8	3,7	3,5	2,9	2,8
клубних закладів	41,3	41,2	41,3	39,2	40,2
На 100 осіб					
кількість місць у клубних закладах	10	10	10	10	10

Клубні заклади за регіонами на кінець 2015 року

(дані Міністерства культури України)

(од)

	Кількість закладів			В них місць		
	всього	у тому числі		всього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	17 195	1 604	15 591	4 263 504	667 546	3 595 958
Вінницька	1 125	97	1 028	341 555	45 739	295 816
Волинська	674	47	627	147 590	18 562	129 028
Дніпропетровська	571	100	471	153 518	43 246	110 272
Донецька	390	94	296	111 018	38 962	72 056
Житомирська	1 067	77	990	243 841	32 091	211 750
Закарпатська	467	36	431	98 427	11 776	86 651
Запорізька	440	70	370	136 397	35 274	101 123
Івано-Франківська	723	64	659	159 745	22 248	137 497
Київська	845	68	777	203 688	25 437	178 251
Кіровоградська	593	58	535	171 521	27 610	143 911
Луганська	297	36	261	61 932	11 493	50 439
Львівська	1 420	121	1 299	257 628	46 136	211 492
Миколаївська	533	51	482	141 592	22 199	119 393
Одеська	735	53	682	188 599	22 859	165 740
Полтавська	853	65	788	215 190	28 456	186 734
Рівненська	680	46	634	134 532	16 793	117 739
Сумська	636	74	562	165 212	27 250	137 962
Тернопільська	923	53	870	191 861	19 963	171 898
Харківська	692	81	611	185 845	43 565	142 280
Херсонська	448	44	404	116 568	19 559	97 009
Хмельницька	1 161	85	1 076	304 040	35 480	268 560
Черкаська	736	55	681	228 644	24 214	204 430
Чернівецька	387	37	350	97 883	11 849	86 034
Чернігівська	769	62	707	194 198	24 305	169 893
м. Київ	30	30	х	12 480	12 480	х

**Рівень забезпеченості клубними закладами за регіонами
на кінець 2015 року**

(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних закладів у розрахунку на 100 000 осіб			Кількість місць у клубних закладах у розрахунку на 100 осіб		
	всього	у тому числі		всього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	40,2	5,4	118,3	10	2	27
Вінницька	70,2	11,9	130,3	21	6	38
Волинська	64,6	8,6	126,1	14	3	26
Дніпропетровська	17,5	3,7	88,4	5	2	21
Донецька ¹
Житомирська	85,5	10,5	192,6	20	4	41
Закарпатська	37,1	7,7	54,4	8	3	11
Запорізька	25,1	5,2	92,5	8	3	25
Івано-Франківська	52,3	10,6	84,7	12	4	18
Київська	48,8	6,3	118,8	12	2	27
Кіровоградська	60,9	9,5	148,0	18	5	40
Луганська ¹
Львівська	56,0	7,8	131,3	10	3	21
Миколаївська	46,0	6,5	131,1	12	3	32
Одеська	30,7	3,3	86,0	8	1	21
Полтавська	59,3	7,3	144,0	15	3	34
Рівненська	58,5	8,3	104,1	12	3	19
Сумська	57,1	9,7	160,7	15	4	39
Тернопільська	86,6	11,2	147,3	18	4	29
Харківська	25,5	3,7	116,1	7	2	27
Херсонська	42,2	6,8	98,1	11	3	24
Хмельницька	89,7	11,6	190,6	23	5	48
Черкаська	59,2	7,8	126,9	18	3	38
Чернівецька	42,5	9,4	67,6	11	3	17
Чернігівська	73,6	9,2	191,2	19	4	46
<u>м. Київ</u>	1,0	1,0	x	0,4	0,4	x

¹ Дані не оприлюднюються через низьку надійність даних, на підставі яких здійснюється розрахунок.

Клубні формування¹ та кількість учасників в них за регіонами на кінець 2015 року

(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних формувань, од			В них учасників, осіб		
	всього	з них		всього	з них	
		для дітей	у % до загальної кількості		дітей	у % до загальної кількості
Україна	94 879	39 471	41,6	1 149 498	510 426	44,4
Вінницька	6 642	3 127	47,1	73 694	37 815	51,3
Волинська	3 160	914	28,9	35 979	11 275	31,3
Дніпропетровська	3 722	1 983	53,3	65 670	32 605	49,6
Донецька	3 075	1 672	54,4	58 728	31 113	53,0
Житомирська	4 189	1 690	40,3	39 724	16 977	42,7
Закарпатська	3 155	1 186	37,6	35 263	14 595	41,4
Запорізька	3 232	1 596	49,4	45 859	23 415	51,1
Івано-Франківська	3 938	1 137	28,9	53 150	16 560	31,2
Київська	4 810	2 190	45,5	56 825	28 113	49,5
Кіровоградська	3 340	1 282	38,4	43 085	15 079	35,0
Луганська	2 405	847	35,2	35 168	14 151	40,2
Львівська	6 806	1 904	28,0	78 865	24 218	30,7
Миколаївська	2 570	1 290	50,2	34 373	17 924	52,1
Одеська	4 164	2 392	57,4	45 341	27 856	61,4
Полтавська	4 678	1 646	35,2	52 590	20 800	39,6
Рівненська	3 129	1 580	50,5	37 431	19 874	53,1
Сумська	3 184	1 134	35,6	33 392	12 545	37,6
Тернопільська	3 752	1 705	45,4	44 530	19 915	44,7
Харківська	4 700	2 387	50,8	63 775	35 003	54,9
Херсонська	3 283	1 553	47,3	33 977	18 618	54,8
Хмельницька	4 198	1 685	40,1	43 373	18 420	42,5
Черкаська	5 821	2 190	37,6	59 839	24 946	41,7
Чернівецька	2 895	1 108	38,3	34 498	13 928	40,4
Чернігівська	3 672	1 069	29,1	35 173	11 858	33,7
м. Київ	359	204	56,8	9 196	2 823	30,7

¹ Любительські об'єднання та клуби за інтересами, колективи самодіяльної художньої творчості (у т.ч. оркестрові та інструментальні, вокально-хорові, хореографічні, пісні і танцю, театральні, кінофотостудії, дискотеки, фізкультурно-оздоровчі, курси, інші).

Стан приміщень клубних закладів за регіонами на кінець 2015 року

(дані Міністерства культури України)

	Кількість закладів, які потребують капітального ремонту		Кількість закладів, які знаходяться в аварійному стані	
	всього	у % до загальної кількості клубних закладів	всього	у % до загальної кількості клубних закладів
Україна	5 592	32,5	386	2,2
Вінницька	248	22,0	5	0,4
Волинська	161	23,9	6	0,9
Дніпропетровська	366	64,1	17	3,0
Донецька	238	61,0	9	2,3
Житомирська	398	37,3	12	1,1
Закарпатська	109	23,3	7	1,5
Запорізька	248	56,4	20	4,5
Івано-Франківська	243	33,6	19	2,6
Київська	290	34,3	27	3,2
Кіровоградська	126	21,2	8	1,3
Луганська	117	39,4	6	2,0
Львівська	427	30,1	14	1,0
Миколаївська	210	39,4	57	10,7
Одеська	370	50,3	26	3,5
Полтавська	361	42,3	52	6,1
Рівненська	69	10,1	-	-
Сумська	167	26,3	7	1,1
Тернопільська	151	16,4	17	1,8
Харківська	350	50,6	-	-
Херсонська	248	55,4	41	9,2
Хмельницька	85	7,3	3	0,3
Черкаська	256	34,8	17	2,3
Чернівецька	125	32,3	10	2,6
Чернігівська	221	28,7	6	0,8
м. Київ	8	26,7	-	-

Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2016 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2017. 89 с.

URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

Заклади культури і мистецтв в Україні

	2010	2012	2013	2014	2015	2016
Кількість бібліотек, тис.од	18,6	18,4	18,3	16,9	17,3	17,0
Бібліотечний фонд, млн. прим.	310,7	300,6	297,0	257,6	266,0	255,4
Кількість клубних закладів, тис.од	17,9	17,8	17,8	16,8	17,2	17,1
У них місць, тис.од	4 540	4 490	4 470	4 175	4 264	4 231

Забезпеченість населення закладами культури в Україні

	2010	2012	2013	2014	2015	2016
Кількість закладів на 100 тис. осіб						
бібліотек	42,9	42,5	42,5	39,3	40,4	39,9
клубних закладів	41,3	41,2	41,3	39,2	40,2	40,2
На 100 осіб						
бібліотечний фонд, примірників	715	696	690	600	622	600
кількість місць у клубних закладах	10	10	10	10	10	10

Клубні заклади за регіонами на кінець 2016 року

(дані Міністерства культури України)

(од)

	Кількість закладів			В них місць		
	усього	у тому числі		усього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	17 133	1 599	15 534	4 231 005	665 594	3 565 411
Вінницька	1 115	97	1 018	338 724	47 523	291 201
Волинська	674	46	628	147 593	18 355	129 238
Дніпропетровська	571	101	470	152 919	42 867	110 052
Донецька	387	92	295	107 608	37 254	70 354
Житомирська	1 041	76	965	241 244	32 061	209 183
Закарпатська	464	33	431	97 029	10 975	86 054
Запорізька	439	70	369	135 705	35 199	100 506
Івано-Франківська	724	65	659	157 862	20 335	137 527
Київська	845	69	776	203 938	25 637	178 301
Кіровоградська	588	55	533	168 422	25 389	143 033
Луганська	301	36	265	60 780	13 876	46 904
Львівська	1 421	120	1 301	256 793	44 632	212 161
Миколаївська	533	56	477	141 342	22 199	119 143
Одеська	734	53	681	187 566	22 884	164 682
Полтавська	850	64	786	211 424	28 284	183 140
Рівненська	678	45	633	134 297	16 878	117 419
Сумська	635	73	562	164 967	27 850	137 117
Тернопільська	924	54	870	190 837	20 142	170 695
Харківська	687	81	606	185 014	43 899	141 115
Херсонська	444	44	400	113 879	20 181	93 698
Хмельницька	1 159	85	1 074	303 616	35 366	268 250
Черкаська	735	55	680	225 665	24 320	201 345
Чернівецька	387	37	350	97 883	11 849	86 034
Чернігівська	767	62	705	193 418	25 159	168 259
м. Київ	30	30	х	12 480	12 480	х

**Рівень забезпеченості клубними закладами за регіонами
на кінець 2016 року**
(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних закладів у розрахунку на 100 000 осіб			Кількість місць у клубних закладах у розрахунку на 100 осіб		
	усього	у тому числі		усього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	40,2	5,4	118,6	10	2	27
Вінницька	70,1	12,0	130,5	21	6	37
Волинська	64,7	8,4	126,5	14	3	26
Дніпропетровська	17,7	3,7	88,8	5	2	21
Донецька ¹
Житомирська	83,9	10,4	189,3	19	4	41
Закарпатська	36,9	7,1	54,3	8	2	11
Запорізька	25,2	5,2	93,1	8	3	25
Івано-Франківська	52,5	10,7	85,1	11	3	18
Київська	48,7	6,4	118,2	12	2	27
Кіровоградська	60,9	9,1	148,6	17	4	40
Луганська ¹
Львівська	56,1	7,8	131,5	10	3	21
Миколаївська	46,3	7,1	131,0	12	3	33
Одеська	30,8	3,3	86,1	8	1	21
Полтавська	59,6	7,2	145,2	15	3	34
Рівненська	58,3	8,1	103,7	12	3	19
Сумська	57,5	9,6	162,7	15	4	40
Тернопільська	87,2	11,4	148,6	18	4	29
Харківська	25,4	3,7	116,0	7	2	27
Херсонська	42,1	6,8	97,7	11	3	23
Хмельницька	90,2	11,7	192,2	24	5	48
Черкаська	59,7	7,8	128,4	18	3	38
Чернівецька	42,6	9,5	67,7	11	3	17
Чернігівська	74,2	9,3	193,6	19	4	46
м. Київ	1,0	1,0	x	0,4	0,4	x

¹Інформація не оприлюднюється через низьку надійність даних, на підставі яких здійснюється розрахунок.

**Клубні формування¹ та кількість учасників в них за регіонами
на кінець 2016 року**

(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних формувань, од			В них учасників, осіб		
	усього	з них		усього	з них	
		для дітей	у % до загальної кількості		дітей	у % до загальної кількості
Україна	94 895	39 656	41,8	1 128 908	505 046	44,7
Вінницька	6 798	3 290	48,4	76 111	39 518	51,9
Волинська	3 108	925	29,8	35 475	11 518	32,5
Дніпропетровська	3 757	2 038	54,2	64 636	31 624	48,9
Донецька	3 072	1 656	53,9	57 235	30 436	53,2
Житомирська	4 012	1 656	41,3	39 640	2 756	7,0
Закарпатська	3 019	1 192	39,5	33 959	14 203	41,8
Запорізька	3 282	1 625	49,5	44 091	23 787	53,9
Івано-Франківська	3 912	1 134	29,0	51 754	15 916	30,8
Київська	4 861	2 253	46,3	59 155	29 634	50,1
Кіровоградська	3 327	1 320	39,7	40 762	15 955	39,1
Луганська	2 194	748	34,1	22 028	9 976	45,3
Львівська	6 627	1 987	30,0	77 956	25 236	32,4
Миколаївська	2 668	1 324	49,6	35 632	17 987	50,5
Одеська	4 187	2 409	57,5	46 616	28 501	61,1
Полтавська	4 858	1 671	34,4	53 650	22 139	41,3
Рівненська	3 040	1 525	50,2	37 192	30 215	81,2
Сумська	3 010	1 092	36,3	31 907	12 213	38,3
Тернопільська	3 725	1 714	46,0	44 129	20 173	45,7
Харківська	4 525	2 275	50,3	58 519	31 756	54,3
Херсонська	3 362	1 613	48,0	35 994	19 444	54,0
Хмельницька	4 176	1 722	41,2	43 821	18 866	43,1
Черкаська	5 757	2 107	36,6	59 749	24 352	40,8
Чернівецька	2 828	1 078	38,1	33 332	13 425	40,3
Чернігівська	4 431	1 098	24,8	36 465	12 716	34,9
<u>м. Київ</u>	<u>359</u>	<u>204</u>	<u>56,8</u>	<u>9 100</u>	<u>2 700</u>	<u>29,7</u>

¹Любительські об'єднання та клуби за інтересами, колективи самодіяльної художньої творчості (у тому числі оркестрові та інструментальні, вокально-хорові, хореографічні, пісні і танцю, театральні, кінофотостудії, дискотеки, фізкультурно-оздоровчі, курси, інші).

Стан приміщень клубних закладів за регіонами на кінець 2016 року

(дані Міністерства культури України)

	Кількість закладів, які потребують капітального ремонту		Кількість закладів, які знаходяться в аварійному стані	
	усього, од	у % до загальної кількості клубних закладів	усього, од	у % до загальної кількості клубних закладів
Україна	5 439	31,7	389	2,3
Вінницька	229	20,5	5	0,4
Волинська	144	21,4	5	0,7
Дніпропетровська	350	61,3	22	3,9
Донецька	237	61,2	7	1,8
Житомирська	403	38,7	17	1,6
Закарпатська	122	26,3	14	3,0
Запорізька	251	57,2	18	4,1
Івано-Франківська	185	25,6	13	1,8
Київська	274	32,4	20	2,4
Кіровоградська	126	21,4	7	1,2
Луганська	126	41,9	5	1,7
Львівська	407	28,6	19	1,3
Миколаївська	191	35,8	50	9,4
Одеська	354	48,2	26	3,5
Полтавська	341	40,1	62	7,3
Рівненська	73	10,8	-	-
Сумська	149	23,5	6	0,9
Тернопільська	161	17,4	15	1,6
Харківська	347	50,5	-	-
Херсонська	224	50,5	36	8,1
Хмельницька	107	9,2	5	0,4
Черкаська	270	36,7	17	2,3
Чернівецька	149	38,5	15	3,9
Чернігівська	211	27,5	5	0,7
м. Київ	8	26,7	-	-

Заклади культури, мистецтва, фізкультури та спорту України у 2017 році: статистичний бюлетень. *Державний комітет статистики України*. Київ, 2018. 95 с.

URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_zkm_bl.htm

1.2. Заклади культури в Україні

	2010	2015	2016	2017
Кількість бібліотек, тис.од	18,6	17,3	17,0	16,8
Бібліотечний фонд, млн. прим.	310,7	266,0	255,4	248,0
Кількість клубних закладів, тис.од	17,9	17,2	17,1	17,1
У них місць, тис.од	4 540	4 264	4 231	4 192

2.11. Клубні заклади за регіонами на кінець 2017 року

(дані Міністерства культури України)

	Кількість закладів			В них місць		
	усього	у тому числі		усього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	17 090	1 599	15 491	4 192 218	656 843	3 535 375
Вінницька	1 112	96	1 016	337 714	44 073	293 641
Волинська	674	46	628	147 094	18 036	129 058
Дніпропетровська	570	100	470	151 411	41 672	109 739
Донецька	381	91	290	106 439	36 169	70 270
Житомирська	1 043	78	965	241 404	32 221	209 183
Закарпатська	462	32	430	95 538	10 904	84 634
Запорізька	427	69	358	136 051	38 099	97 952
Івано-Франківська	725	65	660	157 119	20 216	136 903
Київська	844	70	774	203 258	25 562	177 696
Кіровоградська	585	55	530	167 522	25 228	142 294
Луганська	301	34	267	57 265	11 718	45 547
Львівська	1 419	118	1 301	256 376	44 215	212 161
Миколаївська	532	55	477	140 149	21 366	118 783
Одеська	735	53	682	187 651	23 302	164 349
Полтавська	848	65	783	203 144	28 116	175 028
Рівненська	678	46	632	133 618	16 809	116 809
Сумська	633	74	559	165 410	28 560	136 850
Тернопільська	922	55	867	190 607	20 193	170 414
Харківська	685	83	602	183 050	42 472	140 578
Херсонська	447	46	401	112 654	20 143	92 511
Хмельницька	1 156	84	1 072	293 754	34 471	259 283
Черкаська	730	55	675	225 855	24 618	201 237
Чернівецька	387	37	350	97 883	11 849	86 034
Чернігівська	764	62	702	188 812	24 391	164 421
м. Київ	30	30	х	12 440	12 440	х

**2.12. Рівень забезпеченості клубними закладами
за регіонами на кінець 2017¹ року**

(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних закладів у розрахунку на 100 000 осіб			Кількість місць у клубних закладах у розрахунку на 100 осіб		
	усього	у тому числі		усього	у тому числі	
		у міських поселеннях	у сільській місцевості		у міських поселеннях	у сільській місцевості
Україна	40,3	5,4	119,0	10	2	27
Вінницька	70,6	11,9	132,0	21	5	38
Волинська	64,9	8,5	126,7	14	3	26
Дніпропетровська	17,6	3,7	89,7	5	2	21
Донецька ²
Житомирська	84,7	10,7	191,3	20	4	41
Закарпатська	36,7	6,9	54,2	8	2	11
Запорізька	24,8	5,2	91,4	8	3	25
Івано-Франківська	52,6	10,7	85,6	11	3	18
Київська	48,1	6,4	116,4	12	2	27
Кіровоградська	61,2	9,1	150,1	18	4	40
Луганська ²
Львівська	56,1	7,7	131,7	10	3	21
Миколаївська	46,6	7,1	131,9	12	3	33
Одеська	30,8	3,3	86,5	8	1	21
Полтавська	60,0	7,4	146,4	14	3	33
Рівненська	58,4	8,3	103,7	12	3	19
Сумська	57,8	9,8	164,4	15	4	40
Тернопільська	87,6	11,6	149,6	18	4	29
Харківська	25,4	3,8	117,0	7	2	27
Херсонська	42,7	7,2	98,9	11	3	23
Хмельницька	90,7	11,6	194,4	23	5	47
Черкаська	59,8	8,0	127,3	19	4	38
Чернівецька	42,7	9,5	67,8	11	3	17
Чернігівська	74,9	9,4	196,3	19	4	46
м. Київ	1,0	1,0	x	0,4	0,4	x

¹У розрахунку використано дані про чисельність наявного населення України на 01 січня.

²Інформація не оприлюднюється через низьку надійність даних, на підставі яких здійснюється розрахунок.

2.13. Клубні формування¹ та кількість учасників в них за регіонами на кінець 2017 року

(дані Міністерства культури України)

	Кількість клубних формувань, од			В них учасників, осіб		
	усього	з них		усього	з них	
		для дітей	у % до загальної кількості		дітей	у % до загальної кількості
Україна	94 432	39 733	42,1	1 113 113	514 455	46,2
Вінницька	6 757	3 184	47,1	74 493	39 370	52,9
Волинська	3 072	957	31,2	35 042	11 959	34,1
Дніпропетровська	3 701	1 941	52,4	63 187	31 905	50,5
Донецька	3 068	1 656	54,0	53 549	29 904	55,8
Житомирська	3 836	1 625	42,4	37 002	17 374	47,0
Закарпатська	2 904	1 187	40,9	32 089	14 164	44,1
Запорізька	3 315	1 645	49,6	45 638	23 620	51,8
Івано-Франківська	3 843	1 140	29,7	50 609	15 928	31,5
Київська	4 725	2 180	46,1	60 172	30 672	51,0
Кіровоградська	3 266	1 306	40,0	40 538	16 009	39,5
Луганська	1 660	698	42,0	20 266	9 584	47,3
Львівська	6 636	2 057	31,0	78 204	26 435	33,8
Миколаївська	2 804	1 387	49,5	37 722	18 958	50,3
Одеська	4 211	2 485	59,0	47 743	29 855	62,5
Полтавська	4 880	1 769	36,3	53 812	22 804	42,4
Рівненська	3 008	1 538	51,1	36 492	20 010	54,8
Сумська	2 969	1 119	37,7	32 150	12 972	40,3
Тернопільська	3 648	1 688	46,3	43 427	20 015	46,1
Харківська	4 526	2 351	51,9	58 662	32 023	54,6
Херсонська	3 305	1 588	48,0	35 556	19 225	54,1
Хмельницька	3 958	1 633	41,3	40 719	17 409	42,8
Черкаська	5 858	2 183	37,3	59 252	24 631	41,6
Чернівецька	2 789	1 092	39,2	32 404	13 267	40,9
Чернігівська	5 316	1 101	20,7	35 323	13 490	38,2
м. Київ	377	223	59,2	9 062	2 872	31,7

¹Любительські об'єднання та клуби за інтересами, колективи самодіяльної художньої творчості (у тому числі оркестрові та інструментальні, вокально-хорові, хореографічні, пісні і танцю, театральні, кінофотостудії, дискотеки, фізкультурно-оздоровчі, курси, інші).

2.14. Стан приміщень клубних закладів за регіонами на кінець 2017 року

(дані Міністерства культури України)

	Кількість закладів, які потребують капітального ремонту		Кількість закладів, які знаходяться в аварійному стані	
	усього, од	у % до загальної кількості клубних закладів	усього, од	у % до загальної кількості клубних закладів
Україна	5 304	31,0	402	2,4
Вінницька	239	21,5	5	0,4
Волинська	144	21,4	6	0,9
Дніпропетровська	324	56,8	28	4,9
Донецька	234	61,4	9	2,4
Житомирська	341	32,7	15	1,4
Закарпатська	109	23,6	11	2,4
Запорізька	242	56,7	21	4,9
Івано-Франківська	212	29,2	14	1,9
Київська	270	32,0	21	2,5
Кіровоградська	120	20,5	7	1,2
Луганська	116	38,5	15	5,0
Львівська	368	25,9	17	1,2
Миколаївська	180	33,8	41	7,7
Одеська	344	46,8	28	3,8
Полтавська	360	42,5	48	5,7
Рівненська	94	13,9	1	0,1
Сумська	138	21,8	8	1,3
Тернопільська	160	17,4	17	1,8
Харківська	323	47,2	1	0,1
Херсонська	215	48,1	32	7,2
Хмельницька	120	10,4	14	1,2
Черкаська	268	36,7	16	2,2
Чернівецька	151	39,0	14	3,6
Чернігівська	224	29,3	13	1,7
м. Київ	8	26,7	-	-

Додаток В. Регіональний аналіз стану мереж клубних закладів

Івано-Франківщини

Додаток В1. Мережа клубних закладів Івано-Франківщини (2018-2022 рр.)

№	Назва закладу	Кількість				
		2018	2019	2020	2021	2022
1	Усі клубні заклади (сума рядків 2-6)	724	725	717	707	707
2	В управлінні виконавчих органів сільських, селищних рад	658	6	17	385	390
3	Виконавчих органів міських рад	62	39	39	270	304
4	Виконавчих органів рад об'єднаних	-	176	174	49	11
5	Районних державних адміністрацій	-	502	484	0	0
6	Міністерств та інших центральних органів виконавчої влади	4	2	3	3	2
7	Із рядка 1 – за юридичним статусом: юридична особа	-	26	36	23	23
8	відокремлений підрозділ (філія)	-	699	666	684	684
9	Із рядка 01 – за групами оплати праці: I	23	26	26	31	37
10	II	76	90	90	80	83
11	III	265	243	241	244	238
12	IV	303	316	320	301	309
13	Із рядка 1 – за призначенням будівель: спеціально побудовані	624	613	607	609	608
14	пристосовані пам'ятки місцевого значення	96	8	11	9	13
15	пристосовані пам'ятки національного значення	-	2	2	1	2
16	Із рядка 01 – за загальним станом будівлі: потребують капітального ремонту	216	173	208	251	241
17	аварійні	13	14	8	11	11
18	Із рядка 01 – за типом місцевості: міська місцевість	62	61	61	60	61
19	сільська місцевість	658	664	656	647	646

Додаток В2. Культурно-масові заходи, відвідувачі клубних закладів Івано-Франківщини (2018-2022 рр.)

№ п/п		Кількість заходів, одиниць за рік					Кількість відвідувачів, осіб за рік				
		2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
1	Усього	45377	35479	17165	23452	17463	5565135	4688848	2070487	3109980	7852681
2	у тому числі: виставки творів мистецтва	1955	1779	787	1290	1256	343373	507973	97062	235292	186697
3	виставки та концерти аматорських колективів	6498	7120	3839	4410	3401	1539945	1517891	722604	916176	1778660
4	виставки та концерти професійних колективів	381	540	124	274	189	144177	214736	36439	144528	76924
5	інші культурно- освітні та розважальні заходи	26612	20880	8916	12706	7167	3057794	1926968	917701	1350931	5237352
6	суспільно- політичні та інші заходи	9931	5160	3499	4772	5450	479846	521280	296681	463053	573048

Додаток В3. Надходження та витрати коштів (Івано-Франківщина 2019-2022 рр.)

№ рядка		Сума, тис. грн			
		2019	2020	2021	2022
1	Надходження (сума рядків 2-6)	183180,77	10055116,72	16962979,31	10874793,04
2	у тому числі: бюджетні асигнування	139321,389	9981414,836	16693164,43	10846227,65
3	орендна плата	1130,747	757,047	874,085	704,66
4	плата за послуги	34101,684	15325,14	89030,21	5617,03
5	благодійні внески, гранти та дарунки	759,2	20064,8	4602,401	352,7
6	інші надходження	7867,75	37554,9	175308,184	21891
7	Витрати (сума рядків 8-11)	196502,833	9885383,28	16417711,15	10750597,34
8	у тому числі: капітальні витрати	22905,825	222234,842	399441,446	41447,6
9	оплата праці та нарахування на заробітну плату	145052,399	8188520, 239	13694961,66	9461313,009
10	плата за комунальні послуги та енергоносії	12071,698	494306,017	1009569,891	900325,659
11	інші поточні витрати	16472,911	980322,182	1313738,162	347511,072

Додаток В4. Персонал закладів культури (Івано-Франківщина 2019-2022 рр.)

№ рядка		Усього				З них								Зовнішні сумісники			
						штатні працівники											
						повний робочий день				неповний робочий день							
		2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
1	Кількість працівників клубних закладів станом на кінець звітного періоду	2339	2336	2033	1952	1449	1453	1231	1202	890	883	802	750	283	312	281	300
2	з них: здійснюють культурно-освітню діяльність	1651	1650	1459	1373	1121	1111	933	883	530	539	526	490	250	267	244	259
3	жінки	1226	1245	1166	1173	781	798	746	740	445	447	420	433	128	147	123	142
4	особи у віці 15 – 35 років	351	353	292	271	212	210	188	170	139	143	104	101	43	49	38	38
5	мають освіту відповідного спрямування	1148	1140	1056	1004	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	з них: мають вищу освіту другого рівня	505	505	385	307	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Додаток В5. Матеріально-технічна база клубних закладів (Івано-Франківщина 2018-2022 рр.)

№		Кількість – усього, одиниць					З них									
		2018	2019	2020	2021	2022	Потребують ремонту					Потребують капітального ремонту				
							2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
1	Усього закладів	724	725	717	707	707	-	-	-	-	-	229	187	216	262	252
2	Об'єкти дозвілля (сума рядків 3-8)	2849	3432	3467	3450	3767	-	912	931	1241	1289	-	320	278	377	518
3	у тому числі: кіноконцертні (глядацькі) зали	690	714	706	693	704	-	217	237	297	298	-	70	71	115	125
4	танцювальні зали	282	258	263	270	275	-	88	98	98	97	-	13	26	17	25
5	спортивні об'єкти	55	55	65	60	65	-	13	20	15	11	-	3	5	5	5
6	ігротеки	20	8	8	12	17	-	2	2	1	3	-	1	0	0	0
7	вітальні, світлиці, приміщення для гурткової роботи	1105	271	279	314	323	-	63	71	100	97	-	31	23	30	41
8	Інше	697	2126	2146	2101	2383		529	503	730	783	-	202	153	210	322
9	Наявність у закладі: автотранспорту	17	16	15	9	9	-	2	1	-	8	-	-	-	-	-
10	кіноустановок, відеопроєкторів	81	98	93	102	105	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	телевізорів	122	114	103	101	100	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

12	звукового обладнання	793	1270	1165	1071	1134	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	світлотехнічного обладнання	-	603	596	603	715	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
14	відеокамер та фотоапаратів	35	60	66	60	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	копіювально-розмножувальної техніки	108	131	136	131	130	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	комплектів музичних інструментів	225	311	311	281	284	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	комп'ютерів, ноутбуків	-	323	326	323	337	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	з них: для відвідувачів	-	72	70	5	234	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	з доступом до мережі Інтернет	-	169	182	187	552	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	місць для відвідувачів	15535 8	15465 9	15243 8	14278 0	14253 5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Додаток В6. Аматорські формування та їх учасники (Івано-Франківщина 2019-2022 рр.)

№ п/п		Кількість аматорських формувань, одиниць				З них								Кількість учасників формувань, осіб			
		2019	2020	2021	2022	мають звання «народний»				мають звання «зразковий»				2019	2020	2021	2022
						2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022				
1	Усього (сума рядків 2-12)	3778	3729	3480	3393	458	454	433	432	70	61	60	90	49199	48001	44306	41876
2	у тому числі вокально-хорові	1445	1422	1341	1302	212	209	208	208	15	14	14	16	17543	16808	15771	14869
3	музично-інструментальні	284	268	226	205	74	73	59	60	7	7	7	7	2690	2525	2090	1858
4	театральні	609	605	561	542	49	47	44	44	8	7	7	7	6801	6713	6353	6113
5	хореографічні	277	277	267	242	28	27	27	25	27	26	29	28	6030	5842	5522	4717
6	фольклорні	408	415	378	368	79	82	80	80	5	7	3	17	5589	5681	5050	4819
7	образотворчого мистецтва	22	23	26	27	0	0	0	0	8	0	0	0	252	234	308	331
8	декоративно-ужиткового мистецтва	26	27	28	33	0	0	0	0	0	0	0	0	216	220	270	302
9	циркові	4	4	5	4	3	3	3	3	0	0	0	0	60	63	86	71
10	кіно- та фотомистецтва	21	19	16	16	13	11	12	12	0	0	0	0	224	197	178	188
11	технічної творчості, інші	337	299	254	275	1	2	0	0	0	0	0	15	3352	3003	2430	2763
12	любительські об'єднання, клуби за інтересами, гуртки	345	370	378	379	x	x	x	x	x	x	x	x	6442	6625	6248	5845

Додаток В7

Творчі колективи закладів культури Івано-Франківської області які беруть активну участь у фестивалях, культурно-мистецьких заходах

Вокальне тріо «Мереживо», керівник – Ігор Білоус, Рогатинського будинку культури (далі БК); чоловічий гурт «Бандерівські соколи» Брошнів-Осадської станиці Братства ОУН-УПА, керівник – Олександр Левицький; Народний аматорський вокальний ансамбль «Соколи» Рогатинського БК, керівник – Мар'ян Кісіль; Народний аматорський фольклорний колектив «Горицвіт» с. Витвиця Витвицької територіальної громади (далі ТГ), керівник – Василь Данилів; вокальний чоловічий ансамбль «Карпатський передзвін» БК с. Старий Мізунь Вигодської селищної ради, керівники – Наталія Сащак, Степан Фіцак; Народний аматорський жіночий вокальний ансамбль «Чарівниця» Яблунівського БК, керівник – Євгенія Ткачук; вокальний родинний ансамбль «Яворові струни» Стопчатівського БК Яблунівської територіальної громади, керівник – Ірина Ткачук; чоловіче вокальне тріо станиці братства ОУН – УПА с. Середній Березів Яблунівської ТГ, керівник – Микола Сулятицький; чоловічий вокальний ансамбль «Соколи» Лючанського БК, керівник – Михайло Струк; Народний аматорський хор «Карпатські джерела» Богородчанського палацу культури, керівник – Заслужений працівник культури України Володимир Канюк; Народний аматорський вокальний ансамбль «Черлені пацьорки» БК смт Делятин, Делятинської ТГ, керівник – Заслужений працівник культури України Володимир Черленюк; хор «Українська родина» БК с. Замулинці Матеївецької ТГ, керівник – Людмила Дмитерко; Народний аматорський вокальний ансамбль «Яблуневий цвіт» Поляницької ТГ, керівник – Марія Санкович; Народний аматорський вокальний ансамбль «Сонет» Ланчинського Народного дому (далі НД), Яблунівської ТГ, керівник – Оксана Гасько; Народний аматорський чоловічий вокальний ансамбль «Народні джерела» НД м. Болехів, керівник – Ярослав

Кіцул; Народний аматорський хор «Розмай», чоловічий вокальний ансамбль БК с. Підлужжя Івано-Франківської МТГ, керівник – Ганна Шрейдер; чоловічий гурт «Бандерівець» смт Перегінське, керівник – Ярослав Люльчак; вокальний ансамбль «Журавочка» с. Журавеньки Букачівської ТГ, керівник – Галина Ярема; Народний аматорський фольклорний колектив «Живиця» НД с. Олеша Олешанської ТГ, керівник – Ольга Двірник; Народний аматорський вокальний ансамбль «Олешанські візерунки» НД с. Олеша Олешанської ТГ, керівник – Михайло Коваль; чоловіче вокальне тріо «Акорд» НД селища Обертин Обертинської ТГ, керівник – Любомир Семчук; Народний аматорський фольклорно-етнографічний колектив «Березунка» Ворохтянської ТГ, керівник – Галина Степак; Народний аматорський чоловічий вокальний ансамбль «Байрак» комунального закладу «Центр культури і мистецтв Долинської міської ради», керівник Заслужений працівник культури України Ярослав Шершень; Народний аматорський вокальний ансамбль «Арніка» клубу с. Брошнів, Брошнів-Осадської ТГ, керівник – Олександр Левицький; Народний аматорський чоловічий вокальний ансамбль «Опришки» Битківського БК, керівник – Степан Паньків; жіночий вокальний ансамбль «Горлиця» Пнівського БК Пасічнянської ТГ, керівник – Ірина Гордійчук; жіночий вокальний ансамбль «Горлиця» Пнівського БК Пасічнянської ТГ, керівник – Ірина Гордійчук; Народний аматорський хор «Просвіта» Коломийського Палацу культури та мистецтв «Народний дім», керівник – Світлана Гаргат; Народний аматорський жіночий вокальний ансамбль «Серпанок» Коломийського Палацу культури та мистецтв «Народний дім» Коломийської ТГ, керівник – Любов Делаврук; ВІА «Липа» Солотвинського БК, керівник – Софія Литовчук; Народний аматорський жіночий вокальний ансамбль «Яворина» с. Раківчик філія комунального закладу «Народний дім» Коломийської ТГ, керівник – Світлана Дубинська; жіночий вокальний ансамбль «Берегиня» БК с. Саджавка Коломийського Палацу культури та мистецтв «Народний дім», керівник – Лілія Рочняк; жіночий вокальний ансамбль «Лілея» Дубовецької ТГ, керівник

– Ярослав Глушко; фольклорний гурт «Традиція» Бурштинської ТГ, керівник – Тетяна Бояршинова; гурт «Жіночий диверсійний батальйон» с. Коростовичі Бурштинської ТГ, керівник – Оксана Дмитрик; вокальне тріо «ТаВіТа» Бурштинської ТГ, керівник – Тетяна Зорій; Народний аматорський гурт «Сербиця» БК с. Молодків Надвірнянської ТГ, керівник – Назарій Тимків; Народна аматорська хорова капела «Дзвін» ім. Романа Долчука БК с. Ямниця Ямницької ТГ, керівник – Заслужений працівник культури України Ярема Павлик, концертмейстер Андрій Дейчаківський; вокальне тріо «Ярославна» БК с. Сілець Ямницької ТГ, керівник – Галина Бибик; народний аматорський вокальний ансамбль «Діброва» БК с. Підгір'я Богородчанської ТГ, керівник – Іван Попадюк; хор БК та Церкви Різдва Пресвятої Богородиці с. Ганнусівка, Єзупільської ТГ, керівник – Василь Регей; дует бандуристок «Барви» НД с. Угорники Івано-Франківської МТГ у складі: Віри Хом'як і Мар'яни Лупійчук; Народний аматорський хор «Первоцвіт» НД села Микитинці Івано-Франківської міської ради, керівник – заслужений працівник культури України, професор Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника Ганна Карась, концертмейстер – Олександр Фейда; народне аматорське тріо бандуристок «Намисто» Івано-Франківського Центру культури і мистецтв Івано-Франківської МТГ, керівник – Надія Нестерук; вокальний гурт «Я Маріуполь» Івано-Франківського НД «Княгинин» Івано-Франківської МТГ, керівник – Любов Терлецька; зразковий аматорський духовий оркестр «Золоті сурми» Палацу культури «Юність» м. Калуш, керівник – Іван Шалата; духовий оркестр Надвірнянського центрального міського БК, керівник – Богдан Курілець; Народний аматорський духовий оркестр Городенківського Палацу культури, керівник – Микола Рудик; Зразковий аматорський духовий оркестр Івано-Франківського міського НД, керівник – Зіновій Коцюмбас; Зразковий духовий оркестр НД с. Підмихайля, керівник – Василь Прокопів; духовий оркестр «Big Band Kolomya» Коломийської філармонії імені Олександра Козаренка, керівник – Андрій Іванчук.

**Додаток Д. Регіональний аналіз стану мереж клубних закладів
Тернопільщини**

Додаток Д1. Мережа клубних закладів Тернопільщини

№	Назва закладу	Кількість				
		2018	2019	2020	2021	2022
1	Усі клубні заклади (сума рядків 2-6)	916	916	916	884	883
2	В управлінні виконавчих органів сільських, селищних рад	866	110	0	0	0
3	Виконавчих органів міських рад	-	1	0	0	0
4	Виконавчих органів рад об'єднаних	-	425	424	884	883
5	Районних державних адміністрацій	50	380	492	0	0
6	Міністерств та інших центральних органів виконавчої влади	0	0	0	0	0
7	Із рядка 1 – за юридичним статусом: юридична особа	-	122	151	156	156
8	відокремлений підрозділ (філія)	-	794	765	728	727
9	Із рядка 01 – за групами оплати праці: I	9	11	13	9	29
10	II	62	69	44	26	44
11	III	333	327	349	302	269
12	IV	383	418	412	467	467
13	Із рядка 1 – за призначенням будівель: спеціально побудовані	680	680	680	680	679
14	пристосовані пам'ятки місцевого значення	-	1	1	1	1
15	пристосовані пам'ятки національного значення пристосовані (інше)	236	0	0	0 203	0 203
16	Із рядка 01 – за загальним станом будівлі: потребують капітального ремонту	162	45	99	132	156
17	аварійні	19	13	19	24	23
18	Із рядка 01 – за типом місцевості: міська місцевість	50	49	49	45	45
19	сільська місцевість	866	867	867	839	838

Додаток Д2. Культурно-масові заходи, відвідувачі клубних закладів Тернопільщини (2018-2022 рр.)

№ п/п		Кількість заходів, одиниць за рік					Кількість відвідувачів, осіб за рік				
		2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
1	Усього	44610	42608	19139	23440	15423	3649422	3567771	1877564	2282945	1589798
2	у тому числі: виставки творів мистецтва	1688	1616	943	1256	1042	196996	202251	75796	136306	76506
3	виставки та концерти аматорських колективів	4731	6541	3722	4637	3165	752217	969792	625931	805214	548826
4	виставки та концерти професійних колективів	299	345	68	327	119	116669	103405	25726	72180	43342
5	інші культурно- освітні та розважальні заходи	22049	16572	11237	13839	8008	940275	1160411	937163	1010522	663801
6	суспільно- політичні та інші заходи	15843	17534	3169	3381	3089	1643265	1131912	212948	258723	257323

Додаток Д3. Надходження та витрати коштів (Тернопільщина 2019-2022 рр.)

№ рядка		Сума, тис. грн			
		2019	2020	2021	2022
1	Надходження (сума рядків 2-6)	125320,1	141384,8	174745,62	174239,67
2	у тому числі: бюджетні асигнування	107505,6	136537,2	164892,61	167751,71
3	орендна плата	1694,8	927,3	1328,82	1017,98
4	плата за послуги	1226,8	410,1	1018,39	815,87
5	благодійні внески, гранти та дарунки	2609,1	503	277,47	651,41
6	інші надходження	12283,8	3007,2	7228,34	3902,70
7	Витрати (сума рядків 8-11)	124162,7	138209,4	173755,43	172403,23
8	у тому числі: капітальні витрати	44556,5	6756,1	13724,94	4813,31
9	оплата праці та нарахування на заробітну плату	51492,4	108423,2	136678,73	140492,78
10	плата за комунальні послуги та енергоносії	11635	8765,1	136678,73	16853,10
11	інші поточні витрати	16478,8	14265	12741,50	10244,04

Додаток Д4. Персонал (Тернопільщина 2019-2022 рр.)

№ рядка		Усього				З них								Зовнішні сумісники			
						штатні працівники											
						повний робочий день				неповний робочий день							
		2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
1	Кількість працівників клубних закладів станом на кінець звітнього періоду	1909	1901	1714	1688	928	920	878	852	981	981	836	836	279	241	205	220
2	з них: здійснюють культурно-освітню діяльність	1572	1459	1329	1311	739	680	642	628	833	779	687	683	261	209	167	191
3	жінки	1073	1085	1010	1028	469	495	467	474	604	590	543	554	146	106	92	109
4	особи у віці 15 – 35 років	352	338	309	293	180	180	160	162	172	158	149	131	47	39	27	27
5	мають освіту відповідного спрямування	959	946	892	875	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

6	з них:мають вищу освіту другого рівня	237	239	227	267	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	-----	-----	-----	-----	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Додаток Д5. Матеріально-технічна база клубних закладів (Тернопільщина 2018-2022 рр.)

№		Кількість – усього, одиниць					З них									
		2018	2019	2020	2021	2022	Потребують ремонту					Потребують капітального ремонту				
							2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
1	Усього закладів	916	916	916	884	883	-	-	-	-	-	162	45	99	-	156
2	Об'єкти дозвілля (сума рядків 3-8)	2778	2797	2886	2743	2742	-	855	846	1028	835	-	138	287	265	277
3	у тому числі: кіноконцертні (глядацькі) зали	915	915	917	884	883	-	330	310	518	284	-	92	110	106	106
4	танцювальні зали	253	262	270	270	270	-	83	75	60	63	-	27	26	21	25
5	спортивні об'єкти	45	48	38	36	36	-	9	11	13	13	-	4	4	5	6
6	ігротеки	2	16	30	35	35	-	7	2	4	23	-	-	2	3	2
7	вітальні, світлиці, приміщення для гурткової роботи	1384	151	105	109	109	-	48	34	30	30	-	4	11	14	14
8	Інше	179	1405	1516	1409	1409	-	378	408	403	422	-	11	135	116	124
9	Наявність у закладі: автотранспорту	27	25	26	20	20	-	8	6	5	5	-	-	-	-	-
10	кіноустановок, відеопроєкторів	97	114	113	110	117	-	83	-	-	-	-	-	-	-	-
11	телевізорів	128	122	124	98	89	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	звукового обладнання	800	1119	1110	962	902	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13	світлотехнічного обладнання	-	500	701	504	521	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

14	відеокамер та фотоапаратів	17	48	51	36	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	копіювально-розмножувальної техніки	106	107	120	125	124	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16	комплектів музичних інструментів	117	114	157	162	158	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	комп'ютерів, ноутбуків	280	323	348	361	351	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
18	з них: для відвідувачів	-	43	51	48	96	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	з доступом до мережі Інтернет	-	180	155	314	241	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20	місць для відвідувачів	18979 6	19003 7	18986 2	16845 4	16837 4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Додаток Дб. Аматорські формування та їх учасники (Тернопільщина 2019-2022 рр.)

№ п/п		Кількість аматорських формувань, одиниць				З них								Кількість учасників формувань, осіб			
		2019	2020	2021	2022	мають звання «народний»				мають звання «зразковий»				2019	2020	2021	2022
						2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022				
1	Усього (сума рядків 2-12)	3457	3315	3047	2809	267	251	252	257	56	52	53	54	40069	38559	35227	33063
2	у тому числі вокально-хорові	1397	1358	1264	1162	123	119	119	125	11	15	12	11	16128	15699	14040	12646
3	музично-інструментальні	196	176	180	202	75	66	66	65	8	5	5	7	2054	1879	1803	2045
4	театральні	974	941	812	740	25	24	24	25	6	7	9	8	10102	9581	8376	7697
5	хореографічні	263	244	248	209	12	12	14	14	24	19	21	21	4695	4393	4051	3297
6	фольклорні	282	294	238	222	28	26	26	25	6	5	5	6	3629	3514	2953	2707
7	образотворчого мистецтва	12	11	10	13	1	1	1	1	1	0	0	0	110	180	99	108
8	декоративно-ужиткового мистецтва	35	45	30	18	0	0	0	0	0	1	1	1	375	423	326	211
9	циркові	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8
10	кіно- та фотомистецтва	4	4	4	19	3	3	2	2	0	0	0	0	0	36	37	179
11	технічної творчості, інші	83	28	25	25	0	0	0	0	0	0	0	0	313	317	269	277
12	любительські об'єднання, клуби за інтересами, гуртки	211	214	236	198									2644	2537	3323	3888

Додаток Ж. Регіональний аналіз стану мереж клубних закладів Львівщини

Додаток Ж1. Мережа клубних закладів Львівщини (2020-2022 рр.)

№	Назва закладу	Кількість		
		2020	2021	2022
1	Усі клубні заклади (сума рядків 2-6)	1383	1383	1383
2	В управлінні виконавчих органів сільських, селищних рад	383	312	317
3	Виконавчих органів міських рад	27	200	157
4	Виконавчих органів рад об'єднаних	309	831	906
5	Районних державних адміністрацій	607	40	2
	Обласних державних адміністрацій	4	-	-
6	Міністерств та інших центральних органів виконавчої влади	53	-	1
7	Із рядка 1 – за юридичним статусом: юридична особа	280	274	280
8	відокремлений підрозділ (філія)	1071	1000	995
9	Із рядка 01 – за групами оплати праці: I	33	33	33
10	II	63	68	51
11	III	392	324	320
12	IV	690	784	797
13	Із рядка 1 – за призначенням будівель: спеціально побудовані	1085	1101	1097
14	приспосовані пам'ятки місцевого значення	35	20	19
15	приспосовані пам'ятки національного значення	-	1	1
16	Із рядка 01 – за загальним станом будівлі: потребують капітального ремонту	310	517	521
17	аварійні	14	29	31
18	Із рядка 01 – за типом місцевості: міська місцевість	82	75	78
19	сільська місцевість	1340	1308	1305

Додаток Ж2. Культурно-масові заходи, відвідувачі клубних закладів Львівщини (2020-2022 рр.)

№ п/п		Кількість заходів, одиниць за рік			Кількість відвідувачів, осіб за рік		
		2020	2021	2022	2020	2021	2022
1	Усього	48923	50280	43769	3119885	3474496	3261950
2	у тому числі: виставки творів мистецтва	2765	2883	2318	156368	179567	147211
3	виставки та концерти аматорських колективів	8233	9565	8447	868219	1099260	1024450
4	виставки та концерти професійних колективів	567	827	648	102826	177874	162804
5	інші культурно-освітні та розважальні заходи	27508	27950	23176	1538669	1552692	1416548
6	суспільно-політичні та інші заходи	10043	9055	9180	502420	465103	510937

Додаток ЖЗ. Надходження та витрати коштів (Львівщина 2020-2022 рр.)

№ рядка		Сума, тис. грн		
		2020	2021	2022
1	Надходження (сума рядків 2-6)	298630	340722	329966
2	у тому числі: бюджетні асигнування	277472	322529	317344
3	орендна плата	3836	3875	3669
4	плата за послуги	2761	3253	2000
5	благодійні внески, гранти та дарунки	2815	2591	1299
6	інші надходження	11754	8475	5655
7	Витрати (сума рядків 8-11)	313129	358390	355158
8	у тому числі: капітальні витрати	56617	34559	19060
9	оплата праці та нарахування на заробітну плату	196086	269465	264483
10	плата за комунальні послуги та енергоносії	31136	26160	44004
11	інші поточні витрати	29337	28206	27612

Додаток Ж4. Персонал закладів культури (Львівщина 2020-2022 рр.)

№ рядка		Усього			З них						Зовнішні сумісники		
					штатні працівники								
		повний робочий день			неповний робочий день								
		2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022	2020	2021	2022
1	Кількість працівників клубних закладів станом на кінець звітного періоду	2919	2695	2741	1937	1859	1776	888	973	907	353	294	294
2	з них: здійснюють культурно-освітню діяльність	2246	2130	2113	1304	1224	1244	599	655	650	270	231	233
3	жінки	1916	1821	1888	1060	1023	1097	555	598	634	180	162	173
4	особи у віці 15 – 35 років	506	451	473	248	243	264	129	140	152	42	39	46
5	мають освіту відповідного спрямування	1464	2520	1398	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	з них: мають вищу освіту другого рівня	599	462	460	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Додаток Ж 5. Матеріально-технічна база клубних закладів (Львівщина 2020-2022 рр.)

№		Кількість – усього, одиниць			З них					
		2020	2021	2022	Потребують ремонту			Потребують капітального ремонту		
					2020	2021	2022	2020	2021	2022
1	Усього закладів	1383	1383	1383	888	1172	1195	698	740	812
2	Об'єкти дозвілля (сума рядків 3-8)	4539	4728	4777	301	370	380	276	210	256
3	у тому числі: кіноконцертні (глядацькі) зали	1371	1339	1353	51	73	73	25	34	39
4	танцювальні зали	287	307	309	21	21	21	10	10	10
5	спортивні об'єкти	104	91	85	3	3	2	10	0	1
6	ігротеки	42	17	23	100	135	143	77	59	61
7	вітальні, світлиці, приміщення для гурткової роботи	556	499	517	413	566	576	301	427	445
8	Інше	2179	2475	2490	2	4	6	-	-	-
9	Наявність у закладі: автотранспорту	22	19	18	-	-	-	-	-	-
10	кіноустановок, відеопроєкторів	177	193	203	-	-	-	-	-	-
11	телевізорів	115	108	101	-	-	-	-	-	-
12	звукового обладнання	1378	1316	1394	-	-	-	-	-	-
13	світлотехнічного обладнання	594	610	596	-	-	-	-	-	-

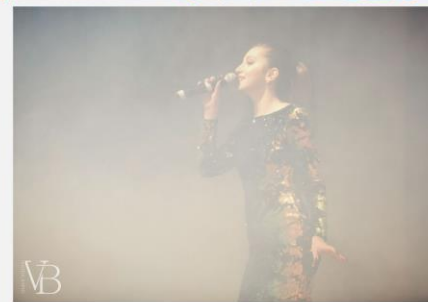
14	відеокамер та фотоапаратів	91	102	102	-	-	-	-	-	-
15	копіювально-розмножувальної техніки	207	209	215	-	-	-	-	-	-
16	комплектів музичних інструментів	406	357	330	-	-	-	-	-	-
17	комп'ютерів, ноутбуків	525	150	571	-	-	-	-	-	-
18	з них: для відвідувачів	397	54	113	-	-	-	-	-	-
19	з доступом до мережі Інтернет	266	359	390	-	-	-	-	-	-
20	місць для відвідувачів	224308	213902	214108	-	-	-	-	-	-

Додаток Ж6. Аматорські формування та їх учасники (Львівщина 2019-2022 рр.)

№ п/п		Кількість аматорських формувань, одиниць			З них						Кількість учасників формувань, осіб		
		2020	2021	2022	мають звання «народний»			мають звання «зразковий»			2020	2021	2022
					2020	2021	2022	2020	2021	2022			
1	Усього (сума рядків 2-12)	6442	6294	6176	410	391	376	54	54	54	74007	72671	69585
2	у тому числі вокально-хорові	2168	2112	2124	182	162	171	14	12	12	25651	24504	23809
3	музично-інструментальні	396	358	327	102	96	86	5	6	2	3630	3048	2720
4	театральні	2009	1920	1812	54	56	52	6	7	9	19907	19535	18592
5	хореографічні	407	416	398	31	37	28	28	27	28	8214	8729	8117
6	фольклорні	247	258	271	30	28	29	0	1	0	2692	2619	2633
7	образотворчого мистецтва	56	71	82	3	4	3	1	1	3	835	946	1111
8	декоративно-ужиткового мистецтва	48	43	45	0	0	0	0	0	0	359	399	488
9	циркові	4	7	8	3	4	4	0	0	0	112	181	213
10	кіно- та фотомистецтва	7	8	8	4	4	3	0	0	0	68	96	99
11	технічної творчості, інші	295	254	270	1	0	0	0	0	0	2938	2876	2607
12	любительські об'єднання, клуби за інтересами, гуртки	805	847	831	x	x	x	x	x	x	9472	9738	9196

Додаток К. Спеціальні події

Додаток К1. Конкурсно-розважальні шоу-програми

Додаток К2. Молодіжний форум

„...молодіжний форум „Булінг: припинення, довиправлення та самоствердження?“

Додаток К3. Культурно-мистецький проєкт з встановлення Рекорду України

Встановлення рекорду України

Встановлення рекорду України

20 травня
Воскресіння
ДЕНЬ ВИШИВАНКИ

День
КОЛЕДЖУ

дрес-код дня - вишиванка

ВСТАНОВЛЕННЯ РЕКОРДУ *України*

Найдовший рушник

У ПРОГРАМІ

- 10:00** - спільна молитва (куток духовності)
- 11:00** - виставка робіт викладачів та студентів спеціальності ОМДМР
- 11:30** - святковий прийом гостей
- 12:00** - встановлення та реєстрація рекорду України - найдовший рушник, виготовлений технікою «фелтинг» з використанням орнаментальної символіки різних етнографічних груп України

Подвір'я ПК «Юність»

14:00 - майстер-класи:
валяння вовною («Живопис і фелтинг»)
виготовлення ляльки-мотанки («Щастя»)
фуд-корт по-бойківськи
«Танці у вишиванці»
фотозона
орнаментальний фейс-арт

Концертний зал ПК «Юність»

15:00 - мистецька програма за участю творчих колективів та окремих виконавців ФККІМ

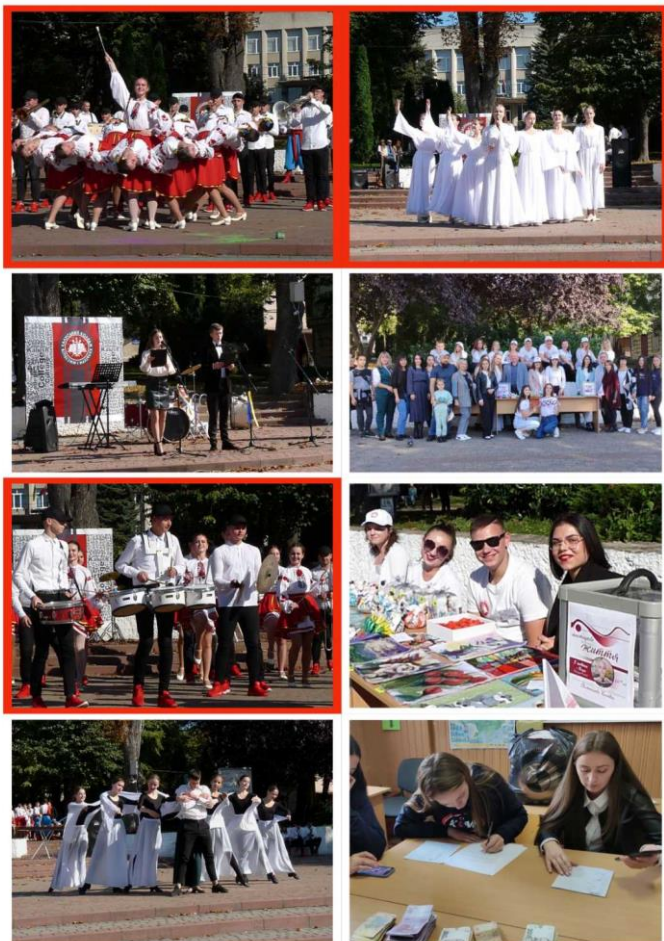
Спеціальний
гість

Сергій Ладановський

переможець телевізійного
вокального шоу
«Голос країни»

Додаток К4. Благодійна акція «Мистецтво заради життя»

Благодійна акція «Мистецтво заради життя»

БЛАГОДІЙНА АКЦІЯ

мистецтво
ЗАРАДИ
Життя

3 жовтня
м. Калуш
Площа Героїв

14⁰⁰ год.

ЗІБРАНІ КОШТИ БУДУТЬ ПЕРЕДАНІ НА ЛІКУВАННЯ
Святослава Колодія

Додаток К5. Благодійні концерти на підтримку ЗСУ

Додаток К6. Благодійний аукціон

МУЛЬТИКУЛЬТУРНИЙ ЦЕНТР

27 травня
11:00

БЛАГОДІЙНИЙ
АУКЦІОН

Ангели
Терези

В КОНТЕКСТІ ВІДЗНАЧЕННЯ 586 РІЧНИЦІ
З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ МІСТА КАЛУША

- 11:00**
- РЕЄСТРАЦІЯ
 - ТИХИЙ АУКЦІОН (ПЕРЕГЛЯД ЛОТІВ)
 - ФОТО-ЗОНА
 - МУЗИЧНИЙ СУПРОВІД
- 11:30**
- УРОЧИСТЕ ВІДКРИТТЯ АУКЦІОНУ
- 11:45**
- ЖИВИЙ АУКЦІОН
- 13:00**
- ОБМІН ЛОТІВ
 - ПІДСУМОК АУКЦІОНУ

ВХІД ПО ЗАПРОШЕННЯХ

40+ ЛОТІВ КАЛУЩИНИ

КАТАЛОГ ЛОТІВ БЛАГОДІЙНОГО АУКЦІОНУ

РЕЄСТРАЦІЯ

Допомога в літню червню, дітям постраждалих від війни

100% КОШТІВ ЗА ЛОТИ БУДЕ ПЕРЕДАНО ГРОМАДСЬКІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ «МАТИ ТЕРЕЗА» НА ПОТРЕБИ ДІТЕЙ ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ВІЙНИ, ТА ПОТРЕБИ ЗСУ

РАЗОМ ДО ПЕРЕМОГИ!

ОРГАНІЗАТОРИ:
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ (М. КАЛУШ)
УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ КАЛУСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
ПРОЄКТ ВІДБУДЕТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ МІСЬКОГО ГОЛОВИ АНДРІЯ НАЙДИ

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
МАТИ ТЕРЕЗА

КАЛУСЬКЕ КМТ ТЕЛЕБАЧЕННЯ

КАЛУСЬКА МІСЬКА РАДА

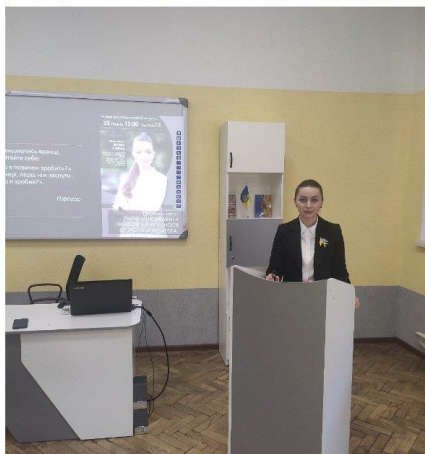
«Чисті серця Калуші»

Додаток К7. Аукціон менторів

Додаток К8. Інформаційний тренінг

ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ (М. КАЛУШ)

23 ГРУДНЯ **12:00** ГОД АУД. **15**

ТРЕНЕР ЗУСТРІЧІ
**ІВАННА
СВИРИД**

ЗАВІДУВАЧКА ВІДДІЛЕННЯ
КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ
ОСВІТИ,
ВИКЛАДАЧ-МЕТОДИСТ
ФАХОВОГО КОЛЕДЖУ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
(М. КАЛУШ)

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТРЕНІНГ
**"ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТ У
ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА"**